

karanlık kitaplık

GUSTAV MEYRINK

golem

ithaki

GUSTAV MEYRINK

Gustav Meyrink, bir Alman soylusu ve bir aktristin gayrimeşru oğlu olarak 1868'de Viyana'da dünyaya geldi. Daha sonra Münih ve Prag'da yaşadı. Meyrink, dönemin entelektüel çevrelerinde aranan bir isim halinde gelmişti. Çevirmenlik de yapan Meyrink, Charles Dickens'ın ve Rudyard Kipling'in eserlerini Almancaya çevirdi.

Erken dönem kısa öykülerinde grotesk bir üslup benimseyen yazar, okült inançlar ve Doğu mistisizmi ile tanışmasının ardından giderek bu tarzı benimsedi. 1932'de hayata veda eden yazarın 1915'te yayımlanan başyapıtı *Golem* dışında, *Batı Penceresinin Meleği* romanı ve *Kardinal Napellus* öykü derlemesi de Türkçeye çevrilmiştir.

Golem

Gustav Meyrink
Orijinal Adı: *Der Golem*

İthaki Yayınları - 1511
Karanlık Kitaplık - 19

Dizi Editörü: *Alican Saygı Ortanca*
Yayıma Hazırlayan: *Mustafa Güdük*
Düzelti: *Selçuk Aylar*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Grafik Uygulama: *B. Elif Balkın*
1. Baskı, Temmuz 2019, İstanbul

ISBN: 978-605-375-971-3

Sertifika No: 11407

Türkçe Çeviri © Anıl Alacaoğlu, 2019
© İthaki, 2019

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki[1001] Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr www.ithaki.com.tr www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 40200

karanlık kitaplık

Gustav Meyrink

Golem

Çeviren
Anıl Alacaoğlu

ithaki

Gustav Meyrink ve *Golem*[*]

Golem genellikle Meyrink'in başyapıtı olarak bilinir. Kitapta Kafka'nın *Şato*'su olmayan bir *Şato*, Kafka'nın *Dava*'sı olmayan bir *Dava* ve Kafka'nın Prag'ı olmayan bir Prag çıkar karşımıza. Kafka ile Meyrink Birinci Dünya Savaşı öncesinde Prag'da yaşayan çağdaşlardı. Max Brod her ikisini de tanıyor ve takdir ediyordu. Brod onunla tanıştığında Meyrink hâlihazırda kitabı yayımlanmış bir yazardı ve ardında gizem ve skandallarla örülü bir hayat bırakmıştı; satranç oyuncuları ve politika heveslisi akşamcılar arasında esrarengiz bir figür olarak göze çarpıyordu. Meyrink'in masa arkadaşlarından ikisi, kuklacı Teschner ile ressam Vrieslander metinde de karşımıza çıkar; Teschner, Zwakh olarak, Vrieslander ise kendi ismiyle. Meyrink'in romanı önceki yüzyıl Prag'ının bazı kısımlarını da eksiksiz tasvir eder: Hradcany Kalesi, Simyacılar Sokağı, Charles Köprüsü ve Yahudi Mahallesi. Kafka'nın da takdir ettiği üzere Meyrink, mekânın atmosferini mükemmelen yansıtmıştır.

Elbette hepsi bu kadarla kalsa romanın günümüzde uyandırdığı etki daha kısıtlı olurdu. Hepsinden önemlisi *Golem*, Meyrink'in erken dönem satirik eserlerinde de olduğu gibi, son günlerini yaşayan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu burjuvazisinin ikircikli toplumsal değerlerine yöneltilmiş bir suçlamadır.

Golem'in bir fantazi başyapıtı olduğunu da hatırlatmak gerekir. Hem Golem hem de Meyrink'in sonraki roman ve kısa öyküleri

---

[*] Çeviren: Mustafa Güdük

Alman sinemasındaki fantastik ve izlenimci akımlar için bir ilham kaynağı vazifesi görmüştür. Ancak Meyrink fantazyasının kökenleri acayip yahut kişisel göndermeleri olan edebi şakalarda değildir. Daha çok kendi deneyimlerini yansıtır. Her ne kadar eserleri her bakımdan yeterince sıradışı bulunsa da Meyrink'in yaşamı en az eserlerindeki denli gariplikler barındırır: Özellikle de yüzyılın başlarında Avrupa'da gizliden mayalanmakta olan entelektüel ve okült hareketlere kendiliğinden ve aktif katılımı. Büyük Savaş yarattığı kargaşadan onlarca yıl sonra Üçüncü Reich'ın yok edeceği savaş sonrası dünyasında sanatçılar ve okültistler dağılıp yeni merkezlerde tekrar birleştiler. Elinizdeki kitap bu kaybettiğimiz dünyaya ışık tutuyor: Tamamıyla kaybettiğimiz ve yokluğunun farkında olmadığımız dünyaya.

Golem nedir? Bir Golem nasıl olur? Eski Ahit İbranicesinde kelimenin anlamı gelişmemiş embriyodur. Ortaçağ Yahudi felsefesinde terim henüz form kazanmamış madde olarak ortaya konmuştur. Daha da garibi 12. ve13. yüzyıl Almanya'sında Hasidik mistiklerinin İbrani alfabesinin Kabalistik gücünü kullanarak evrenin temel maddesini biçimlendirip bir 'golem' yaratmayı amaçlayan gizli bir ayin icra ettikleri bilinmektedir. Felsefi ve mistik kullanımlardan türeyen bir dizi efsane sonucunda golem Yahudi folkloru ve İbranice yazında ana temalardan birine evrilmiştir. Bu efsanelerde insansı canavar, bir haham ya da Kabalacı tarafından çamurdan yaratılmış ve çehresine EMET (Gerçek) kazınarak hayat verilmiştir. Yaratık ilk harfin silinmesiyle safdışı edilebilir, bu durumda MET'in (Ölüm) hükmü altına girer. Bu ilkel Yahudi robotun amacı bazı hikâyelerde cumartesi günleri sinagogda çalışmaktır. On altıncı yüzyılda Prag Hahamı olan Haham Loew'in her cumartesi akşamı mevzubahis harfi sildiği de zamanla hikâyeye eklenir. Hikâyelerin çoğu er geç haham ya da okültistin harfi silmeyi unuttuğu bir noktaya varır ve güçleri gelişen yaratık kontrolden çıkar. Hikâyelerin kimisinde yaratığın durdurulması ancak yaratıcısının ölümüyle mümkündür, çamurdan yaratık efendisinin üstüne çöker. Golem efsanesiyle

Mary Shelley'nin *Frankenstein*'ı arasında bariz benzerlikler mevcuttur.

Yine de diğer efsanelerde golem, Yahudi gettosunu antisemitik iftira ve pogromlara karşı savunma görevini yüklenir. Yüzyıl dönümünde golem efsaneleriyle antisemitik iftiralar el ele yükselmektedir.

Eserini yazdığı dönemde bu iş Meyrink için geçim meselesine dönüşmüştü. Henüz yaşadığı skandallar itibarını sıfırlamış ve onu beş parasız bırakmıştı. Prag'dan taşındı ve *Golem*'in büyük bir kısmını Bavyera'da yazdı. Aynı dönemde Dickens eserlerini Almancaya çevirmekle meşgul olan Meyrink'in, Dickens'ın şehir hayatına, grotesk karakterlere, yüksek duygulara olan düşkünlüğünü paylaştığı, eseri *Golem*'de açıkça görülebilir.

Meyrink hikâyenin nihai halini bir sekretere dikte etmişti. Eser ilk defa *Die Weissen Blatter*'da tefrika edildi ve toplu olarak Leipzig'li yayıncı Kurt Wolff'a satıldı. Roman 1915'te yayımlandığında hemen ilgi gördü ve hızla 200.000 kopya satıldı.

Bu eserde Kabalist ve yazar kelimelerin manipülasyonu üzerinden sihirli bir dünyanın yaratılmasında birlikte hareket etmiştir. Bazı romanlar saf edebi bir etki bırakmanın ötesinde, okunduktan uzun zaman sonra da okurun aklında soru işareti oluşturmayı başarır. *Golem* işte bu romanlardandır.

Robert Irwin
1985

Uyku

Ay ışığı yatağımın ayakucuna vuruyor ve büyük, parlak, yassı bir taş gibi duruyor orada.

Dolunayın şekli küçülmeye ve sağ tarafı –yaşlanmaya yüz tutmuş bir çehrenin önce bir yanağının kırışıp çökmesi gibi– yok olmaya başladığı zaman, işte gecenin böyle vakitlerinde yoğun, ıstırap dolu bir tedirginlik beni ele geçiriyor.

Uyumuyor, uyanmıyorum, yarı rüya âlemindeyken ruhumda, farklı renk ve berraklıktaki akıntıların birbirine karışması gibi, yaşadıklarım okuduklarımla, duyduklarımla karışıyor.

Uzanmadan önce Gotama Buda'nın hayatıyla ilgili bir şeyler okumuştum ve şu cümle binlerce farklı şekilde, sürekli yeni baştan aklımdan geçiyordu:

"Bir karga, bir parça yağa benzeyen bir taşa doğru uçtu ve şöyle geçirdi içinden: Belki de lezzetli bir şeydir. Karga orada lezzetli hiçbir şey bulamayınca uçup gitti. İşte taşa yanaşan o karga gibi biz de –biz ayartıcılar– çileci Gotama'dan aldığımız hazzı kaybettiğimiz için onu terk ediyoruz."

Bir parça yağa benzeyen taş imgesi, kafamda korkunç boyutlara ulaşıyor:

Kurumuş bir nehir yatağından geçiyor, pürüzsüz çakıl taşları topluyorum.

Üstüne düşünüp düşünüp de hiçbir şey çıkaramadığım, pırıltılı tozlara bulanmış grimsi taşlar – sonra bir çocuğun taştan karınları

şişik, benekli semenderler yaratma teşebbüslerini andıran kükürt sarısı benekleri olan siyah taşlar.

Sonra onları uzaklara fırlatmak istiyorum, bu çakıl taşlarını; ama sürekli elimden düşüyorlar, onları görüş alanımın dışına süremiyorum.

Vaktiyle hayatımda bir rol oynamış bütün taşlar çevremde beliriyor.

Bazıları kumdan ışığa çıkacağım diye ağır ağır cebelleşiyor –sular çekilince arduvaz rengi, kocaman pavuryaların yaptığı gibi– ve sanki dikkatimi kendilerine çekmek, bana son derece önemli şeyler söylemek için ellerinden geleni yapıyorlar.

Diğerleriyse –bitkin– güçsüz, çukurlarına geri düşüyor, dile gelmekten vazgeçiyorlar.

Bazen bu yarı rüya halinin alacakaranlığından sıyrılıyor, bir an için yine battaniyemin kabarık ayakucunda büyük, parlak, yassı bir taş gibi duran ay ışığını görüyorum, sonra bir kez daha körü körüne kaybolan bilincimin peşine takılıp panikle bana eziyet eden o taşı arıyorum – anılarımın enkazının arasında bir yerde saklanmış olması gereken, bir parça yağa benzeyen taşı.

Bir zamanlar, yanında toprağa uzanan bir yağmur oluğu olduğunu hayal ediyorum –geniş bir açıyla bükülmüş, kenarları pas tutmuş bir oluk– ve inatla, ürken zihnimi kandıracak, ona ninni söyleyip uyutacak böyle bir resim canlandırmaya zorluyorum kendimi.

Başaramıyorum.

İçimde ayak direyen bir ses aptalca bir ısrarcılıkla –rüzgârlı bir havada düzenli aralıklarla duvara çarpıp duran bir pencere kanadının yorulmazlığıyla– sürekli ama sürekli aynı şeyi söylüyor: Onun bambaşka bir şey olduğunu, yağa benzeyenin taş olmadığını.

Ve bu sesten kurtulamıyorum.

Bunun hiç de önemli bir şey olmadığını söyleyip yüz kez itiraz edince bir süreliğine susuyor ama sonra fark ettirmeden yeniden uyanıp inatla yeni baştan başlıyor: Tamam, tamam, haklısın ama bir parça yağa benzeyen taş değil.

Yavaş yavaş, katlanılmaz bir çaresizlik hissi beni ele geçirmeye başlıyor.

Sonra ne oldu, bilmiyorum. Ben mi kendi rızamla direnmekten vazgeçtim, yoksa bana baskın gelip ağzımı mı tıkadı düşüncelerim?

Tek bildiğim, bedenim yatağa uzanmış uyuyor ve duyularım ayrılmış ondan, artık ona bağlı değiller.

Şu "ben" de kim, diye soracak oluyorum aniden ama artık soru sorabilecek bir organım olmadığını hatırlıyorum. Sonra korkuyorum, şu aptal ses yine uyanacak, taş ve yağ hakkındaki sonsuz sorgulamasına yeniden başlayacak diye.

Sırtımı dönüyorum.

Gündüz

O anda birdenbire kasvetli bir avluda buldum kendimi, kızılımsı bir kapı kemerinin ötesinde –dar, kirli sokağın öbür tarafında– Yahudi bir hurdacı gördüm, duvar kenarlarına eski püskü demir eşyaların, kırık aletlerin, paslı üzengi ve patenlerin ve başka çeşit çeşit işi bitmiş şeylerin asıldığı bir kemere yaslanmıştı.

Bu görüntü, algımızın eşiğini seyyar satıcılar gibi her gün ve sık sık aşan bütün izlenimleri betimleyen o ıstırap verici tekdüzeliği beraberinde taşıyor, bende ne merak ne de şaşkınlık uyandırıyordu.

Çok uzun zamandır, bu muhitteyken evimde olduğumu fark ettim.

Bu duygu da, daha az önce fark ettiğim şeyle ve buraya geliş biçimimle zıtlık içinde olsa da bende derin hiçbir izlenim bırakmadı.

Odama giden aşınmış basamaklardan çıkar, taş eşiklerin yağlı görünüşleri üzerine üstünkörü kafa yorarken, bir keresinde bir taşla bir parça yağ arasında yapılan tuhaf bir karşılaştırma duyduğum ya da okuduğum yönünde bir fikir aniden zihnime musallat oldu.

O sırada üstümdeki merdivenlerde birinin koşar adım ilerlediğini duydum, kapıma vardığımda bunun, hurdacı Aaron Wassertrum'un on dört yaşındaki kızıl saçlı Rosina'sı olduğunu gördüm.

Yanından geçmek için ona epey sokulmak zorunda kaldım, o da sırtını tırabzanlara dayayıp şehvetle geriye doğru eğildi.

Kirli elleriyle demir çubuğu kavramıştı –tutunmak için– bense çıplak, solgun kollarının puslu yarı karanlıkta parıldadığını gördüm.

Gözlerinden kaçındım.

Sırnaşık gülümsemesi ve sallanan oyuncak atlarınki gibi balmumundan yapılmışa benzeyen yüzü beni tiksindirdi.

Az önce kuşçuda gördüğüm semender kafesindeki aksolotl gibi süngerimsi, beyaz bir eti olmalı diye düşündüm.

Kızıl saçlıların kirpiklerini bir tavşanın kirpikleri kadar tiksindirici bulurum.

Kilidi açtım, sonra kapıyı çarparak çabucak kapattım.

Penceremden hurdacı Aaron Wassertrum'un tonozun önünde dikildiğini görebiliyordum.

Karanlık kemerin girişine yaslanmış, bir kerpetenle tırnaklarını kesiyordu.

Kızıl saçlı Rosina kızı mı, yoksa yeğeni miydi? Adamın hiçbir benzerliği yoktu kızla.

Her gün Hahnpass Sokağı'nda gördüğüm Yahudi yüzleri içinde farklı soyları net bir şekilde ayırt edebiliyorum, soyları bireylerin yakın akrabalıkları sayesinde ancak suyun yağa karışacağı kadar birbirine karışıyor. O yüzden şöyle denemiyor mesela: Şuradakiler kardeştir ya da baba oğuldur.

Buradakiler bu soydan, oradakiler başka soydandır, yüz hatlarından okunabilen tek şey bu olur.

Kaldı ki Rosina hurdacıya benzese bu neyi kanıtlardıl

Bu soylar birbirlerine karşı gizli bir tiksinti ve nefret beslerler, hatta bu nefret sıkı kan bağlarının sınırlarını bile aşar – ama bunu tehlikeli bir sırrı korur gibi dış dünyadan saklamayı bilirler.

Hiçbiri belli etmez ve bu uzlaşı içinde, pisliğe bulanmış bir halata tutunan nefret dolu körlere benzerler: Biri iki eliyle, biri isteksiz, yalnızca tek bir parmağıyla tutmuştur ama hepsi de bu ortaklıktan vazgeçer, diğerlerinden ayrılırlarsa çöküşe mahkûm olacaklarına dair batıl bir korkuya saplanmışlardır.

Rosina, kızıl saçlı tipinin diğer soylarınkinden daha itici olduğu bir soydan. Bu soyun erkekleri dar göğüslü olur, uzun tavuk boyunları, belirgin âdemelmaları vardır.

Her bir yerleri çilli gibidir ve hayatları boyunca kızışmışlığın

acısını çekerler, bu adamlar sağlıkları için daima duydukları iğrenç korkunun kıskacında arzularına karşı gizli gizli, aralıksız ve başarısız bir mücadele verirler.

Neden en başta Rosina'nın hurdacı Wassertrum'la bir akrabalığı olduğunu varsaydım bilmiyordum.

Onu hiç yaşlı adamın yanında görmemiş ya da hiç birbirlerine seslendiklerini fark etmemiştim.

Ayrıca neredeyse her zaman bizim avluda olur ya da evimizin karanlık köşelerinde ve koridorlarında dolanır dururdu.

Kuşkusuz, komşularımın tamamı onun hurdacının yakın akrabası olduğunu ya da hiç değilse himayesinde bulunduğunu sanıyor fakat hiçbirinin böyle tahminlerde bulunmak için tek bir sebep dahi öne sürebileceğini düşünmüyorum.

Rosina'yı aklımdan çıkarmak istiyordum, odamın açık penceresinden aşağıya, Hahnpass Sokağı'na baktım.

Aaron Wassertrum bakışımı hissetmiş gibi aniden yüzünü bana çevirdi.

Yuvarlak balık gözleri, tavşan dudağı gibi yarık üst dudağıyla o donuk, korkunç yüzünü.

Benim gözüme, ne kadar kayıtsızmış gibi davransa da ağının en küçük temasını bile hisseden insansı bir örümcek gibi görünüyordu.

Nasıl geçiniyor acaba? Ne düşünüyor, amacı ne?

Bilmiyordum.

Kemerin duvarlarında her sene, her gün, hiç değişmeden, aynı işi bitik, değersiz şeyler asılıdır.

Gözüm kapalı çizebilirim hepsini: Şurada kapaksız, yamuk yumuk bakır bir trompet, çok garip bir şekilde dizilmiş askerlerin kâğıda çizilmiş, sararmış bir resmi. Ötede küflü bir deri kayışa asılı paslanmış mahmuzlardan bir hevenk ve yarı çürük diğer ıvır zıvır.

Ön tarafta, kimsenin kemerin eşiğinden geçemeyeceği bir sıklıkla yan yana istiflenmiş bir dizi yuvarlak demir ocak sacı.

Bu şeylerin sayısı ne artar ne azalırdı ve arada bir, yoldan geçen

birinin durup da şunun bunun fiyatını sorduğu olursa hurdacı şiddetli bir heyecana kapılırdı.

Sonra tavşan dudağını dehşet verici bir şekilde yukarı kaldırır, gurul gurul, tutuk, kalın bir sesle sinirli sinirli anlaşılmaz bir şeyler gevelerdi, o zaman alıcının soru sorma isteği kaçar, yılmış bir halde yoluna devam ederdi.

Aaron Wassertrum'un gözleri yıldırım hızıyla benden başka yöne kaydı, şimdi dikkatle ve ilgiyle yan binanın benim pencereme bitişik çıplak duvarına bakıyordu.

Orada ne görüyor olabilirdi ki?

Binanın arkası Hahnpass Sokağı'na, pencereleri avluya bakar! Sadece bir tanesi caddeye dönüktür.

Tam o anda tesadüfen, benim odamla aynı yükseklikteki odalara –sanırım bu odalar dönemeçli bir atölyenin odaları– birileri girmiş gibiydi, çünkü duvarın ardından aniden birbiriyle konuşan bir erkekle bir kadının seslerini duymaya başladım.

Ama hurdacı bunu aşağıdan mümkün değil duymuş olamazdı!

Kapımın önünde birileri kıpırdandı, ben de tahmin yürüttüm: Hâlâ dışarıda, karanlıkta duran ve belki onu içeri çağırmak isterim diye şehvetle bekleyen Rosina'dır bu.

Aşağıda, yarım kat altta, çopur yüzlü, yeni yetme Loisa tuttuğu nefesiyle kapıyı açacak mıyım diye merdivenlerde pusuya yatmış bekliyor, bense âdeta nefretinin soluğunu, yukarıya, bana kadar ulaşan köpüren kıskançlığını hissediyorum.

Yaklaşıp Rosina tarafından fark edilmekten korkuyor. Ona aç bir kurdun bekçisine olduğu kadar bağımlı olduğunu biliyor ve içinden üzerine atlamak, şuurunu yitirmişçesine öfkesini salmak geliyor!

Çalışma masamın başına oturdum, penslerimi ve oyma kalemlerimi çıkardım.

Fakat hiçbir şey başaramadım, elim narin Japon gravürlerini onaracak kadar sakin değildi.

Bu binanın üzerine asılmış puslu, kasvetli yaşam ruhumun

dinginleşmesine müsaade etmiyor, hep eski görüntüler geliyor aklıma.

Loisa ve ikiz kardeşi Jaromir, Rosina'dan bir yaş bile büyük değiller.

Kutsal ekmekleri yapan fırıncı babalarını pek hatırlayamıyordum, şimdi onlara, sanırım, yaşlı bir kadın bakıyor.

Sadece bu kadının, evin içinde gizli sığınaklarındaki kara kurbağalar gibi suspus yaşayan onca insandan hangisi olduğunu bilmiyordum.

İki oğlana da bakıyor, yani onlara kalacak yer sağlıyor. Karşılık olarak oğlanların da ara sıra çaldıkları ya da dilenerek elde ettikleri şeyleri ona vermeleri gerekiyor.

Acaba kadın onlara yiyecek de veriyor mudur? Bu konuda akıl yürütemiyordum çünkü yaşlı kadın eve ancak geç saatlerde dönüyor.

Gassalmış kadın.

Loisa, Jaromir ve Rosina'nın henüz çocuklarken bahçede birlikte uslu uslu oynadıklarını görürdüm.

Ama o zamanlar geçmişte kaldı.

Şimdi Loisa bütün gün kızıl saçlı Yahudi kızın peşinde.

Bazen uzun uzun boş yere arıyor onu, hiçbir yerde bulamayınca sessizce kapımın önüne gelerek suratını asıp, kız gizli gizli buraya gelecek diye bekliyor.

İşimin başında otururken dışarıdaki köşeli koridorda, ince boyunlu kafasını kulak kesilerek öne doğru eğip pusuya yattığını âdeta görebiliyorum.

Bazen sessizliğin içinden birdenbire yabanıl bir gürültü duyuluyor.

Aklı fikri Rosina'ya duyduğu daimi ve delice bir şehvetle dolu, sağır dilsiz olan Jaromir evin içinde vahşi bir hayvan gibi dolanıyor; kıskançlığından ve kuruntusundan yarım akıllıya dönmüş oğlanın beceriksizce köpek gibi uluyuşu öyle ürpertici ki insanın kanı donuyor.

Kardeşiyle Rosina arasında ondan habersiz bir şey olmasın diye sürekli kardeşini takip etmesi gerektiği fikriyle kamçılanmış halde, kör bir çılgınlıkla her zaman yan yana olduklarını tahmin ettiği –binlerce pis kuytu köşenin birinde– o ikisini arıyor.

Rosina'yı sürekli birileriyle bir şeylere kalkışmaya iten uyaranın tam da özürlü oğlanın bu bitmek bilmez azabı olduğunu seziyorum.

Kızın ilgisinde ya da rızasında ne zaman bir azalma olsa Loisa, Rosina'nın şehvetini yeniden alevlendirmek için hep başka iğrençlikler icat ediyor.

O zaman sağır dilsiz çocuğa yalandan ya da gerçekten kendilerini yakalatıp öfkeden deliye dönmüş oğlanı sinsice karanlık koridorlara çekiyorlar, oralara üzerine basılınca hızla yukarıya fırlayan paslı fıçı çemberlerinden ve –uçları yukarıya dönük– demir tırmıklardan, içine düşüp bir taraflarını kanatacağı habis tuzaklar kurmuş oluyorlar.

Ara sıra Rosina, işkenceye heyecan katmak için kendi başına korkunç bir şeyler tasarlıyor.

O zaman Jaromir'e karşı tavrını aniden değiştirip bir anda ondan hoşlanmış gibi davranıyor.

Yüzünde sonsuz bir gülümsemeyle özürlü çocuğa çabuk çabuk, onu handiyse mecnunca bir heyecana sürükleyen şeyler söylüyor; bu uğurda esrarengiz görünümlü, yarı anlaşılır bir işaret dili uydurmuş kendine, böylece sağır dilsiz çocuk belirsizliğin ve insanın içini yiyip bitiren umutların karman çorman ağına kurtarılması mümkün olmayan bir şekilde dolanıp kalıyor.

Bir keresinde avluda, kızın önünde dururken görmüştüm onu, kızın onunla konuşurkenki dudak hareketleri ve jestleri öyle coşkuluydu ki çocuk her an kudurgan heyecanından yere yığılıverecek sandım.

Kasıtlı olarak böylesine anlaşılmaz ve hızlı hızlı söylenen sözleri anlayacağım diye gösterdiği insanüstü gayretten yüzünden ter damlıyordu.

Sonra tüm gün boyunca, dar ve kirli Hahnpass Sokağı'nın de-

vamında bulunan yarı çökmüş bir evin karanlık merdivenlerinde hummalı bir beklentiyle pusuya yatmıştı – ta ki köşelerde dilenerek birkaç metelik kazanabileceği zamanı tümüyle kaçırana kadar. Akşam geç saatte açlıktan ve heyecandan yarı baygın halde eve dönecek olduğunda bakıcı annesi kapısını çoktan kilitlemişti.

Neşeli bir kadın kahkahası duvarları aşıp bitişikteki atölyeden bana kadar ulaştı.

Bir kahkaha! Bu evlerde neşeli bir kahkaha! Koca gettoda neşeyle kahkaha atabilecek kimse oturmaz.

O sırada ihtiyar kuklacı Zwakh'ın, birkaç gün önce genç, kibar bir beyin atölyesini yüksek bir meblağ karşılığında tuttuğunu, güvenip bana söylediği geldi aklıma – belli ki gönlünün seçtiği kadınla kulak misafirleri olmadan buluşabilmek için tutmuştu.

Yeni kiracının pahalı mobilyalarının, binadaki kimse bir şey fark etmesin diye geceleri yavaş yavaş, gizli gizli taşınması gerekmişti.

Mülayim yaşlı adam bana bunu anlatırken keyiften ellerini ovuşturmuş, her şeyi böylesine ustalıkla hallettiği için çocuk gibi sevinmişti: Romantik âşık çiftten komşuların hiçbirinin haberi olamazmış.

Üç farklı girişten, dikkat çekmeden atölyeye girmek mümkünmüş. Hatta kepenkli bir girişi bile varmış!

Evet, tavan arasındaki demir kapının mandalı kaldırılırsa –ki öbür taraftan çok kolaymış– benim odamın önünden geçilip bizim evin merdivenlerine ulaşılabilir, burası da çıkış olarak kullanılabilirmiş...

Neşeli kahkaha bir kez daha duyuluyor; zihnimde, kıymetli eski eserlere küçük onarımlar yapmak üzere sık sık çağrıldığım lüks bir daireye ve soylu bir aileye dair belli belirsiz anılar canlandırıyor.

Birden yan daireden acı bir çığlık duyuyorum. Korkuyla kulak kesiliyorum.

Demir tavan arası kapısı şiddetle zangırdıyor, hemen ardından da bir hanımefendi odama dalıyor.

Saçları dağılmış, kireç gibi beyaz, omuzlarına dore bir brokar atılmış.

"Pernath Usta, saklayın beni, –İsa aşkına!– soru sormayın, buraya saklayın beni!"

Ben daha cevap veremeden kapım bir kez daha açılıp sonra derhâl çarpıldı.

Hurdacı Aaron Wassertrum'un yüzünde bir saniyeliğine dehşet verici bir maskeninkine benzer bir sırıtış belirdi.

Önümde yuvarlak, parlak bir leke peyda oluyor, ay ışığının altında bir kez daha yatağımın ayakucunu görüyorum.

Uyku üzerimde henüz ağır, yünlü bir palto gibi duruyor, Pernath ismiyse altın işlemeli harflerle belleğimde.

Bu ismi nerede okudum ki? Athanasius Pernath?

Sanırım, sanırım uzun zaman, çok uzun zaman önce bir yerlerde karıştırıp kendi şapkam yerine bir başkasınınkini almıştım, o zamanlar bu şapkanın başıma tam oturmasına şaşmıştım çünkü son derece tuhaf bir kafa şeklim vardır.

Sonra bu yabancı şapkanın içine bakmıştım –o zamanlar– evet, evet, orada, beyaz astarın üzerinde altın işlemeli harflerle şöyle yazıyordu:

ATHANASIUS Pernath

Nedenini bilmiyordum ama şapkadan ürkmüş, korkmuştum.

Tam o anda, unuttuğum ve bana sürekli olarak yağa benzeyen taşın nerede olduğunu soran o ses aniden bir ok gibi fırlıyor üzerime.

Çabucak kızıl Rosina'nın hatları keskin, tatlılıkla sırıtan profilini zihnimde canlandırıyorum, oktan kaçınmayı bu şekilde başarıyorum, ok geldiği gibi hızla karanlıkta kaybolup gidiyor.

Evet, Rosina'nın yüzü! Ahmak gibi çene çalan sesten daha güçlü bu, öyleyse, şimdi Hahnpass Sokağı'ndaki odamda yeniden güvende olacağıma göre büsbütün sakinleşebilirim.

İ

Eğer birinin beni ziyaret etmek maksadıyla arkamdan belli bir mesafeyi koruyarak merdivenlerden çıktığı hissimde yanılmadıysam şimdi aşağı yukarı son sahanlıkta duruyor olmalı.

Şimdi arşivci Schemajah Hillel'in dairesinin olduğu köşeyi dönüyor, yıpranmış taş fayanslardan üst katın kırmızı kiremit taşlarıyla döşeli koridoruna geçiyor.

Şu anda tutuna tutuna ilerliyor koridorda; şimdi, tam şimdi, karanlıkta harfleri zar zor seçerek kapı isimliğindeki adımı okuyor olmalı.

Bense odamın ortasında dimdik duruyor, girişe bakıyordum. O anda kapı açıldı, adam içeri girdi. Sadece birkaç adım attı bana doğru, ne şapkasını çıkardı ne de selam vermek için bir kelime etti.

Evindeyken böyle davranıyor demek, öyle sezdim ve başka türlü değil de böyle davranmasını son derece anlaşılır buldum.

Çantasına uzanıp içinden bir kitap çıkardı.

Sonra uzun uzun sayfalarını çevirdi.

Kitabın cildi metaldendi, rozet ve mühür biçimindeki çukurluklar boyalarla, küçük taşlarla doldurulmuştu.

Sonunda aradığı yeri bulup orayı gösterdi.

Bölümün adının "İbbur"*, "Ruh Gebeliği" olduğunu zar zor okuyabildim.

İbbur, Yahudi mitolojisine göre "ruh göçü" formlarından biridir. Erdemli bir ruh, yaşayan birinin bedenini ele geçirmeye karar verip mevcut ruhu "gebe bırakır," İbbur her zaman iyi, olumlu ve geçicidir. Ele geçirilen beden bunun farkında olmayabilir, olduğunda da genellikle rıza gösterir. Daha önce ölmüş birine ait olan ruh bunu sıklıkla, yerine getirilmesi ancak bir bedene sahipken mümkün olan önemli bir görevi, bir sözü ya da dini bir ritüeli yerine getirmek için yapar. —*çn*

Büyük, altın rengi ve kırmızı boyayla işlenmiş baş harfi "İ" istemsizce göz gezdirdiğim sayfanın neredeyse yarısını kaplıyordu ve köşeleri zedelenmişti.

Bunu onarmam gerekiyordu.

Baş harf, daha önce eski kitaplarda gördüğüm gibi parşömen üzerine tutkallanmamıştı, daha ziyade orta noktadan lehimlenmiş, uçlarından parşömenin köşelerine tutturulmuş iki ince yaprak altından oluşuyor gibiydi.

O halde, harfin durduğu yerde kâğıda bir delik mi açılmıştı?

Eğer öyleyse bir sonraki sayfada "İ" ters duruyor olmalıydı?

Sayfayı çevirdim ve tahminim doğrulandı.

İstemsizce bu sayfayı da sonuna kadar okudum, karşı sayfayı da.

Okudukça okuyordum.

Kitap bir rüyanın yapacağı gibi benimle bağlantı kuruyordu, sadece daha açık, daha netti. Ve bir soru gibi yüreğime dokunuyordu.

Kelimeler görünmez bir ağızdan akıyor, hayat buluyor, üzerime geliyorlardı. Rengârenk giyinmiş köleler gibi önümde dönüyor, kıvranıyor, sonra yere çöküyor ya da pırıltılı bir sis gibi havada kaybolup sıradakilere yer açıyorlardı. Her biri kısa bir an için onu seçmemi, ardından gelenin yüzüne sırt çevirmemi umuyordu.

Aralarında bazıları vardı ki ışıl ışıl kostümleriyle bir tavus kuşu gibi kurumlanarak etrafta geziyordu, bunların adımları ağır, ölçülüydü.

Bazıları kraliçeler gibiydi ama yaşlanmış, yıpranmış, gözkapaklarını boyamış kraliçeler – dudaklarının çevresinde fahişelere özgü bir çizgi ve çirkin bir makyajla kapatılmış kırışıklıklarıyla.

Gözlerimle geçtim onları, gelenlere baktım, bakışlarım gri siluetlerden oluşan bir alaya kaydı, bunların yüzleri öyle sıradan, öyle ifadeden yoksundu ki hafızaya kazınmaları mümkün değil gibiydi.

Sonra bir kadını sürükleyip getirdiler, kadın anadan üryandı ve devasa tunç bir heykel gibiydi.

Kadın bir saniyeliğine önümde durup ayaklarıma kapandı.

Kirpikleri benim boyum kadardı, sessizce sol elinin nabzını işaret etti.

Nabzı bir deprem gibi atıyordu, hissettim, tüm dünyadaki yaşam içindeydi kadının.

Uzaklardan hızla bir koribant* alayı yaklaşıyordu.

Bir erkekle bir kadın birbirine dolanmıştı. Uzaktan geldiklerini görüyordum, alay süratle, gitgide yaklaşıyordu.

Vecde gelenlerin inlercesine söyledikleri şarkıları hemen önümde duyuyordum, gözlerim kördüğüm olmuş çifti aradı.

Ama çift artık tek bir varlığa dönüşmüştü, yarı erkek yarı kadın –bir hermafrodit– sedeften bir tahtta oturuyordu.

Hermafroditin tacı kırmızı bir tahtadan ibaretti; yıkımın kurdu tahtayı kemire kemire esrarengiz runik harfler oluşturmuştu üzerinde.

Arkadan, bir toz bulutunun içinden ufak ufak, aceleci adımlarla ilerleyen, küçük, kör koyunlardan ibaret bir sürü geliyordu: Devasa hünsanın koribant sürüsünü hayatta tutmak için maiyetine kattığı besi hayvanları.

Arada bir, görünmez ağızdan akan siluetlerin arasında birçok mezardan gelen de oluyordu – yüzlerinde peçeleriyle.

Önümde durduklarında aniden peçelerini indiriyor, etobur hayvan gözlerini aç aç, öyle bir kalbime dikiyorlardı ki buz gibi bir korku sıçrıyordu beynime, kanım kaya bloklarının gökten üzerine –aniden, yatağının ortasına– düştüğü bir nehir gibi tıkanıp kalıyordu.

Bir kadın süzülerek geçti önümden. Yüzünü görmedim, sırtı dönüktü, üstünde akan gözyaşlarından yapılmış bir palto taşıyordu.

Bir alay maskeli dans ederek geçip gidiyordu, kahkahalar atıyor, benimle ilgilenmiyorlardı.

Yalnızca bir Pierrot** düşünceli düşünceli dönüp bana bakıyor, geri dönüyor. Önümde dikilip aynaya bakar gibi yüzüme bakıyor.

Yunan mitolojisinde Ana Tanrıça Kibele'nin rahipleri. *–çn*

16. yüzyıl sonlarında İtalya'da ortaya çıkan Commedia dell'arte geleneğinde standart bir tipleme. Beyaz makyajı ve giysileri, soytarıya benzerliğiyle bilinir, birçok karakterin aksine maske takmaz. *–çn*

Beni güldürmek için tuhaf tuhaf şaklabanlıklar yapıyor, kollarını kaldırıp çırpıyor, bazen tereddütle, bazen yıldırım hızıyla; öyle ki korkutucu bir dürtü beni ele geçirip onu taklit etmeye, göz kırpmaya, omuzlarımı silkip dudaklarımı çarpıtmaya itiyor.

O sıra sabırsızlıkla, itiş kakış ilerleyen siluetler kenara itiyor onu, hepsi bana görünmek istiyor.

Ama hiçbirinin varlığı kalıcı olmuyor.

Kaygan inciler onlar, ipek ipe dizilmişler, görünmez ağızdan akan tek bir melodinin ayrı ayrı notaları.

Bana seslenen kitap değildi artık. Bu bir sesti. Benden ne kadar uğraşsam da kavrayamadığım bir şey isteyen bir ses. Bana kavurucu, anlaşılmaz sorularıyla eziyet eden bir ses.

Ama gözle görülür bu kelimeleri sarf eden ses kesildi, yankısızca.

Şimdiki zamanın dünyasında çınlayan her sesin birçok yankısı olur, her bir nesnenin bir büyük gölgesi, bir de küçük küçük gölgeleri olduğu gibi, ama bu sesin yankısı yoktu artık – muhtemelen uzun, çok uzun zamandır dağılıyor, azalıyordu.

Kitabı sonuna kadar okumuş, hâlâ ellerimde tutuyordum, bir şey ararcasına beynimin sayfalarını çevirmişim gibi geliyordu, bir kitabın değil!

Sesin bana söylediği her şeyi, yaşamaya başladığımdan beri içimde taşımıştım, sadece gizlenmiş ve unutulmuşlardı, düşüncemden saklanmışlardı, bugüne kadar.

Başımı kaldırıp yukarı baktım.

Bana kitabı getiren adam neredeydi?

Gitmişl?

Bittiğinde gelip alacak mıydı?

Yoksa benim mi götürmem gerekiyordu?

Ama nerede oturduğunu söylemişti, hatırlayamıyordum.

Görüntüsünü aklıma getirmeye çalıştım ama başaramadım.

Nasıl giyinmişti ki? Yaşlı mıydı, genç miydi? Saçı ne renkti, sakalı var mıydı?

Hiçbir şey, hiçbir şey canlandıramıyordum. Ondan edindiğim bütün görüntüler, ben daha zihnimde bir araya getiremeden, tutunamadan eriyip gidiyorlardı.

Gözlerimi yumup sadece portresinin ufacık bir kısmını yakalayabilmek için elimle gözkapaklarımı bastırdım.

Hiç, hiçbir şey.

Dikildim, odanın ortasında, daha önce de yaptığım gibi kapıya baktım, az önce, geldiği zaman yaptığım gibi ve tasavvur ettim: Şimdi köşeyi dönüyor, şimdi kiremit taşlı zeminden geçiyor, şimdi dışarıda, kapı isimliğimde yazan "Athanasius Pernath"ı okuyor ve şimdi içeri giriyor.

Nafile.

Görünüşüne dair bir anının zerresi dahi uyanmadı içimde.

Masanın üzerinde duran kitaba bakıp içimden, onu çantasından çıkarıp bana uzatan eli hayal ettim.

Eldiven giyiyor muydu, elleri çıplak mıydı, genç ya da buruşuk muydu, yüzük takmış mıydı, takmamış mıydı, bunların birini bile hatırlamıyordum.

O an aklıma garip bir fikir geldi.

İnsanın karşı koyamayacağı bir ilham gibiydi.

Paltomu giyip şapkamı taktım, koridordan geçip merdivenlerden indim. Sonra ağır ağır odama geri döndüm.

Ağır ağır, çok ağır, onun gelirken yaptığı gibi. Kapıyı açınca odamın tam bir alacakaranlık içinde olduğunu gördüm. Ben demin dışarıya çıkarken ortalık günlük güneşlik değil miydi?

Saatin kaç olduğunu fark etmeden uzun bir süre derin düşüncelere dalmış olmalıydım!

Meçhul adamın yürüyüşünü, yüz ifadesini taklit etmeye çalıştım fakat onu da hiç mi hiç hatırlamıyordum.

Nasıl göründüğüne dair bir dayanak noktam yokken onu taklit etmeyi nasıl başaracaktım ki?

Ama başka türlü oldu. Düşündüğümden tamamen başka.

Derim, kaslarım, bedenim beynime çıtlatmadan aniden hatır-

ladılar. Yapmayı istemediğim, niyetlenmediğim hareketler yapıyorlardı.

Uzuvlarım bana ait değildi sanki!

Odada birkaç adım atınca yürüyüşüm birdenbire tereddütlü, bir garip oldu.

Bu yürüyüş her an yüzüstü düştü düşecek birinin yürüyüşüdür, dedim kendime.

Evet, evet, evet, böyleydi yürüyüşü!

Gayet açık biliyordum: Böyleydi.

Elmacık kemikleri belirgin, yabancı, sakalsız bir yüz taşıyor, çarpık gözlerle bakıyordum.

Hissediyordum bunu ama kendimi göremiyordum.

Bu benim yüzüm değil, diye dehşetle bağırmak, elimle yüzümü yoklamak istiyordum ama elim irademe uymuyordu, çantanın içine girip oradan bir kitap çıkardı.

Tıpkı az önce onun yaptığı gibi.

Aniden yine şapkasız, paltosuz, masada oturuyorum, ben benim. Ben, ben.

Athanasius Pernath.

Dehşet ve ürperti beni sarsıyor, kalbim yerinden çıkacak gibi atıyordu ve ben hissediyordum: Daha demin beynimi kurcalayan hayali parmak el çekmişti benden.

Hâlâ ensemde dokunuşunun soğuğunu hissediyordum.

Artık yabancının kim olduğunu biliyordum, onu yine içimde hissedebilirdim –her an– istesem yeterdi; fakat onun görüntüsünü, göz göze gelip onu *gördüğümü* hayal etmek – işte bunu hâlâ yapamıyordum, asla da yapamayacaktım.

Bir negatif, görünmez, içi boş bir şekil gibiydi, algılayabiliyor fakat hatlarını yakalayamıyordum – biçiminin ve ifadesinin kendi benliğimde bilincine varmak istiyorsam bizzat içine girmem gereken bir şekil.

Masamın çekmecesinde demir bir sandık duruyordu. Kitabı bunun içine saklamak istiyordum, bu ruhsal hastalık beni bırakıp

giderse ancak o zaman yeniden çıkarmak, kırık baş harf "İ"nin onarımını yapmak istiyordum.

Kitabı masadan aldım.

Ona hiç dokunmamışım gibi geldi bana; sandığa uzandım: Aynı his. Sanki dokunma duyusunun benim bilincime varmadan önce koyu karanlıklarla dolu uzun, çok uzun bir yolu aşması gerekiyordu, sanki şeyler bana yıl büyüklüğünde bir zaman katmanı uzaklıktaymış, çoktan olup bitmiş bir geçmişe aitlermiş gibi!

Yağlı taşla bana eziyet etmek üzere zifiri karanlıkta beni arayarak daireler çizen ses yanımdan geçip gitmiş, beni görmemişti. Onun uyku âleminden geldiğini biliyordum. Ama yaşadığım şey, bu gerçek yaşamdı – bu yüzden beni göremiyor, boş yere arayıp duruyordu, öyle hissettim.

Prag

Yanımda öğrenci Charousek duruyordu, lime lime olmuş incecik pardösüsünün yakaları açıktı, soğuktan dişlerinin nasıl da takırdadığını duyuyordum.

Bu cereyanlı, buz gibi kemerli geçitte öldürtecek kendini, dedim kendi kendime, onu diğer tarafa, daireme çağırdım.

Ama reddetti.

"Teşekkür ederim Pernath Usta," diye mırıldandı tir tir titrerken, "maalesef çok vaktim kalmadı. Acilen şehre gitmem gerek. Hem şimdi sokağa çıkmak istesek iliklerimize kadar ıslanacağız, birkaç adım atar atmazl Sağanağın dineceği yokl"

Sağanak çatıların üzerini süpürüyor, evlerin yüzlerinden gözyaşı seli gibi aşağıya akıyordu.

Kafamı birazcık öne çıkarınca karşıda, dördüncü kattaki penceremi görebiliyordum, yediği onca yağmurdan camları yumuşamıştı sanki. Morina balığının yüzme kesesi gibi şeffaflaşmıştı, tümsekleşmişti.

Sokaktan sarı bir çamur deresi akıyordu, kemerli geçit, hepsi de fırtınanın dinmesini bekleyen yoldan geçenlerle doluyordu.

"Şurada bir gelin buketi yüzüyorl" dedi Charousek aniden, çamurlu suyun önüne katıp götürdüğü bir demet pörsümüş mersini gösterdi.

Arkamızdan birileri yüksek sesle güldü buna.

Dönüp arkama bakınca bunun kurbağa gibi şişkin yüzlü, beyaz saçlı, asil giyimli yaşlı bir bey olduğunu gördüm.

Charousek de aynı şekilde geriye doğru bir bakış atıp kendi kendine homurdandı.

Yaşlı adamın nahoş bir tarafı vardı. Dikkatimi ondan alıp gözlerimin önünde bezgin, geçkin hayvanlar gibi yağmurun altında yan yana çökmüş, renkleri çirkin evleri inceledim.

Hepsi nasıl da ürkütücü ve sefil görünüyordu!

Düşüncesizce dikilmiş, orada öylece duruyorlardı, yerden biten zararlı otlar gibi.

Daha eski, uzun bir binanın ayakta kalmış tek kalıntısı olan sarı, alçak bir taş duvara yaslanmışlardı. İki, üç yüz yıl önce, ötekileri dikkate almadan, gelişine. Şurada alnı içine çökmüş, eğri, yarım bir bina, yanında başka bir tanesi: Köpek dişi gibi çıkıntılı.

Puslu gökyüzünün altında uykudaymış gibi görünüyorlardı. Sonbahar akşamlarının sisi dar sokaklara uzanıp hafif, belli belirsiz mimiklerinin gizlenmesine yardım edince onlardan arada bir yayılan sinsi, düşmanca yaşam hissedilmiyordu.

Ömrümün burada oturduğum kısmında, sanki gecenin ve şafağın heyecanla, sessiz ve gizemli bir istişarede bulundukları belli bir saat varmış gibi kurtulamadığım bir izlenim oturmuştu içime. Bazen de duvarlarından açıklanamaz, cılız bir titreme geçiyor, sesler çatıların üzerinden geçip yağmur oluklarından aşağıya düşüyorlardı – biz de körelmiş duyularımızla, pervasızlıkla kabulleniyor, sebebini araştırmıyorduk.

Sık sık rüyamda görüyordum, hayaletimsi devinimleri sırasında gizli gizli bu evleri dinliyor ve korku dolu bir şaşkınlıkla, sokağın gizli ve asıl efendilerinin onlar olduğunu, yaşamlarından ve duygularından vazgeçip sonra tekrar kendilerine çekebildiklerini, gündüzleri içlerinde konaklayan sakinlere ödünç verip geceleri fahiş bir faizle geri istediklerini öğreniyordum.

Bu evlerin içlerinde gölgeler, –bir anadan doğmamış– yaratıklar gibi yaşayan, düşünceleri ve eylemleriyle rasgele bir araya getirilmiş parçalar gibi duran bu tuhaf insanları şöyle bir aklımdan geçirince bu tür rüyaların içlerinde, uyanıkken benim için yalnızca renkli ma-

sallara dair görüntüler gibi parıldayan karanlık gerçekleri barındırdıklarına inanmaya hiç olmadığım kadar meylediyorum.

Sonra içimde gizliden gizliye o korkunç Golem efsanesi; Kabala âlimi bir hahamın bir zamanlar burada, gettoda maddeden biçimlendirdiği, rakamlardan oluşan büyülü bir sözcüğü dişlerinin arkasına iterek düşüncesiz, mekanik bir varlık kıldığı o suni insana dair efsane canlanıyor.*

Ve bana öyle geliyor ki yaşamın gizli hecesinin ağzından çıkarıldığı saniye taşa dönüşecek Golem gibi tüm bu *insanlar* da beyinlerindeki küçücük herhangi bir fikir, önemsiz bir çaba, birinin amaçsız bir alışkanlığı, diğerininse yalnızca tümüyle belirsiz, asılsız bir şeye yönelik aptalca bekleyişi yok edilecek olsa o saniye ölüp yere yığılıverirlerdi.

Bu yaratıkların ebedi, ürkekçe pusuya yatışları ne menem bir şeydir böyle!

Kimse çalışırken görmez onları, bu insanları, yine de günün ilk ışıklarında uyanıktırlar, soluklarını tutup beklerler, asla gelmeyen bir kurbanı bekler gibi.

Olur da gerçekten biri onların alanına girmiş gibi görünürse, üzerinden zengin olabilecekleri savunmasız herhangi biri, o zaman da aniden felç edici bir korku çöker üzerlerine, onları ürkütüp köşelerine kaçırır, her türlü niyetlerinden vazgeçirir.

Kimse, onu ele geçirecek cesareti bulacak kadar zayıf görünmez gözlerine.

"Güçleri ve silahları ellerinden alınmış, soysuz, dişsiz yırtıcı hayvanlar," dedi Charousek tereddütle, bana baktı.

Ne düşündüğümü nasıl bilebildi?

Golem'le ilgili efsanelerin en öne çıkanı Prag Golemi olarak bilinenidir. Buna göre Haham Judah Löw 16. yüzyılda antisemitizme karşı korunmak için Prag Golemi'ni yaratır. Bir cumartesi günü e harfinin silinmesi unutulunca Golem kontrolden çıkar ve her şeyi yıkmaya, insanlara zarar vermeye başlar. Sonunda alnındaki tüm harfleri silip Golem'i paramparça ederler. Parçaların Prag'daki Altneu Sinagogu altındaki gizli bir odaya mühürlendiği söylenir. *—ç.n*

Bazen insan düşüncelerini öyle bir körükler ki düşünceleri saçılan kıvılcımlar gibi yanındakinin beynine sıçrar, diye geçirdim içimden.

"...neyle geçiniyorlar ki?" dedim bir süre sonra .

"Geçinmek mi? Neyle mi? İçlerinde bazıları milyoner!"

Charousek'e baktım. Bununla ne demek istiyor olabilirdi!

Fakat öğrenci susuyor, bulutlara bakıyordu.

Bir an için kemerli geçitteki homurtu kesilmişti, sadece yağmurun ıslığı duyuluyordu.

Bununla ne demek istiyor: "İçlerinde bazıları milyoner!"

Bir kez daha Charousek düşüncelerimi okumuş gibi oldu.

Suyun eski püslü demir eşyaların pasını, akan kırmızımsı kahverengi birikintiler halinde önünden sürüklediği, yanımızdaki hurdacı dükkânını işaret etti.

"Aaron Wassertrum! Mesela o bir milyoner. Yahudi Mahallesi'nin neredeyse üçte biri onun. Bunu bilmiyor musunuz, Herr Pernath?!"

Resmen nefesim kesildi. "Aaron Wassertrum! Hurdacı Aaron Wassertrum milyoner ha?!"

"Ah, onu çok iyi tanırım," diye sinirli devam etti Charousek sırf benim sormamı beklemiş gibi. "Onun oğlunu da tanırdım. Dr. Wassory'yi. Onu hiç duymadınız mı? Dr. Wassory'yi, ünlü göz doktorunu? Daha bir yıl önce bütün mahalle heyecanla ondan söz ediyordu, o büyük âlimden. O zamanlar kimse kendi adını taşımadığını, önceleri Wassertrum olduğunu bilmiyordu. – Dünyaya sırt çevirmiş bilimadamını oynamayı çok severdi, ne zaman kökeninden bahis açılsa çok etkilenmiş, mütevazı bir tavırla, yarım ağızla hemen bir şeyler uydurur, babasının gettodan olduğunu, en aşağı seviyeden başlayıp her türlü eziyeti, dile getirilemez üzüntüleri atlatıp ışığa kavuşmak için nasıl da çalışması gerektiğinden söz ederdi.

"Ya! Eziyetleri ve üzüntüleri atlatıp!

"Ama *hangi* eziyetleri, hangi dile getirilemez üzüntüleri ve hangi yollarla, işte bunu söylemezdi!

"Bu gettonun içyüzü nasıldır ben bilirim!" Charousek kolumu tutup şiddetle salladı.

"Pernath Usta, öyle fakirim ki artık kendim bile idrak edemiyorum; bir serseri gibi yarı çıplak geziyorum, baksanıza, üstelik tıp öğrencisiyim, eğitimli bir insanım."

Pardösüsünü yırtar gibi açtı, dehşete kapılarak ne gömleğinin ne redingotunun olduğunu, pardösüsünü çıplak teninin üzerine geçirdiğini gördüm.

"Ve bu canavarı, bu her şeye kâdir, haysiyet sahibi Dr. Wassory'yi alaşağı ettiğimde de bu kadar fakirdim – bugün bile kimse bilmez ki bunun asıl müsebbibi ben, bendim.

"Şehirdekiler, yaptıklarını gün yüzüne çıkarıp sonra da onu intihara sürükleyenin Dr. Savioli adında biri olduğunu sanıyorlar. Dr. Savioli benim kuklamdan başka bir şey değildi, söylüyorum size. Planı ben tek başıma tasarlayıp belgeleri bir araya getirdim, deliller sundum, sessizce, çaktırmadan Dr. Wassory'nin diktiği binanın taşlarını birer birer söktüm, ta ki dünyadaki hiçbir paranın, gettodaki hiçbir entrikanın, tetiklenmesi için yalnızca hafif bir darbe gereken çöküşünü engelleyemeyeceği bir noktaya ulaşana dek.

"Bilirsiniz, tıpkı... tıpkı satranç oynar gibi.

"Tam olarak satranç oynar gibi.

"Ve kimse bunun ben olduğumu bilmiyor.

"Birinin, tanımadığı, hep yakınlarında olan ama bir türlü yakalayamadığı birinin –Dr. Savioli dışında birinin– bu oyunda parmağı olması gerektiğine dair korkunç bir sezgi muhtemelen hurdacı Aaron Wassertrum'u bazen uyutmuyordur.

"Wassertrum gözleriyle duvarların ötesini görebilenlerden olsa da uzun, görünmez, zehirli iğneleri böyle duvarlara nasıl saplayacağını, dört köşe taşların, altının, cevherin yanından geçirip gizli yaşam damarına nasıl isabet ettireceğini hesaplamaya muktedir beyinlerin var olduğunu aklı almıyor."

Charousek kendi alnına vurup delice kahkaha attı.

"Aaron Wassertrum çok yakında öğrenecek bunu; tam da Dr. Savioli'nin boğazına yapışacağı gün öğrenecek! Tam olarak aynı gün!

"Bu satranç oyununu da son hamlesine kadar hesapladım. Bu kez bir şah gambiti olacak. Acı sona ulaşana dek, yıkıcı karşılığını bilmediğim tek bir hamle yoktur.

"Benimle böyle bir şah gambitine girişen havada asılı kalır, size söyleyeyim, incecik iplere –benim çektiğim iplere– bağlı çaresiz bir kukla gibi, iyi duyun, benim çektiğim, böylece özgür irade yok olmuş olur."

Öğrenci havale geçirir gibi konuşuyordu, ben de dehşetle yüzüne bakıyordum.

"Wassertrum ve oğlu size ne yaptı da bu kadar nefret dolusunuz?"

Charousek sorumu şiddetle savuşturdu:

"Bunu bırakalım, Dr. Wassory'nin ipini çeken ne oldu, siz onu sorun. Yoksa başka bir zaman mı konuşmak istersiniz? Yağmur dindi. Belki eve gitmek istiyorsunuzdur!"

Aniden sakinleşen biri gibi düşürdü sesini. Başımı hayır anlamında salladım.

"Bugünlerde karasuyu nasıl iyileştirirler, hiç duydunuz mu? Duymadınız mı? Öyleyse her şeyi iyice anlamanız için bunu size açıklayayım, Pernath Usta!

"Bakın: 'karasu' gözün içinde gelişen ve körlükle sonuçlanan fena bir hastalıktır, fenalığın ilerlemesini durduracak tek bir çözüm vardır, o da gözün irisinden kama biçiminde küçücük bir parça çıkarmak anlamına gelen iridektomidir.

"Bunun kaçınılmaz sonucu dehşet verici göz kamaşmalarıdır ki yaşam boyu sürer; fakat kör olma süreci çoğunlukla durdurulur.

"Ama karasuyun teşhis edilmesiyle ilgili önemli birkaç husus vardır.

"Çünkü özellikle hastalığın ilk safhalarında, belirgin semptomların görünürde geri çekildiği zamanlar vardır, bir doktor bu tür durumlarda hastalığa dair hiçbir işaret bulamasa dahi başka fikirdeki selefinin muhakkak yanılmış olması gerektiğini kesinlikle söylememelidir.

"Ama elbette sözünü ettiğim iridektomi, hastalıklı bir göze uygulandığı gibi sağlıklı bir göze de bir kez uygulandı mı öncesinde gerçekten karasu olup olmadığı mümkün değil tespit edilemez.

"İşte Dr. Wassory de iğrenç planını bu ve buna benzer koşullar üzerine kurmuştu.

"Sayısız kez –bilhassa da kadınlara– zararsız görme bozukluklarına yol açan hastalıkları olduğu halde sırf ona çok az çaba ama çok fazla para getirecek bir ameliyat yapmak için karasu teşhisi koydu.

"İşte, nihayet savunmasız insanları tümüyle ele geçirmişti; artık onları donlarına kadar soymak için bir gram cesarete dahi gerek yoktu!

"Görüyorsunuz, Pernath Usta, bu soysuz hayvan hiçbir silah ve güç kullanmadan kurbanlarını paramparça edebildiği yaşam koşullarına böyle ulaştı.

"Hiçbir şeyi riske atmadan! Aklınız alıyor mu?! Ufacık bir cürete dahi gerek duymadan!

"Dr. Wassory akademik dergilerde bir yığın boş yayın yaparak öne çıkan bir uzman olarak nam salmayı başarmış, hatta onun gerçek yüzünü anlamak için fazla art niyetsiz ve ahlaklı olan meslektaşlarının gözünü boyamayı çok iyi becermişti.

"Bunun doğal sonucu da hepsi ondan medet uman bir sürü hasta oldu.

"Ufacık bir görme bozukluğuyla biri ona gelip de muayene olmayagörsün, Dr. Wassory sinsi planını hemen devreye sokardı.

"Önce hastayı olağan şekilde sorgular ama her ihtimale karşı hazırlıklı olmak için maharetle, hep sadece karasuya işaret eden cevapları not ederdi.

"Sonra temkini elden bırakmaksızın, önceden bir teşhis konulup konulmadığını sorardı.

"Laf arasında yurtdışından acil bir çağrı geldiğini, çok önemli bilimsel bir mesele için kendisine danışıldığını ve bu yüzden hemen sabahtan yola çıkması gerektiğini söylerdi.

"Sonra elektrik ışığıyla göz endoskopisi yaparken hastaya kasıtlı olarak mümkün olduğunca çok acı çektirirdi.

"Hepsi kasıtlıydı! Hepsi kasıtlı!

"Sorgu bitip de sıra hastanın korkmaya hacet var mı diye endişeyle sorduğu alışıldık soruya gelince Wassory ilk satranç hamlesini yapardı.

"Hastanın karşısına geçer, bir dakika susar, sonra ölçülü ve kalın bir sesle şu cümleyi kurardı:

"'İki gözün de kör olması pek yakında kaçınılmaz olacak!'

"Haliyle bir sonraki manzara dehşet verici olurdu.

"İnsanlar sıklıkla bayılır, ağlar, çığlık atar ve delice bir çaresizlikle kendilerini yerlere atarlardı.

"Görme yetisini kaybetmek her şeyi kaybetmek demekti.

"Ve zavallı kurbanın Dr. Wassory'nin dizine kapanıp Tanrı'nın yarattığı yeryüzünde hastalığa çare olacak bir şey yok mu diye yalvardığı o her zamanki an yine geldiğinde canavar, ikinci satranç hamlesini yapar, O'nun kendisine dönüşürdü – çare olacak Tanrı'nın!

"Her şey, dünyadaki her şey bir satranç hamlesidir, Pernath Usta!

"Sonra düşüncelere dalıp, acil ameliyat, derdi Dr. Wassory, bir ihtimal kurtarıcı olabilecek tek şeyin bu olduğunu söylerdi, aniden üstüne çöken vahşi, haris bir kendini beğenmişlikle seri bir şekilde konuşmaya başlar, mevcut hastayla olağanüstü benzerlikleri olan daha önceki bütün vakalardan uzun uzadıya bahsederdi – sayısız hastanın görme yetisini sadece ona borçlu olduğu gibi pek çok şeyden.

"Başka insanların iyiliğini ve felaketini ellerinde tutan bir tür üstün varlık sayılmanın âdeta zevkini sürerdi.

"Ama çaresiz kurban, kalbinde yakıcı sorular, alnında ecel terleri, boynu bükük önünde oturur, onu –yardım edebilecek tek kişiyi– kızdıracağı korkusuyla sözünü kesmeye cüret edemezdi.

"Dr. Wassory ameliyatı ancak birkaç ay içinde seyahatinden döndükten sonra yapabileceğini söyleyerek bitirirdi konuşmasını.

"Umarım, derdi, –insan bu tür durumlarda hep en iyisini ummalı– o zamana kadar çok geç olmaz.

"Elbette o zaman hasta dehşetle ayağa fırlar, hiçbir şekilde bir gün bile beklemek istemediğini açıklar, şehirde operatör olarak dikkate alınabilecek başka bir göz doktoru var mı diye yalvararak tavsiye isterdi.

"O zaman Dr. Wassory'nin belirleyici hamlesini yapacağı an gelmiş olurdu.

"Derin düşüncelere dalıp odasında volta atar, alnını üzüntüyle buruşturur, sonunda kederli, fısır fısır bir sesle, *başka bir* doktor tarafından yapılacak bir müdahalenin maalesef göze birçok kez elektrik ışığı vermeyi gerektirdiğini, bunun da göz kamaştıran ışıklar yüzünden son derece tehlikeli olacağını söylerdi – hastanın kendisi de bu işlemin ne kadar acı verici olduğunu biliyor olurdu.

"Yani başka bir doktor, içlerinden bazılarının iridektomi konusunda gerekli tecrübeye sahip olmadığı göz ardı edilse dahi, hastayı yeniden muayene etmesi gerekeceğinden göz sinirlerinin yeniden iyileşmesi için gereken uzun süre dolmadan cerrahi bir müdahalede bulunamazdı."

Charousek yumruklarını sıktı.

"Biz buna satrançta 'Zugzwang'* diyoruz, sevgili Pernath Usta! Bunu izleyen hamleler de yine Zugzwang'tı – karşındakini tek bir hamleye mecbur bırakmaktı.

"Hasta çaresizlikten yarı delirmiş vaziyette, merhamet etsin, seyahatini bir güncük ertelesin, ameliyatı kendisi yapsın diye Dr. Wassory'ye yakarırdı. Mevzu çabuk bir ölümden daha kötüsüydü, sonuçta her an kör olma olasılığının yarattığı dehşet verici, insana işkence eden korku, olabilecek en berbat şeydi.

"Canavar ayak diretip sızlandıkça, seyahatini ertelemesinin kestirilemez zararları olabileceğini söyledikçe hasta kendi rızasıyla teklifi bir o kadar yükseltirdi.

(Alm.) Satrançta hamle zorunluluğu. Bir hamleyle rakibi kendi aleyhine bir hamle yapmaya mecbur bırakmak anlamına gelir. –*çn*

"Sonunda meblağ Dr. Wassory için yeterince yükselince pes eder, tesadüf eseri planı açığa çıkmadan evvel, hemen aynı gün, acınacak haldeki hastanın sağlıklı iki gözüne de devasız zararlar verir, hayatı sonsuz bir işkenceye çevirecek, alçakça davranışının izlerini kökünden silecek ve sonsuza dek sürecek bir ışık hassasiyetine sebep olurdu.

"Sağlıklı gözlere yaptığı bu tür ameliyatlarla Dr. Wassory yalnızca namını ve tehlikeli bir körlüğü durdurmayı her seferinde başaran eşsiz bir doktor olarak şanını artırmadı, aynı zamanda ölçüsüz açgözlülüğünü doyuruyor; maddi ve fiziksel olarak zarara uğramış, hiçbir şeyden haberi olmayan kurbanları ona bir yardımcı olarak saygı duyduklarında ve onu bir kurtarıcı olarak övdüklerinde kurum kurum kurumlanıyordu.

"Ancak böyle bir insan; gettoya tümüyle sızmış ve onun sayısız, görünmez fakat başa çıkılamaz yardım kaynaklarına kök salmış, şehirdeki herkesi tanıyan, ilişkilerini ve varlık durumlarını en ince detaylarına kadar keşfedip işin içyüzünü bellemiş, bir örümcek gibi pusuya yatmayı daha çocukluktan öğrenmiş böyle bir insan –handiyse bir 'yarı kâhin'– bu tür bir iğrençliği yıllarca sürdürebilirdi.

"Ve ben olmasaydım işini hâlâ sürdürüyor olacak, ileri yaşlara kadar da sürdürecekti, sonunda arkadaş çevresinde muhterem bir lider, gördüğü hürmetle yüceltilen, gelecek nesillere örnek teşkil eden biri olarak yaşlılığının keyfini sürecekti, ta ki ta ki sonunda o da geberip gidene dek.

"Ama ben de gettoda büyüdüm, benim kanım da o cehennemi entrikaların havasıyla dolu, bu sayede onu alt edebildim, –görünmez bir şeyin bir insanı alt edişi gibi– birdenbire çakan bir şimşek gibi.

"Genç bir Alman doktor olan Dr. Savioli onu ifşa etme şerefine erişti, ben öne sürdüm onu, kanıt üstüne kanıt yığdım, ta ki savcının elini Dr. Wassory'ye atacağı gün gelene kadar.

"O vakit intihar etti canavar! Kutsansın o saat!

"Sanki benim kötü ikizim onun yanındaymış da işine el atmış

gibi, bana da yanlış karasu teşhisi koysun diye kanına girdiğim bir vakit fırsatını bulup kasıtlı olarak muayene odasında bıraktığım bir şişe amil nitritle aldı canını – bu amil nitrit şişesini ona son darbeyi vursun diye kasten, deli gibi bir arzuyla bırakmıştım oraya.

"Şehirde beyin felci geçirdiği söylendi.

"Amil nitrit, solunduğunda beyin felci gibi öldürür. Ama söylenti uzun süre devam etmedi."

Charousek aniden, sanki derin bir meselede kaybolmuş gibi bir dalgınlıkla önünde bir noktaya dikti gözlerini, sonra Aaron Wassertrum'un hurdacı dükkânının olduğu yöne doğru omzunu kaldırdı.

"Şimdi yalnız," diye mırıldandı, "hırsıyla bir başına ve – ve – ve balmumundan bebeğiyle!"

Yüreğim ağzımdaydı.

Dehşetle Charousek'in yüzüne baktım.

Çıldırmış mıydı? Bu şeyleri uydurmasına sebep olan bir havale geçiriyor, hayaller görüyor olmalıydı.

Tabii, tabii! Hepsini uydurdu, hayal gördü!

Göz doktoruyla ilgili anlattığı o korkunç şeyler gerçek olamaz. Veremli o ve ölümün ateşi beyninde geziniyor.

Ben de alaycı birkaç sözle onu sakinleştirmeye, düşüncelerini daha dostane bir yöne sevk etmeye niyetlendim.

Tam o anda, daha ben ne diyeceğimi bulamadan Wassertrum'un yarık dudaklı yüzü, yuvarlak balık gözleriyle odamın açık kapısından içeri baktığı zamanki haliyle zihnimde şimşek gibi çaktı.

Dr. Saviolil Dr. Saviolil Evet, evet, kuklacı Zwakh'ın, atölyeyi ondan kiralayan kibar bey, diye kulağıma fısıldadığı o genç adamın adı buydu.

Dr. Saviolil Bir çığlık gibi belirdi içimde. Bir dizi sisli puslu görüntü zihnimde hareketlendi, üzerime çullanan korkunç tahminlerle birlikte hızla geçip gitti.

Charousek'e soracak, o zamanlar yaşadıklarımı korkuyla, çabucak onu anlatacak oldum, o sırada şiddetli bir öksürük nöbetine tutulduğunu, öksürmekten neredeyse yere devrilecek halde olduğunu gördüm. Güç bela, elleriyle duvardan destek ala ala yağmura çıktığını, belli belirsiz bir baş hareketiyle bana selam verdiğini ancak seçebildim.

Evet, evet, haklıydı, ateşten değildi öyle konuşması –diye geçirdim– gece gündüz bu sokaklarda vücut bulmaya çalışan cürmün akılalmaz ruhundandır.

Havada duruyor ve biz onu görmüyoruz. Aniden düşüyor bir insanın ruhuna –sezmiyoruz– burada, orada ve biz daha algılayamadan biçimsizleşmiş, çoktan gitmiş oluyor.

Kulağımıza yalnızca dehşet verici herhangi bir olay hakkındaki karanlık sözler çalınıyor.

Etrafımda yaşayan bu gizemli yaratıkların özünü bir çırpıda anladım: Görünmez, manyetik bir akımla canlanıp varlık içinde iradesizce dolaşıyorlar tıpkı kirli suyun içinde sürüklenen az önceki gelin buketi gibi.

Bütün evler adı konulmamış kötülüklerle dolu sinsi yüzleriyle bana bakıyorlardı sanki –kapılar: Dilleri çürümüş, açık, siyah ağızlar– her an acı bir çığlık koyuverecek boğazlar, öyle acı, öyle nefret dolu ki içimizi titretecek bir çığlık.

Öğrenci, hurdacı hakkında en son ne demişti? Onun sözlerini kendime fısıldadım: Aaron Wassertrum şimdi yalnız, hırsıyla bir başına ve balmumundan bebeğiyle.

Balmumundan bebekle ne kastetmişti?

Bir benzetme olmalı, diye yatıştırdım kendimi, o hastalıklı benzetmelerden biri, Charousek'in her zaman insanın üstüne saldığı, anlaşılmayan, daha sonra beklenmedik bir anda görünür olunca, üzerine aniden parlak bir ışık huzmesinin düştüğü biçimsiz şeyler gibi insanı çok fena korkutabilen benzetmelerinden biri.

Sakinleşmek ve Charousek'in anlatısının sebep olduğu dehşeti üzerimden silkip atmak için derin bir nefes aldım.

Benimle birlikte geçitte bekleyen insanlara daha dikkatli baktım: Yanımda şimdi şişman, yaşlı bir adam duruyordu. Az önce iğrenç bir kahkaha atan aynı adam.

Üzerinde siyah bir frak, ellerinde eldivenler vardı, pörtlek gözlerini bir an için ayırmadan karşıdaki evin kemerine bakıyordu.

Karaktersiz, geniş hatları olan sinekkaydı tıraşlı yüzü heyecandan seğiriyordu.

Bakışlarını istemsizce takip edip, dudaklarında o daimi gülümsemeyle sokağın diğer tarafında duran kızıl saçlı Rosina'ya büyülenmişçesine kilitlendiklerini fark ettim.

Yaşlı adam ona işaret vermeye çalışıyordu, Rosina'nın da muhtemelen farkında olduğunu ama anlamazdan geldiğini gördüm.

Sonunda yaşlı adam daha fazla dayanamadı, ayaklarının ucuyla bata çıka karşıya yürüdü, su birikintilerinin üzerinden büyük, siyah bir plastik top gibi gülünç bir esneklikle sıçradı.

Tanınıyor gibiydi, çünkü herkesten ona yönelik hicivli yorumlar duydum. Arkamda duran, boynuna kırmızı, örgü bir atkı dolamış, mavi asker şapkası takmış, kulağının arkasına bir Virginia koymuş serserinin biri sırıtıp anlamadığım imalarda bulunuyordu.

Anladığım tek şey, yaşlı adama Yahudi Mahallesi'nde "mason" dendiği ve bu lakapla kendi dillerinde yeni yetme kızları taciz eden ama polisle sıkı bağları sayesinde her türlü cezadan muaf olan insanları kastettikleri oldu.

Sonra Rosina'nın yüzü ve yaşlı adam, karşıdaki merdiven boşluğunun karanlığında gözden kayboldu.

Punç

Tütün kokusu küçük odamdan çıksın diye pencereyi açmıştık.

Soğuk gece rüzgârı içeriye esiyor, kapıya asılı yünlü paltolara çarpıp onları hafifçe sağa sola sallıyordu.

"Prokop'un kıymetli kafa süsünün uçup gidesi var," dedi Zwakh, müzisyenin geniş kenarları siyah birer kanat gibi hareketlenen büyük şapkasını işaret etti.

Josua Prokop keyifle göz kırptı.

"Var..." dedi, "muhtemelen gidesi var..."

"Dans müziği dinlemeye 'Loisitschek'e gidesi var," diye lafı ağzından aldı Vrieslander.

Prokop güldü, zayıf kış havasının çatıların üzerinden taşıdığı ezgiye göre eliyle ritim tuttu.

Sonra duvardan benim eski, kırık gitarımı alıp kopuk telleri çekiştirir gibi yaptı, cırtlak, ince sesi, abartılı vurgusuyla Rotwelsch* dilinde muhteşem bir şarkı söylemeye başladı:

"An Beindel von Eisen
recht alt
An Stranzen net gar
a so kalt

Rotwelsch veya Gaunersprache, ortaçağdan bu yana özellikle Güney Almanya ve İsviçre'de hırsızların, dilencilerin, suçluların, serserilerin, gezginlerin ve saygın olmayan bazı meslek gruplarının jargonu olarak bilinen özel dil. *—çn*

Messinung, a' Räucherl
und Rohn
Und immerr nurr putzen..."

"Kalpazan diline bir anda nasıl da hâkim oldul" deyip kahkahayı patlattı Vrieslander ve mırıldanarak eşlik etmeye başladı:

"Und stoken sich Aufzug
und Pfiff
Und schmallern an eisernes
G'süff
Juch –
Und Handschuhkren, Harom net san..."

"Bu garip şarkıyı her akşam 'Loisitschek'te yeşil güneş siperlikli, yarım akıllı Nephtali Schaffranek çiğ bir sesle söyler, süslü bir sürtük de armonika çalıp bağıra çağıra eşlik eder," diye açıkladı bana Zwakh. "O meyhaneye bizimle bir kez gelmelisiniz, Pernath Usta. Belki daha sonra, puncumuz bitince, ne dersiniz? Doğum gününüzü kutlayalım mı?"

"Evet, evet, sonrasında bizimle gelin," dedi Prokop, pencereyi kapattı, "böyle bir şey muhakkak görülmeli."

Sonra sıcak puncumuzu içip düşüncelere daldık.

Vrieslander bir kukla oyuyordu.

"Bizi resmen dış dünyadan kopardınız, Josua," diye sessizliği bozdu Zwakh, "pencereyi kapattığınızdan beri kimse ağzını açmadı."

"Az önce paltolar uçuşurken düşündüm de rüzgârın cansız şeyleri hareket ettirmesi ne acayip şey," diye suskunluğunu affettirmek ister gibi çabucak cevap verdi Prokop: "Normalde ölü gibi kıpırtısız duran eşyaların aniden kanatlanıp havalanması çok şaşırtıcı. Değil mi? Bir keresinde kimselerin olmadığı bir meydanda durup kocaman kâğıt parçalarının –bir binanın önünde durduğum için rüzgârı hissetmiyordum– öfkeyle etrafta uçuşup ölümüne yemin etmişçe-

sine birbirlerini kovalayışını izlemiştim. Bir süre sonra sakinleşmiş göründüler ama aniden bir kez daha çılgınca bir hiddete kapıldılar, anlamsız bir kızgınlıkla oraya buraya seğirttiler, bir köşede toplaşıp ardından, yeniden kudurmuş gibi ayrı yönlere gittiler, nihayetinde köşenin birinde gözden kayboldular.

"Sadece kalın bir gazete katılmadı onlara; kaldırım taşında kaldı, nefesi kesilmiş, soluklanmaya çalışıyormuş gibi nefretle açılıp kapanıyordu.

"O zaman içimde karanlık bir şüphe doğdu: Ya biz canlılar da işin sonunda şu kâğıt parçaları gibiysek? Ya görünmez, akla sığmaz bir 'rüzgâr' da bizi oraya buraya sürüklüyor, biz saf saf kendi irademizle hareket ettiğimizi sanırken bizim eylemlerimizi belirliyorsa?

"Ya içimizdeki yaşam gizemli bir kasırgadan başka bir şey değilse? Kitab-ı Mukaddes'te bahsi geçen o rüzgâr gibi: Nereden gelip nereye gittiğini bilir misin?* Zaman zaman rüyamızda derin bir suya uzanıp gümüş balıklar yakaladığımızı görmez miyiz, oysa ellerimize çarpan soğuk bir hava akımından başka bir değildir."

"Prokop, Pernath'ın lafları bunlar, ne oldu size?" dedi Zwakh, kuşkuyla müzisyene baktı.

"*İbbur Kitabı*'nın az önce anlatılan hikâyesi –geç gelip kaçırmanız çok yazık oldu– onu düşünmeye sevk etmiş demek," dedi Vrieslander.

"Bir kitabın hikâyesi mi?"

"Aslında bir kitap getiren ve tuhaf görünen bir insanın hikâyesi. Pernath adını, oturduğu yeri, ne istediğini bilmiyor, görünüşü çok dikkat çekici olmasına rağmen doğru düzgün betimlenemiyormuş."

Zwakh kulak kesildi.

"Bu çok garip," dedi bir müddet sonra, "bu yabancı sakalsız olabilir mi ve çarpık gözlü?"

"Sanırım," diye cevapladım, "yani ben... hiç... emin değilim. Tanıyor musunuz ki?"

Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna 3:8 –*ç.n*

Kuklacı başını iki yana salladı. "Bana sadece 'Golem'i anımsattı."

Ressam Vrieslander oyma bıçağını bıraktı: "Golem mi? Bahsini çok duydum. Golem hakkında bir şey biliyor musunuz Zwakh?"

"Kim, Golem hakkında bir şey *biliyorum,* diyebilir ki?" diye yanıtladı Zwakh, omuz silkti. "Efsaneler diyarına havale edilmişti, ta ki bir gün ara sokaklarda onu yeniden canlandıran bir olay yaşanana kadar. Bir süre herkes ondan bahseder oldu, söylentiler aldı başını yürüdü. Öyle şişirilip abartılıyorlardı ki sonunda kendi inanılmazlıklarında yitip gittiler. Hikâyenin kökeninin on yedinci yüzyıla kadar uzandığı söylenir. O zamanlar bir haham, sinagogun çanlarını çalmasına yardım etsin, kaba işleri halletsin diye Kabala'nın kaybolan talimatları üzerinden –adına Golem denen– suni bir insan yaratmış.

Ama doğru düzgün bir insan çıkmamış ortaya, can verdiği sadece sersem, yarım akıllı, sefil bir yaratık olmuş. Denildiğine göre o da yalnızca gündüzleri ve dişlerinin arkasına sokulan, evrendeki yıldızların başıboş güçlerini kendine çeken büyülü bir kâğıdın etkisiyle oluyormuş.

Haham bir akşam gece duasından önce Golem'in ağzından mührü almayı unutunca yaratık öfkeden deliye dönmüş, karanlıkta sokaklarda kıyameti koparıp önüne ne çıkarsa parçalamış.

Ta ki haham kendini önüne atıp kâğıdı yok edene dek.

O vakit yaratık ölü gibi yere yığılmış. Bugün hâlâ Altneu Sinagogu'nda gösterilen, balçıktan, cüce bir heykel dışında hiçbir şey kalmamış ondan geriye."

"Bu haham bir keresinde imparator tarafından saraya da çağrılmış, ölülerin ruhlarını çağırıp görünür kılmış," diye araya girdi Prokop, "modern araştırmacılar, bu iş için bir *laterna magica** kullandığını iddia ediyorlar."

"Doğru ya, hiçbir açıklama günümüz insanlarının alkışını alamayacak kadar mantıksız değildir," diye hiç şaşmadan devam etti

---

* Büyülü fener. –*çn*

Zwakh. "*Laterna magica*ymış! Sanki hayatı boyunca böyle şeylerle ilgilenmiş İmparator Rudolf böyle beceriksizce bir üçkâğıdı bir bakışta anlayamayacaktı!

"Elbette, ben Golem efsanesinin neye dayandığını bilemem ama ölemeyen bir şeyin şehrin bu kısmında kaldırım eskittiğinden ve yine şehrin bu kısmıyla bir bağı olduğundan eminim. Nesillerdir atalarım burada yaşadı ve hiç kimsenin Golem'in düzenli ortaya çıkışlarıyla ilgili benden daha fazla yaşanmış ve miras kalmış anısı olamaz!"

Zwakh ansızın konuşmayı kesmişti, zihninin geçmiş zamanlarda gezindiği hissediliyordu.

Başını dayamış, masada oturmuş haline ve lambanın ışığında beyaz saçlarından garip bir şekilde ayrılan genç, kırmızı yanaklarına bakınca, istemsiz bir şekilde, yüz hatlarını, bana sık sık gösterdiği kuklalarının maskemsi yüzleriyle kıyasladım.

Tuhaf, yaşlı adam kuklalara nasıl da benziyordu!

Aynı ifade, aynı yüz biçimi!

Yeryüzündeki bazı şeyler birbirinden kopamıyor, diye hissettim ve Zwakh'ın sıradan kaderini şöyle bir gözümün önünden geçirince, onun gibi bir insanın atalarından çok daha iyi bir eğitim almış olmasına, oyuncu olması gerekmesine rağmen yıllık panayırlara gidip ataları için sefil bir geçim kaynağı olmuş aynı kuklalara bir kez daha o hantal reveranslarını yaptırmak, uyuşuk serüvenlerini canlandırmak için ansızın yeniden o eski püskü kukla kutusunun başına dönebilmesi, gözüme birdenbire korkunç, çirkin göründü.

Onlardan kopamıyordu, anlıyordum; onun hayatını birlikte yaşıyorlardı ve onlardan uzaklaştığında, o zaman kuklaları birer düşünceye dönüşüyor, beynine yerleşiyor ve evine dönene kadar durmasına, dinlenmesine müsaade etmiyorlardı. Bu yüzden onları şimdi sevgiyle tutuyor, gururla pullu elbiseler giydiriyor onlara.

"Zwakh, anlatmaya devam etmeyecek misiniz?" diye seslendi Prokop, sanki biz de aynı şeyi istiyormuşuz gibi soran gözlerle bir Vrieslander'a bir bana baktı.

"Nereden başlasam bilmiyorum," dedi yaşlı adam tereddütle, "Golem hikâyesi ele gelmiyor. Az önce Pernath'ın dediği gibi: O yabancının nasıl göründüğünü çok iyi biliyor fakat onu betimleyemiyor. Yaklaşık olarak otuz üç yılda bir, olay sokaklarımızda tekrarlanır, öyle çok heyecan verici bir şey değildir, yine de ne bir açıklama ne de bir mazeret yeterli olduğundan dehşet saçar:

"Çünkü her seferinde aynı şey olur, büsbütün yabancı, sakalsız, sarı yüzlü, Moğol tipli biri, eski moda, rengi soluk kıyafetlerle tekdüze ve tuhaf bir biçimde her an yüzüstü kapaklanacakmış gibi sendeleye sendeleye yürüyerek Altschul Sokağı yönünden Yahudi Mahallesi'ne doğru ilerler ve birdenbire görünmez olur.

"Genellikle bir sokağa sapar ve ortadan kaybolur.

"Başkaları, yürüye yürüye bir daire çizdiğini ve başladığı noktaya geri döndüğünü söyler: Sinagogun yakınlarındaki çok eski bir eve.

"Yine heyecanlı birkaç kişi de köşeyi dönüp kendilerine doğru yürüdüğünü iddia eder. Bariz bir şekilde onlara doğru yürüyor olmasına karşın gölgesi, uzaklaşan birininki gibi gitgide küçülürmüş – sonunda da hepten yok olurmuş.

"Altmış altı yıl önce yarattığı tesir çok derin olmalı, çünkü hatırlıyorum –henüz küçücük bir oğlandım– o zamanlar Altschul Sokağı'ndaki bina baştan aşağı aranmıştı.

"Bu binada gerçekten de pencereleri parmaklıklı küçük bir pencere dışında giriş-çıkışı olmayan bir oda olduğu bulunmuştu.

"Sokağı gören pencerelerde hep çamaşırlar asılıydı, gerçeğin gizlenmesi de bu sebeptendi.

"Bir adam içeriye bakmak için, oraya ulaşmanın başka bir yolu olmadığından, çatıdan sarkıttığı bir iple aşağı inmişti. Pencereye yaklaşmak üzereydi ki ip koptu, talihsiz adamın kafatası kaldırımda parçalandı. Sonraları aynı teşebbüsü tekrarlayacak olduklarında pencerenin konumu hakkındaki görüşler birbirinden o kadar ayrıydı ki sonunda vazgeçildi.

"Ben 'Golem'le hayatımda ilk kez aşağı yukarı otuz üç yıl önce karşılaştım.

"Altındaki bir geçitle iki caddeyi birbirine bağlayan binalar vardır ya, onlardan birinden bana doğru geliyordu, birbirimize doğru handiyse koşuyorduk.

"O gün içimden neler geçti, aklım bugün dahi almıyor. Sonuçta insan gece gündüz Golem'le karşılaşacağım beklentisiyle etrafta dolaşmaz.

"Ama o an, emindim –daha onu doğru düzgün görememiş olsam dahi emindim– bir çığlık koptu içimde: Bu Golem! Aynı anda birisi geçidin karanlığından tökezleyerek sıyrıldı, o yabancı geçip gitti yanımdan. Bir saniye sonra, telaştan sararmış yüzler akın akın üstüme gelip onu gördüm mü diye beni soru yağmuruna tuttular.

"Cevap verirken *dilimde daha önce hiç hissetmediğim türden bir kasılmanın çözüldüğünü* hissettim.

"Hareket edebilmeme bile şaşıyordum, sonra ayırdına vardım ki bir kalp atımının onda biri kadar olsa dahi, bir tür kazıklı hummaya yakalanmış olmalıydım.

"Olan biten hakkında sık sık, uzun uzun düşündüm, sanırım şöyle diyerek gerçeğe olabildiğince yaklaşmış olurum: Her nesilde bir kez, ruhsal bir salgın hastalık Yahudi Mahallesi'nden yıldırım hızıyla geçiyor, bizden saklanan bir amaçla yaşayanların ruhlarını sarıyor, sonra da bir serap gibi, belki yüzlerce yıl önce yaşamış, şimdi de biçime, bedene susamış kendine has bir yaratığın taslağı olarak diriliyor.

"Belki de anbean aramızda ve biz onu algılamıyoruz. Sonuçta bir tahtaya değip titremeden önce vızıldayan bir diyapazonun sesini de duymuyoruz.

"Belki de sadece içinde bilinç olmayan tinsel bir sanat eseri gibi bir şeydir – oluşumu, asla değişmeyen yasalara göre biçimsizlikten vücut bulan bir kristalinkine benzeyen bir sanat eseri.

"Kim bilir?

"Asla değişmeyen, bu gettodaki havayı zehirleyen şu düşüncelerin sürekli birikmesi, elektrik geriliminin havanın boğucu olduğu günlerde dayanılmaz bir noktaya ulaşıp sonunda yıldırımı do-

ğurması gibi ani, sarsıntılı bir boşalmaya sebep oluyor olamaz mı? Rüyalarımızda sahip olduğumuz bilinci kamçılayıp gün yüzüne çıkaran tinsel bir patlama –doğada yıldırımı– burada bir hayaleti; biçimlerin dili doğru düzgün anlaşılabilse mimikleri, yürüyüşü, davranışlarıyla, her bir şeyiyle kitlesel ruhun sembolünü mutlak şekilde açığa çıkaracak bir hayaleti yaratıyor olamaz mı?

"Çeşit çeşit hadisenin bir yıldırımın düşeceğini bildirmesi gibi, burada da bazı dehşetli alâmetler, o hayaletin fiili dünyada tehlikeli bir şekilde zuhur edeceğini belli eder. Eski bir duvarın pul pul olmuş sıvası yürüyen bir insanı andıran bir şekil alır; pencerelerdeki kırağılarda sert yüzlerin hatları belirir. Çatıdan düşen kum her zamankinden farklı düşüyormuş gibi görünür ve vesveseli gözlemcinin içinde, ışıktan korkup saklanan görünmez bir zekânın onu oradan düşürdüğüne, türlü türlü acayip siluetleri meydana çıkarmak için gizli denemeler yaptığına dair bir şüphe doğurur. Göz yeknesak bir örgüye veya ciltteki bir pütüre denk gelmeyegörsün, her yerde uğursuz, anlamlı şekiller görmemize yarayan, rüyalarımızda doruk noktasına ulaşan nahoş bir yetenek hemen ele geçirir bizi. Ve her seferinde de toplanan düşünceler sürüsünün günlük yaşamın duvarlarını kemirmek için bulundukları belli belirsiz teşebbüsler, bizde kendi özümüzün kasten, irademiz dışında, sırf hayaletin şekli görünür kılınsın diye emilerek boşaltıldığına dair acı verici bir kanaat doğurur.

"Az önce Pernath'ın sakalsız, çarpık gözlü bir insanla karşılaştığını onayladığını duyunca 'Golem,' o zamanlar gördüğüm haliyle önümde dikiliverdi.

"Yerden bitmişçesine önümde duruyordu.

"Bir saniyeliğine, açıklanamaz bir şey yine yaklaşmaktaymış gibi bunaltıcı bir korku düştü içime; çocukken Golem'in gelişinin ürkütücü ilk işaretleri belirmeye başladığı zaman hissettiğim korku.

"Üstünden altmış altı yıl geçmiş olmalı, aklımda bir de kız kardeşimin müstakbel kocasının ziyarete geldiği akşam var, o gün aile içinde düğün günü belirlenecekti.

"O zamanlar kurşun dökülürdü –muziplik olsun diye– bense ağzım açık izlemiş, neye yaradığını anlamamıştım, bu karışık işi, çocuk aklımla dedemin sık sık bahsettiğini duyduğum Golem'le ilişkilendirdim, her ana kapı açılacak, o yabancı içeri girecek gibi geliyordu bana.

"Sonra kız kardeşim sıvı haldeki metalle dolu kaşığı su kovasının içine boşaltıp heyecanla izleyen bana alayla güldü.

"Dedem buruşuk, titrek elleriyle parıldayan kurşun külçesini çıkarıp ışığa tuttu. Hemen ardından herkes bir heyecana kapıldı. Yüksek sesle birbirleriyle konuşuyorlardı; ben de aralarından geçmeye çalıştım ama beni savuşturdular.

"Daha sonra büyüyünce, babam bana o gün eritilen metalin küçük, belirgin bir kafa biçimini aldığını anlattı – kalıba dökülmüş gibi pürüzsüz ve yuvarlakmış, 'Golem'in hatlarına olan meşum benzerliği herkesi dehşete düşürmüş.

"Altneu Sinagogu'nun gereçlerini ve İmparator Rudolf zamanından kalma bazı balçık heykelleri muhafaza eden arşivci Schemajah Hillel'le bunun hakkında sık sık konuşurduk. Kabala'yla çok uğraşmıştı ve ona göre, insansı uzuvları olan o balçık yığını belki de tıpkı benim kurşundan kafa olayımdaki gibi, uğursuz başka bir alâmetten başka bir şey değildi. Ve etrafta dolaşan o yabancı da, o ortaçağ hahamının maddeyle giydiremeden evvel *canlandırdığı* bir hayal ya da düşünce ürünü olmalıydı ve yıldızlar belirli aralıklarla onun yaratıldığı zamanki aynı astrolojik konuma geldiklerinde, acı içinde maddi yaşama gereksinim duyup geri dönüyordu.

"Hillel'in merhum karısı da 'Golem'le yüz yüze gelmişti ve gizemli yaratığın etrafında olduğu süre boyunca tıpkı benim gibi kazıklı hummaya tutulmuştu.

"Kadın gördüğü şeyin yalnızca kendi ruhu olabileceğinden adı kadar emin olduğunu söyledi, ruhu –bedeninden ayrılıp– bir an için karşısına geçmiş, yabancı bir mahlûkun suretinde gözlerini onun yüzüne dikmişti.

"Fakat o vakit onu ele geçiren müthiş dehşete rağmen karşısın-

dakinin yalnızca kendi özünden bir parça olduğu kanaatinden bir saniyeliğine olsun vazgeçmemiş."

"Akıl alır gibi değil," diye mırıldandı Prokop düşüncelere dalmış halde.

Ressam Vrieslander da derin düşüncelere dalmış gibiydi.

O esnada kapı çaldı, akşamları bana su ve gereksindiğim başka şeyleri getiren yaşlı kadın girdi içeri, toprak testiyi yere bırakıp sessizce çıkıp gitti.

Hepimiz başımızı kaldırmıştık, yeni uyanmış gibi odada etrafımıza bakındık ama uzun süre kimse ağzını açmadı.

Sanki yaşlı kadınla beraber kapıdan içeri yeni bir güç süzülmüştü de önce bir alışılması gerekiyordu.

"Evet! Kızıl saçlı Rosina, onunki de insanın bir türlü kurtulamadığı, her kuytudan, her köşeden çıkıp duran yüzlerden biri," dedi Zwakh birdenbire. "O kaskatı, sırıtık gülümsemeyi bir ömürdür tanırım. Önce anneannesi, sonra annesi! Ve daima aynı yüz, farklı tek bir çizgi yok! İsim de aynı: Rosina – hep bir öncekinin yeniden dirilmiş hali."

"Rosina, hurdacı Aaron Wassertrum'un kızı değil mi?" diye sordum.

"Öyle diyorlar," dedi Zwakh, "Ama Aaron Wassertrum'un kimsenin bilmediği oğulları, kızları var. Rosina'nın annesinde de öyleydi, babasının kim olduğu bilinmiyordu – kendisine ne olduğu da bilinmiyor. On beş yaşındayken bir çocuk doğurdu, o zamandan beri de bir daha görünmedi. Hatırlayabildiğim kadarıyla kayboluşu onun yüzünden bu binada işlenen bir cinayetle ilgiliydi.

"Şimdi kızının yaptığı gibi *o da* o zamanlar yeni yetme oğlanların aklını başından alırdı. İçlerinden biri hâlâ hayatta –sık sık görürüm onu– fakat ismi aklıma gelmiyor. Diğerleri kısa sürede öldü, bence hepsini vakitsiz toprağa götüren oydu. O zamanlara dair hatırımdaki tek şey, aklımdan soluk resimler gibi geçen kısa kısa bölümler. O vakitler meyhane meyhane dolaşıp birkaç kuruş karşılığında müş-

terilere siyah kâğıttan siluetler kesen yarım akıllı biri vardı. Sarhoş edildi mi tarifsiz bir hüzne kapılır, gözyaşları ve hıçkırıklar arasında durmaksızın hep aynı, hatları keskin kız profilini çıkarırdı, ta ki kâğıt stoku tükenene dek.

"Çoktan unuttuğum bazı şeylerden çıkardığım kadarıyla bu adam –neredeyse bir çocukken– Rosina diye birine, bugünkünün anneannesi herhalde, öyle bir tutulmuştu ki aklını yitirmişti.

"Yılları sayarsam o kadın bugünkü Rosina'nın anneannesinden başkası olamaz."

Zwakh susup arkasına yaslandı.

Bu binada kader daireler çizip hep aynı noktaya geri dönüyor, diye geçti aklımdan ve bir keresinde gördüğüm çirkin bir görüntü –beyninin yarısı parçalanmış halde, sendeleyerek daireler çizen bir kedi– gözlerimin önünde belirdi.

"Şimdi sıra kafada," dediğini duydum aniden ressam Vrieslander'ın tiz bir sesle.

Çantasından yuvarlak bir tomruk çıkarıp oymaya koyuldu.

Ağır bir yorgunluk çöktü gözlerime, ışıktan uzaklaşmak için sandalyemi geri çektim.

Punç kazanda fokurduyor, Josua Prokop kadehleri tekrardan dolduruyordu. Kısık, çok kısık bir sesle, kapalı pencerelerden dans müziğinin ezgileri duyuluyordu. Bazen tümüyle susuyor, sonra rüzgâr onları yolda kaybedince ya da sokaktan bize doğru yukarı taşıyınca yeniden birazcık canlanıyorlardı.

Bir süre sonra müzisyen, kadeh tokuşturmak istemez miyim diye sordu.

Ama cevap vermedim. Hareket etme isteğimi öyle büsbütün kaybetmiştim ki aklıma ağzımı açmak dahi gelmedi.

Uyuyorum sanıyordum, bana hükmeden iç huzurum o denli katıydı. Vrieslander'ın durmaksızın ahşabı ısırıp küçük talaşlar koparan pırıl pırıl bıçağına bakmak zorunda kaldım – uyanık olduğumdan emin olmak için.

Uzaklarda Zwakh'ın sesi mırıldanıyor, kuklalar ve kuklaları için uydurduğu karmakarışık masallar hakkında yine türlü çeşit acayip hikâyeler anlatıyordu.

Dr. Savioli'nin de bahsi geçti, bir de soylu bir beyin eşi olan, gizli atölyesinde gizli gizli Savioli'yi ziyaret eden zarif bir hanımefendinin.

Ve yine zihnimde Aaron Wassertrum'un alaycı, muzaffer yüz ifadesini gördüm.

Acaba o zamanlar olanları Zwakh'a anlatsam mı diye düşündüm sonra bunu uğraşmaya değmez ve önemsiz buldum. Şimdi konuşma teşebbüsünde bulunsam irademin başarısız olacağının da farkındaydım.

Ansızın masadaki üçlü dikkatle bana yöneldi, Prokop yüksek sesle "Uyuyakalmış," dedi, sesi öyle yüksekti ki handiyse bir soru gibiydi.

Kısık sesle konuşmaya devam ettiler, benden konuştuklarını anladım.

Vrieslander'ın oyma bıçağı dans ederek bir o yana bir bu yana gidiyor, lambadan akan ışığı yakalıyordu ve yansıyan ışık gözlerimi yakıyordu.

"Delirmek" gibi bir kelime çalındı kulağıma, üçlünün arasında süregiden konuşmaya kulak kabarttım.

"'Golem' gibi konulara Pernath'ın yanındayken hiç bulaşmamalı," dedi Josua Prokop sitemkâr, "az önce *İbbur Kitabı*'ndan söz ederken biz sesimizi çıkarmadık, soru sormadık. Kalıbımı basarım, hepsini uydurmuştur."

Zwakh başıyla onayladı: "Çok haklısınız. Bu öyle bir şey ki, duvarlarına, tavanına çürük örtüler gerilmiş, tabanı geçmişin kuru kavıyla bir ayak boyu kaplanmış tozlu bir odaya elinde yanan bir mumla girmeye benziyor; ufacık bir temas yeter, ateş hemen her köşeyi kaplar."

"Pernath uzun zaman tımarhanede mi kalmış? Yazık, olsun olsun kırk yaşındadır," dedi Vrieslander.

"Ben bilmem, nerelidir, daha önce ne iş yapmıştır, hiçbir fikrim yok. Zayıf bedeni, keçi sakalıyla eski Fransız soylularına benziyor. Çok uzun yıllar önce arkadaşım olan yaşlı bir doktor benden onunla azıcık ilgilenmemi, kimsenin ona aldırmayacağı, geçmişe dair sorularla rahatsız etmeyeceği bu sokaklarda ona küçük bir daire bulmamı rica etmişti." Zwakh yeniden duygulu gözlerle bana baktı. "O zamandan beri burada yaşar, antikaları onarır, mücevher keser, böylelikle küçük bir servet de kazandı. Şanslıymış ki deliliğiyle ilgili her şeyi unutmuşa benziyor. Sakın ona geçmişe dair anılarını canlandıracak sorular sormayın – o yaşlı doktor bana kırk kere tembih etmişti! Bilir misiniz, Zwakh, derdi hep, şöyle bir metodumuz var; hastalığını zor zahmet duvarlarla çevreledik, şöyle anlatayım, bir felaketin yaşandığı yerin çevresine, üzücü şeyler hatırlattığı için duvar örmek gibi."

Kuklacının konuşması, savunmasız bir hayvanın üstüne yürüyen bir kasap gibi üstüme üstüme gelmiş, kaba ve gaddar elleriyle yüreğimi sıkıştırmıştı.

Ezelden beridir boğucu bir azap kemirmişti beni, sanki elimden bir şey alınmış ve ben hayatım boyunca bir uçurumun kenarındaki uzun bir yolu uyurgezer halde arşınlamışım gibi bir his. Ve hiçbir zaman bunun nedenini bulmayı başaramamıştım.

Şimdiyse bilmecenin çözümü açık açık önümde duruyor, açık bir yaraymış gibi beni katlanılmaz bir şekilde yakıyordu.

Geçmişte kalmış olayların hatıralarına dalma konusunda duyduğum hastalıklı tiksinti – sonra zaman zaman tekrarlanan, bir lanet yüzünden odalarına erişemediğim bir eve kapatıldığımı gördüğüm o garip rüya – hafızamın gençliğime ilişkin şeylere dair korkutucu başarısızlığı, hepsi bir çırpıda dehşetli bir açıklama buldu kendine: Ben delirmiştim ve beni hipnoz etmişlerdi, beynimin bazı odalarına bağlanan o "oda"yı kilitlemişler, beni, etrafımı çevreleyen yaşamın ortasında yersiz yurtsuz bırakmışlardı.

Ve kaybolan hatıraları geri kazanabilmenin hiçbir olanağı yoktu!

Düşüncelerimi ve eylemlerimi belirleyen itkiler, başka, unutulmuş bir varoluşta saklıydı, anlıyordum, asla bulamayacaktım onları: Budanmış bir bitkiydim ben, yabancı bir kökten fışkırmış bir filizdim. O kilitli "oda"ya girmeyi bir şekilde başarsam dahi bir kez daha oraya tıkıştırılmış hayaletlerin eline düşmeyecek miydim?

Zwakh'ın bir saat önce anlattığı Golem hikâyesi geçti aklımdan, aniden o yabancının yaşadığı söylenen girişi olmayan, efsanevi odayla benim mana yüklü rüyam arasında devasa, gizemli bir bağ olduğunu fark ettim.

Evet! Benim durumda da parmaklıklı pencereden içeri bakmaya çalışsam "ip kopardı."

Bu tuhaf bağlantı gitgide daha da belirginleşti gözümde, tarifi mümkün olmayan korkutucu bir hal aldı.

Hissettim: Orada –akıl almaz bir şekilde– eritilip bir arada dövülmüş şeyler var ve yolun nereye çıktığını bilmeyen kör atlar gibi dip dibe koşuşturuyorlar.

Gettoda da böyle: Bir oda, girişini kimselerin bulamadığı bir yer – içinde yaşayan ve insanlar arasında korku ve dehşet saçmak için yalnızca ara sıra sokakları arşınlayan hayaletimsi bir varlık.

Hâlâ kafayı yontuyordu Vrieslander, ahşap, bıçağın altında gıcırdıyordu.

Çıkardığı sesi duymak handiyse canımı yaktı, yakında bitmeyecek mi diye o yana baktım.

Kafa, ressamın elinde bir o yana bir bu yana çevrilirken sanki bir bilinci varmış ve her köşeyi gözetliyormuş gibiydi. Sonra gözleri uzun süre üzerimde kaldı, nihayet beni bulduğuna memnundu.

Ben de bakışlarımı çeviremiyordum artık, ahşap yüze bakakaldım.

Bir süre ressamın bıçağı bir şey arar gibi oldu, sonra kararlılıkla üzerine bir çizgi kazıdı ve birdenbire tomruğun hatları korkutucu bir canlılık kazandı.

O zaman bana kitabı getiren yabancının sarı yüzünü tanıdım.

Ardından başka bir şeyi seçemez oldum, görüntü sadece bir sa-

niye sürmüştü, kalbimin atmayı bırakıp acı içinde titrediğini hissettim.

Yine de yüz –o zaman da olduğu gibi– hatırımda kaldı.

Ben o olmuştum ve Vrieslander'ın kucağında yatıp etrafa bakındım.

Gözlerim odada gezindi, yabancı bir el kafamı kıpırdattı.

Sonra bir anda Zwakh'ın telaşlı ifadesini görüp sözlerini duydum: Tanrı aşkına, Golem bu!

Kısa bir çekişme yaşandı, Vrieslander'ın elinden oymasını zorla almaya çalıştılar fakat ressam kendisini savunup gülerek bağırdı:

"Derdiniz ne, hiçbir şeye benzemedi zaten." Sırtını döndü, camı açıp kafayı aşağıya, sokağa fırlattı.

O an bilincim kayboldu, parıldayan altın renkli ipliklerle bezenmiş zifiri bir karanlığın içine daldım ve sonra, bana kalırsa uzun, uzun bir sürenin ardından uyandığımda ancak o zaman ahşabın takırdayarak kaldırıma düştüğünü duydum.

"Öyle derin uyuyordunuz ki sizi nasıl sarstığımızı bile fark etmediniz," dedi bana Josua Prokop, "punç bitti, hepsini kaçırdınız."

Az önce kulağıma çalınanların verdiği yakıcı acı bir kez daha çöktü üzerime, haykırmak, onlara anlattığım *İbbur Kitabı*'nı uydurmadığımı söylemek, kitabı sandıktan çıkarıp onlara gösterebilmek istiyordum.

Ne ki bu düşünceler söze dökülmedi, misafirlerimin tümünün kapıldığı kalkma hevesiyle başa çıkamadı.

Zwakh paltomu zorla sırtıma geçirip dedi ki:

"Loisitchek'e siz de bizimle gelin, Pernath Usta, yaşam sevincinizi tazeleyecektir."

Gece

Zwakh'ın beni tutup merdivenlerden aşağı indirmesine direnmedim.

Caddeden binanın içine sızan sisin kokusunun giderek daha da belirginleştiğini hissettim. Josua Prokop ve Vrieslander birkaç adım önden gitmişti, dışarıda, giriş kapısının önünde konuştukları duyuluyordu.

"Bir rögarın içine düşmüş olmalı. Cehenneme gidesice."

Sokağa çıktık, Prokop'un eğilmiş, kuklayı aradığını gördüm.

"O saçma kafayı bulamamana sevindim," diye homurdandı Vrieslander. Duvarın dibinde duruyordu, bir kibritin ateşini ses çıkara çıkara kısa piposuna çektikçe yüzü parlayıp aydınlanıyor, kısa aralıklarla yeniden sönüyordu.

Prokop koluyla savuşturan, sert bir hareket yapıp biraz daha eğildi. Az daha kaldırımda diz çökecekti:

"Bir susun! Hiçbir şey duymuyor musunuz?"

Yanına yaklaştık. Sessizce rögarı işaret etti, dinlemek için elini kulağının arkasına koydu. Bir süre kıpırtısız durup kuyuya kulak kesildik.

Hiç.

"Neydi ki?" diye fısıldadı sonunda yaşlı kuklacı; fakat Prokop anında bileğinden yakaladı adamı.

Bir an –neredeyse bir kalp atımı kadar– aşağıda bir el demir bir plakaya vuruyormuş gibi geldi bana, zor duyuluyordu. Ben bir saniye sonra bunu düşünürken hepsi kesildi; artık sadece göğsümde bir

anının aksi gibi yankılanmaya devam ediyor, yavaş yavaş muğlak bir korku hissine dönüşüyordu.

Sokağa doğru çıkan adım sesleri bu etkiyi yok etti.

"Gidelim; ne diye duruyoruz burada!" diye hatırlattı Vrieslander.

Ev sırası boyunca yürüdük.

Prokop peşimizden gönülsüzce geliyordu.

"Canım üstüne bahse girerim ki orada, aşağıda biri ölüm korkusuyla çığlık attı."

Hiçbirimiz cevap vermedik ama ben hafif hafif ağaran bir korkunun dilimizi bağladığını hissettim.

Çok geçmeden kırmızı perdeli bir meyhane camının önüne geldik.

"SALON LOISITCHEK"
"Büyük konsert bügece"

yazıyordu bir mukavvanın üstünde, köşeleri hafif meşrep kadınların renkleri solmuş fotoğraflarıyla kaplıydı.

Daha Zwakh elini kapı koluna götüremeden giriş kapısı içeri doğru açıldı ve siyah saçlarını parlatmış, yakasız, izbandut gibi bir adam –çıplak boynuna yeşil, ipek bir kravat dolamış ve frakını bir yığın domuz dişiyle süslemiş bir adam– eğilerek karşıladı bizi.

"Ah, ah, müsafürlerim gelmiş – Pane Schaffranek, çabuk bi'şeyler tıngırdat!" diye omzunun üzerinden insan dolu lokale bakıp karşılama selamına telaşla ekledi.

Bir fare piyano tellerinin üzerinde koşmuş gibi bir tıngırtı geldi cevaben.

"Ah, ah, müsafürlerim gelmiş, müsafürlerim. Bakın hele." İzbandut hevesle kendi kendine mırıldanıp duruyor, bir yandan da paltolarımızı çıkarmamıza yardım ediyordu.

Arka tarafta tırabzanlar ve iki basamakla meyhanenin ön kısmından ayrılmış bir tür kürsüde takım elbiseli genç ve seçkin birkaç bey görününce Vrieslander'ın yüzünde beliren şaşkınlık ifadesine

"Evet, evet, bügece ülkenin bütün mühterem asilleri bende toplandı," diye zafer kazanmışçasına karşılık verdi.

Masaların üzerini sigara dumanından yakıcı bir bulut kaplamıştı, arkalarındaki duvar dibinde kalan ahşap banklarsa kılıksız tiplerle doluydu: Kıç tarafta saçları taranmamış, kirli, yalınayak, çirkin şallarıyla sert memelerini yarım yamalak örtmüş fahişeler, yanlarında mavi asker şapkaları ve kulaklarının arkasındaki sigaralarıyla pezevenkler, her hareketleriyle alçaklığın dilsiz dilini konuşan, elleri kıllı, parmakları hantal hayvan tüccarları, arsız gözleriyle boş boş gezen garsonlar ve ekose pantolonlu, çopur yüzlü komiler.

"Hemen yamacınıza bir paravan koyim de rahatsız edilmeden güzel güzel oturun," diye gakladı izbandut yağcı sesiyle ve üzerine dans eden küçük Çinlilerin yapıştırıldığı bir paravan ağır ağır oturduğumuz köşe masasının önüne itildi.

Bir arpın tıngırtısı mekândaki ses karmaşasını susturdu.

Bir saniyelik ritmik bir mola.

Herkes nefesini tutmuşçasına bir ölüm sessizliği.

Aniden ürpertici bir netlikte, demir gaz borularının ağızlarından havaya kalp şeklinde, basık alevler üflediği duyuldu, sonra müzik bu sesi bastırdı, yuttu onu.

Sanki az önce var olmuşlar gibi, sigara dumanının içinden iki tuhaf siluet belirdi gözlerimin önünde.

Dalgalanan, uzun, beyaz peygamber sakalı, kel kafasına kondurduğu –eski Yahudi aile babalarının taktıkları gibi– siyah ipekten kipası, –tavana dikilmiş– süt mavisi ve cam gibi kör gözleriyle orada bir ihtiyar oturuyor, ses çıkarmadan dudaklarını oynatıp akbaba pençesi gibi kuru parmaklarıyla bir arpın tellerine dokunuyordu. Yanında da yağ gibi parlayan siyah tafta elbiselerinin içinde, boynuna oltutaşı bir istavroz, kollarına –yapmacık burjuva ahlakının bir simgesi olarak– oltutaşı takılar takmış kucağında bir akordeonla şişkin, şuh bir kadın.

Enstrümanlardan çıkan sesler teker tombalak yuvarlandı, sonra melodi bitkin düşüp yalnızca eşlikçi konumuna geldi.

İhtiyar birkaç kez boşluğu ısırmıştı, ağzını öyle bir açıyordu ki siyah diş kökleri görünüyordu. Göğsünden yavaş yavaş, güç bela, İbraniceyi andıran, tuhaf hırıltılı sesler eşliğinde öfkeli bir bas çıktı:

"Roo–n–te, blau–we Stern..."

"Rititit" (kadın arada tiz bir sesle bunu söylüyor, sonra kavgacı dudaklarını, çok şey söylemiş gibi derhâl büzüyordu)

"Roonte blaue Steern

"Hörndlach ess i' ach geern..."

"Rititit"

"Rothboart, Grienboart

allerlaj Stern..."

*"Rititit, rititit."**

Çiftler dans etmeye başladılar.

"Bu 'chomezigen Borchu' şarkısı," diye gülümseyerek açıkladı bize kuklacı ve tuhaf bir şekilde zincirle masaya bağlanmış kalay kaşıkla hafif hafif ritim tuttu. "Belki yüz yıl, belki çok daha önce iki fırıncı çırağı, Rotbart ve Grünbart**, bir Şabat Agadol akşamı*** açgözlü bir ölüm Yahudi Mahallesi'nde kol gezsin diye ekmekleri –yıldız kurabiyeleri ve kruvasanları– zehirlediler; ama 'Meschores' –sinagog hizmetlisi– bunu tanrısal bir aydınlanmayla tam zamanında anlayıp iki suçluyu şehir polisine teslim edebildi. Ölüm tehlikesinden mucizevi bir şekilde kurtarılmalarının anısına 'Landomim' ve 'Bocherlech'****, şimdi kerhane kadrili olarak dinlediğimiz bu garip şarkıyı bestelediler."

"Rititit – Rititit."

"Roote blaue Steern..." İhtiyarın havlamaları giderek daha kof, daha fanatik bir şekilde çınlıyordu.

* Şarkı, Türkçede Yidce ya da Yidiş olarak geçen Yahudi Almancasıdır. *–çn*

** Rotbart, kırmızı sakal; Grünbart, yeşil sakal anlamına gelir. *–çn*

*** Büyük Şabat: Hamursuz Bayramı'ndan (Pesah) önceki cumartesi (Şabat) günü. *–çn*

**** Âlimler ve öğrenciler *–çn*

Aniden melodi karmakarışık bir hal aldı, giderek çiftlerin terli yanaklarını sıkı sıkı birbirine yapıştırdığı Bohemya dansı "Schlapak"ın –hızlı bir salon dansı– ritmini aldı.

"Aynen öyle. Bravo. İşte bul Yakala, tut, tut!" Kürsüden, gözünde monokl, üstünde frak olan zayıf, genç bir kavalye arpçıya bağırdı, yeleğinin cebine uzanıp ona doğru gümüş bir para fırlattı. Para hedefine ulaşmadı: Dans eden kalabalığın üstünden parıldayarak geçtiğini gördüm, sonra aniden kayboldu. Bir serseri –yüzü bana çok tanıdık geliyordu; sanırım geçen gün bardaktan boşanırcasına yağmur yağarken Charousek'in yanında duran oydu– elini o ana kadar ısrarla üzerinde tuttuğu partnerinin etolünden çekti, müziğin ritmini bir an olsun kaçırmadan, maymunsu bir hızla hamle yapıp bozukluğu kaptı. Adamın suratındaki tek bir kas bile seğirmedi, yalnızca yakınlarındaki iki üç çift hafifçe gülümsedi.

"Marifetli oluşuna bakılırsa muhtemelen 'tabur'dan biri," dedi Zwakh gülerek.

"Pernath Usta 'tabur'a dair kesin bir şey duymamıştır," diye dikkat çekici bir hızla atıldı Vrieslander ve gizli gizli, güya bana çaktırmadan, kuklacıya göz kırptı. Aslında çok iyi anlıyordum: Az önce odamda, yukarıda olduğu gibiydi. Beni hasta sanıyorlardı. Neşelendirmek istiyorlardı. Ve Zwakh'ın bir şeyler anlatması gerekiyordu. Herhangi bir şey.

İyi yürekli ihtiyarın bana öyle şefkatle bakışı karşısında beynime kan sıçrıyordu. Şefkatinin canımı ne çok yaktığını bilseydi keşke!

Kuklacının anlatısına başlarken söylediği ilk sözcükleri duymazdan geldim – bildiğim tek şey, kan kaybından yavaş yavaş ölüyor gibiydim. Gitgide buz kesiyor, katılaşıyordum, tıpkı az önce ahşap bir yüz olarak Vrieslander'ın kucağında yattığım zamanki gibi. Sonra aniden, beni garip bir şekilde saran, bir okuma kitabındaki cansız bir nesneymişim gibi beni sarmalayan anlatının tam ortasında buldum kendimi.

Zwakh başladı:

"*Hukukçu Dr. Hulbert ile taburunun hikâyesi.*

"Şimdi, nasıl başlasam: Siğille dolu bir suratı, porsuk köpeği gibi çarpık bacakları vardı. Daha gencecikken bile eğitim dışında bir şey bilmezdi. Katıksız, sinir bozucu bir eğitim. Ders vererek güç bela kazandığı parayla hasta annesine de bakmak zorundaydı. Çayırlar nasıl görünür, çalılar, çiçeklerle dolu tepeler ve ormanlar, sanırım, yalnızca kitaplardan biliyordu. Güneş ışığı Prag'ın karanlık sokaklarına ne denli az düşer siz de biliyorsunuz.

"Doktorasını takdirle tamamlamıştı, bu da çok doğaldı aslında.

"Sonra, zamanla ünlü bir hukukçu oldu. Öyle ünlüydü ki bütün insanlar –hâkimler ve yaşlı avukatlar– ne zaman bir şeyi bilemeseler gelir ona sorarlardı. Oysa o bir dilenci gibi sefalet içinde, pencereleri Teinhof'a bakan bir çatı katı odasında yaşıyordu.

"Böylece yıllar geçip gitti, Dr. Hulbert'in işinin uzmanı olarak saldığı nam, atasözü gibi bütün ülkeye yayıldı. Onun gibi bir adamın kendisini gönül işlerine kaptırabileceğine, hele de saçı ağarmaya yüz tutmuşken ve hiç kimse onun hukuk ilmi dışında bir şey konuştuğunu asla duymamışken, kimse inanmazdı herhalde. Fakat tam da böylesi içine kapanık kalplerde özlem en coşkun haliyle yanar.

"Dr. Hulbert'in amacına ulaştığı gündü, öğrenciliğinden beri tasarladığı en yüce amaçtı bu: Viyana'daki imparator hazretleri onu üniversitemize rektör olarak atamıştı, işte o sıralar genç, ay parçası gibi, gerçi yoksul ama soylu bir aileden gelen bir kızla nişanlandığı haberi kulaktan kulağa yayıldı.

"Hakikaten de o andan sonra talih Dr. Hulbert'in safına geçmiş gibiydi. Evliliği çocuksuz kalsa da genç eşini el üstünde tutuyordu, yalnızca gözündeki bir kıvılcımdan okuyabildiği her dileğini yerine getirmeyi en yüce sevinç sayıyordu.

"Fakat mutluluğuna rağmen, başka birçoklarının yapacağı gibi, acı çeken insanları kesinlikle unutmadı. 'Tanrı benim özlemimi dindirdi,' demiş bir keresinde, 'çocukluğumdan beri bir pırıltı halinde önüm sıra yürüyen rüya gibi bir yüzü benim için gerçek kıldı: Bana yeryüzünün taşıdığı en güzel varlığı bahşetti. Ben de isterim

ki bu mutluluk ışığını, gücüm yettiğince, başkalarının üzerine de düşüreyim.'

"Ve gün geldi, fırsatını bulup yoksul bir öğrenciyle öz oğlu gibi ilgilendi. Muhtemelen böyle bir hayır, sefalet içinde geçen gençlik zamanlarında kendisine yapılsa ne kadar iyi olacağı kanaatiyle yaptı bunu. Fakat dünyada bazı eylemler vardır ki insana ne denli iyi ve asil görünse de melun sonuçları olur çünkü biz içinde zehirli tohum taşıyanla şifalı tohum taşıyanı layıkıyla ayırt edemeyiz, işte bu hikâyede de böyle oldu, Dr. Hulbert'in en şefkat dolu eylemi ona en ağır acıyı doğurdu.

"Genç kadın çok geçmeden öğrenciye duyduğu gizli bir aşkla yanıp tutuşmaya başladı ve zalim kader öyle buyurdu ki rektör karısına doğum gününde, sevgisinin bir işareti olarak bir demet gülle sürpriz yapmak için vakitsiz eve gelince karısını iyilik üstüne iyilik yaptığı öğrencinin kollarında buldu.

"Eğer dolu fırtınasına işaret eden bir şimşeğin donuk, kükürtümsü ışığı aniden mavi kantaron çiçeğinin üzerine düşerse çiçek rengini sonsuza dek kaybedebilir derler; şu kesin ki yaşlı adamın ruhu mutluluğunun paramparça olduğu gün ebediyen kör oldu. Aynı gece, o ki o âna dek ölçüsüzlük nedir bilmezdi, burada 'Loisitschek'te –adi konyak içmekten neredeyse şuursuz halde– sabaha kadar oturdu. Sonra 'Loisitschek' mahvolmuş hayatının geri kalanında onun yurdu oldu. Yazları yeni bir inşaatın molozlarının üstünde, kışları burada, ahşap banklarda uyurdu.

"Profesör ve doktor unvanlarının ikisine de dokunulmadı. Bir zamanlar ünlü bir âlim olan adama böyle değiştiği için kızıp sitem etmeye kimsenin gönlü el vermedi.

"Gitgide, Yahudi Mahallesi'nde varlığını ışıktan kaçarak sürdüren ayaktakımı onun çevresinde toplanmaya başladı, böylece bugün dahi 'tabur' olarak anılan o garip topluluk kurulmuş oldu.

"Dr. Hulbert'in kapsamlı hukuk bilgisi polisin sürekli göz hapsinde tuttuğu herkes için tam bir kale görevi görürdü. Tahliye edilmiş bir mahkûm açlıktan mı ölüyor, Dr. Hulbert onu cıscıbıldak

Altstädter Meydanı'na gönderirdi. 'balık bankası' denen devlet dairesi de kendisini ona kıyafet sağlamaya mecbur hissederdi. Yersiz yurtsuz bir fahişe şehirden mi sürüldü, çabucak oturma izni olan aylağın biriyle evlendirilir, böylelikle buralı olurdu.

Dr. Hulbert böyle yüzlerce çözüm biliyordu, onun tavsiyeleri karşısında polis çaresiz kalıyordu. Toplumdan dışlanmış bu insanlar da 'kazandıklarını' kuruşu kuruşuna onun gerekli ihtiyaçlarının karşılandığı ortak kasaya teslim ederlerdi. Bir kişi dahi, suçlanacağı en ufacık bir namussuzluk yapmıyordu asla. 'Tabur' ismi bu katı disiplinden geliyor olabilir.

"Her yıl 1 Aralık'ın, yaşlı adamın başına gelen felaketin yıl dönümünün gecesi 'Loisitschek'te tuhaf bir kutlama yapılırdı. Kafa kafaya şurada dururlardı: Dilenciler, serseriler, pezevenkler ve fahişeler, ayyaşlar ve hurdacılar ve içeride ibadet sırasındaki gibi bir sessizlik hâkim olurdu. Sonra Dr. Hulbert onlara, şimdi iki müzisyenin oturduğu köşeden, tam da imparator hazretlerinin taç giyme töreninin resminin altında, hayat hikâyesini anlatırdı: Nasıl yükseldiğini, doktor unvanını nasıl aldığını, daha sonra nasıl rektör olduğunu anlatırdı. Elinde bir demet gülle –hem doğum gününü kutlamak hem de bir zamanlar ona talip olduğu ve kadının da onun gelini olmayı kabul ettiği ânı anımsamak için– genç karısının odasına girdiği kısma gelince her seferinde sesi kısılır ve ağlayarak masanın dibine yığılırdı. Sonra zaman zaman pasaklı, şuh bir kadının eline, ondan çekinerek ve kimse görmesin diye gizli gizli, yarı solgun bir çiçek tutuşturduğu olurdu.

"Dinleyicilerin hiçbiri uzun süre kıpırdamazdı yerinden. Bu insanlar ağlamayacak kadar katıydılar ama başlarını önlerine eğer, tereddüt içinde parmaklarıyla oynarlardı.

"Dr. Hulbert bir sabah Vltava Nehri'nin kıyısında bir bankta ölü bulundu. Sanırım, donarak ölmüş.

"Defni hâlâ gözümün önünde. 'Tabur' her şeyi mümkün olduğunca ihtişamlı yapmak için resmen kendini paralamıştı.

"Önden üniformaları içinde üniversitenin hademesi yürüyordu: Ellerinde üstünde altın zincir olan erguvani bir minder vardı, ce-

naze aracının arkasındaysa sonu görünmeyen bir sıra insan, yani yalınayak, kir pas içinde, kılıksız, hırpani 'tabur.' İçlerinden biri nesi varsa satmıştı, o yüzden gövdesini, kollarını ve bacaklarını eski gazete kâğıtlarıyla sarıp sarmalamış, öyle yürüyordu.

"Böylelikle ona duydukları saygıyı son kez göstermiş oldular.

"Mezarının başında, üstüne üç figür işlenmiş beyaz bir taş durur: İki haydut arasında çarmıha gerilmiş Mesih. Kimin işlediği belli değil. Söylentilere göre bu anıtı Dr. Hulbert'in karısı yaptırmış.

"Ama merhum hukuk âliminin vasiyetine bir madde konulmuştu, buna göre 'tabur'dan olan herkesin, öğlenleri 'Loisitschek'te bedava bir çorba hakkı vardı; bu amaçla buradaki kaşıklar zincirle masalara bağlanmıştır, masanın yüzeyindeki çukurluklar da tabak işlevi görür. Saat on ikide garson gelir, sacdan yapılmış kocaman bir hortumla çorbayı buraya akıtır, eğer biri 'tabur'dan olduğunu ispat edemezse garson çorbayı hortumla geri çeker.

"Bu âdet bu masadan, bir eğlence olarak tüm dünyaya yayılmıştır."

Lokaldeki bir patırtı beni letarjimden* uyandırdı. Zwakh'ın söylediği son cümleler bilincimi es geçti. Hâlâ bir hortumun ucunun nasıl ileri geri çekildiğini göstermek için ellerini hareket ettirişini görüyordum, sonra etrafımızdaki görüntüler öyle bir hızla ve otomatik bir şekilde, yine de ürkütücü bir netlikle gözümün önünden akıp geçti ki o anlarda kendimi tümüyle unuttum, yaşayan bir saat mekanizmasının bir çarkı gibi duydum kendimi.

Oda yekpare bir insan yığınına dönüşmüştü. Yukarıda kürsüde: Siyah fraklı düzinelerce adam. Beyaz manşetler, pırıl pırıl yüzükler. Süvari yüzbaşı apoletli hafif süvari üniforması. Arka tarafta somon balığı renginde devekuşu tüylü bir kadın şapkası.

Loisa'nın ekşi suratı tırabzanın parmaklıkları arasından yukarıya bakıyordu. Gördüm: Zor duruyordu ayakta. Jaromir de oradaydı,

Letarji: Yaşama işlevlerinin ve bilincin çok zayıfladığı, çok derin ve sürekli patolojik uyku durumu. *—çn*

sanki görünmez bir el onu yan duvara mıhlamış gibi sırtını iyice duvara dayamış, gözünü kırpmadan yukarı bakıyordu.

Siluetler dans ederken aniden duruverdi: Meyhaneci onları korkutan bir şey söylemiş olmalıydı. Müzik hâlâ devam ediyordu ama kısık sesle; kendine güvenini yitirmişti. Titreşiyordu; bariz bir şekilde hissediliyordu bu. Fakat meyhanecinin yüzünden habis, vahşi bir sevinç ifadesi okunuyordu.

Giriş kapısında ansızın üniformasıyla komiser beliriyor. Kimseyi dışarı salmamak için kollarını iki yana açmış. Arkasında da bir polis.

"Burada dans ediliyor demek? Yasağa rağmen? Bu batakhaneyi mühürlüyorum. Meyhaneci, siz benimle geliyorsunuz! Buradakiler de doğru karakola!"

Komutan gibi çıkıyor sesi.

İzbandut cevap vermiyor ama habis sırıtışı yüzünde hâlâ.

Sadece biraz daha katılaşmış.

Armonika dilini yutmuş, yalnızca ıslık çalıyor.

Arp da kuyruğunu kısıyor.

Yüzlerin hepsi ansızın yana dönüyor: Beklentiyle yukarıya, kürsüye bakıyorlar.

Oradan zarif, siyah bir siluet birkaç basamağı sakin sakin inip yavaş yavaş komisere doğru yürüyor.

Polis memurunun gözleri salına salına gelen siyah rugan ayakkabılara kilitleniyor.

Kavalye polis memurunun bir adım önünde duruyor ve bakışları can sıkıntısıyla baştan ayağa, sonra ayaktan başa süzüyor adamı.

Kürsüdeki diğer genç asiller tırabzanların üzerine eğilmiş, gri ipek mendillerinin ardında gülmemek için zor duruyorlar.

Süvari yüzbaşı gözüne altın bir para sıkıştırıyor, altında bulunan bir kızın saçlarına izmaritini tükürüyor.

Komiserin rengi atmış, sürekli mahcubiyetle aristokratın göğsündeki inciye bakıyor.

Kanca burunlu, sinekkaydı tıraşlı, kıpırtısız bu yüzün aldırmaz, donuk bakışına katlanamıyor.

O bakış huzurunu kaçırıyor. Alaşağı ediyor onu.

Lokaldeki ölüm sessizliği giderek daha büyük bir eziyete dönüşüyor.

"Gotik kiliselerde kırışık elleriyle taş tabutlarda yatan şövalye heykelleri tam olarak böyle görünüyor," diye fısıldıyor ressam Vrieslander kavalyeye bakıp.

O anda aristokrat nihayet sessizliği bozuyor: "Hm... ehem." Meyhanecinin sesini taklit ediyor: "Ah, ah, müsafürlerim gelmiş – bakın hele." Mekânın içinde bardakları şıngırdatan, kahkaha dolu bir yaygara kopuyor; serseriler gülmekten karınlarını tutuyor. Bir şişe duvara uçup paramparça oluyor. İzbandut meyhaneci derin bir hürmetle açıklama yapmak üzere keçi gibi meliyor: "Ekselansları Prens Ferri Athenstädt Hazretleri."

Prens memura bir kartvizit uzatıyor. Zavallı adam kartviziti alıyor, tekrar tekrar selamlayıp bir de topuk selamı veriyor.

İçerisi yeniden sessizleşiyor, kalabalık soluksuz, ne olacak diye kulak kabartıyor.

Kavalye konuşuyor yine:

"Burada toplanan bayanlar ve baylar –ehem– benim sevgili misafirlerimdir." Hazretleri gevşek bir kol hareketiyle güruhu gösteriyor, "İster misiniz, Herr Komiser –ehem– sizi tanıştırayım mı?"

Komiser zoraki bir gülümsemeyle hayır deyip mahcubiyetle kekeleyerek "görev icabı" gibi bir şey söylüyor, nihayetinde kendini toplayıp şöyle diyor: "Görüyorum ki burada her şey dört dörtlük."

Bu söz süvari yüzbaşıya canlılık veriyor: Hızla arka taraftaki devekuşu tüylü kadın şapkasına gidiyor, hemen ardından genç asillerin bağrışları arasında tutup salona çekiyor – koluna taktığı Rosina'yı.

Kız sarhoş, sallanıyor, gözleri kapalı. Büyük, pahalı şapka kafasında yamuk, ayağında yalnızca uzun, pembe çoraplar – çıplak tenin üzerinde de bir erkek frakı.

Bir işaret: Müzik kudurmuş gibi yeniden başlıyor – "Rititit – Rititit" – sağır dilsiz Jaromir'in Rosina'yı görünce karşı duvarın dibinde boğulurcasına attığı çığlığı önüne katıp götürüyor.

Kalkmak istiyoruz.

Zwakh garsonu çağırıyor.

Umumi gürültü yutuyor sözlerini.

Önümdeki sahneler bir afyon sarhoşluğundaki gibi hayali bir hal alıyor.

Süvari yüzbaşı yarı çıplak Rosina'yı kollarında tutup ritme göre yavaş yavaş döndürüyor.

Kalabalık saygıdan yer açmış.

Sonra banklarda birileri mırıldanıyor: "Loisitschek, Loisitschek," boyunlar uzanıyor ve dans eden çifte daha da tuhaf ikinci bir çift katılıyor. Pembe trikolu kadınsı bir oğlan, uzun sarı saçları omuzlarına kadar, dudakları ve yanakları bir fahişeninki gibi makyajlı, gözleri cilveli bir şaşkınlıkla yerde, içi geçerek Prens Athenstädt'ın göğsüne yaslanıyor.

Tatlı bir vals fışkırıyor arptan.

Hayata karşı şiddetli bir tiksinti boğazımı sıkıyor.

Gözlerim korkuyla kapıyı arıyor: Komiser hiçbir şey görmemek için sırtını dönmüş duruyor orada, telaşla cebine bir şeyler tıkan polis memuruyla fısıldaşıyor. Kelepçe gibi bir şey şıngırdıyor.

İkisi çopur yüzlü Loisa'yı izliyorlar, çocuk o an saklanacak delik arıyor, sonra felç inmiş gibi –yüzü kireç, dehşetten çarpılmış– olduğu yerde kalıyor.

Bir görüntü çakıyor zihnimde ve derhâl sönüyor. Şöyle bir görüntü: Prokop bir saat önce gördüğüm gibi –rögar kapağının üzerine eğilmiş– kulak kabartıyor ve yerin altından kulak tırmalayan bir ölüm çığlığı geliyor.

Haykırmak istiyor, yapamıyorum. Soğuk parmaklar ağzımın içine uzanıp dilimi aşağıya, ön dişlerime doğru büküyor, öyle ki bir topak halinde damağımı dolduruyor, tek kelime edemiyorum.

Parmakları göremiyorum, biliyorum görünmez olduklarını fakat fiziksel bir şey gibi duyumsuyorum da.

Sonra idrak ediyorum: Hahnpass Sokağı'ndaki odamda bana *İbbur Kitabı*'nı veren hayaletimsi ellerin parmakları bunlar.

"Su, sul" diye bağırıyor Zwakh yanımda. Kafamı tutuyor, bir mum tutuyor göz bebeklerime.

"Evine götürüp doktor çağıralım... arşivci Hillel böyle şeylerden anlar... ona götüreliml" diye mırıldanarak istişare ediyorlar.

Sonra bir ceset gibi kaskatı, bir sedyenin üstünde yatıyorum, Prokop ve Vrieslander beni dışarı taşıyor.

Uyanık

Zwakh merdivenleri koşarak bizden önce çıkmıştı, arşivci Hillel'in kızı olan Mirjam'ın ona korkuyla sorular sorduğunu, onun da kızı sakinleştirmeye çalıştığını duydum.

Birbirleriyle ne konuştuklarını dinleme zahmetine girmedim, kelimeleri anlamaktan ziyade akıl yürüttüm, Zwakh başıma bir kaza geldiğini, ilk yardım yapmaları ve beni yine kendime getirmeleri için ricada bulunmaya geldiklerini anlatıyordu.

Hâlâ hiçbir uzvumu oynatamıyordum, görünmez parmaklar dilimi tutuyordu ama zihnim sağlam ve güvendeydi, korku hissi el çekmişti benden. Nerede olduğumu ve bana ne olduğunu çok iyi biliyor ve ölü bir adam gibi sedyeyle beraber Schemajah Hillel'in odasına taşınmamı tuhaf dahi bulmuyordum – ve orada yalnız bırakılmamı.

İçimi, insanın uzun bir yürüyüşün ardından evine dönüp tadını çıkardığı türden sakin, doğal bir hoşnutluk doldurdu.

Odanın içi karanlıktı ve pencere pervazlarının sokaktan yansıyan mat ışığın etkisiyle oluşan bulanık çizgileri haç biçiminde tavana yansıyordu.

Her şey gözüme çok doğal görünüyordu, ne Hillel'in Yahudilerin yedi kollu Şabat şamdanıyla içeri girmesine ne de gelmesini beklediği birine söyler gibi rahat rahat "İyi akşamlar" demesine şaşırdım.

Bu binada yaşadığım bunca zaman boyunca ondaki hiçbir şey özellikle dikkatimi çekmemişti –haftada üç dört kez merdivenlerde karşılaşmamıza rağmen– ama oraya buraya koşturması, komodinin

üzerindeki birkaç şeyi düzeltmesi, sonunda da şamdanıyla yedi kollu ikinci bir şamdanı yakması aniden dikkatimi çekti.

Daha doğrusu: Gövdesiyle uzuvlarının simetrisi ve asil bir alın yapısı olan yüzünün ince ve keskin hatları.

Mumun ışığında görebildiğim kadarıyla benden daha yaşlı olamazdı: Olsun olsun 45 yaşındaydı.

"Birkaç dakika erken geldin," diye başladı bir süre sonra, "umduğumdan erken, yoksa ışıkları önceden yakardım." İki şamdanı işaret etti, sedyeye yaklaşıp koyu kahverengi, çukur gözlerini, –görünüşe göre– başımda duran ya da diz çökmüş ama benim göremediğim birine doğrulttu. Bu esnada dudaklarını kıpırdatıp sessizce bir cümle sarf etti.

Görünmez parmaklar derhâl bıraktı dilimi ve kazıklı humma geri çekildi. Doğrulup arkama baktım: Schemajah Hillel ve benim dışımda odada kimse yoktu.

"Sen" deyişi, beni beklediğini söyleyişi bana mıydı yani?

Bu iki şeyden çok daha garip olan, en ufacık bir şaşkınlık hissedecek durumda olmamamdı.

Hillel belli ki aklımı okumuştu, çünkü dostane gülümseyip sedyeden kalkmama yardım etti, eliyle bir koltuğu işaret edip şöyle dedi:

"Bunda şaşılacak bir şey yok. İnsanın üstünde yalnızca tekinsiz şeylerin –Kischuph'un*– korkunç etkileri olur; hayat kaşındırır, yakar, kıldan yapılmış bir palto gibi, ama ruhsal âlemin güneş ışıkları yumuşak ve sıcacıktır."

Kischuph: Kabala'da en yüksek büyü gücüdür. Maddi ve ruhani olarak ikiye ayrılır, ruhani olan şeytan çıkarmayı da içerir. Büyücüler kendilerini bir hayvana dönüştürerek uzun mesafeleri kısa sürede katedebildiklerini iddia ederler. Acıya, hastalığa ya da ölüme sebep olabilirler. Ortaçağa ait kayıtlarda, kadınların Schedim'le (Kabala'da şeytan) belirli zamanlarda iletişime geçtiğinden, Schedim'in bir keçi formunda belirip onlarla dans ettiğinden bahsedilir. Ortaçağda Kischupf'la ilgilenmekle suçlanan birçok kadın öldürülmüştür. Kischupf'un maddi kısmıysa doğal elementler üzerinde oynayıp onların "yanlış bir uyum" halinde yeni maddeler oluşturmasını sağlamaktır. *–çn*

Nasıl karşılık vereceğimi bilemediğim için sessiz kaldım. Zaten o da bir karşılık beklemiyor gibiydi, karşıma oturup sakin sakin devam etti: "Gümüş bir ayna da şayet duyuları olsa yalnızca parlatılırken acı çekerdi. Pürüzsüz ve parlak olunca, üstüne düşen bütün görüntüleri acı ve heyecan hissetmeden geri yansıtırdı."

"Ne mutlu o insana ki," diye ekledi kısık sesle, "perdahlandım diyebilir." Bir süreliğine düşüncelere daldı, İbranice bir cümle mırıldandığını duydum: "*Lischuosècho Kiwisi Adoshem.*"* Sonra sesi yeniden net şekilde kulağıma çalındı:

"Sen bana derin uykuda geldin ve ben seni uyandırdım. 'Mezmurlar'da denir ki:

'O vakit dedim kendime: Şimdi başlayayım: Bu değişimi yapan RAB'bin sağ elidir.'

"İnsanlar döşeklerinden kalkınca, uykuyu üstlerinden attıklarını sanırlar, bilmezler ki duyularının kurbanı olup, az önce sıyrıldıklarından çok daha derin bir uykunun ganimeti haline gelirler. Gerçek tek bir uyanıklık vardır, o da senin şimdi yaklaştığındır. İnsanlara bundan söz edersen sana hasta olduğunu söyleyeceklerdir, çünkü seni anlayamazlar. Bu yüzden onlara bundan bahsetmek nafile ve azap vericidir.

İnsanları bir düş gibi siler, süpürürsün,
Sabah biten ot misali:
Sabah filizlenir, büyür,
*Akşam solar, kurur."***

"Beni odamda ziyaret edip bana *İbbur Kitabı*'nı veren o yabancı kimdi? Onu rüyamda mı, yoksa uyanıkken mi gördüm?" diye soracak oldum fakat Hillel ben daha aklımdan geçeni söze dökemeden yanıtladı beni:

(İbr.) "Ben senin kurtarışını bekliyorum, ya RAB." Kitab-ı Mukaddes, Yaratılış 49:18 *—çn*

Kitab-ı Mukaddes, Mezmurlar 90: 5-6 *—çn*

"Say ki o adam, sana gelen, senin Golem dediğin adam, ruhun özündeki yaşam sayesinde ölünün dirilişi demek olsun. Yeryüzündeki her şey, üstü tozla kaplanmış ölümsüz sembollerden başka bir şey değildir!

Gözünle nasıl düşünürsün? Gördüğün her biçimi gözünle düşünürsün. Biçime dökülen her şey önceden bir hayaletti."

Şimdiye dek beynime demir atmış kavramların zincirlerini kopardığını ve dümensiz gemiler gibi uçsuz bucaksız bir denize sürüklendiğini hissettim.

Hillel huzurla devam etti:

"Biri bir kez uyandırıldı mı artık ölemez: Uyku ve ölüm aynı şeydir."

"...artık ölemez mi?" Boğucu bir acı beni pençesine aldı.

"İki yol yan yana uzanır: Yaşamın yolu ve ölümün yolu. Sen *İbbur Kitabı*'nı aldın, okudun onu. Ruhun, yaşamın ruhundan gebe kaldı," dediğini duydum.

"Hillel, Hillel, bırak beni, bütün insanların gittiği yoldan gideyim: Ölümlülerin yolundan!" diye vahşi çığlıklar koptu içimde.

Schemajah Hillel'in yüzü ciddiyetten katılaştı.

"İnsanlar hiçbir yoldan gitmez, ne yaşamın ne ölümün yolundan. Bundandır ki bir saman çöpü gibi fırtınada savrulurlar. Talmud'da şöyle yazar: 'Tanrı dünyayı yaratmadan evvel varlıklara bir ayna tuttu; aynada varoluşun ruhsal acılarını ve beraberinde getirdiği büyük zevkleri gördüler. O vakit bazıları acıyı üstlendi. Ama diğerleri karşı çıktılar ve Tanrı bunları yaşayanların kitabından sildi.' Ama sen *bir yoldan* gidiyorsun ve bu yola özgür iradenle çıktın – bunu şimdi kendin de bilmiyor olsan dahi: Seni, sen çağırdın. Tasalanma: Bilgi yavaş yavaş geldikçe hatıra da gelir. *Bilgi ve hatıra aynı şeydir.*"

Hillel'in konuşmasında hissedilen dostane, handiyse cezbedici ton sayesinde huzurum geri geldi, kendimi babasının yanında olduğunu bilen hasta bir çocuk gibi güvende hissettim.

Başımı kaldırıp baktım, aniden odada bir sürü siluet olduğunu, etrafımızı çevrelediklerini gördüm: Bazıları eski hahamların giydiği

gibi beyaz kefenler giymişti, diğerlerinin üç köşeli şapkaları, gümüş tokalı ayakkabıları vardı – ama Hillel elini gözlerimin üzerinden geçirdi ve oda yeniden boşaldı.

Sonra merdivene kadar geçirdi beni, odama giden yolu aydınlatabileyim diye elime yanan bir mum verdi.

Yatağıma uzandım, uyumak istiyordum ama uykum gelmiyordu, bunun yerine ne rüya ne uyanıklık ne de uyku olan bir garip hale düştüm.

Işığı söndürmüştüm ama yine de odadaki her şey öyle netti ki her bir şekli tam olarak seçebiliyordum. O sırada kendimi büsbütün tasasız ve buna benzer durumlarda insana eziyet eden o acı verici tedirginlikten uzak hissediyordum.

Hayatımda daha önce hiç, şimdi olduğum kadar net ve kesin düşünebilecek durumda olmamıştım. Sıhhatin ritmi sinirlerime yayılıyor ve düşüncelerimi yalnızca benim emrimi bekleyen bir ordu gibi sıraya diziyordu.

Tek yapmam gereken çağırmaktı, önüme diziliyor, ne dilersem yerine getiriyorlardı.

Son haftalarda aventurin taşından çıkarmaya çalıştığım bir mücevher –mineralindeki dağınık bir sürü pırıltı tasarladığım yüz hatlarıyla kesinlikle örtüşmediğinden bir türlü başaramamıştım– geldi aklıma ve çözüm o saniye önümde duruyordu, oyma kalemini maddenin yapısına zarar vermeden nasıl kullanacağımı tam olarak biliyordum.

Önceden birer his mi, yoksa birer duygu mu olduklarını sıklıkla bilemediğim rüya yüzler ve düşsel etkilerden oluşan bir sürünün kölesiyken şimdi kendimi aniden kendi imparatorluğumun başı ve efendisi olarak görüyordum.

Önceleri oflaya poflaya ve ancak kâğıt üzerinde yapabildiğim hesapları şimdi pat diye kafamdan, oyun oynar gibi yapıyordum. Hepsi içimde yeni uyanan rakamlar, şekiller, nesneler ya da renkler gibi, ihtiyaç duyduğum şeyleri görmemi ve sıkı sıkıya tutmamı

sağlayan bir yeteneğin yardımıyla oluyordu. Mevzu bu tür araçlarla çözülemeyecek şeyler olduğunda da –felsefî problemler ya da ona benzer şeyler– içgörümün yerini konuşmacı rolünü Schemajah Hillel'in sesinin üstlendiği bir işitim alıyordu.

En acayip bilgilerden nasibimi alıyordum.

Hayatım boyunca binlerce kez aldırmadığım, yalnızca kelime olarak bir kulağımdan girip öbüründen çıkan şeyler şimdi iliğine kadar değerlenmiş halde önümde duruyordu; "ezbere" öğrendiklerimi bir çırpıda kendi "mülkümmüş" gibi "algılıyordum." Kelimelerin oluşumuna dair hiçbir zaman varlığını sezmediğim sırlar artık çırılçıplak önümde yatıyordu.

Daha önce bir ticaret müşavirinin namuslu yüz ifadesi ve nişanlarla pislenmiş kabarık göğsüyle bana yukarıdan bakan insanlığın "yüksek" idealleri şimdi alçakgönüllülükle suratlarındaki maskeleri çıkarıyor, özür diliyorlardı: Altı üstü birer dilenci olduklarını ama neticede çok daha arsızca bir dalavereye koltuk değnekliği yaptıklarını söylüyorlardı.

Yoksa hâlâ rüya mı görüyordum? Yoksa Hillel'le hiç konuşmamış mıydım?

Yatağımın yanındaki sandalyeye uzandım.

Doğru: Orada Schemajah'nın bana verdiği mum duruyordu; Noel gecesinde muhteşem kuklasının gerçekten, kanlı canlı olduğuna inanan küçük bir oğlan çocuğu kadar mutlu, kendimi yeniden yastıklara bıraktım.

Ve bir izci köpeği gibi, etrafımı çevreleyen ruhani bilmecenin çalılıklarına yeniden daldım.

Önce hayatımın hafızamın eriştiği en uzak noktasına ulaşmaya çalıştım. Varoluşumun, kaderin tuhaf bir cilvesiyle zifiri karanlıkta kalan o kısmına göz atabilmem –öyle sanıyordum ki– yalnızca oradan mümkün olacaktı.

Ama ne kadar uğraştıysam da evimizin önündeki kasvetli avluda durup kemerin diğer tarafında hurdacı Aaron Wassertrum'u gördüğüm ânın gerisine gidemiyordum – sanki taş kesim ustası

olarak yüz yıldır bu evde yaşıyordum da hep yaşlıydım, hiç çocuk olmamıştım!

Şimdiden umudumu yitirecek, geçmişin kuyularını eşelemekten vazgeçecek oldum ki aniden pırıl pırıl bir netlikle, olayların geniş anacaddesinin hafızamda o kemerle son bulmadığının ama o ana kadar sürekli anayola eşlik eden, bir yığın küçücük, dar patikanın tarafımca hiç nazara alınmadığının farkına vardım. "Nereden," diye handiyse bir çığlık koptu kulaklarımda, "sayelerinde hayatını idame ettirdiğin bilgileri nereden öğrendin? Taş işlemeyi kim öğretti sana – oymacılığı ve diğer her şeyi? Okumayı, yazmayı, konuşmayı –yemeyi– yürümeyi, nefes almayı, düşünmeyi, hissetmeyi?"

İç sesimin tavsiyesini derhâl anladım. Sistematik bir şekilde hayatımda geriye gittim.

Kendimi ters yönde ama kesintisiz bir sırayla düşünmeye zorladım. Az önce ne oldu, çıkış noktası neydi, öncesinde ne yaşandı, falan filan?

Bir kez daha o kapı kemerine ulaştım... şimdi! Şimdi! Sadece boşluğa doğru küçük bir adım, sonra beni unutulanlardan ayıran uçurum aşılmış olacaktı – o anda bir resim belirdi önümde, düşüncelerimde geri geri giderken gözden kaçırdığım bir resim: Schemajah Hillel elini gözlerimin üzerinden geçirdi – tıpkı az önce aşağıda, odasında yaptığı gibi.

Ve her şey silinip gitti. Araştırmaya devam etme isteği bile.

Elde kazanç namına tek bir şeyim kalmıştı: İdrak. Hayattaki olaylar dizisinin her ne kadar geniş ve geçilebilir gibi görünse de aslında bir çıkmaz sokak olduğunun idraki. Kaybedilmiş vatana çıkan dar, kıvrımlı, dik patikalar: Bize en uzak sırların çözümü, bedenimize incelikle, handiyse görünmez bir yazıyla kazınmış olan bu yollarda gizlidir, dışsal yaşamın törpüsünün bizde bıraktığı iğrenç yaralarda değil.

"Çocukluk günlerime nasıl dönebileceğimi ararken, alfabeyi tersinden, Z'den A'ya doğru takip ettiğimde okumayı söktüğüm zamana ulaşabileceğim gibi, her şeyin ötesindeki bu uzak diyara da benzer bir yolculuk yapmam gerektiğini anladım."

Bir yerküre omuzlarımın üstüne ağır ağır yuvarlandı. Herkül de gök kubbeyi bir süre başının üzerinde taşımıştı diye geldi aklıma ve bundaki gizli anlam efsanenin içinden sıyrılıp karşımda parıldadı. Herkül'ün bir hileyle, dev Atlas'tan, "Müsaade et de başıma ip sarayım, bu korkunç yük yüzünden beynim patlamasın," diye ricada bulunarak kendini kurtarması gibi, belki bu güçlüğü atlatmanın da –yavaş yavaş anlıyordum– karanlık bir yolu vardı.

Aniden düşüncelerimin önderliğine körü körüne güvendiğime dair derin bir şüpheye kapıldım. Uzanıp parmaklarımla gözlerimi ve kulaklarımı kapattım, duyularla dikkatimin dağılmaması için. Bütün düşünceleri öldürmek için.

Fakat iradem o bükülmez kanuna çarpıp paramparça oldu: Bir düşünceyi her daim ancak bir diğeriyle savuşturabiliyordum, biri ölüyor, bir sonraki onun etiyle semiriyordu. Kanımın çağıldayan akıntısına sığındım ama düşünceler ensemdeydi; kalbimin demirhanesine gizlendim: Biraz zaman geçince buldular beni.

Hillel'in dostane sesi bir kez daha yardımıma koştu: "Yolunda kal, sarsılma! Unutma sanatının anahtarı ölümün yolundan yürüyen kardeşlerimize aittir ama sen ruhtan gebe kaldın, hayatın ruhundan."

İbbur Kitabı belirdi önümde, içindeki iki harf alev alevdi: Biri tunç kadını simgeliyordu, nabzı vardı, güçlüydü, tıpkı bir deprem gibi, diğeri sonsuz uzaklıktaydı: *Sedef tahtındaki hermafrodit, başında kırmızı tahtadan bir taç.*

Sonra Schemajah Hillel'in eli gözlerimin üzerinden üçüncü kez geçti, hafif bir uykuya daldım.

Kar

"Sevgili ve saygıdeğer Pernath Usta!

Size bu mektubu alelacele ve büyük bir korkuyla yazıyorum. Lütfen, mektubu okuduktan sonra derhâl yok edin – ya da daha iyisi, zarfıyla birlikte bana getirin. – Yoksa içim hiç rahat etmeyecek.

Size yazdığımı kimselere söylemeyin. Bugün nereye gideceğinizi de!

Sizin iyilik okunan, dürüst yüzünüz ('kısa zaman önce' tanığı olduğunuz bir olaya yaptığım bu küçük ima sayesinde bu mektubu size kimin yazdığını anlayacaksınızdır çünkü altına adımı yazmaktan korkuyorum) bende öyle bir güven uyandırdı ki –üstelik sevgili, merhum babanız da bana çocukken ders vermişti– bana, belki de faydası dokunabilecek tek insan olarak size danışma cesareti verdi.

Size yalvarıyorum, bugün, akşam 5'te, Hradschin'deki katedrale gelin.

Tanıdığınız bir hanımefendi."

Sanırım on beş dakika boyunca öylece oturup mektubu elimde tuttum. Dün geceden beri beni elinde tutan o garip, kutsanmış ruh hali bir çırpıda kayboldu, dünyevi yeni bir günün taze esintisiyle sürüklenip gitti. Gülümseyen, vaatkâr, gencecik bir kader –bir bahar çocuğu– bana doğru geldi. Bir insan kalbi benden yardım istiyordu. Benden! Odam birdenbire nasıl da farklı görünür oldu! Kurtların

yediği oyma dolap öyle hoşnut bakıyordu ki. Ve dört sandalyem de masanın etrafına kurulmuş, keyifle, kıkır kıkır tarot oynayan yaşlı insanlar gibi geliyordu gözüme.

Saatlerim bir içerik kazanmıştı, zenginlik ve görkemle dolu bir içerik.

Devrilmek üzere olan bir ağaç meyve mi verecekti?

Şimdiye dek uyumakta olan hayat dolu bir gücün içime aktığını hissettim – ruhumun derinliklerinde gizli kalmış, günlük yaşamın yığdığı molozların altına gömülmüş, kış parçalanıp dağıldığında buzun altından bir kaynak gibi fışkıran bir güç.

Mektubu elimde tutarken mevzu ne olursa olsun yardım edebileceğimi kesin bir şekilde *biliyordum*. Yüreğimden kopan sevinç çığlıkları bana güven veriyordu.

Tekrar tekrar aynı yeri okudum: "...üstelik sevgili, merhum babanız da bana çocukken ders vermişti..." Soluğum kesildi. Şöyle bir vaat değil miydi bu: "Sen bugün benimle birlikte cennette olacaksın."* Yardım arayarak bana uzanan el, bana bir hediye sunuyordu: *Susuzluğunu çektiğim, geçmişe dair bir hatıra* – bu da bana, geçmişimin üstüne çekilmiş perdeyi kaldırmamda, sırrı açığa çıkarmamda yardımcı olacaktı!

"Sevgili, merhum babanız." Kendi kendime tekrarlayınca bu sözler ne de garip geliyordu! Baba! Bir an için beyaz saçlı yaşlı adamın yorgun yüzünün sandığımın yanındaki sandalyede belirdiğini gördüm – yabancı, büsbütün yabancı fakat ürkütücü derecede de tanıdık bir yüz. Sonra gözlerim yeniden kendine geldi ve kalbim çekiç sesleriyle şu anın somut saatini vurdu.

Korkuyla sıçradım yerimden: Zamanı rüyalarla mı geçirmiştim? Saate baktım: Tanrı'ya şükür, henüz dört buçuktu.

Yan taraftaki yatak odama gittim, şapkamı ve paltomu alıp merdivenlerden aşağı indim. Bugün karanlık köşelerin fısıldaşmasından, onlardan yükselen kötücül, acımasız, hırçın kuruntulardan

* Kitab-ı Mukaddes, Luka 23:43 –*çn*

bana neydi: "Seni salmıyoruz – sen bizimsin – sevinmeni istemiyoruz – bu evde sevinç diye bir şey olamaz!"

Normalde bütün koridorlardan ve köşelerden çıkıp boğaz sıkan elleriyle etrafıma yayılan o ince, zehirli toz var ya: İşte o, bugün, ağzımdan çıkan yaşam dolu nefesten kaçıyordu. Bir an için Hillel'in kapısında duraladım.

Girse miydim?

Gizli bir ürkeklik beni kapıyı çalmaktan alıkoydu. Bugün bambaşkaydım, sanki onun yanına gitmeye *hakkım yokmuş* gibi. Zaten hayatın eli de ileriye sürükledi beni, merdivenden aşağıya...

Sokak bembeyaz karla kaplanmıştı.

Sanıyorum bir sürü insan selam verdi bana; onlara teşekkür ettim mi hatırlamıyorum. İkide bir mektup yanımda mı diye göğsümü yokluyordum:

Oradan bir sıcaklık yayılıyordu.

Altstädter Meydanı'ndaki yontma taş kemerlerin içinden, barok usulü parmaklıkları buz saçaklarıyla dolu bronzdan yapılmış fıskiyeli havuzların yanından yürüyüp azizlerin ve Johannes von Nepomuk'un heykellerinin olduğu taş köprüden geçtim.

Nehir aşağıda, kaidelere duyduğu nefretle dolmuş, köpürüyordu.

Yarı hülyalı bakışlarım Azize Lutgardis'in ve "Lanetlilerin Azapları"nın kumtaşından oyma heykeline takıldı: Ceza çekenlerin gözkapaklarında ve dua ederek kaldırdıkları ellerindeki zincirlerde kalın bir kar tabakası vardı.

Kemerli geçitler beni içine alıyor, sonra salıveriyordu, saraylar ağır ağır geçiyordu yanımdan, azametli, oyma kapılarındaki aslan başları bronz halkaları ısırıyordu.

Burada da her yerde kar, kar vardı. Devasa bir kutup ayısının kürkü kadar beyaz, onun kadar yumuşak.

Pırıl pırıl, buz tutmuş pervazlarıyla yüksek, kibirli pencereler ilgisizce bulutlara bakıyordu.

Gökyüzünün onca göçmen kuşla dolu olmasına şaşırdım.

Hradschin'e çıkan, her biri çok geniş, dört insan boyu kadar uzun, sayısız granit merdiveni tırmanırken şehir, attığım her adımda damları ve çatılarıyla birlikte gözümün önünde batıyordu.

Akşam karanlığı şimdiden binaların arasında yavaş yavaş ilerliyordu, o sırada, ortasındaki katedral meleklerin tahtına doğru yükselen boş bir meydana çıktım.

Ayak izleri –köşeleri buzdan kabuklar bağlamış– yan kapıya kadar uzanıyordu.

Bir harmonyumun uzaklardaki bir evden gelen hafif, kaybolmuş tınıları akşamın sessizliğine karışıyordu. İç sıkıntısının gözyaşları gibi ıssızlığın içine düşüyorlardı.

Kilise kapısı ardımdan kapanırken iç çekişini duydum, ardından karanlıkta kaldım; altın sunak renkli pencerelerden sandalyelerin üzerine vuran ve ölmekte olan ışığın mavi yeşil parıltılarıyla katı bir sükûnet içinde bana doğru parıldıyordu. Kırmızı, cam ampullerden kıvılcımlar çıkıyordu.

Günlüğün ve balmumunun ölgün kokusu.

Bir banka yaslandım. Kalbim bu durgunluk diyarında sessizleşmişti.

Nabızsız bir yaşam dolduruyordu mekânı – gizli, sabırlı bir bekleyiş.

Gümüş kutsal emanet sandıkları sonsuz bir uykudaydı.

İşte! Çok, çok uzaktan at nallarının boğuk sesi belli belirsiz kulağa çalındı, yaklaşacak oldu ki kesildi.

Bir araba kapısı çarpılmış gibi sönük bir ses.

İpek bir elbisenin hışırtısı bana doğru gelmiş, narin, ince bir kadın eli hafifçe koluma değmişti.

"Lütfen, lütfen, şuradaki sütunun yanına gidelim; size söylemem

gerekenleri burada, dua sandalyelerinin arasında söylemek hiç hoşuma gitmiyor."

Etraftaki kutsal resimler ölçülü bir berraklık kazandı. Gündüz aniden dokunmuştu bana.

"Size nasıl teşekkür edeceğim, hiç bilmiyorum, Pernath Usta, benim hatırıma bu berbat havada onca yol gelmişsiniz."

Kekeleyerek sıradan birkaç laf ettim.

"Ama gözetlenmekten ve tehlikeden daha uzak olabileceğimiz başka bir yer bilmiyorum. Buraya, katedrale kadar kimse peşimizden gelmemiştir."

Mektubu çıkarıp hanımefendiye uzattım.

Neredeyse tamamen pahalı bir kürkün içine gömülmüştü ama sesinin tınısından, Hahnpass Sokağı'nda Wassertrum'dan korkup benim odama kaçan kadın olduğunu anladım. Buna şaşırmadım da, çünkü başka birini beklemiyordum.

Gözlerim duvar nişlerinin alacakaranlığında muhtemelen gerçekte olduğundan daha solgun görünen yüzüne takıldı. Güzelliği âdeta nefesimi kesmişti, karşısında büyülenmiştim. İçimden dizlerine kapanmak, yardım etmem gereken kişi o olduğu için, beni seçtiği için ayaklarını öpmek geliyordu.

"Unutun, sizden yürekten rica ediyorum – en azından burada olduğumuz süre boyunca – beni o halde gördüğünüzü unutun," diye kısık sesle konuşmaya devam etti. "Bu tür şeyler hakkında ne düşünürsünüz, onu da hiç bilmiyorum..."

"Artık yaşlı bir adamım ama hayatımda bir kez bile başkalarını yargılayacak kadar burnu büyük olmadım." Söyleyebildiğim tek şey oldu.

"Size teşekkür ediyorum, Pernath Usta," dedi sıcakkanlılık ve alçakgönüllülükle. "Şimdi beni sabırla dinleyin, şu çaresiz halimde bana yardım edebilecek ya da hiç değilse bir tavsiye verebilecek misiniz?" – Vahşi bir korkunun onu ele geçirdiğini hissettim, sesinde-

ki titreşimi duydum – "O gün – atölyedeyken – o gün o dehşetli yaratığın kasten izimi sürdüğüne dair korkunç bir kesinlik çöktü üzerime. Zaten aylardır nereye gidersem gideyim, yalnız veya eşimle ya da onunla – Dr. Savioli'yle – hurdacının o ürkünç pis suratının yakınımda bir yerde belirdiğini fark ediyordum. Uykudayken ya da uyanıkken onun o şaşı gözleri peşimdeydi. Henüz niyetinin ne olduğunu belli edecek bir işaret görünmedi ama korkudan her gece daha fena boğazım sıkılıyor: Boynuma ipi ne zaman geçirecek diye!

"Başlarda Dr. Savioli, Aaron Wassertrum gibi zavallı bir hurdacı ne yapabilir ki diyerek beni teskin etmeye çalışıyordu – en kötü ihtimalle yalnızca küçük bir şantaj yapabilir ya da benzer bir işe kalkışabilirdi ama ne zaman Wassertrum ismi geçse Dr. Savioli'nin dudaklarının rengi atıyordu. Hissediyorum: Dr. Savioli beni yatıştırmak için benden bir şey saklıyor – onun hayatına ya da benim hayatıma mal olabilecek korkunç bir şey.

"Sonra benden özenle saklamaya çalıştığı şeyin ne olduğunu öğrendim: *Hurdacı geceleri onu kendi dairesinde birçok kez ziyaret etmiş! Biliyorum*, iliklerime kadar hissediyorum: Bizi kıvrılan bir yılan gibi yavaş yavaş sıkıştıran bir şeyler oluyor. O katilin orada ne işi var? Dr. Savioli neden onu yakasından atamıyor? Hayır, hayır, buna daha fazla seyirci kalamam; bir şey yapmalıyım. Beni delirtmeden önce."

Ona avutucu birkaç söz edecektim ama lafımı bitirmeme müsaade etmedi.

"Son günlerde beni boğacak gibi olan bir kâbus giderek daha somut bir şekil almaya başladı. Dr. Savioli ansızın hastalandı –artık onunla haberleşemiyorum– ona olan aşkımın her an ortaya çıkabileceğine hazırlıklı olmadan yanına gidemiyorum. Sanrılar görüyor, öğrenebildiğim tek şey havaleleri sırasında bir hilkat garibesi tarafından takip edildiğini sandığı, tavşan dudaklı bir hilkat garibesi tarafından: Aaron Wassertrum!

"Dr. Savioli'nin ne kadar cesur olduğunu biliyorum. O yüzden onu o halde, benim yalnızca acımasız bir ölüm meleğinin gölgesi

gibi algıladığım bir tehlikenin önünde felç geçirmiş, yıkılmış halde görmek –hayal edebiliyor musunuz?– beni daha da kötü etkiliyor.

"Korkak olduğumu söyleyecek, onu o kadar çok seviyorsam neden her şeyi bir kenara atıp aşkımı Dr. Savioli'ye açık açık itiraf etmediğimi soracaksınız. Her şeyi kenara atıp, zenginliği, onuru, itibarı, falan filan ama..." Âdeta çığlık çığlığa konuşuyor, sesi koro salonunda yankılanıyordu. "Yapamam! Çocuğum var benim, sevimli, sarışın, küçük bir kızım var! Çocuğumdan vazgeçemem! Kocam onu bana bırakır mı sanıyorsunuz!? İşte, işte, alın şunu, Pernath Usta." Delirmiş gibi, içi inci kolyeler ve kıymetli taşlarla dolu bir çantayı açtı, "Bunu o suçluya götürün. Biliyorum, açgözlüdür o... Sahip olduğum her şeyi alsın ama çocuğumu bana bırakasın. Ne dersiniz, susar mı? İsa aşkına, bir şey söyleyin, bana yardım edeceğinize dair tek bir söz söyleyin!"

Öfkeden kudurmuş kadını hiç değilse bir banka oturtacak kadar sakinleştirmeyi güç bela başardım.

O an aklıma ne geldiyse onları söyledim. Karmakarışık, bağlantısız cümleler.

Düşünceler beynimden öyle bir hızla geçiyorlardı ki ağzımdan çıkanı ben bile anlayamıyordum – doğar doğmaz parçalanan gerçek dışı fikirler.

Dalgın bakışlarım duvar nişinde duran boyanmış bir keşiş heykeline kilitlendi. Konuştum da konuştum. Heykelin hatları gitgide dönüştü, papaz elbisesi yakaları kalkık, lime lime olmuş bir pardösüye döndü, yanakları çökmüş, heyecandan kızarmış genç bir yüz çıktı içinden.

Ben daha bu sanrının ne demeye geldiğini anlayamadan keşiş geri geldi. Nabzım yüksek sesle atıyordu.

Mutsuz kadın ellerime kapanmış, sessizce ağlıyordu.

Mektubu okuduğum saat içimde toplanan, şimdi bir kez daha içimi dolduran gücü ona aksettirdim ve o güçten yavaş yavaş şifa bulduğunu gördüm.

"Neden size danıştığımı söylemek istiyorum, Pernath Usta,"

diye, uzun bir sessizlikten sonra yeniden konuşmaya başladı. "Bir keresinde bana söylediğiniz iki çift söz yüzünden – geçen onca yıla rağmen hiç unutamadığım iki çift söz..."

Geçen onca yıl mı? Kanım dondu.

"Benimle vedalaşmıştınız –neden, niye, artık hatırlamıyorum, sonuçta henüz çocuktum– ve öylesine dostane, öylesine kederli dediniz ki:

"'Belki öyle bir zaman asla gelmeyecek ama hayatta umudunuzu kaybeder, çaresiz kalırsanız beni hatırlayın. Belki Tanrı nasip eder de size yardım eden *ben* olurum.' O gün hemen arkama dönmüş, çabucak topumu fıskiyeli havuza kaçırmıştım, siz gözyaşlarımı görmeyin diye. Sonra ipek bir şeritle boynuma taktığım kırmızı mercan taşından kalbi size hediye etmek istedim ama utandım çünkü öyle gülünç olurdu ki."

Hatıra!

Kazıklı humma parmaklarıyla boynumu yokluyordu. Özlemin unutulmuş, uzak diyarlarından gelmiş gibi bir pırıltı belirdi önümde – ansızın ve ürkerek: beyaz elbiseli küçük bir kız ve etrafında karaağaçlarla çevrili bir saray parkının koyu yeşil çimenleri. Bu görüntüyü yeniden net bir şekilde gördüm.

Rengim atmış olmalı. Konuşmaya devam ederkenki telaşından anladım. "O günkü sözlerinizin yalnızca vedalaşmanın verdiği ruh halinden kaynaklandığını biliyorum ama benim için sık sık bir teselli oldular, size bunun için teşekkür ederim."

Tüm gücümle dişlerimi sıktım, beni didik didik eden, uluyan acıyı göğsüme geri yolladım.

Anlıyordum: Anılarımın önüne sürgü çeken, merhametli bir eldi. Geçmiş günlerden kalma bu kısacık parıltının ne demeye geldiğinin artık tümüyle bilincindeydim: Yüreğimin kaldıramayacağı kadar güçlü bir aşk yıllarca zihnimi kemirmiş, o zamanlar deliliğin karanlığı yaralı ruhuma merhem olmuştu.

Üstüme giderek ölümün sükûneti çöktü, gözkapaklarımın ardındaki yaşları soğuttu. Çanların sesi ciddiyet ve gururla geçti katedralin içinden, benden yardım istemeye gelmiş kadının gözlerine dostça gülümseyerek bakabildim.

Araba kapısının boğuk çarpma sesini ve nalların takırtısını bir kez daha duydum.

Parıldayan gece mavisi karın içinden geçip şehre indim.

Sokak lambaları gözlerini kırpıştırarak şaşkınlıkla bana bakıyor, çam ağacı yığınlarının arasından pulların, gümüş rengi cevizlerin ve yaklaşan Noel'in fısıltıları geliyordu.

Belediye Meydanı'ndaki Meryem Ana heykelinin dibine oturmuş gri başörtülü, yaşlı dilenci kadınlar mum ışığında mırıldanarak tespih çekip dua ediyorlardı.

Yahudi Mahallesi'nin karanlık girişi önüne Noel pazarı tezgâhları kurulmuştu. Ortalarında, bir kukla tiyatrosunun için için yanan meşalelerle aydınlatılmış, kırmızı bir bez gerili açık sahnesi parıl parıl ışıldıyordu.

Zwakh'ın Pulcinella'sı* morlar, erguvaniler içinde, elinde kamçı, kamçının ipinde bir kuru kafa, tahtadan beyaz atına binmiş, ahşabın üzerinde tıkır tıkır geziniyordu.

Dip dibe dizilmiş küçük çocuklar –kürk kalpaklarını kulaklarından aşağı çekmiş– açık ağızlarıyla yukarıya bakıyor ve büyülenmiş gibi, Praglı şair Oskar Wiener'ın, dostum Zwakh'ın kutunun içinden söylediği dizelerini dinliyorlardı.

"Bir kukla en önde yürüyordu,
Herif cılızdı bir şair gibi
Rengârenk paçavralar giyiyordu
Sendeliyordu, yüzü de ekşi gibi."

***

Commedia dell'arte'yle yaygınlaşan, Napoli kukla tiyatrosuna özgü standart uşak tiplemesi. *–çn*

Meydana çıkan kıvrımlı ve karanlık ara sokağa saptım. Bir grup insan kafa kafaya vermiş, karanlıkta bir afişin önünde sessizce duruyordu.

Adamın biri bir kibrit çakmıştı, ben de birkaç satırını yarım yamalak okuyabildim. Kör duyularım yüzünden zihnimde birkaç kelimesi kaldı:

Kayıp!
1.000 fl. ödül
Yaşlı bir bey... siyah giyimli...
...Eşkali:
...dolgun, tıraşlı bir yüz...
...Saç rengi: beyaz...
...Polis müdürlüğü... Oda numarası...

İsteksiz, ilgisiz, ışıksız, canlı cenazeye benzer ev sırasının yanından ağır ağır yürüdüm.

Ufacık bir avuç yıldız, gökyüzündeki dar, karanlık bir yolda, çatıların üzerinde parıldıyordu.

Aklım huzurla yine katedrale kaydı, ruhumun sükûneti daha da kutlanıp daha da derinleşti, o sıra meydandan bu yana, kış havası sayesinde keskin bir netlikle –sanki kulağımın dibindeymiş gibi– kuklacının sesi geldi:

"Nerede o kırmızı taştan kalp?
Asılıydı ipek bir şeridin ucunda,
Ve parıldıyordu tan kızıllığında."

Hayalet

Gecenin geç saatlerine kadar huzursuzlukla odamda volta atmış, "ona" nasıl yardım edebileceğime dair kafa patlatmıştım.

Sık sık az daha Schemajah Hillel'in yanına gidecek, bana açılan sırrı ona anlatacak, ondan tavsiye isteyecek duruma geldim. Ama her seferinde kararımdan vazgeçtim.

Hillel zihnimde öylesine devleşmişti ki dış dünyaya ilişkin şeylerle canını sıkmak, gözüme, kutsallığını bozmak gibi geliyordu, sonra yine, çok kısa bir zaman öncesine dayanan fakat akıp geçen günün yaşam dolu tecrübelerine kıyasla tuhaf bir şekilde soluk görünen bütün o şeyleri gerçekten yaşadım mı diye yakıcı bir şüpheye kapıldığım anlar oldu.

Yoksa rüya mı görmüştüm? Ben, –duyulmamış bir şeyi başarıp geçmişini unutan bir insan– tek tanık olarak yalnızca hafızam elini kaldırırken bir saniyeliğine dahi olsa bir şeyi kesin sayabilir miydim?

Gözüme hâlâ sandalyenin üzerinde duran Hillel'in mumu takıldı. Tanrı'ya şükürler olsun, hiç değilse bir şey kesindi: Onunla bizzat temasta bulunmuştum!

Hiç düşünüp taşınmadan ona koşmam, dizlerine kapanmam, insanın insana yapacağı gibi, dile gelmez bir acının kalbimi kemirdiğinden yakınmam gerekmez miydi?

Elim kapı koluna gitmişti bile, sonra geri çektim; ne olacağını biliyordum: Hillel elini yavaşça gözlerimin üzerinden geçirecekti – hayır, hayır, sadece bu değil! Rahatlatılmayı istemeye hakkım yoktu. "O," bana ve yardımıma güveniyordu, onun hissettiği tehlike bana

küçük ve önemsiz bir şey gibi görünse de muhakkak *onun* için çok büyük bir tehlikeydi!

Yarın Hillel'in tavsiyesini alacak vaktim olurdu – kendimi soğukkanlılıkla ve sakince düşünmeye zorladım. Onu şimdi –gecenin bir yarısı– rahatsız etmek mi? Olmazdı. Sadece bir deli böyle davranabilirdi.

Lambayı yakmak istedim; sonra vazgeçtim: Ayın ışıltısı karşıdaki çatılardan odama vuruyor, gereksindiğimden daha fazla ışık sağlıyordu. Üstelik ışığı yakarsam gecenin daha yavaş geçebileceğinden korkuyordum.

Sırf gündüz olmasını beklemek için lambayı yakma düşüncesinde çok fazla umutsuzluk vardı – ince bir korku, böyle yaparsam sabahın erişilemez bir uzaklığa itileceğini söylüyordu bana.

Pencereye sokuldum: Orada, yukarıda birbirine dolanmış bir sıra çatı, havada salınan, hayali bir mezarlık gibi görünüyordu – yaşayanlar sürüsünün kemirip kendilerine oyuklar, gedikler açtığı bu "yaşam yerleri" küflü kabirlerin üzerine devrilmiş, tarihleri silinmiş mezar taşlarıydı.

Öylece uzun süre dikilip gözlerimi yukarı diktim, ta ki yanımdaki duvarlardan kulağıma hafiften, belli belirsiz, açık açık sinsi adım sesleri çalınmasına rağmen neden korkmadığıma şaşırmaya başlayana dek.

Kulak kesildim: Hiç şüphe yok ki orada yine biri yürüyordu. Döşemelerin kısa inlemeleri, ayak tabanlarını nasıl da tereddütle sürüdüğünü ele veriyordu.

Bir çırpıda kendime geldim. Âdeta küçülüyordum, duyma isteğimin baskısı altında içimdeki her şey eziliyordu. Zaman algım şimdide pıhtılaşıyordu.

Kendinden korkup hızla kesilen kısa bir çatırtı daha. Sonra ölüm sessizliği. Kendi kendini ele veren ve dakikaları devleştiren o pusucu ve ürkütücü sessizlik.

Kıpırdamadan durdum, kulağım duvara dayalı, boğazımda, diğer tarafta tıpkı benim gibi birinin durduğuna, benimle aynı şeyi yaptığına dair boğucu bir his.

Dinledim, dinledim:

Hiç.

Yandaki atölye ölüp gitmiş sanki.

Sessizce –parmak uçlarımda– yatağımın yanındaki sandalyeye doğru süzüldüm, Hillel'in mumunu alıp yaktım.

Sonra düşündüm: Savioli'nin atölyesine açılan, koridordaki demir tavan arası kapısı yalnızca içerideki mandalla açılıyordu.

Elimi gelişigüzel, masamdaki oyma kalemlerimin altında duran kanca biçiminde bir tel parçasına uzattım: Bu tür kilitler kolay açılır. Tespit yayını daha ilk itiştel

Peki sonra ne olacaktı?

Yan tarafta casusluk eden –belki yeni silahlar ve kanıtlar bulmak için kasaları karıştıran– yalnızca Aaron Wassertrum olabilir, diye geçirdim aklımdan.

İş üstündeyken yakalasam çok faydası olur muydu?

Uzun uzun düşünmedim: Davran, düşünmel Sadece şu korkunç sabahı bekleyişi bozl

Çoktan demir kapının önüne gelmiştim bile, ittirdim, kancayı dikkatle kilide sokup dinledim. Doğruydu: Biri bir çekmeceyi çekiyormuş gibi atölyenin içinde bir sürtünme sesi.

Bir saniye sonra mandal hızla açıldı.

Her tarafına baktım odanın, neredeyse karanlık olmasına ve elimdeki mum gözümü almasına rağmen uzun, siyah paltolu bir adamın dehşetle yazı masasından sıçradığını –bir an nereye döneceğini bilemeyip– üzerime atlamak ister gibi bir hareket yaptığını, sonra başından şapkasını çıkarıp telaşla yüzünü sakladığını gördüm.

"Burada ne arıyorsunuzl" diye bağıracaktım ki adam benden önce davrandı:

"Pernathl Siz misiniz? Tanrı aşkınal Mumu söndürünl" Ses bana tanıdık geliyordu ama kesinlikle hurdacı Wassertrum'un sesi değildi.

Mumu iradesiz olarak söndürdüm.

Oda şimdi yarı karanlıktaydı – sadece pencere nişinden içeri vuran loş ışığın mat parıltısı, tıpkı benim odam gibiydi, aniden

paltonun üzerinde beliren telaşlı, zayıf yüzde öğrenci Charousek'in hatlarını seçebilmem için gözlerimi son derece zorlamam gerekti.

"Keşiş!" sözü geldi dilimin ucuna, geçen kilisede gördüğüm sanrının ne demeye geldiğini bir anda anladım! *Charousek! Danışmam gereken adam oydu!* Ve yağmurun altında, kemerde söylediği sözleri yeniden duydum: "Aaron Wassertrum zehirli, görünmez iğnelerin duvarlara saplanabileceğini yakında öğrenecek. Tam da Dr. Savioli'nin boğazına yapışacağı gün."

Charousek müttefikim miydi? Olaylardan o da haberdar mıydı? Böylesi olmadık bir saatte burada oluşu hemen hemen buna çıkıyordu ama ona doğrudan sormaya çekindim.

Aceleyle pencereye gitmiş, perdenin arkasından sokağı gözlüyordu.

Anladım: Wassertrum mumun ışığını görür diye korkuyordu.

"Kesin burada geceleri bir yabancının dairesini karıştıran bir hırsız olduğumu düşünüyorsunuz, Pernath Usta," diye uzun bir suskunluğun ardından tereddütlü bir sesle başladı, "ama size yemin ederim..."

Hemen sözünü kesip yatıştırdım onu.

Ona karşı hiçbir güvensizlik beslemediğimi, daha ziyade onu bir müttefik gibi gördüğümü ona göstermek için gerekli gördüğüm küçük kısıtlamalarla atölyeyle ilgili olayın içyüzünü ve yakınım olan bir kadının, hurdacının şantaj arzusuna bir şekilde kurban gidebileceğinden korktuğumu anlattım.

Beni dinlerken gösterdiği nezaketten, sorularla lafımı bölmeyişinden, detaylarına kadar olmasa da zaten çoğunu bildiğini çıkardım.

"Doğru ya," dedi düşünerek ben lafımı bitirince. "Demek ki yanılmamışım! Herif Savioli'nin gırtlağını sıkmak istiyor, burası açık ama belli ki henüz yeterince materyal toplayamamış. Zaten bu yüzden sürekli buralarda dolanıp duruyor ya! Çünkü dün, 'tesadüfen' diyelim, Hahnpass Sokağı'ndan geçiyordum," diye açıkladı meraklı yüz ifademi fark edince, "Wassertrum'un önce uzun süre –umursamaz şekilde rahatmış gibi– kapının önünde volta attığı ama sonra

izlenmediğine kani olunca hızla binaya girdiği çarptı gözüme. Hemen peşinden gidip sizi ziyarete gelmişim gibi davrandım, kapınızı çaldım, böylelikle bir anahtarla demir kapıyı açmaya çalışırken şaşırttım onu. Tabii ki ben gelince o an için vazgeçti ve aynı şekilde sizi bahane gösterip kapıyı çaldı. Ama evde değildiniz sanırım çünkü kimse kapıyı açmadı.

"Sonra ben temkini elden bırakmadan Yahudi Mahallesi'ni sorup soruşturunca tariflere göre burada gizli gizli ucuz oda tutanın yalnızca Dr. Savioli olabileceğini öğrendim. Dr. Savioli ağır hasta olduğundan olayın geri kalanını ben toparladım.

"Bakın: Şunu her ihtimale karşı Wassertrum'dan önde olmak için çekmecelerde buldum," diye sözünü bitirip yazı masasının üzerinde duran bir deste mektubu gösterdi: "Yazılı belge diye bulabildiklerimin tümü bunlar. Umarım daha fazlası da yoktur. En azından tüm sandıkları ve dolapları karıştırdım, tabii karanlığın el verdiği ölçüde."

O konuşurken gözlerimle odayı taramış ve istemsizce zeminde bulunan kapaklı bir kapıya takılmıştım. Zwakh'ın bana bir zaman, gizli bir geçidin alt kattan atölyeye çıktığını anlattığını belli belirsiz hatırladım.

Üstünde tutacak bir halkanın olduğu kare bir plakaydı.

"Mektupları nereye kaldıracağız?" diye yeniden başladı Charousek, "Siz, Pernath Usta ve ben, sanırım gettoda Wassertrum'a zararsız görünen tek insanlar biziz. Beni böyle görmesinin özel sebepleri var," (son cümleyi âdeta bir şeyi ısırır gibi söylerken yüz hatlarının nasıl da nefretle çarpıldığını gördüm) – "Sizi de şey sanıyor..." Charousek çabucak, yalandan bir öksürükle "deli" sözcüğünü boğuverdi ama ne demek istediğini anladım. Canımı yakmadı bu. "Ona" yardım edebileceğim hissi beni öyle mesut kılıyordu ki diğer her duygu bunun yanında sönüp gidiyordu.

Sonunda paketin bende saklanmasında hemfikir olup benim odama geçtik.

Charousek gideli çok olmuştu ama ben hâlâ yatağa gitsem mi gitmesem mi karar veremiyordum. Bir tür iç huzursuzluk beni kemiriyor, yatağa gitmekten alıkoyuyordu. Bir şey yapmalıyım diye hissediyordum ama ne? Ne?

Sonrasına dair, öğrenci için bir plan mı hazırlamalıydım?

Sadece bu yetmezdi. Charousek nasılsa gözünü hurdacıdan ayırmıyordu, buna hiç şüphe yoktu. Sözlerinden esen nefreti düşününce tüylerim ürperdi.

Wassertrum ona nasıl bir kötülük yapmış olabilirdi ki?

İçimdeki tuhaf huzursuzluk büyüyor, beni handiyse çaresizliğe sürüklüyordu. Öte âlemden görünmez bir şey bana sesleniyor ama ben anlamıyordum.

Terbiye edilen, dizginlerinin çekildiğini fark eder efendisinin ne istediğini anlayamayıp hangi maharetini göstermesi gerektiğini bilmeyen bir at gibi hissediyordum kendimi.

Aşağıya, Schemajah Hillel'in yanına mı inseydim?

Beynimdeki bütün sinirler hayır diyordu.

Katedralde gördüğüm, sessiz bir tavsiye ricasına cevap olarak omzunun üzerinde Charousek'in kafası beliren keşiş, anlaşılmaz duyguları bundan böyle küçümsememem gerektiğine dair yeterince ipucu vermişti bana. Uzun zamandır içimde gizli güçler filizleniyordu, kesindi bu: Bunu öyle güçlü bir şekilde hissediyordum ki inkâr etmeye teşebbüs dahi edemezdim.

Harfleri *hissetmek*, onları sadece gözle okumamak – içime, içgüdülerin kelimeler kullanmadan fısıldadıklarını bana tercüme edecek bir çevirmen yerleştirmek; iç dünyamla anlaşılır bir dille konuşabilmemin anahtarı burada yatıyor olmalıydı, anladım bunu.

"Gözleriniz olduğu halde görmüyor musunuz? Kulaklarınız olduğu halde işitmiyor musunuz?"* diyen ayet bir açıklama gibi düştü aklıma.

"Anahtar, anahtar, anahtar," diye mekanik bir şekilde tekrarladı

Kitab-ı Mukaddes, Markos 8:18 –*çn*

dudaklarım, bu sırada aniden zihnimin beni acayip fikirlerle aldattığını fark ettim.

"Anahtar, anahtar?" Gözüme az önce tavan arası kapısını açmama yarayan elimdeki çarpık tel ilişti ve kare biçimindeki kapaklı kapının atölyeden nereye açıldığına dair yakıcı bir merak beni kırbaçlamaya koyuldu.

Ve üstüne düşünmeden bir kez daha Savioli'nin atölyesine gidip kapaklı kapının halkasını çektim, ta ki sonunda plakayı kaldırmayı başarana kadar.

İlkin karanlıktan başka bir şey yoktu.

Sonra gördüm: Dar, dik merdivenler zifiri karanlığa doğru uzanıyordu.

Aşağı indim.

Bir süre duvarlara tutuna tutuna ilerledim ama yol bitmek bilmiyordu: küflenip çürüyerek nemlenmiş nişler –dönemeçler, köşeler ve kıvrımlar– sola dönen, sağa dönen, dümdüz koridorlar, eski bir ahşap kapının kalıntıları, yol ayrımları ve sonra yine merdivenler, merdivenler, merdivenler, yukarıya ve aşağıya doğru.

Her yerde sönük ve boğucu bir mantar ve toprak kokusu.

Ve hâlâ ufacık bir ışık dahi yok.

Keşke Hillel'in mumunu yanıma alsaydım!

Nihayet pürüzsüz, düz bir yol.

Ayaklarımın altından gelen çıtırtıdan, kuru bir toprağın üzerinde yürüdüğümü çıkardım.

Bu da ancak belli ki hiçbir amaç gütmeden gettonun altından nehre kadar uzanan o sayısız geçitten biri olabilirdi.

Şaşırmadım: Şehrin yarısı ezelden beridir böyle yeraltı tünellerinde bulunuyordu ve Prag sakinlerinin gün ışığından ürkmek için eskiden beri inandırıcı nedenleri vardı.

Kulağıma hiçbir sesin gelmemesi bana hâlâ, bir sonsuzluktur yürümeme rağmen geceleri ölü gibi olan Yahudi Mahallesi civarında olmam gerektiğini söylüyordu. Üstümde daha işlek caddeler ya da meydanlar olsaydı kendilerini daha uzaktan, araba takırtılarıyla belli ederlerdi.

Bir an için korkudan boğazım düğümlendi: Ya daireler çizip duruyorsaml? Ya bir çukura düşer de kendimi yaralar, bir bacağımı kırar, sonra da yürüyemez olursaml?

O zaman *onun* odamdaki mektuplarına ne olurdu? Muhakkak Wassertrum'un eline düşerlerdi.

Kafamda, belli belirsiz, yardımcı ve önder kavramlarıyla ilişkilendirdiğim Schemajah Hillel'i düşününce ister istemez rahatladım.

Ne olur ne olmaz diye daha yavaş, daha emin adımlarla ilerledim, olur da geçit alçalırsa yanlışlıkla başımı vurmayayım diye kolumu yukarı kaldırdım.

Önce ara sıra, sonra sık sık elim yukarıda bir şeylere çarpar oldu, sonunda kayalar öyle bir alçaldı ki geçebilmek için eğilmek zorunda kaldım.

Aniden, havadaki kolum bir boşluğa girdi.

Olduğum yerde kalıp yukarı baktım.

Sanki tavandan zor fark edilir, hafif bir ışık vuruyor gibi geldi bana.

Bir evin bodrumuna çıkan bir kuyu muydu bu?

Doğrulup iki elimle başımın çevresini yokladım: Açıklık tam olarak kareydi ve etrafına duvar örülmüştü.

Yavaş yavaş açıklığın içinde yatık bir haçın gölgeye benzer hatlarını seçebildim ve nihayet çubuklarına tutunmayı başarıp kendimi yukarıya çekerek aralarına girdim.

Şimdi bir haçın üstünde *duruyordum*, yönümü tayin ettim.

Eğer parmaklarımın verdiği his beni yanıltmıyorsa buraya kadar uzanan, demirden, döner bir merdivenin kalıntılarıydı.

Uzun süre, inanılmaz uzun bir süre el yordamıyla aranmak zorunda kaldım, ta ki ikinci basamağı bulana kadar, sonra yukarı çıktım.

Tam olarak sekiz basamak vardı. Her biri bir diğerinin handiyse bir insan boyu yukarısındaydı.

Garip: Merdiven yukarıda bir tür yatay kaplamaya varıyordu, kaplamanın düzenli, keskin çizgilerinden daha aşağıdayken fark ettiğim üzere bir ışık sızıyordu!

Çizgilerin nasıl ilerlediğini biraz uzaktan daha iyi seçebilirim diye elimden geldiğince eğildim ve şaşırarak bunların sinagoglardaki gibi tam olarak bir altıgen şeklini aldıklarını gördüm.

Bu ne olabilirdi ki?

İşin aslını aniden kavradım: Köşelerinden ışık sızan kapaklı bir kapıydı bul Bir yıldız biçiminde, tahtadan, kapaklı bir kapı.

Omuzlarımı plakaya dayayıp yukarı ittirdim, bir an sonra parlak ay ışığıyla dolu bir odanın içindeydim.

Epey küçüktü, köşedeki bir yığın pılı pırtı hariç tamamen bomboştu ve sık parmaklıklı tek bir penceresi vardı.

Duvarları sürekli yeni baştan yokladıysam da az önce kullandığımdan başka bir kapı ya da başkaca bir giriş bulamadım.

Pencerenin parmaklıkları öyle sıktı ki aralarından kafamı bile geçiremedim ama yeterince şey gördüm:

Oda aşağı yukarı üçüncü kat yüksekliğinde bir yerdeydi, çünkü karşıdaki binalar sadece iki katlıydı ve hayli aşağıdaydılar.

Aşağıdaki caddenin diğer kıyısını güç bela görebiliyordum ama doğrudan yüzüme vuran göz kamaştırıcı ay ışığı yüzünden detayları ayırt edebilmemi imkânsız kılacak denli gölgelere karışmıştı.

Bu sokak kesinlikle Yahudi Mahallesi'nde olmalıydı, çünkü karşıdaki pencerelere ya tümüyle duvar örülmüş ya da geriye sadece pervazları kalmıştı ve yalnızca gettoda binalar birbirlerine böyle garip bir şekilde sırtlarını dönerdi.

İçinde bulunduğum bu acayip yapının nasıl bir şey olduğunu boş yere çözmeye çalıştım durdum.

Terk edilmiş bir Yunan kilisesinin müştemilatı olabilir miydi? Ya da belki de Altneu Sinagogu'nun?

Etrafa bakıp anlayamıyordum.

Yeniden odaya bakındım: İpucu olacak ufacık bir şey bile yoktu. Duvarlar ve tavan çıplaktı, sıvası ve kireci çoktan dökülmüştü, odada bir zamanlar yaşandığını belli edecek ne bir çivi deliği ne de bir çivi vardı.

Zemin sanki onlarca yıldır hiçbir canlı buraya ayak basmamış gibi, bir karış tozla kaplanmıştı.

Köşedeki pılı pırtıyı karıştırmaya tiksiniyordum. Zifiri karanlıkta duruyordu, orada neler olduğunu bile seçemiyordum.

Görünüşüne bakılırsa dertop edilmiş yırtık pırtık elbiselere benziyorlardı.

Yoksa birkaç eski, siyah bavul muydu?

Ayağımla yokladım, hatta topuğumla yığının bir kısmını ayın odaya çapraz vuran ışığına çekmeyi başardım. Geniş, koyu renk bir şeride benziyordu, yavaşça yuvarlandı.

Bir göz gibi parıldayan bir nokta!

Metal bir düğme belki?

Yavaş yavaş anladım: Bohçanın içinden sarkan eski moda, garip bir elbisenin koluydu.

Küçük bir kutu ya da ona benzer bir şey de altında duruyordu, ayağımın altında dağılıp bir yığın benekli katman halinde etrafa saçıldı.

Hafif bir tekme attım: Bir yaprak ışığa doğru uçtu.

Resim miydi?

Eğildim: Bir Pagat!*

Bana beyaz bir kutu gibi gelen şey tarot kutusuymuş.

Kaldırdım yerden.

Bundan daha gülünç bir şey olabilir miydi: Bu ürkütücü yerde bir kart oyunu!

Kendimi gülümsemeye zorlamam tuhaftı. Hafif bir korku sardı beni.

Kartların buraya nasıl gelmiş olabileceğine dair sıradan bir açıklama aradım, bir yandan da mekanik bir şekilde kartları saydım. Ek-

Tarotta büyük arkananın bir numaralı kartı olan Büyücü. Tarot Avrupa'da bir kart oyunu olarak çok yaygındır, oyuna göre büyük arkana kartları koz kartlarıdır. Fakat bu kart ezoterik bir sembol olarak da sıkça kullanılır, tarotta güçlü bir bilinci simgelemesinin yanı sıra altıncı hissin ve diğer bilinmeyen güçlerin de temsilcisidir. *–çn*

siksizdi: 78 kart. Ama daha sayarken bir şey dikkatimi çekti: Kartlar buz gibiydi.

Felç edici bir soğuk yayılıyordu kartlardan ve elimde tuttuğum desteyi artık bırakamıyordum: Parmaklarım öylesine kaskatı kesilmişti. Bir kez daha makul bir açıklama arayışına girdim:

İncecik giysilerim, bu yeraltı koridorlarında paltosuz, şapkasız yaptığım uzun yürüyüş, şiddetli kış gecesi, taş duvarlar, ay ışığıyla beraber pencerelerden içeri süzülen korkunç soğuk: Üşümeye ancak şimdi başlamam yeterince tuhaftı. Bunca zamandır içinde bulunduğum heyecan yüzünden farkına varmamış olmalıydım.

Arka arkaya ürpertiler geçti üzerimden. Katman katman derinlere, vücudumun hep daha derinlerine sızdılar.

İskeletimin buz kestiğini hissettim, her bir kemiğin, üzerinde etimin donduğu metal çubuklara dönüştüğünün farkına vardım.

Volta atmak işe yaramadı, ayaklarımı yere vurmak ya da kollarımı çırpmak da. Takırdamalarını engellemek için dişlerimi sıktım.

Ölüm bu, dedim kendi kendime, soğuk ellerini başıma koyan ölüm.

Ve deliye dönmüş biri gibi, beni bir paltoymuşçasına saran pamuk kadar yumuşak ve boğucu uykuya karşı savundum kendimi.

Odamdaki mektuplar, onun mektupları diye bir çığlık koptu içimde: Ben burada ölürsem bulacaklar onları. Oysa onun umudu bendim! Kurtuluşu benim ellerimdeydi! İmdat! İmdat! İmdat!

Pencere parmaklıklarının arasından aşağıdaki ıssız sokağa doğru haykırdım: İmdat, imdat, imdat!

Kendimi yere attım, sonra yeniden ayağa fırladım. Ölemezdim, ölemezdim! Onun için, yalnızca onun için! Isınmak için kemiklerimden kıvılcım çıkarmam gerekse bile.

O sırada gözüm köşedeki yırtık pırtık giysilere takıldı, üstüne atlayıp titreyen ellerimle kıyafetlerimin üstüne giydim.

Kalın, koyu renk bir kumaştan yapılmış, kesimi garip, eski moda, partal bir elbiseydi bu.

Üstünden küf kokusu yayılıyordu.

Sonra karşıdaki duvarın köşesine büzüldüm, derimin yavaş yavaş ısındığını hissettim. Ama buz kesmiş iskeletimin verdiği ürpertici his geçmek bilmiyordu. Kıpırdamadan, orada öylece oturup etrafa göz attım: İlk gördüğüm kart –Pagat– hâlâ odanın ortasındaki ışık huzmesinin içinde duruyordu.

Gözümü kırpmadan onu bakmaktan alamadım kendimi.

Uzaktan seçebildiğim kadarıyla beceriksiz bir çocuk eliyle suluboyayla boyanmış gibiydi ve eski usul giyinmiş, gri keçisakalı kısa kesilmiş, sağ kolu aşağıyı gösterirken sol kolunu havaya kaldırmış bir adam formunda İbranice *alef* harfini temsil ediyordu.

Adamın yüzüyle benim yüzüm arasında tuhaf bir benzerlik yok mu, diye bir şüphe peyda oldu içimde. Sakalı mesela –bir Pagat'a hiç mi hiç uymuyordu– karta doğru sürünüp rahatsız edici görüntüsünden kurtulmak için onu pılı pırtıl arasına, köşeye fırlattım.

Şimdi orada duruyor, karanlığın içinden bana doğru –gri beyaz, müphem bir leke gibi– parıldıyordu.

Tüm gücümle, yeniden daireme dönebilmek için ne yapmam gerektiğini düşünmeye zorladım kendimi:

Sabahı beklemeliydim! Bir merdivenle dışarıdan bana mum ya da fener getirsinler diye pencerenin altından gelip geçenlere bağırmalıydım! – O sonsuz, sürekli çatallanan koridorlarda ışıksız yolumu bulmayı asla başaramazdım, can sıkıcı bir kesinlikle biliyordum bunu. Ya da eğer pencere çok yüksekse belki o zaman biri çatıdan sarkıttığı bir iple... Tanrım, bir şimşek gibi çaktı aklımda: Nerede olduğumu artık biliyordum: Girişi olmayan bir oda –parmaklıklı tek bir penceresi olan– Altschule Sokağı'ndaki herkesin kaçındığı o virane evin odası! Yıllar önce biri pencereden içeri bakmak için çatıdan bir iple aşağı sarkmıştı ve ip kopmuştu – *Evet: Hayaletimsi Golem'in her seferinde kaybolduğu evdeydim ben!*

Kendimi boş yere savunduğum, mektupları anımsayarak bile alt edemediğim derin bir dehşet bütün zihnimi felce uğrattı ve kalbim kasılmaya başladı.

Kaskatı dudaklarımla alelacele, köşeden buz gibi esenin yalnız-

ca rüzgâr olduğunu söyledim kendime, soluk soluğa, giderek daha hızlı söyledim – faydası olmuyordu: şuradaki beyaz leke –kart– kabarıp şişkin bir topağa dönüşüyor, ağır ağır ay ışığının kenarına geliyor, sonra yeniden sürünerek karanlığa çekiliyordu. Damlama sesleri –yarı hayali, sezgisel, yarı gerçek– içeride fakat dışarıda, etrafımda fakat başka yerde, kalbimin derinliklerinde, sonra yine odanın ortasında, duyuluyordu: Bir pergelin düşüp ucunun tahtaya saplanıp kalması gibi bir ses!

Tekrar tekrar: Beyaz leke. Beyaz leke! Bir kart, sefil, aptalca, ahmakça bir oyun kartı, diye çığlık attım içimden –nafile– o yine de, yine de şekil aldı –bir Pagat'ın şeklini– ve köşeye sinmiş, dik dik bana bakıyordu, *benim kendi yüzümle.*

Saatler boyu büzülüp kaldım orada –kıpırdamadan– köşemde, buz kesmiş kemiklerim yabancı, küflü elbiselerin içinde! Ve o karşıdaydı: Yani ben.

Sessiz ve kıpırtısız.

Öylece birbirimize baktık. Birimiz diğerinin tüyler ürpertici bir yansıması.

Acaba o da görüyor muydu ay ışığının bir salyangozun tembelliğiyle yerde süründüğünü ve görünmez bir saatin ibresi gibi duvarın üzerinden sonsuzluğa uzanıp giderek soluklaştığını?

Bakışımla büyüleyip durdurdum onu, pencereden yardımına koşan tan kızıllığında çözünmeye çalışmasının da ona bir faydası olmadı.

Sıkıca tuttum onu.

Adım adım, hayatım uğruna onunla mücadele ettim – artık bana ait olmadığı için benim olan hayat uğruna.

Ve o gittikçe ufalır, günün ağarmasıyla yeniden kartın içine çekilirken ben ayağa kalktım, üzerine gittim, onu alıp cebime soktum – Pagat'ı.

Aşağıdaki sokak hâlâ boş, hâlâ ıssızdı.

Odanın artık sabahın donuk ışığında kalan köşesini karıştırdım: kırık çömlekler, paslı bir tava, çürümüş paçavralar, bir şişenin boynu. Ölü ve *garip bir şekilde tanıdık* şeyler.

Duvarlar da öyle – üzerindeki yarıkların ve çatlakların belirginleşmesi! Nerede gördüm onları!

Kart destesini elime aldım – o zaman aydım: Bunları bir zamanlar ben boyamamış mıydım? Çocukken? Uzun, çok uzun zaman önce?

Çok eski bir tarot oyunuydu bu. İbranice işaretleri vardı. 12 numara "Asılan Adam"* olmalı, diye hatırladım yarım yamalak. Baş aşağı mı? Elleri arkasında mı? Diğer kartlara baktım: İşte! Oradaydı.

Sonra yeniden yarı rüya, yarı gerçek bir resim belirdi önümde: Kararmış bir okul binası, iki büklüm, yamuk, suratsız bir cadı evi, sol omzunu kaldırmış, diğeri yan evle birleşmiş. Bir sürü yeni yetme oğlanız – orada bir yerde terk edilmiş bir bodrum...

Sonra gövdeme baktım, bir kez daha kafam karıştı: Üstümdeki giysiler bana büsbütün yabancıydı.

Tangır tungur ilerleyen bir arabanın gürültüsü beni yerimden sıçrattı fakat aşağıya bakınca gördüm: Kimseler yoktu. Sadece kocaman bir köpek dalgın dalgın bir köşede duruyordu.

İşte! Nihayet! Sesler! İnsan sesleri!

İki yaşlı kadın ağır ağır caddeden geçiyordu, kafamı parmaklıkların arasına sokup seslendim onlara.

Ağızları açık, bön bön yukarı baktılar, birbirlerine danıştılar. Ama beni görünce kulak tırmalayıcı bir çığlık atıp koşarak kaçtılar.

Beni Golem sanmışlardı, anladım.

Derdimi anlatabileceğim bir insan kalabalığı oluşur diye bekledim ama bir saat geçmesine rağmen sadece ara sıra, rengi atmış bir yüz dikkatle bana bakıyor, ardından hemen bir feryat koparıp kaçıveriyordu.

* Tarotta büyük arkananın en gizemli kartlarından biri olan, on iki numaralı kart. –*çn*

Saatler geçene, belki de ancak yarın polisler –Zwakh'ın tabiriyle devletin külhanbeyleri– gelene kadar bekleyecek miydim?

Hayır, yeraltı geçitlerini biraz daha araştırmayı tercih ederdim.

Belki de gündüz vakti taşlardaki yarıklardan biraz ışık sızardı?

Merdivenlerden aşağı inip dün geldiğim yoldan yürüdüm –kırık tuğla yığınlarının üstünden, göçmüş kilerlerden geçtim– harabeye dönmüş bir merdivene tırmanıp kendimi aniden az önce rüya görür gibi gördüğüm *siyah okul binasında* buldum.

Hemen bir anı seli hücum etti üstüme: baştan aşağı mürekkep sıçramış sıralar, hesap defterleri, avaz avaz söylenen şarkılar, sınıfa mayıs böcekleri salan bir erkek çocuğu, arasında tereyağlı ekmeklerin ezildiği okuma kitapları ve portakal kokusu. Artık kesinlikle biliyordum: Bir zamanlar çocukken burada bulunmuştum. Ama düşünecek vaktim yoktu, hızla eve koştum.

Salniter Sokağı'nda karşılaştığım ilk insan beyaz peyotları olan, rengi atmış yaşlı bir Yahudi oldu. Beni görür görmez elleriyle yüzünü kapatıp ulurcasına yüksek sesle İbranice dualar okumaya başladı.

Bu gürültü yüzünden bir sürü insan inlerinden fırlamış olacak ki arkamdan tarifi mümkün olmayan bir yaygara koptu. Dönüp bakınca dehşetten çarpılmış, ölü gibi solgun yüzlerden oluşan kıpır kıpır bir sürünün peşimden geldiğini gördüm.

Şaşkınlıkla kendi bedenime bakınca anladım: Üstümde hâlâ dün gece kıyafetlerimin üzerine giydiğim ortaçağ kıyafetleri vardı ve insanlar karşılarındakinin "Golem" olduğunu sanıyorlardı.

Hızla köşeyi dönüp bir binanın kapısının ardına geçtim ve üstümdeki küflü paçavraları çıkarıp attım.

Hemen ardından bir yığın insan salladıkları sopaları, salyaları akan ağızlarıyla çığlıklar atarak hızla geçip gitti yanımdan.

Işık

Gün içinde birkaç kez Hillel'in kapısını çaldım. Yerimde duramıyordum: Onunla konuşmalı, tüm bu tuhaf olayların ne demeye geldiğini ona sormalıydım. Ama sürekli evde olmadığı söyleniyordu.

Yahudi meclisinden döner dönmez kızı bana haber verecekti.

Kızı demişken, ne tuhaf bir kız şu Mirjam!

Daha önce hiç görmediğim bir türden.

İnsanın ilk anda idrak edemeyeceği kadar alışılmadık bir güzellik – bakınca insanı dilsiz bırakan, içinde hafif bir korkaklığa benzer, açıklanamaz bir duygu uyandıran bir güzellik.

Binlerce yıldır kayıp olan orantı yasalarına göre biçimlenmiş bu yüz, diye geçirdim aklımdan yüzünü zihnimde bir kez daha canlandırınca.

Sonra o yüzü mücevhere dökmek, bunu yaparken de doğru sanatsal ifadeyi tutturabilmek için hangi kıymetli taşı seçmem gerektiğini düşündüm: Daha salt dış görünüşünde; saçlarının ve gözlerinin bulduğum bütün çözümleri aşan mavi siyah parıltısında başarısız oluyordum. Kanonik "sanatın" can sıkıcı teşbihine meyletmeksizin o yüzün dünya dışı inceliğini bir kabartmaya, anlamına ve hayaline uygun şekilde nasıl sığdıracaktım!

Yalnızca bir mozaikle çözülürdü bu, farkındaydım ama nasıl bir materyal seçecektim? Uygun olanı bulmak için bir ömür gerekirdi.

Hillel nerede kalmıştı!

Sevgili, eski bir arkadaş gibi burnumda tütüyordu.

Tuhaftı ama birkaç günde –işin aslı onunla hayatımda sadece bir kez konuşmuştum– nasıl da büyümüştü kalbimde.

Evet, doğru: Mektupları –*onun* mektuplarını– daha iyi saklamak istiyordum. Bir daha evden uzun süre ayrı kalmam gerekirse içim rahat olsun diye.

Mektupları sandıktan çıkardım: Küçük mahfazada daha güvende olurlardı.

Bir fotoğraf kayıp düştü mektupların arasından. Bakmak istemiyordum ama artık çok geçti.

Brokarını çıplak omuzlarına atmış –"onu" Savioli'nin atölyesinden benim odama kaçarken ilk kez gördüğüm zamanki gibi– gözlerimin içine bakıyordu.

Korkunç bir acı saplandı içime. Sözcükleri kavrayamadan fotoğrafın altındaki ithafı ve ismi okudum:

Senin Angelina'n.

Angelina!!!

İsmi telaffuz edince gençlik yıllarımı benden saklayan perde baştan aşağı yırtıldı.

Kederime dayanamayıp yere yığılacağım sandım. Parmaklarımla havayı pençeleyip uludum, elimi ısırdım: Ne olur yine kör olsam, yüce Tanrım, şimdiye kadar yaptığım gibi ölü misali yaşamaya devam etsem, diye yalvardım.

Acı ağzıma kadar yükseldi. – Taştı. Tadı garip bir şekilde tatlıydı – kan gibi.

Angelina!!

İsim damarlarımda dolandı, dönüştü – katlanılmaz, korkunç bir okşamaya.

Bir gayret toparlandım, kendimi –dişlerimi sıka sıka– fotoğrafa bakmaya zorladım, ta ki yavaş yavaş hakkından gelene dek!

Hakkından gelmek!

Bu gece tarot kartına yaptığım gibi.

Nihayet: Ayak sesleri! Erkek adımları.

Geldi!

Coşkuyla kapıya koşup hızla açtım.

Schemajah Hillel dışarıda duruyordu, arkasında da –bundan hayal kırıklığı duyduğum için kendime hafif sitem ettim– kırmızı yanakları, yuvarlak çocuk gözleriyle, yaşlı Zwakh vardı.

"Sevinerek görüyorum ki sıhhatiniz yerinde, Pernath Usta," diye başladı Hillel.

Soğuk bir "siz"?

Buz gibi. Keskin, öldürücü bir soğuk oluştu odada aniden.

Uyuşmuş halde, bir kulağımla dinledim, Zwakh heyecandan soluk soluğa, bana doğru cır cır ötüyordu:

"Duydunuz mu, Golem yine etrafta dolanıyor? Daha geçen gün bundan söz ettik, hatırlıyor musunuz Pernath? Bütün Yahudi Mahallesi ayakta. Vrieslander onu kendi gözleriyle görmüş, Golem'i. Ve yine, her zamanki gibi, bir cinayetle başladı." Hayretle kulak kesildim: Bir cinayet mi?

Zwakh beni sarstı: "Evet, sizin hiçbir şeyden haberiniz yok mu Pernath? Aşağıdaki köşeye kocaman bir polis ilanı asıldı: Şişko Zottmann var ya, şu 'mason'... yani demek istediğim, hayat sigortası müdürü olan Zottmann – o öldürülmüş. Loisa –bu binadaki Loisa– tutuklandı bile. Ve kızıl Rosina: Ardında iz bırakmadan kayıplara karıştı. – Golem – Golem – tüyler ürpertici bir olay."

Cevap vermedim, Hillel'in gözlerini yokladım: Neden gözlerini ayırmıyordu benden?

Dudaklarının kenarından ansızın tutuk bir gülümseme geçti.

Anladım. Banaydı bu.

İçimden, sevinç çığlıkları atarak boynuna sarılmak geliyordu.

Sevinçten kendimden geçmiş halde ne yapacağımı bilemeden odamda dört döndüm. Önce ne getirmeliydi? Bir şişe Burgonya

şarabı mı? (Bir şişe vardı) Puro mu? Nihayet konuşabildim: "Ama neden oturmuyorsunuz?!" Çabucak iki dostuma birer sandalye çektim.

Zwakh sinirlenmeye başladı: "Neden sürekli gülümsüyorsunuz, Hillel? Yoksa Golem'in etrafta dolandığına inanmıyor musunuz? Bana kalırsa siz Golem'in varlığına bile inanmıyorsunuz?"

"Şu an şurada karşımda duruyor olsa bile inanmazdım," diye sükûnetle cevapladı Hillel, bakışları benim üzerimdeydi. Sözlerindeki çift anlamlılığı anladım.

Zwakh içerken şaşkınlıkla duraladı: "Yüzlerce insanın tanıklığı size bir şey ifade etmiyor mu Hillel? Ama siz durun, Hillel, sözlerimi hatırlarsınız: Şimdi Yahudi Mahallesi'nde cinayet üstüne cinayet işlenecek! Ben biliyorum. Golem'in peşinden bir sürü ürkütücü olay patlak verir."

"Benzer olayların üst üste gelmesinde mucizevi bir şey yok," diye karşılık verdi Hillel. Konuşurken yürüyüp pencerenin kenarına geldi, camın ardından aşağıdaki hurdacı dükkânına baktı. "Bahar rüzgârı esince kökleri de kımıldatır. Tatlı olanları da, zehirli olanları da."

Zwakh bana keyifle göz kırpıp başıyla Hillel'i işaret etti.

"Haham yeter ki konuşmak istesin, tüylerimizi diken diken edecek ne hikâyeler anlatır," diye kısık sesle laf attı ortaya.

Schemajah arkasına döndü.

"Bu unvanı taşımaya hakkım olsa da ben 'haham' değilim. Sadece Yahudi meclisinde gariban bir arşivciyim ve *yaşayanlarla ölenlerin kaydını* tutarım."

Sözlerinde gizli bir anlam yatıyor, diye hissettim. Kuklacı da bilinçsizce sezmiş gibiydi, sessizleşti, bir süre hiçbirimiz konuşmadık.

"Dinleyin Haham, affedersiniz: 'Herr Hillel' demek istedim," diye bir süre sonra yeniden başladı Zwakh, sesi gözden kaçmayacak denli ciddiydi, "ne zamandır size bir şey sormak istiyordum. Cevap vermek istemezseniz ya da veremeyecek durumdaysanız vermenize gerek yok..."

Schemajah masaya sokulup şarap kadehiyle oynadı; içmiyordu. Belki de Yahudi âdetleri ona şarap içmeyi yasaklamıştı.

"Sorun tabii, Herr Zwakh."

"Yahudilerin gizli öğretisi Kabala hakkında bir şeyler biliyor musunuz, Hillel?"

"Çok az."

"Bir kitabın olduğunu duydum, ondan Kabala öğrenilebiliyormuş, adı 'Zohar'mış..."*

"Evet, Zohar, ışığın kitabı."

"Görüyor musunuz, varmış işte," diye söylendi Zwakh. "Aleni bir adaletsizlik değil mi bu, bir yazı ki sözüm ona Kitab-ı Mukaddes'i anlamanın ve saadetin anahtarı olsun..."

Hillel sözünü kesti: "...yalnızca bazı önemli noktaları."

"Peki, bazı önemli noktalar olsun! Bu yazı, yüksek değeri ve nadirliği dolayısıyla yine yalnızca zenginlerin erişiminde, değil mi? Bana anlatılana göre tek bir nüshası varmış, o da Londra Müzesi'ndeymiş. Yetmezmiş gibi bir de Keldanice, Aramice ve İbranice –ya da bilmemnece– yazılmış! Mesela ben, hayatım boyunca bu dilleri öğrenecek ya da Londra'ya gidecek fırsatım oldu mu hiç?"

"Hiç bütün dileklerinizin bu amaca yöneldiği oldu mu?" diye sordu Hillel hafif bir alayla.

"Açıkça söylemek gerekirse, hayır," diye cevapladı Zwakh, epey şaşırmıştı.

"Öyleyse şikâyet etmemelisiniz," dedi Hillel kuru kuru, "bedeninin bütün atomlarıyla ruh diye bağırmayan biri –boğulanın hava diye bağırması gibi– Tanrı'nın gizemlerini göremez."

"Yine de öbür dünyanın bilinmezlerinin bütün anahtarlarını barındıran bir kitap olmalı, sadece birkaçını değil," diye geçti aklımdan, ellerim otomatikman hâlâ cebimde taşıdığım Pagat'a gitti

---

Yahudi mistisizminin en önemli eserleri arasında yer alan Zohar, ortaçağda Aramice ve İbranice yazılmıştır. Tevrat'ın mistik yorumu olan bir grup kitaptan oluşur. *–çn*

ama ben daha sorumu dile dökemeden Zwakh onu dillendirmişti bile.

Hillel yine sfenks gibi güldü: "*Bir insanın sorabileceği her soru, daha onu aklından geçirdiği an cevaplanır.*"

"*Siz* ne demek istediğini anladınız mı?" dedi Zwakh bana dönüp.

Cevap vermedim, Hillel'in tek bir sözünü kaçırmamak için nefesimi tutuyordum.

Schemajah devam etti:

"Bütün hayat, cevabın çekirdeğini içinde taşıyacak şekilde biçimlenmiş sorulardan başka bir şey *değildir*, ve sorulara gebe kalmış cevaplardan başka. Buna bakıp da başka şey gören kaçığın tekidir."

Zwakh yumruğunu masaya indirdi:

"Elbette: Sorular her seferinde başka türlü sorulur ve cevaplar herkesçe başka türlü anlaşılır.

"Önemli olan da *tam olarak bu*," dedi Hillel dostane. "Bütün insanları *aynı* şurupla tedavi etmek yalnızca doktorların imtiyazıdır. Soru soran, gereksindiği *cevabı* alır: Yoksa mahlûklar özlemini çektikleri şeyin peşinde olmazdı. Sizce Yahudi yazıları sırf keyif olsun diye mi yalnızca sessiz harflerle yazılmıştır? Herkesin yalnızca kendisi için belirlenmiş anlamı açığa çıkaracak gizli sesli harfleri *kendisinin* bulması gerekir ki yaşayan sözcükler ölmüş dogmalara dönüşmesin."

Kuklacı hararetle savunmaya geçti:

"Bunlar *laf*, Haham, *laf!!* Bir şey anladıysam Pagat ultimo* olayım."

Pagat!! Bu kelime şimşek gibi çaktı içimde. Dehşetten az daha sandalyeden düşecektim.

Hillel gözlerini kaçırdı benden.

"Pagat ultimo mu? Gerçekte öyle olmadığınızı kim bilebilir, Herr Zwakh!" diye ta uzaklardan kulağıma çarptı Hillel'in konuşması. "İnsan kendinden hiçbir zaman çok da emin olmamalıdır. Hazır kartlardan söz etmişken: Tarot oynar mısınız, Herr Zwakh?"

* Son Pagat. Tarot oyununda son eli Pagat kartıyla almak anlamına gelir. —*çn*

"Tarot mu? Elbette. Çocukluğumdan beri."

"Öyleyse binlerce kez elinizde tutmanıza rağmen içinde bütün Kabala bilgisinin olduğu bir kitabı bana sormanıza şaşırdım."

"Ben mi? Elimde mi? Ben mi?" Zwakh elini başına götürdü.

"Tabii ki *siz*! Tarotta 22 koz kartı olduğu hiç gözünüze çarpmadı mı, tam olarak İbrani alfabesindeki harf sayısı kadar? Üstelik bizim Bohemya kartlarımız açıkça sembol olan resimler içermiyorlar mı: Joker, Ölüm, Şeytan, Mahkeme? Söyler misiniz, sevgili dostum, hayatın, cevapları kulaklarınıza ne kadar yüksek sesle haykırmasını istersiniz? Elbette bilmek zorunda değilsiniz ama '*tarock*' ya da '*tarot*', İbranice '*tora*' yani 'yasa'yla eşanlamlıdır ya da Eski Mısırca '*tarut*' yani 'soran'la ve çok eski Zerdüşt dilindeki '*tarisk*' yani 'cevap istiyorum'la aynı anlamdadır. Ama bunu tarotun VI. Karl zamanından kalma bir şey olduğunu öne sürmeden önce âlimlerin bilmesi gerekirdi. Pagat'ın oyundaki bir numaralı kart olması gibi, insan da kendi resimli kitabındaki ilk figürdür, kendisinin ikizidir: İbranicenin ilk harfi alef, bir eliyle göğü diğeriyle yeri işaret eden bir insan biçimindedir, yani: 'Yukarısı nasılsa aşağısı da öyledir, aşağısı nasılsa yukarısı da öyledir.' Bu sebepten az önce dedim ki: Adınızın gerçekten Zwakh olduğunu, 'Pagat' olmadığını kim bilebilir. Kötüyü çağırmayın..." Hillel bu sırada gözünü kırpmadan bana bakıyordu, sözlerinin altında sürekli yeni anlamlar doğuran bir uçurumun açıldığını sezdim. "Kötüyü çağırmayın, Herr Zwakh! İnsan içinden kimselerin çıkamadığı karanlık dehlizlere düşebilir, şayet yanında bir muska taşımıyorsa. Bir rivayete göre bir keresinde üç adam karanlıklar diyarına inmiş, biri delirmiş, ikincisi kör olmuş, yalnızca üçüncüsü, Haham Ben Akiba, sağ salim evine dönüp kendisiyle karşılaştığını söylemiş. Şimdi bazıları kendisiyle karşılaşmıştır diyebilirsiniz. Mesela Goethe, sıradan bir köprüde ya da nehrin karşı kıyısına uzanan bir yolda kendi gözlerinin içine bakmış ve delirmemiştir. Ama o sadece kendi bilincinin bir yansımasıydı, gerçek ikizi değildi: 'Kemiklerin soluğu' ya da 'Habal Garmin' denen ve *son yargı günü, mezara nasıl girdiyse öyle, kemikleri yerinde, çürümemiş halde dirileceği* söylenen

şey değildi." Hillel'in bakışları gözlerimin giderek daha da içlerine ulaştı: "Ninelerimiz onun hakkında, '*O toprağın çok üstünde, kapısız, yalnızca tek pencereli bir odada yaşar*, içindeyken insanları anlamanın imkânsız olduğu bir odada. Onu defetmeyi ve arındırmayı beceren kimse kendisinin iyi dostu olur,' derlerdi. Son olarak, tarota gelince, siz de benim kadar iyi biliyorsunuz ki her oyuncunun kartları farklıdır ama kim kozları doğru kullanırsa eli o kazanır. Ama şimdi gelin, Herr Zwakhl Gidelim, yoksa Pernath Usta'nın bütün şarabını bitireceksiniz, ona hiçbir şey kalmayacak."

Sıkıntı

Penceremin önünde bir kar tanesi muharebesi yaşanıyordu. Kar yıldızları alaylar gibi –beyaz, tüylü paltolarının içindeki ufacık askerler gibi– camın önünde birbirlerini takip ediyorlardı –dakikalarca– çok fena bir düşmandan hep beraber kaçarcasına hep aynı yöne. Sonra kaçmak aniden canlarına tak etti, akıl almaz sebeplerden bir öfke nöbetine tutulmuş gibiydiler, gerisin geri çark ettiler, ta ki taarruza yukarıdan ve aşağıdan yeni düşman askerleri katılana ve iflah olmaz bir karmaşanın içinde her şey dağılana dek.

Daha kısa süre önce yaşadığım tuhaflıklar bana aylar öncesinde kalmış gibi geliyordu, Golem hakkında kulağıma günde birkaç kez sürekli yeni söylentiler çalınmasa ve bu söylentiler her şeyi bir kez daha canlandırmasa sanırım şüphe anlarında ruhsal bir bulanıklığın kurbanı olduğumdan kuşkulanabilirdim.

Olayların etrafımı bezediği rengârenk arabesklerin arasından, Zwakh'ın "mason" denen adamın hâlâ açıklanamayan bir şekilde öldürülmesine ilişkin anlattıkları, frapan renklerle göze batıyordu.

Çopur yüzlü Loisa'yı bu olayla ilişkilendirmek, karanlık bir şüpheyi silkip atamıyor olsam da aklıma yatmıyordu – o gece Prokop'un rögar kapağından ürkütücü bir ses duyduğunu sanmasının hemen arkasından oğlanı "Loisitschek"te görmüştük. Elbette yeraltından gelen bu çığlığı bir insanın yardım çığlığı olarak görmek için de bir sebep yoktu, kaldı ki pekâlâ bir yanılsama da olabilirdi.

Önümdeki kar fırtınası gözlerimi alıyordu, her şeyi dans eden çizgiler halinde görmeye başladım. Dikkatimi yeniden önümde du-

ran mücevhere verdim. Mirjam'ın yüzüne göre tasarladığım balmumu model, mavi mavi ışıldayan ay taşına mükemmel oturacaktı. Sevindim: Mineral stokumda bu kadar uygun bir taşın olması hoş bir tesadüf olmuştu. Hornblende'nin koyu siyah matrisi taşa tam olarak doğru ışığı veriyor, konturları da doğa Mirjam'ın ince profilinin kalıcı bir sureti olsun diye bilhassa yaratmışçasına iyi uyuyordu.

Başta niyetim bundan Mısır tanrısı Osiris'in tasviri olacak bir kabartma yapmaktı, *İbbur Kitabı*'nda gördüğüm ve istediğim her an göz alıcı bir berraklıkla zihnimde tasarlayabildiğim hermafroditin görüntüsü sanatçı tarafımı çok güçlü bir şekilde uyarmıştı fakat ilk kesimlerden sonra gitgide Schemajah Hillel'in kızına benzediğini fark ettim, bu da planımı suya düşürdü.

İbbur Kitabı!

Sarsılarak çelik hakkâk kalemini bir yana bıraktım. Kısacık bir zaman içerisinde hayatıma giren şeyleri aklım almıyordu!

Ansızın göz alabildiğine uzanan bir çöle bırakıldığını gören biri gibi bir çırpıda beni etrafımdaki insanlardan ayıran, derin, devasa yalnızlığımın farkına vardım.

Bir dostuma –Hillel hariç– yaşadıklarımı anlatabilir miydim?

Galiba akıp giden gecelerin sessizliğinde, bütün gençliğim boyunca –çocukluğumdan itibaren– mucizevi olana, fani her şeyin ötesinde durana duyduğum tarifi imkânsız bir susuzluğun bana öldüresiye işkence ettiğinin anısı geri dönmüştü ama özlemini çektiğim şeyin gerçekleşmesi bir fırtına gibi olmuş ve şiddetiyle sevinç çığlıklarımı boğmuştu.

Kendime geleceğim ve olanları iz bırakan canlılıklarıyla *şimdi* gibi algılayacağım o an gelecek diye tir tir titriyordum.

Henüz gelmemeliydi! Önce zevkini çıkarmalıydım: görkemi dile gelmez bir şeyin üstüme gelişini görmenin zevkini!

Ne de olsa benim elimdeydi! Yapmam gereken tek şey yatak odama gitmek, içinde görünmeyenin hediyesi olan *İbbur Kitabı*'nın durduğu mahfazayı açmaktı!

Angelina'nın mektuplarını içine koyarken elim o kitaba değeli ne kadar olmuştu!

Dışarıdan rüzgârın zaman zaman çatıların üzerinde biriken kar yığınlarını evlerin önüne fırlatışının boğuk uğultusu geliyor, ardından kaldırımlardaki kar örtüsünün bütün sesleri yutuşunun derin sessizliğiyle molalar oluyordu.

Çalışmaya devam etmek istiyordum, o sıra aniden çelik nalların keskin sesi geldi sokaktan, öyle ki âdeta çıkardıkları kıvılcımlar görülüyordu.

Pencereyi açıp dışarı bakmak imkânsızdı: Buzdan kaslar pencere pervazlarını duvara bağlıyordu ve camlar yarısına kadar beyazla kaplanmıştı. Yalnızca Charousek'in görünüşte barışçıl bir tavırla hurdacı Wassertrum'un yanında durduğunu gördüm –az önce sohbet etmiş olmalıydılar– iki adamın yüzünde belirip giderek büyüyen şaşkınlığı ve konuşmadan, benim görüş alanımdan çıkan arabaya dik dik baktıklarını gördüm.

Angelina'nın kocası bu, diye geçirdim aklımdan – Angelina'nın kendisi olamazdı! At arabasıyla burada önümden geçmesi – Hahnpass Sokağı'ndan. Herkesin gözü önünde! Bu apaçık delilik olurdu. Ama ya kocasıysa ve bana doğrudan soru sorarsa adama ne diyecektim?

İnkâr edecektim, elbette, inkâr.

Telaşla olasılıkları düşündüm: Bu yalnızca kocası olabilirdi. İsimsiz bir mektup almıştır –Wassertrum'dan– mektupta karısının burada bir randevusu olduğu yazıyordur, kadının da bir mazerete ihtiyacı vardır: Mesela bana bir mücevher ya da benzer bir şey için sipariş vermek gibi. İşte! Öfkeyle çalındı kapım – Angelina karşımda duruyordu.

Tek bir söz edemedi ama yüz ifadesi her şeyi ele veriyordu: Artık saklanmaya ihtiyacı yoktu. Oyun bitmişti.

Yine de içimde bir şey bu varsayıma karşı çıkıyordu. Ona yardım

edebileceğim hissinin beni aldattığına inanmaya hazır değildim henüz.

Onu koltuğa oturttum. Sessizce saçını okşadım; bir çocuk gibi, yorgunluktan ölmüş bir halde başını göğsüme koydu.

Sobada yanan odaların çıtırtısını dinledik, döşemelere yansıyan kırmızı ışığın parlayıp sönmesini – parlayıp sönmesini – parlayıp sönmesini izledik.

"Kırmızı taştan kalp nerede..." diye bir ses çınladı içimde. Ayağa fırladım: Neredeyim ben! O ne zamandır burada oturuyor?

Ona sorular sordum – uyanmasın, ağzını yoklarken yanan yaralarına dokunmayayım diye dikkatle, kısık, çok kısık bir sesle.

Bilmek istediğimi parça parça öğrenip mozaik gibi bir araya getirdim:

"Eşiniz biliyor?"

"Hayır, henüz bilmiyor; seyahatte."

Öyleyse mevzu Dr. Savioli'nin hayatıydı. Charousek doğru tahmin etmişti. Mevzu kendi hayatı değil, Savioli'nin hayatı olduğu için buradaydı. Artık bir şey saklamayı düşünmüyor, diye anladım.

Wassertrum bir kez daha Dr. Savioli'ye gitmişti. Onu tehdit ve zorbalıkla hasta yatağına çıkan yola sürüklemişti.

Peki sonra! Sonra! Ne istiyordu ondan?

Ne istiyordu? Angelina yarısını tahmin ediyor, yarısını biliyordu. Wassertrum – istiyordu ki – istiyordu ki Dr. Savioli kendisini öldürsün.

Kadın artık Wassertrum'un vahşi, şuursuz nefretinin sebeplerini de biliyordu: "Dr. Savioli bir zamanlar onun oğlunu, göz doktoru Wassory'yi ölüme sürüklemiş."

Bir düşünce derhâl, şimşek gibi geçti aklımdan: aşağıya koşup hurdacıya her şeyi anlatmak. Bunu *Charousek*'in yaptığını –tuzak kurduğunu– Savioli'nin yapmadığını, onun sadece araç olduğunu... "Hain! Hain!" diye uğuldadı beynim, "yani zavallı, veremli Charousek'i, sana ve ona yardım etmek isteyen Charousek'i bu serserinin

intikam arzusuna teslim etmek mi istiyorsun?" Bu beni kanayan iki parçaya ayırdı. Sonra bir düşünce buz gibi soğuk, sakin bir sesle çözümü söyledi: "Ahmak! Senin elinde zaten! Tek yapman gereken şuradaki eğeyi masanın üstünden almak, aşağıya koşup ucu ensesinden dışarı çıkana kadar hurdacının boğazına batırmak."

Kalbim Tanrı'ya bir minnet feryadı kopardı.

Sorulara devam ettim:

"Peki Dr. Savioli?"

Kuşkusuz kadın onu kurtarmazsa doktor canına kıyacaktı. Hemşireler gözlerini ondan ayırmıyorlardı, onu morfinle uyuşturmuşlardı ama belki de aniden uyanacak – belki de şimdi – sonra da – sonra da – hayır, hayır, gitmesi gerekiyordu, bir saniyeyi daha boşa harcayamazdı –kocasına yazmak, ona her şeyi itiraf etmek istiyordu– çocuğu da alsındı ama Savioli kurtulsundu çünkü Wassertrum'un sahip olduğu ve kullanarak onları tehdit ettiği tek silahı bu şekilde elinden almış olacaktı.

Wassertrum onu ele veremeden önce o, sırrını kendisi anlatacaktı.

"Bunu *yapmayacaksınız,* Angelina!" diye bağırdım, aklımdan eğe geçti ve elimdeki gücün verdiği sevinçten nutkum tutuldu.

Angelina elimden kurtulmak istedi: Sıkı sıkı tuttum onu.

"Bir şey daha: Sizce kocanız hurdacıya sorgusuz sualsiz inanır mı?"

"Ama Wassertrum'un kanıtları var, görünüşe göre benim mektuplarım, belki de bir fotoğrafım – hepsi yan taraftaki atölyenin yazı masasında saklı."

Mektuplar mı? Fotoğraf mı? Yazı masası mı? Artık ne yapacağımı bilmiyordum: Angelina'yı göğsüme çekip öptüm onu. Ağzından, alnından, gözlerinden.

Sarı saçları altın bir peçe gibi yüzümü örtüyordu.

Sonra zarif ellerinden tutup ona birkaç sözle Wassertrum'un can düşmanının –Bohemyalı, fakir bir öğrencinin– mektupları ve

her şeyi sağlama aldığını, hepsinin bende olduğunu, güzelce saklandığını anlattım.

Angelina boynuma atıldı, kahkahalarla gülüp aynı anda ağladı. Öptü beni. Kapıya koştu. Geri dönüp bir daha öptü.

Sonra gözden kayboldu.

Uyuşmuş halde öylece duruyor, ağzından çıkan soluğu hâlâ yüzümde hissediyordum.

Araba tekerleklerinin kaldırımda gümbürdediğini, toynakların dörtnala ilerlediğini duydum. Bir dakika sonra her şey sustu. Mezar gibi.

Benim içimde de.

Aniden arkamdaki kapı gıcırdadı, Charousek odamdaydı:

"Affedersiniz, Herr Pernath, çok çaldım ama sanırım duymadınız."

Sessizce başımı salladım.

"Umarım beni az önce Wassertrum'la konuşurken gördüğünüz için onunla barıştığımı düşünmemişsinizdir?" Charousek'in alaycı gülümsemesine bakılırsa yalnızca kin dolu bir şaka yapıyordu. "Çünkü bilmelisiniz ki talih bana güldü; aşağıdaki adi herif beni sevmeye başladı, Pernath Usta. Şu kan çekme olayı çok garip bir durum," diye ekledi kısık sesle, kısmen kendi kendine söyler gibi.

Ne demek istediğini anlamayıp yanlış duyduğumu varsaydım. Katlanmaya çalıştığım heyecan yüzünden hâlâ her yerim titriyordu.

"Bana bir palto hediye etmek istedi," diye yüksek sesle devam etti Charousek. "Elbette, teşekkür ederek reddettim. Benim derim beni yeterince yakıyor zaten. Sonra da elime para tutuşturdu."

"Aldınız mı?!" diye soracak oldum ki hemen dilime hâkim oldum.

Öğrencinin yanaklarında kırmızı, yuvarlak lekeler belirdi:

"Parayı aldım tabii ki."

İyice kafam karıştı!

"Al-aldınız mı?" diye kekeledim.

"Yeryüzünde böylesi saf bir neşenin hissedilebileceğini hiç düşünmemiştim!" Charousek bir an için duraksayıp yüzünü ekşitti. "Doğayı çekip çeviren 'anaç bir yazgının' tasarruflu parmaklarıyla her işe bilgelik ve ihtiyatla hükmettiğini görmek sevindirici bir his, değil mi?" Bir rahip gibi konuşuyor, bir yandan da cebindeki paraları şıkırdatıyordu. "Sahiden de nazik bir elle bana bahşedilen hazinenin her bir kuruşunu bütün amaçların en yücesi için kullanmayı ulvi görevim sayıyorum."

Sarhoş muydu? Yoksa delirmiş miydi?

Charousek aniden tonunu değiştirdi:

"Wassertrum'un kendi ilacının parasını kendisinin ödemesinde şeytanca bir komedi var. Sizce de öyle değil mi?"

Charousek'in sözlerinin arkasında neyin gizlendiğine dair bir sezgi doğdu içimde ve ateşli gözleri beni dehşete sürükledi.

"Hem bırakalım bunu şimdi, Pernath Usta. Önce elimizdeki işleri halledelim. Az önce gelen hanımefendi, 'o' muydu? Buradan açık açık arabayla geçmek nereden gelmiş aklına?"

Charousek'e olan biteni anlattım.

"Wassertrum'un elinde kesinlikle kanıt yok," diye sevinçle kesti sözümü, "yoksa bu sabah bir kez daha atölyeyi aramazdı. Onu duymamış olmanız tuhaf! Tam bir saat boyunca oradaydı."

Her şeyi bu kadar iyi bilmesine şaşırdım, ona da söyledim bunu.

"İzniniz var mı?" Açıklama niyetine masadan bir sigara aldı, sigarayı yakıp izaha koyuldu: "Bakın, şimdi kapıyı açarsanız merdiven boşluğundan gelen hava akımı tütün dumanını o yöne savurur. Bu belki de Herr Wassertrum'un bildiği tek doğa yasası ve her ihtimale karşı atölyenin caddeye bakan duvarına –bildiğiniz gibi bina ona ait– küçük, gizli, açık bir niş yaptırmış: Bir tür havalandırma, içinde de kırmızı, küçük bir bayrak var. Biri odaya girer ya da çıkarsa hava akımının geldiği kapı açılıyor, böylece Wassertrum aşağıdan bayrağın şiddetle dalgalanmasından anlıyor bunu. Tabii aynı şekilde *ben de* anlıyorum," diye devam etti Charousek kuru kuru, "canım ne zaman isterse merhametli bir kaderin bana içinde oturmayı en

lütufkâr şekilde bahşettiği karşıdaki kilerden tam olarak izleyebiliyorum. Gerçi şu sevimli havalandırma numarası saygıdeğer atalarımızın bir marifeti fakat varlığından ben de yıllardır haberdarım."

"Ona karşı nasıl insanüstü bir nefret besliyorsunuz da attığı her adımı gözetliyorsunuz. Üstelik yıllardır, dediğinize bakılırsa!" diye sordum.

"Nefret mi?" Charousek sinirle gülümsedi. "Nefret mi? Nefret de laf mı. Ona olan duygularımı ifade edecek kelimenin önce bulunması gerek. İşin aslı, *ondan* hiç de nefret etmiyorum. Onun kanından nefret ediyorum ben. Anlıyor musunuz? Bir insanın damarlarında onun kanının bir damlası dahi aksa vahşi bir hayvan gibi kokusunu alıyorum. Ve..." dişlerini sıktı, "ki bu 'ara sıra' gettoda oluyor." Heyecandan konuşmaya devam edemeyecek halde pencereye yanaşıp dışarı baktı. Soluğunun kesildiğini saklamaya çalıştığını görebiliyordum. İkimiz de bir süre sustuk.

"Hayda, bu ne şimdi?" diye çıkıştı aniden ve telaşla beni yanına çağırdı: "Çabuk, çabuk! Opera dürbünü ya da onun gibi bir şeyiniz var mı?"

Perdelerin arkasından dikkatle aşağıyı gözetledik.

Sağır dilsiz Jaromir hurdacı dükkânının girişinde duruyor ve işaret dilinden anlayabildiğimiz kadarıyla elinde yarısını gizleyerek tuttuğu küçük, parlak bir şeyi Wassertrum'a satmaya çalışıyordu. Wassertrum bir akbaba gibi üzerine atıldı, elindeki şeyle beraber mağarasına geri çekildi.

Hemen ardından yine dışarı çıktı –ölü gibi solgundu– ve Jaromir'i göğsünden tuttu: Şiddetli bir çekişme başladı. Wassertrum aniden bıraktı, düşünüyor gibiydi. Sinirle yarık dudağını kemiriyordu. Bize doğru düşünceli bir bakış attı, sonra Jaromir'i dostça kolundan tutup dükkânına çekti.

Sanırım on beş dakika kadar bekledik: Pazarlıkları bitmek bilmiyor gibiydi.

Sonunda sağır dilsiz çocuk memnun bir ifadeyle dışarı çıkıp yoluna gitti.

"Ne düşünüyorsunuz?" diye sordum. "Önemsiz bir şey gibi görünüyor? Muhtemelen zavallı oğlan dilenerek aldığı bir eşyayı okutmuştur."

Öğrenci cevap vermedi, konuşmadan yeniden masaya oturdu.

Belli ki az önceki olaya o da bir anlam verememişti çünkü bir süre sonra kaldığı yerden devam etti:

"Evet. Dediğim gibi, onun kanından nefret ediyorum. Yine hiddetlenirsem beni durdurun, Pernath Usta. Soğukkanlılığımı yitirmek istemiyorum. En güzel hislerimi bu şekilde boşa harcayamam. Yoksa sonra coşkum dinince mutsuz oluyorum. Utanç duygusuna sahip bir insan sakin sözlerle konuşmalı, bir fahişe gibi coşkuyla değil ya da bir şair gibi. Dünya var olduğundan beri acıdan 'ellerini ovuşturmak' hiç kimsenin aklına gelmezdi, şayet oyuncular bunun bilhassa 'etkili' bir jest olduğunu düşünmeselerdi."

İç huzuruna ulaşabilmek için kasıtlı olarak körlemesine konuştuğunu anlıyordum.

Ama bir türlü ulaşamıyordu. Sinirle odada volta atıyor, mümkün olan her şeyi eline alıp sonra dalgın dalgın yerine geri koyuyordu.

Sonra bir anda tam orta yerinden konuya geri döndü:

"Bir insanın ufacık, istemsiz bir hareketinden anlıyorum o kanı. 'Ona' benzeyen çocuklar tanıyorum, onun *sayılan* çocuklar ama onunla aynı soydan değiller – ben yanılmam. Dr. Wassory'nin onun oğlu olduğunu yıllarca duymadım ama bunun –şöyle söyleyeyim– kokusunu aldım.

"Daha küçük bir çocukken, Wassertrum'la aramda nasıl bir ilişki olduğunu henüz bilmezken," bakışları bir saniyeliğine yoklarcasına üstümde gezindi, "bu yeteneğe sahiptim. Tekmelendim, dayak yedim, muhtemelen vücudumda şiddetli ağrının ne olduğunu bilmeyen bir yer kalmamıştır – aç ve susuz bırakıldım, yarım akıllıya dönene, küflü toprak yiyecek hale gelene kadar; ama bana acı çektirenlerden hiçbir zaman nefret edemedim. *Yapamadım.* İçimde artık nefrete yer yoktu. Anlıyor musunuz? Fakat tüm varlığım nefretle doluydu.

"Wassertrum bana en ufacık bir kötülük dahi yapmadı, bununla, bana ne vurduğunu ne de bir taş attığını söylemek istiyorum, bir sokak çocuğu olarak etrafta sürttüğüm zamanlarda bana küfür de etmedi. Bunun farkındayım fakat içimde intikama, öfkeye dair ne varsa hepsi ona karşı ayaklanıyor. Yalnızca ona!

"Tuhaf olan, buna rağmen çocukken ona asla muziplik yapmamış olmam. Diğerleri yaptığında ben hemen geri çekilirdim. Ama saatlerce kemerin altında durur, binanın kapısının ardına gizlenir, açıklanamaz bir nefretten gözlerim kararana dek menteşe boşluklarından gözümü kırpmaksızın yüzünü izlerdim.

"O zamanlar, sanırım, onunla bir bağı olan varlıklara, evet, hatta nesnelere dokunduğumda içimde uyanan kâhinliğin temel taşlarını o zamanlar attım. Herhalde her hareketini, ceket giyme tarzını, eşyalara dokunuşunu, öksürüşünü, içişini ve başka bin türlü şeyi o zamanlar bilinçsizce *ezberlemiş* olmalıyım, sonunda her yerde karşılaştığım izlerin ilk bakışta ve kusursuz bir kesinlikle onun mirası olduğunun ayırdına varma becerisi ruhumu kemirene dek.

"Bu durumun sonraları, zaman zaman saplantıya vardığı oldu: Zararsız eşyaları, sırf onun elleri dokunmuş olabilir düşüncesinin azabıyla fırlatıp atıyordum. Diğer şeylerse kalbimi fethediyordu; onun kötülüğünü isteyen dostlarım gibi seviyordum onları."

Charousek bir an için sustu. Dalgınlıkla boşluğa baktığını görebiliyordum. Parmakları mekanik bir şekilde masanın üzerindeki eğeyi okşuyordu.

"Sonra şefkatli birkaç hoca benim içim toplanmıştı, ben de felsefe ve tıp eğitimi görüyordum –bir yandan da kendi kendime düşünmeyi öğreniyordum– işte o zaman yavaş yavaş nefretin ne olduğunu idrak ettim:

"Benim duyduğum kadar derin bir nefreti ancak bizim bir parçamız olan şeylere duyabiliriz.

"Daha sonra işin aslını araştırıp yavaş yavaş her şeyi öğrendim: Annemin ne olduğunu... ve... ve hâlâ... yaşıyorsa ne olduğunu ve kendi bedenimin..." yüzünü görmeyeyim diye arkasına döndü,

"onun iğrenç kanıyla dolu olduğunu öğrendim... evet, Pernath, neden bilmeyesiniz ki: O benim babam! O zaman kökenini anladım. Hatta zaman zaman veremli olmamla ve kan tükürmemle bunun arasında gizli bir bağ olduğunu düşünüyorum: Bedenim 'ondan' olan her şeyi reddediyor, tiksintiyle dışarı atıyor.

"Nefretim sıklıkla rüyalarıma değin eşlik ediyor bana, 'ona' yapabileceğim ve akla gelebilecek her türlü işkencenin hayaliyle beni avutmaya çalışıyor ama her seferinde kovuyorum o hayalleri, çünkü bende bıraktıkları tatminsizliğin yavan tadı oluyor.

"Kendimle ilgili düşününce 'onun' ve soyunun dışında dünyadaki hiç kimseden ve hiçbir şeyden nefret edecek, hatta yalnızca soğuyacak durumda bile olmadığımı görüp şaşırıyor, sıklıkla şu iğrenç hisse kapılıyorum: İnsanların 'iyi insan' dediği şey olabilirdim ben. Ama neyse ki durum böyle değil. Size dediğim gibi: İçimde yer kalmadı artık.

"Üzücü bir kaderin beni kahrettiğini düşünmeyin sakın: (Zaten onun anneme neler yaptığını ancak yıllar sonra öğrendim.) Normalde bir faniye bahşedilenin çok ötesinde sevinçli bir gün yaşadım.

"İnsanın içindeki o gerçek, o candan dindarlık nedir bilir misiniz bilmem –o ana kadar ben de bilmiyordum– ama Wassory'nin kendi kökünü kendi kazıdığı gün aşağıdaki dükkânda durup 'onun' haberi alışını görünce; hayatın gerçek sahnesini bilmeyen bir çömezin yapacağı gibi haberi 'vurdumduymazlıkla' hazmedip bir saat kadar aldırışsız dikildiğini, kan kırmızısı tavşan dudağını dişlerinin normalde yaptığından sadece birazcık daha yukarısına kaldırdığını ve bakışlarının öylesine aşikâr... ve... öylesine... öylesine tuhaf bir şekilde kendi içine döndüğünü görünce baş meleğin süzülüşünden gelen o günlük kokusunu hissettim. Tyn Kilisesi'ndeki Siyah Meryem resmini bilir misiniz? Orada kendimi yere attım ve cennetin karanlığı ruhumu sardı."

Charousek'in orada öylece dikildiğini, iri, hülyalı gözlerinin yaşlarla dolu olduğunu görünce aklıma Hillel'in ölümün kardeşlerinin girdiği karanlık yolun kavranamazlığıyla ilgili söyledikleri geldi.

Charousek devam etti:

"Nefretimi 'haklı gösteren' ya da maaşını devletten alan yargıçların beyninde anlaşılır kılan dış koşullarla belki de hiç ilgilenmeyeceksiniz. Hakikatler mihenk taşı gibi görünür, oysa yalnızca boş yumurta kabuklarıdır. Onlar gösterişçilerin masasındaki şampanyanın sinir bozucu patlamasıdır, bunu yalnızca ahmaklar ziyafetin özü sayarlar. Wassertrum onun gibiler için sıradan olan bütün şeytani araçları kullanarak annemi kendisine boyun eğmeye zorladı – ve en kötüsü bu değildi. Sonra –şey– sonra onu... bir geneleve sattı. Komiserler iş ortakların olunca hiç de zor bir iş değil. Ama sebebi annemden bıkması falan değildi, hayır! Onun yüreğinin her bir köşesini bilirim: Onu gerçekte ne kadar sevdiğini fark edip dehşete kapıldığı gün sattı. Onun gibilerin davranışları dışarıdan tutarsızmış gibi görünür, oysa hep aynıdır. Biri gelip de hurdacı dükkânından çok pahalı olmasına karşın bir şey satın alırsa içindeki faremsi şey hemen ciyaklar: Tek hissettiği 'onu vermesi gerektiği' olur. 'Sahip olmak' kavramını içinde öğütmek ister, bir fikir geliştirecek olsa o da bir gün soyut bir kavram olan 'sahiplik' içinde çözünmek olur.

"O zamanlar içinde devleşip bir korku dağına dönüşen şey, 'kendinden artık emin olamamak'tı – sevgi uğruna bir şey vermek istemek değildi mesele, vermek zorunda olmaktı: İçinde iradesini ya da iradesi olmasını istediği şeyi sinsice zincirlere vuran görünmez bir şeyin varlığını hissetmekti. Başta böyleydi. Sonrası kendiliğinden gerçekleşti. Doğru zamanda parıldayan bir şeyin önünden geçtiğinde turna balığının –istese de istemese de– mekanik bir şekilde o şeyi ısırması gibi.

Annemi pazarlamak Wassertrum için doğal bir sonuçtu. İçinde uyuklayan mizacının geri kalanını tatmin etti: Altın hırsını ve kendine eziyet etmekten aldığı sapıkça hazzı. Kusura bakmayın, Pernath Usta..." Charousek'in sesi aniden sert ve soğukkanlı çıktı, öyle ki korktum. "Çokbilmiş gibi konuştuğum için kusuruma bakmayın ama insan üniversiteye gidince eline saçma sapan bir sürü kitap geçiyor; ister istemez ahmakça bir ifade biçimine kapılıyor."

Kendimi onun hatırı için gülümsemeye zorladım; ağlamamak için kendisiyle mücadele ettiğini için için biliyordum.

Bir şekilde ona yardım etmem gerek, diye düşündüm, hiç değilse elimden geldiğince, en fena sıkıntısını hafifletmeye çalışmam gerek. Fark ettirmeden, evde bulundurduğum yüz guldenlik banknotu komodin çekmecesinden çıkarıp cebime koydum.

"Bir gün daha iyi bir muhite taşınıp doktorluk mesleğinizi icra ettiğinizde huzur içinde yaşayacaksınız, Herr Charousek," dedim konuşmayı barışçıl bir yöne çekmek için, "doktoranızı yakında mı yapacaksınız?"

"Çok yakında. Bana iyilik edenlere bu kadarını borçluyum. Gerçi hiçbir maksadı yok çünkü günlerim sayılı."

Sıradan bir itirazda bulunup kötümserlik ettiğini söyleyecektim ki gülümseyerek karşı çıktı:

"Böylesi en iyisi. Üstelik, eninde sonunda diplomalı bir kuyu zehirleyicisine dönüşecekken derde deva komedyen rolünü oynayıp bir soyluluk unvanına sığınmak hiç de eğlenceli olmasa gerek. Diğer yandan," diye ekledi sert mizah anlayışıyla, "maalesef benim için bu dünyadaki gettoda olabilecek hayırlı her işin önü kesilmiş olacak." Şapkasına uzandı. "Artık sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim. Yoksa Savioli meselesiyle ilgili konuşacak bir şey kaldı mı? Sanmıyorum. Her durumda, yeni bir şey öğrenirseniz beni haberdar edin. En iyisi, sizi ziyarete gelmem gerektiğinde bir işaret olarak pencereye bir ayna asın. Benim yanıma, bodrum katına kesinlikle gelmeyin: Wassertrum birlikte iş yaptığımızdan hemen şüphelenir. Ayrıca hanımefendiyi size gelirken gördükten sonra ne yapacak çok merak ediyorum. Size tamir edilmesi için bir mücevher getirdiğini söyleyin sadece, eğer ısrarcı olursa öfkelenmiş gibi davranın."

Charousek'in eline banknotu tutuşturmak için uygun fırsat bir türlü gelmedi; o yüzden balmumu modeli denizlikten alıp şöyle dedim: "Gelin, size merdivenlerde biraz eşlik edeyim. Hillel beni bekliyordu," diye yalan söyledim.

Duraksadı:

"Onunla yakın mısınız?"

"Biraz. Tanıyor musunuz onu? Yoksa ona da mı..." elimde olmadan gülümsedim, "güvenmiyorsunuz?"

"Tanrı korusun!"

"Neden öyle ciddi söylediniz?"

Charousek tereddütte kaldı, düşündü:

"Sebebini ben de bilmiyorum. Gayriihtiyari bir şey olmalı: Onunla yolda karşılaşınca içimden sık sık, kaldırımdan inip kutsal ekmek taşıyan bir rahipmiş gibi önünde diz çökesim geliyor. Görüyorsunuz, Pernath Usta, burada her atomuyla Wassertrum'un zıddı olan bir insan söz konusu. Mesela her zamanki gibi bu durumda da yanlış bilgi sahibi olan semtimizin Hıristiyanları onu pinti ve gizli milyoner sanıyor, oysa o anlatılamaz derecede fakirdir."

Dehşetle yerimden sıçradım: "Fakir mi?"

"Evet, belki de benden bile fakir. Sanıyorum 'almak' sözcüğünü yalnızca kitaplardan biliyor; ama ay başında 'meclis'ten dönerken Yahudi dilenciler kaçar ondan, çünkü karşısına çıkan ilk dilenciye kuş kadar maaşının tamamını vereceğini ve birkaç gün sonra –kızıyla birlikte– açlıktan öleceğini bilirler. Çok eski bir Talmud efsanesinde anlatılan doğruysa on iki Yahudi boyundan onu lanetli, ikisi kutsanmıştır, eğer öyleyse Hillel kutsanmış iki boyu, Wassertrum'sa diğer on boyu temsil ediyor. Hillel yanından geçerken Wassertrum'un renkten renge girdiğini fark etmediniz mi hiç? Size diyorum, çok ilginç! Bakın, *böylesi* bir kan diğerleriyle *karışamaz*; karışsa çocuklar ölü doğardı. Tabii anneleri dehşetten daha önce ölmezlerse. Kaldı ki Hillel, Wassertrum'un yaklaşma cesareti gösteremediği tek insandır... ateşten kaçar gibi kaçar ondan. Muhtemelen Hillel onun gözünde kavranamaz, büsbütün çözülemez biri olduğu için. Belki de kabalistliğinin kokusunu da alıyordur."

Merdivenlerden inmiştik bile.

"Sizce günümüzde hâlâ kabalistler var mı ya da Kabala'da bir keramet?" diye sordum, heyecanla vereceği cevabı bekliyordum ama aldırmamış gibiydi.

Sorumu tekrarladım.

Telaşlı el hareketleriyle geçiştirip sandık kapaklarının birbirine çivilenmesiyle elde edilmiş, merdiven boşluğundaki bir kapıyı gösterdi:

"Yeni komşularınız var, üstelik Yahudi fakat fakir bir aile: kızı, damadı ve torunlarıyla yarım akıllı müzisyen Nephtali Schaffranek. Akşam olup da küçük kızlarla yalnız kalınca öfke nöbeti geçirir: O zaman ondan kaçmasınlar diye başparmaklarından birbirine bağlar onları, eski bir tavuk kümesine girmeye zorlayıp onlara 'şarkı söylemeyi' öğretir, dediğine göre daha sonra kendi kendilerine geçinebilsinler diye – yani onlara var olan en çılgınca şarkıları, bir yerlerden duyup ruhsal durumunun loşluğunda Prusyalıların savaş marşı ya da ona benzer bir şey sandığı yarım yamalak Almanca sözleri öğretir."

Gerçekten de tuhaf bir müzik koridora kadar taşıyordu. Bir keman yayı korkunç yüksek ve hiç değişmeyen bir tonda gıcırdayarak bir sokak şarkısının taslağını çalıyor, incecik iki çocuk sesi de şarkıyı söylüyordu:

"Frau Pick,
Frau Hock,
Frau Kle–pe–tarsch,
se stehen beirenond
und schmusen allerhond..."

Bu hem delice hem de komikti, kendimi tutamayıp yüksek sesle bir kahkaha patlattım.

"Schaffranek'in damadı –karısı yumurta pazarında öğrencilere bardakla salatalık suyu satarken– gün boyu o ofisten bu ofise dolanır," diye devam etti Charousek kızgınlıkla, "ve eski posta pulları dilenir. Sonra onları ayırır, olur da içlerinde yalnızca köşesi damgalanmış pullar bulursa onları biriktirip kenarlarından keser. Damga-

sız kısımlarını birbirine yapıştırıp yeni diye satar. Başta işleri çok iyiydi, bazen günde neredeyse bir gulden kazandığı oluyordu ama sonunda Praglı Yahudi fabrikatörler işin aslını öğrendi, artık kendileri yapıyorlar. Kaymağını kendileri yiyorlar."

"Fazladan paranız olsa insanların sıkıntılarını hafifletmez miydiniz, Charousek?" diye sordum çabucak – Hillel'in kapısının önünde duruyorduk, kapıyı çaldım.

"Bunu yapmayacağıma inanacak kadar adi mi sanıyorsunuz beni?" diye şaşkınlıkla soruma soruyla karşılık verdi.

Mirjam'ın adımları yaklaşıyordu, kapı kolunu indirene kadar bekledim sonra banknotu hızla cebine soktum. "Hayır, Herr Charousek, öyle sanmıyorum ama bunu yapmasam siz beni adi *sanacaktınız*."

Daha bir şey diyemeden elini sıktım ve arkamdan kapattım kapıyı. Mirjam beni selamlarken, ne yapacak diye kulak kesildim.

Bir süre olduğu yerde kaldı, sonra kısık sesle hıçkırarak ağlayıp tereddütlü adımlarla, ağır ağır merdivenlerden indi. Tırabzanlara tutunması gereken biri gibi.

Hillel'in odasını ilk ziyaretimdi bu.

Bir hapishane kadar sade görünüyordu. Yer titizlikle temizlenmiş, üzerine beyaz kum serpilmişti. İki sandalye, bir masa ve bir komodinden başka mobilya yoktu. Sağdaki ve soldaki duvarlarda da birer ahşap kolon.

Mirjam karşımda, pencerenin kenarında oturuyordu, ben de mumdan modelini yapıyordum.

"Benzerliği tutturabilmek için insanın *önünde* bir yüz mü olmalı?" diye sordu çekinerek, sırf sessizliği bozmak için.

Bakışlarımızı ürkekçe birbirimizden kaçırıyorduk. Bu sefil oda yüzünden çektiği acıdan, duyduğu utançtan nereye bakacağını bilemiyordu, benimse onca zaman onun ve babasının nasıl yaşadığıyla ilgilenmediğim için kendime ettiğim sitemlerden yanaklarım yanıyordu.

Ama bir şekilde cevap vermeliydim!

"Benzerliği tutturmak için değil, daha ziyade zihninde gördüğünün doğru olup olmadığını kıyaslayabilmek için." Daha konuşurken söylediğimin ne kadar temelsiz olduğunu hissettim.

Yıllarca ressamların yanlış ilkesini, sanatsal bir ürün çıkarabilmek için dış doğanın incelenmesi gereğini körü körüne yinelemiş, uygulamıştım; içgörüm ancak Hillel beni o gece uyandırdığında açılmıştı: Gözlerini açtığın anda yok olan, kapalı gözkapaklarının ardından görebilme yeteneği – hepsinin sahip olduğunu sandığı fakat milyonlarcasından hiçbirinin sahip olmadığı gerçek yetenek.

Zihinsel görünün kusursuz ölçeğindeki doğruluğun gözün kaba araçlarıyla ölçülme *ihtimalinden* nasıl söz edebilirdim!

Yüzündeki şaşkınlığa bakılırsa Mirjam da benzer şekilde düşünüyordu.

"Sözlerimi gerçek manasıyla almayın," diye özür diledim.

Pürdikkat, hakkâk kalemiyle şekil verişimi izliyordu.

"Bütün bunları aynen olduğu gibi taşa aktarmak son derece zor olmalı?"

"Bu sadece mekanik bir iş. En azından çoğu."

Sessizlik.

"Bittiğinde taşa ben de bakabilir miyim?" diye sordu.

"Zaten sizin için yapıyorum, Mirjam."

"Hayır, hayır. Olmaz... bu... bu..." Ellerinin gerildiğini görebiliyordum.

"Böylesine küçücük bir şeyi bile kabul etmeyecek misiniz?" diye sözünü kestim hemen, "sizin için daha fazlasını yapabilmek isterdim."

Telaşla yüzünü öte yana çevirdi.

Ne demiştim ben! Onu derinden incitmiş olmalıydım. Fakirliğine imada bulunmuş gibi olmuştum.

Ayıbımı örtebilir miydim acaba? O zaman daha kötü olmaz mıydı?

Harekete geçtim:

"Beni sakince dinleyin, Mirjam! Sizden rica ediyorum. Babanıza borcum öyle büyük ki hiçbir şeyle ölçemezsiniz..."

Tereddütle bana baktı, belli ki anlamıyordu.

"Evet, evet, çok şey borçluyum. Hayatımdan bile fazlasını."

"Bayıldığınız gün yanınızda durdu diye mi? Ama bu çok doğal."

Hissettim: Babasıyla beni bağlayanın ne olduğunu bilmiyordu. Babasının ondan gizlediğini açık etmeden ne kadar ileri gidebileceğimi özenle hesapladım.

"Bence maddi yardımdan çok daha önemlisi manevi yardım. Yani demek istediğim bir insanın ruhsal gücünün bir diğerine aksetmesi. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz, Mirjam? İnsan birini sadece fiziksel olarak değil, ruhsal olarak da iyileştirebilir, Mirjam."

"Ve babam..."

"Evet, babanızın bana yaptığı buydu!" Elinden tuttum. "En içten dileğimin onu olmasa bile, ona sizin kadar yakın olan birini sevindirmek olduğunu anlamıyor musunuz? Biraz olsun güvenin bana! Sizin için yerine getirebileceğim bir dileğiniz yok mu?"

Başını iki yana salladı: "Sizce ben burada mutsuz muyum?"

"Kesinlikle değilsiniz. Ama belki arada bir giderebileceğim endişeleriniz oluyordur? Boynunuzun borcu –bakın!– endişelerinizi benimle paylaşmak boynunuzun borcu! Mecbur kalmasanız bu kasvetli, karanlık sokakta neden yaşayasınız ki? Henüz çok gençsiniz, Mirjam ve..."

"Ama siz de burada yaşıyorsunuz, Herr Pernath," diye gülümseyerek sözümü kesti, "sizi bu eve bağlayan ne?"

Duraksadım. Evet, evet, doğruydu. Sahi, neden burada yaşıyordum ki? Kendime açıklayamıyordum. Seni bu eve bağlayan ne, diye tekrarladım içimden. Hiçbir açıklama bulamadım, bir an için nerede olduğumu dahi unuttum. Sonra aniden dalıp kendimi yukarıda bir yerlerde buldum –bir bahçede– çiçeklenmiş mürver ağaçlarının büyüleyici kokusunu aldım, aşağıda kalan şehre baktım.

"Bir yaranıza mı dokundum? Canınızı mı yaktım?" diyen Mirjam'ın sesi uzaklardan bana kadar ulaştı.

Üzerime eğilmiş, korku ve merakla yüzüme bakıyordu.

Onu endişelendirecek kadar uzun süre kaskatı kesilmiş, öylece oturmuş olmalıydım.

Bir süre içim dalgalandı, sonra aniden taşıverdi, sular altında kaldım, bütün yüreğimi döktüm Mirjam'a.

Ona, sevgili, eski bir dostuma; bütün hayatımı birlikte geçirdiğim, ondan hiçbir sırrımı saklamadığım bir dostuma anlatır gibi ne halde olduğumu, Zwakh'ın anlattığı bir hikâyeyle yıllar önce delirip geçmişimin hatırasını yitirdiğimi öğrenişimi anlattım – son zamanlarda kökleri o günlere dayanması gereken bazı görüntülerin giderek daha sık içimde peyda olduğunu, her şeyin açığa çıkıp beni yeniden paramparça edeceği ânı düşündükçe nasıl da tir tir titrediğimi anlattım.

Fakat babasıyla beni birleştirenin ne olduğundan, yeraltı tünellerinde yaşadıklarımdan ve diğer şeylerden hiç bahsetmedim.

İyice yanıma sokulmuş, soluksuz, derin, bana inanılmaz iyi gelen bir ilgiyle dinliyordu.

Sonunda ruhsal yalnızlığım fazla ağır geldiğinde kendimi ifade edebileceğim bir insan bulmuştum. Pek tabii: Hillel de vardı ama o benim için bulutların ötesinde bir varlık gibiydi; bir ışık gibi görünüp kaybolan, özlemini çektiğimde yanına yaklaşamadığım bir varlık.

Bunu ona söyledim, anladı beni. Babası olmasına rağmen o da onu öyle görüyordu.

Babası sonsuz bir sevgiyle bağlıydı kızına, kızı da babasına. "Fakat aramızda cam bir duvar var sanki," diye açıldı bana, "kırıp geçemediğim bir duvar. Oldum olası böyle. Çocukken onu rüyamda yatağımın yanında dururken gördüğümde üzerinde hep başhaham cübbesi olurdu: Göğsünde Musa'nın on iki taşlı altın levhası olur, şakaklarından mavi ışınlar saçılırdı. Sanırım sevgisi mezarları aşan, algılayabileceğimizden çok daha büyük türden bir sevgi. Gizli giz-

li onun hakkında konuşurken annem de hep öyle derdi." Aniden ürperdi, tüm vücudu titremeye başladı. Yerimden kalkacak oldum ama tuttu beni: "Sakin olun, bir şeyim yok. Sadece bir anı. Annem öldüğünde –onu nasıl da sevdiğini yalnız ben bilirim, o zamanlar küçücük bir kızdım– acıdan boğulacağım sanmıştım, babama koşup ceketine tutundum, çığlık atmak istiyor fakat yapamıyordum çünkü içimdeki her şey felç geçirmişti... sonra... sonra da... düşününce sırtımdan soğuk terler akıyor, bana gülümseyerek baktığını gördüm, alnımdan öptü beni ve elini gözlerimin üzerinden geçirdi. Ve o andan bugüne dek annemi kaybedişime dair duyduğum bütün acı içimden sökülüp alındı. Defnedilirken bir damla dahi gözyaşı dökemedim. Güneşi Tanrı'nın gökyüzündeki parlak eli olarak görüyor, insanların ağlayışına şaşıyordum. Babam tabutun arkasında, yanımda yürüyordu, başımı her kaldırışımda hafifçe gülümsüyordu bana, kalabalığın bunu görünce kapıldığı dehşeti hissedebiliyordum."

"Peki, mutlu musunuz, Mirjam? Tam anlamıyla mutlu? Bütün insanlığı aşmış bir varlığın babanız olduğu düşüncesinde sizin için aynı zamanda korkunç olan bir taraf yok mu?" diye sordum kısık sesle.

Mirjam sevinçle başını iki yana salladı:

"Mutlu bir uykudaymışım gibi yaşıyorum. Az önce bana bir endişem olup olmadığımı, neden burada yaşadığımızı sorduğunuzda, Herr Pernath, az kalsın gülecektim. Doğa güzel midir? Evet tabii, ağaçlar yeşil, gök mavidir ama ben gözlerimi kapattığımda hepsini çok daha güzel hayal edebilirim. Onu görmek için illa bir çayırda mı oturmam gerek? Ve birazcık sıkıntı, biraz da... biraz da açlık? Bunlar bin kez telafi ediliyorlar umut ve bekleyişle."

"Bekleyişle mi?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Bir mucizeyi bekleyiş. Bilmez misiniz? Hayır mı? Öyleyse çok ama çok yoksul bir insansınız. Bunu bu kadar az insanın bilmesi olur şey değil! Anlıyor musunuz, hiç dışarıya çıkmamamın ve kimseyle görüşmememin sebebi de bu. Gerçi eskiden birkaç arkadaşım

olmuştu –benim gibi Yahudi elbette– ama ayrı şeylerden konuşurduk. Onlar beni anlamazdı, ben de onları. Ben mucizelerden söz edince başta şaka yaptığımı sandılar, sonra ne kadar ciddi olduğumu, mucize deyince gözlüklü Almanların diyeceği gibi çimenlerin yasaya uygun şekilde büyümesini değil, tam olarak tersini kastettiğimi fark ettiklerinde beni deli yerine koymak istediler ama bunu yapmalarına da engel oldum, çünkü zekâm oldukça kıvraktı, İbranice ve Aramice öğrenmiştim, Targum'u* ve Midraşim'i** okuyabiliyor, bunlara benzer önemsiz birkaç şeyi daha yapabiliyordum. Sonunda hiçbir şey ifade etmeyen bir kelime buldular, bana 'kaçık' dediler.

"Onlara benim için Kutsal Kitap'ta ya da diğer kutsal metinlerde anlamlı olanın –önemli olanın– mucize, yalnızca mucize olduğunu, sadece mucizeye ulaşmanın gizli yolları olabilecek ahlâk ve etik hakkındaki yönergelerin olmadığını açıklamaya çalıştığımda bana sade basmakalıp sözlerle karşılık verebildiler çünkü dini metinlerin sadece pekâlâ medeni kanun kitabında da yer alabilecek kısımlarına inandıklarını açık açık söylemeye çekiniyorlardı. 'Mucize' kelimesini duyar duymaz huzursuz oluyorlardı. Yerin ayaklarının altından kaydığını söylüyorlardı.

"Sanki bundan daha olağanüstü bir şey olabilirmiş gibi!

"Bir keresinde babamı, dünya biz onu anlamsızlaştırana kadar hakkında düşünelim diye var, derken duydum – sonra, ancak bundan sonra hayat başlayabilirmiş. 'Hayat'la ne kastettiğini bilmiyorum ama zaman zaman günün birinde 'uyanacağımı' hissediyorum. Nasıl olacağını hayal edemesem de. Ama öncesinde mucizeler olmalı diye düşünüyorum hep.

"'Hiç mucize yaşadın mı da sürekli bekleyip duruyorsun' diye sıklıkla sorardı arkadaşlarım, ben hayır deyince aniden neşelenir, galibiyetlerinden emin olurlardı. Söyler misiniz, Herr Pernath, siz yüreği böyle olan insanları anlayabiliyor musunuz? Mucizeler yaşa-

* Tanah'ın Aramice çevirisi –ç*n*

** Musevi kutsal kitaplarının açıklamalarından oluşan külliyat –ç*n*

dığımı, küçük, ufacık da olsalar mucizeler yaşadığımı..." Mirjam'ın gözleri ışıldadı, "size anlatmak istiyordum..."

Sevinç gözyaşlarıyla neredeyse sesinin kesilecek gibi olduğunu duydum.

"Ama *siz* beni anlarsınız: Sık sık, haftalar, hatta aylarca," Mirjam sesini iyice alçalttı, "yalnızca mucizeler sayesinde hayatta kaldık. Evde hiç ekmek kalmadığında, bir dirhem bile kalmadığında, anlıyordum: Saati geliyordu! Sonra burada oturup bekliyordum, kalp atışlarımdan nefes alamayacak hale gelene dek bekliyordum.

"Sonra... sonra aniden bir şey beni kaldırıyordu yerimden, aşağıya koşup caddelerde dolanıyordum, babam gelmeden önce vaktinde evde olmak için olabildiğince hızla. Ve... ve her seferinde para buluyordum. Bazen fazla, bazen az ama her zaman en gerekli şeyleri alabileceğim kadar. Çoğu zaman caddenin ortasında bir gulden duruyordu. Uzaktan parıldadığını görüyordum, insanlar üstüne basıyor, basıp kayıyor ama hiçbiri fark etmiyordu. Bu bende bazen öyle bir taşkınlığa sebep oluyordu ki önce dışarı bile çıkmıyor, bir çocuk gibi gökten para ya da ekmek yağdı mı diye mutfakta yerleri yokluyordum."

Aklımdan bir şey geçti, dayanamayıp sevinçten gülümsedim.

Güldüğümü gördü.

"Gülmeyin, Herr Pernath," diye yalvardı. "Bana inanın, bu mucizeler büyüyecek, biliyorum ve bir gün..."

Onu yatıştırdım: "Gülmüyorum ki Mirjam! Ne biçim söz! Her sonucun altında sıradan sebepler arayan, sonra olaylar farklı şekilde gelişince –biz bu tür durumlarda Tanrı'ya şükür diyoruz!– inatçılık eden diğerleri gibi olmadığınız için müthiş mutluyum."

Bana elini uzattı:

"Bir daha bana –ya da bize–, Herr Pernath, yardım etmek istediğinizi söylemeyeceksiniz, değil mi? Eğer yardım ederseniz bir mucize yaşama ihtimalimi elimden almış olacağınızı artık biliyorsunuz?"

Söz verdim. Ama tam olarak içime sinmemişti.

O sırada kapı açıldı, içeri Hillel girdi.

Mirjam kucakladı onu, Hillel bana selam verdi. İçten ve tümüyle dostane bir şekilde ama yine soğuk bir "siz"le.

Üstünde hafif bir yorgunluk ya da tereddüt de var gibiydi. Yoksa yanılıyor muydum?

Belki de yalnızca odanın alacakaranlığından ileri geliyordu.

"Eminim buraya benden tavsiye istemeye gelmişsinizdir," diye başladı Mirjam bizi yalnız bırakınca, "şu yabancı hanımefendinin olayıyla ilgili?"

Afallamış halde lafını bölecektim ki araya girdi:

"Öğrenci Charousek'ten öğrendim. Sokakta ona seslendim çünkü gözüme tuhaflaşmış, değişmiş gibi geldi. Bana her şeyi anlattı. Yüreğinin bereketiyle. Sizin... ona para verdiğinizi de anlattı."

Yüzüme keskin bakışlarla bakıyor, her kelimesini son derece garip bir şekilde vurguluyordu ama bundaki maksadını anlamadım.

"Şüphesiz, böylelikle gökten birkaç damla mutluluk yağmış oldu –ve– ve şu durumda belki bir zararı da olmadı ama..." bir süre düşündü, "ama bazen yapılanlar insanın hem kendisine hem de başkalarına sadece acı getirir. Yardım etmek sandığınız kadar kolay değildir, sevgili dostum! Öyle olsa dünyayı kurtarmak çok, çok basit olurdu. Yoksa katılmıyor musunuz?"

"Siz de fakirlere yardım etmiyor musunuz? Çoğunlukla da elinizdeki her şeyi vererek, Hillel?" diye sordum.

Gülümseyerek başını iki yana salladı. "Bana kalırsa bir gecede soruya soruyla karşılık verecek kadar Talmudcu olmuşsunuz. Elbette bu şekilde tartışamayız."

Bir karşılık vermem gerekiyormuş gibi duraksadı ama neyi beklediğini yine anlamadım.

"Konuya geri dönecek olursak," diye devam etti farklı bir sesle, "himayenizdeki şahsın –hanımefendiyi kastediyorum– an itibarıyla bir tehlike içinde olduğunu sanmıyorum. Her şeyi doğal akışına bırakın. Gerçi şöyle bir söz de var: 'Zeki adam önlem alır,' ama daha zeki olan, bana kalırsa, bekler ve her şeye hazır olur. Belki Aaron

Wassertrum'la buluşmamız için bir fırsat doğar ama teklif ondan gelmeli – ben bir adım bile atmam, o gelmeli.

"Size veya bana, fark etmez, sonra onunla konuşurum. Tavsiyeme uymak ya da uymamak artık ona kalmış. Benden günah gitti."

Kaygıyla yüzünü okumaya çalıştım. Daha önce hiç bu kadar soğuk, böylesi tehditkâr konuşmamıştı. Ama siyah, çukur gözlerinin arkasında bir uçurum yatıyordu.

"Aramızda camdan bir duvar var sanki," diyen Mirjam'ın sözleri geldi aklıma.

Konuşmadan, yalnızca elini sıktım ve yürüdüm.

Kapıya kadar bana eşlik etti, ben merdivenlerden çıkarken bir kez daha arkama bakınca orada durduğunu, bana dostça el salladığını gördüm ama bir şey söylemek isteyen ve söyleyemeyen biri gibi.

Korku

Niyetim paltomu ve bastonumu alıp Zwakh, Vrieslander ve Prokop'un her akşam geç saatlere kadar oturup birbirlerine çılgınca hikâyeler anlattıkları "Zum alten Ungelt" isimli küçük meyhaneye akşam yemeğine gitmekti. Ama odama adımımı atmamla, bir el bedenimim üzerindeki bir örtüyü ya da onun gibi bir şeyi yırtıp atmış gibi maksadımı yitirmem bir oldu.

Havada bir gerilim vardı, nedenini açıklayamıyordum fakat yine de somut bir şey gibi oradaydı ve birkaç saniye içinde öyle bir şiddetle bana da sirayet etti ki, huzursuzluğumdan önce ne yapmam gerektiğini bilemedim: Işığı mı yaksaydım, arkamdan kapıyı mı kapatsaydım, otursa mıydım, yoksa volta mı atsaydım.

Ben yokken biri gizlice içeri girmiş, saklanmış olabilir miydi? Bana bulaşan korku bir insanın görülme korkusu muydu? Wassertrum buradaydı belki de?

Perdelerin arkasını yokladım, dolabı açtım, yan odaya baktım: Kimse yoktu.

Mahfaza da olduğu yerde duruyordu.

Acaba en iyisi, onlar için kaygılanmaktan tek bir harekette sonsuza kadar kurtulmak için bir azimle mektupları yakmak mıydı?

Yeleğimin cebinde anahtarı aramaya koyulmuştum bile – ama şimdi mi yapmalıydı? Yarın sabaha kadar yeterince vakit vardı.

Önce ışığı yakayım!

Kibritleri bulamıyordum.

Kapıyı kapattım mı? Birkaç adım geri gittim. Yeniden durdum öyle.

Niye ansızın bu korku?

Korkaklık ettiğim için kendime sitem etmek istedim: Aklım durdu. Cümlenin ortasında. Birdenbire çılgınca bir fikir çullandı üstüme:

Hızla, hızla masanın üzerine çıkmalı, bir sandalye kapmalı, havaya kaldırmalı, yukarıdan yerde sürünen "şeyin" kafasına indirmeliydim –olur da– olur da yanıma yaklaşırsa.

"Ama kimse yok ki," dedim yüksek sesle, kızdım kendime, "sen hayatında hiç korktun mu ki?"

Faydası yoktu. Soluduğum hava seyreliyor, eter gibi keskinleşiyordu.

Keşke *bir şey* görebilseydim: Akla gelebilecek en müthiş şeyi. O saniye korkum geri çekilirdi.

Gelmedi.

Gözümle bütün köşeleri delik deşik ettim:

Hiç.

Her yerde her zamanki tanıdık şeyler: mobilyalar, sandık, lamba, tablo, duvar saati – cansız, eski, sadık dostlar.

Gözümün önünde değişmelerini umdum, bana içimdeki boğucu korku hissinin sebebinin bir yanılsama olduğunu fark etmem için bir gerekçe vermelerini umdum.

O da olmadı. Şekillerine inatla sadık kaldılar. Odada hüküm süren yarı karanlık için doğal sayılamayacak denli inatla.

"Onlar da senin gibi baskı altındalar," diye geçirdim içimden. "En ufacık bir hareket yapacak kadar güvenemiyorlar kendilerine."

Duvar saati neden tik tak etmiyor?

Dört bir yana kurulmuş pusu her sesi yutuyordu.

Masayı sarstım, çıkardığı sesi duyabilmeme şaşırdım.

Hiç değilse rüzgâr evin etrafında ıslık çalsaydı! O bile yoktu! Ya da sobadaki odun çatırdasaydı. Ama ateş sönmüştü.

Ve havada o daimi, dehşet verici aynı pusu vardı – aralıksız, boşluksuz, suyun akması gibi.

Bütün duyularımın boşu boşuna ayakta bekleyişi! Bunu atlatabileceğimden şüpheliydim. Oda görmediğim gözlerle, plansızca gezinen, tutamadığım ellerle doluydu.

"Kendi kendini doğuran bir dehşet bu, akıl almaz raddede, insanı felç eden muazzam bir hiçlik, biçimi olmayan, düşüncemizin sınırlarını kemiren bir hiçlik," diye kavrar gibi oldum.

Dimdik durup bekledim. Belki bir on beş dakika beklemişimdir: Belki de bu "şey" aldanıp arkamdan sinsice bana sokulacaktı ve ben onu yakalayabilecektim?! Bir hamlede arkama döndüm: Yine hiç.

Aynı yıkıcı "hiçlik", var olmayan fakat tüyler ürpertici varlığıyla odayı dolduran hiçlik.

Dışarı mı çıksaydım? Ne tutuyordu beni?

"O da benimle gelir," diye anladım hemen kaçınılmaz bir kesinlikle. Işığı yaksam dahi bana hiçbir faydasının olmayacağının da farkındaydım – yine de uzun uzun çakmağı aradım, sonunda bulana kadar.

Ama mumum fitili yanmak bilmiyor, tütmekten öteye gitmiyordu: Küçük alevler yaşayamıyor, ölemiyordu fakat nihayetinde güç bela veremli bir varlığa dönüştüklerinde sarı, pis tenekeler gibi parıltısız kaldılar. Hayır, karanlık bundan daha iyiydi.

Mumu söndürüp kendimi kıyafetlerle yatağa attım. Kalp atışlarımı saydım: bir, iki, üç, dört... bine kadar, sonra yeni baştan – saatler, günler, haftalar gibi geldi bana, dudaklarım kuruyana, saçlarım dikelene kadar: Bir saniyelik bir rahatlama bile yok.

Tek bir saniyeliğine bile.

Dilime hangi kelime gelirse onu söylemeye başladım: "prens", "ağaç", "çocuk", "kitap" – kelimeler aniden tarihöncesi vahşi zamanlardan anlamsız, ürkütücü sesler olarak çırılçıplak karşımda durana, anlamlarını yeniden bulabilmek için var gücümle düşünmek zorunda kalana kadar inatla tekrarladım durdum: P-r-e-n-s? K-i-t-a-p?

Zaten delirmemiş miydim? Ya da ölmemiş. Kendimi yokladım. Ayağa kalk!

Koltuğa otur! Kendimi koltuğa bıraktım. Artık ölsem bari!

Yeter ki şu kansız, korkunç pusuyu artık hissetmeyeyim! "İstemiyorum is – te – mi – yo – rum," diye bağırdım. "Duymuyor musunuz?"

Dermansız, arkama yaslandım.

Hâlâ hayatta olduğuma inanamıyordum.

Herhangi bir şey düşünemeyecek veya yapamayacak halde gözlerimi doğruca önüme diktim.

"Neden bana ısrarla tohum uzatıp duruyor?" diye bir düşünce kabardı içimde, sonra alçaldı, yine kabardı. Alçaldı. Yine kabardı.

Yavaş yavaş önümde garip bir varlığın durduğunu fark ettim –belki de çoktandır, ben oturduğumdan beri orada duruyordu– bana elini uzattı.

Gri, geniş omuzlu, bodur bir insan boyundaki yaratık, beyaz ahşaptan sarmal biçiminde, boğumlu bir bastona dayanmıştı.

Kafasının olması gereken yerde tek seçebildiğim donuk dumandan oluşan bir sis topuydu.

Kesif bir sandal ağacı ve ıslak kayrak taşı kokusu yayılıyordu hayaletten.

Tümüyle savunmasız olduğum hissi yüzünden bilincimi yitirmek üzereydim. Onca zamandır sinirlerimi mahveden acısına katlandığım şey şimdi ölüm korkusuna dönüşmüş, bu varlığın biçimini almıştı.

Yaşama içgüdüm bana bu hayaletin yüzünü görürsem korkudan ve dehşetten delireceğimi söylüyor, beni buna karşı uyarıyor, kulaklarıma haykırıyordu – fakat bu şey beni bir mıknatıs gibi çekiyordu, gözlerimi bu donuk sis topundan alamıyor, üzerinde göz, burun, ağız arıyordum.

Ne kadar uğraştıysam boşuna: Duman hareketsiz kaldı. Her ne kadar gövdesinin üzerine her tür başı yerleştirmeyi başarıyor olsam da bunların her seferinde yalnızca benim hayal gücümden kaynaklandıklarını biliyordum.

Üstelik sürekli eriyip gidiyorlardı; handiyse kafayı hayal etmeyi başardığım saniye.

En uzun direnen, sadece bir Mısır İbis kuşunun başı oldu.

Hayaletin profili gölge gibi karanlığa karışıyor, fark edilmeyecek kadar büzüşüyor, sonra yeniden genişliyordu, tüm bedenine yayılan derin nefesler alır gibi, zaten fark edilir tek hareketi de buydu. Ayakları yerine kesik kemikleri değiyordu yere, kemiklerin üzerindeki et –gri ve kansız– kabarık rulolar halinde bir karış yukarıya çekilmişti.

Yaratık kıpırdamadan bana elini uzattı.

Küçük tohumlar vardı avucunda. Fasulye büyüklüğünde, kırmızı renkli, köşelerinde siyah noktalar olan tohumlar.

Bunları ne yapacaktım?!

Belli belirsiz sezdim: Müthiş bir sorumluluk vardı üzerimde – dünyevi her şeyi aşan türden bir sorumluluk– şayet doğru olanı yapmazsam.

İki terazi kefesi; her birine dünyadaki bütün yapıların yarısı kadar ağırlık yüklenmiş iki kefe sebepler diyarında bir yerlerde salınıyor, diye sezdim – ikisinden birine bir toz zerresi koyacak olsam, aşağıya iniyordu.

Dört bir yana kurulmuş korkunç pusu buydu! Anladım. "Kılını bile kıpırdatmal" diye önerdi aklım, "ölüm ebediyen gelmeyecek, beni bu acıdan kurtarmayacak olsa bile."

Fakat böyle de bir seçim yapmış olacaksın: Tohumları reddederek, diye bir fısıltı geldi içimden. Geri dönüş yoktu.

Yardım arayarak etrafıma bakındım, bana ne yapmam gerektiğini söyleyecek bir işaret yok mu diye.

Yoktu.

İçimde de ne bir öğüt ne bir fikir – her şey ölüydü, ölmüştü.

On binlerce insanın hayatı o korkunç anda bir tüy kadar hafif gelirdi, anladım.

Gece çoktan çökmüş olmalıydı çünkü odamın duvarlarını seçemiyordum artık.

Yandaki atölyeden ayak tıpırtıları geliyordu. Birinin dolabı ittiğini, çekmeceleri açtığını, bağıra çağıra yere fırlattığını duyuyordum, hırıltılı, kalın sesiyle yabani küfürler savururken Wassertrum'un sesini tanır gibi oldum. Dinlemedim. Benim için bir farenin tıkırtısı kadar önemsizdi. Gözlerimi kapadım:

İnsan yüzleri uzun sıralar halinde önümden geçiyordu. Gözkapakları sıkı sıkı kapalı, kaskatı ölü maskeleri: Benim soyum, benim atalarım.

Tipleri değişiyor gibi görünse de hep aynı kafatası yapısıyla kalkıyorlardı mezarlarından –dümdüz, ikiye ayrılmış saçları olanlar; kıvırcık, kısa kesilmiş saçları olanlar; peruklu, bukleli saçları olanlar– yüzyılların ötesinden yüz hatları gitgide daha tanıdık olana, sonunda hepsi birleşip tek bir yüze dönüşene kadar yaklaştılar: Atalarımın zincirinin son halkası olan Golem'in yüzüne.

Sonra karanlık, odamı sonsuz bir boşluğun içinde dağıttı, ben boşluğun ortasında koltuğumda oturduğumu biliyordum, önümde yine uzattığı koluyla gri gölge.

Gözlerimi açtığımda yabancı yaratıklar, birbiriyle kesişip bir sekiz biçimini alan iki daire halinde etrafımızda duruyordu.

Dairelerden birindekiler mor parıltılı kıyafetlerin, diğerindekiler kızıl siyah elbiselerin içindeydiler. Yabancı bir ırktan, uzun, anormal derecede zayıf yapılı, yüzleri parıltılı peçelerin ardına gizlenmiş insanlar.

Göğsümdeki, yüreğimdeki deprem bana karar ânının geldiğini söylüyordu. Parmaklarım tohumlara doğru uzandı: O an kızıl dairedeki siluetlerin titreştiğini gördüm.

Tohumları reddetmeli miydim? Titreme bu sefer de mavimsi daireyi sardı. Başsız adama baktım. Orada duruyordu, aynı pozisyonda: Önceki gibi kıpırtısız.

Hatta nefes almayı bile bırakmıştı.

Kolumu kaldırdım, ne yapmam gerektiğini hâlâ bilmiyordum – hayaletin uzanan eline öyle bir vurdum ki tohumlar yerlere saçıldı.

Bir anda, elektrik çarpmış gibi aniden, bilincim kayıp gitti elle-

rimden, sonsuz bir uçuruma düşüyorum sandım, sonra ayaklarım yerde dururken buldum kendimi.

Gri yaratık kaybolmuştu. Aynı şekilde kızıl dairedekiler de.

Mavimsi siluetlerse etrafımda bir çember oluşturmuştu, göğüslerinde altın hiyerogliflerden bir yazıt taşıyorlardı, başsız hayaletin elinden düşen kırmızı tohumları işaretparmaklarıyla başparmakları arasında sessizce –bir yemine benziyordu bu– yukarı kaldırdılar.

Dışarıda bir dolu fırtınasının pencereleri dövdüğünü, göğün kükreyerek havayı yırttığını duydum.

Öfkeden şuurunu tümüyle yitirmiş bir kış fırtınası şehrin üstünde kıyameti koparıyordu. Vltava'dan fırtınanın ritmik aralıklarla gelen uluyuşlarıyla nehrin üstündeki buz tabakasının kırıldığını bildiren boğuk top atışları duyuluyordu. Oda kesintisiz bir şekilde arka arkaya düşen şimşeklerin ışığında çakmak çakmak oluyordu. Birdenbire kendimi öyle halsiz hissettim ki dizlerim titredi, oturmak zorunda kaldım. "Sakin ol," dedi yanımda bir ses usulca, "sakin ol, bugün Lelschimurim: Korunma Gecesi."

Fırtına yavaş yavaş dindi, sersemleten gürültü, dolu tanelerinin tekdüze bir şekilde çatılara vuruşuna döndü.

Uzuvlarımdaki uyuşukluk öyle artmıştı ki çevremde olup biteni ancak kör duyularımla ve yarı rüyadaymış gibi algılıyordum:

Dairenin içinden biri şunları söyledi: "*Aradığınız kişi burada değil.*" Ötekiler yabancı bir dilde bir karşılık verdiler.

Bunun üzerine ilk konuşan kısık sesle yine bir şey söyledi, cümlesinde "Enoch" ismi geçti ama gerisini anlamadım: Rüzgârın nehirden bu yana taşıdığı çatlayan buz tabakalarının uğultusu fazla yüksekti.

Sonra biri dairenin dışına çıktı, önümde durdu, göğsündeki hiyeroglifi işaret etti –diğerlerinin göğsünde yazan da aynı harflerdi– okuyup okuyamayacağımı merak ettim.

Ve –bitkinlikten kekeleyerek– okuyamadığımı söylediğimde bana avucunu uzattı ve yazı parıl parıl benim göğsümde belirdi, harfler önce Latinceydi:

CHABRAT ZEREH AUR BOCHER*

Sonra yavaş yavaş bilmediğim harflere dönüştüler. Ardından Hillel'in dilimi çözdüğü o geceden beri tadını unuttuğum derin, rüyasız bir uykuya daldım.

* Frankfurt'ta yerleşik olan Yahudi mason locası. "Altın Şafak" ile yakından bağlantılı olduğu iddia edilmiştir. –*yhn*

Dürtü

Son günlerde saatler uçarcasına geçmişti. Yemek yiyecek vakit bile bulamıyordum neredeyse.

Karşı konulmaz bir fiziksel faaliyette bulunma arzusu beni sabahtan akşama dek çalışma masama zincirliyordu.

Mücevher tamamlanmıştı, Mirjam bir çocuk gibi sevinmişti buna.

İbbur Kitabı'ndaki "İ" harfi de onarılmıştı.

Arkama yaslanıp huzurla, o gün yaşanan ufak tefek şeyleri geçirdim zihnimden:

Bana hizmet eden ihtiyar kadının fırtınadan sonraki sabah, gece taş köprünün yıkıldığı haberiyle odama dalışını.

Garip: Yıkılmış! Belki de tam benim tohumları – hayır, hayır, düşünme bunu. O gün olanlar gerçeklik kisvesine bürünmüş olabilirdi fakat ben kendiliğinden yeniden uyanana kadar onu göğsümde gömülü bırakmaya kararlıydım – ona dokunmamaya.

Köprüden geçeli, taş heykellere bakalı ne kadar olmuştu – şimdiyse yüzyıllara dayanan köprü enkaza dönmüştü.

Ona bir daha adımımı atamayacak olmam handiyse hüzünlendiriyordu beni. Yeniden inşa edilse dahi artık o eski, gizemli, taş köprü olmayacaktı.

Mücevheri keserken saatlerce bunu düşünmüştüm, sanki hiçbir zaman unutmamışım gibi doğal, canlı haliyle gözümün önündeydi: Çocukken ve sonraki yıllarda da, şu an kuduran suların dibini

boylayan Azize Lutgardis'in ve diğer hepsinin heykellerine ne çok bakmıştım.

Gençliğimde benim dediğim bir sürü sevimli, küçük şey yeniden önümde belirmişti – annem, babam ve bir sürü okul arkadaşım. Yalnızca yaşadığım evi hatırlayamıyordum.

Bir gün aniden, en ummadığım anda gözümün önüne geleceğini biliyordum, seviniyordum buna.

Her şeyin bir kerede doğal ve basit bir şekilde içimde hallolduğu hissi çok huzur vericiydi.

Geçen gün *İbbur Kitabı*'nı mahfazadan çıkardığımda –kitabın hiç de şaşırtıcı bir tarafı yoktu, yalnızca yaldızlı harflerle süslenmiş, eski parşömen bir kitabın görüneceği gibi görünüyordu– bana tamamen doğal gelmişti.

Nasıl olmuştu da beni ürkütmüştü anlayamıyordum!

İbranice yazılmıştı, benim için büsbütün anlaşılmazdı.

O yabancı, kitabı almaya ne zaman gelecekti acaba?

Ben çalışırken gizli gizli içimde toplanan yaşama sevinci tüm o canlandırıcı tazeliğiyle yeniden uyanıyor, bana kalleşçe saldırma niyetindeki karanlık düşünceleri kovuyordu.

Hızla Angelina'nın fotoğrafını aldım elime –altındaki ithafı kesmiştim– öptüm onu.

Her şey çok budalaca ve anlamsızdı ama bir kez olsun mutluluğu hayal etmemek, pırıl pırıl şu ana tutunmamak, sabun köpüğü gibi de olsa bundan sevinç duymamak niye?

Yüreğimdeki özleme vaatlerde bulunup onu kandıran şey gerçekleşemez miydi? Bir gecede ünlü bir adam olmam büsbütün imkânsız mıydı? Soyluluk bakımından olmasa da ona eşit olmam? Hiç değilse Dr. Savioli'yle eşit? Mirjam'a yaptığım mücevheri düşündüm: Öyle birkaç tane daha yapabilsem – hiç şüphe yok ki tüm zamanların en iyi sanatçıları bile daha iyisini hiç yapamamıştı.

Bir tesadüf oldu diyelim: Angelina'nın kocası aniden öldü?

Ansızın ürperdim: Ufacık bir tesadüf – ve umudum, pervasız

umudum biçim kazandı. Her an kopabilecek incecik iplere bağlıydı mutluluk, kopuverseler kucağıma düşecekti.

Mucizevi şeyler şimdiye dek binlerce kez gerçekleşmemiş miydi? İnsanlığın varlığından bile habersiz olduğu şeyler? Birkaç hafta içinde içimde uyanan, beni şimdiden ortalamanın çok üstüne çıkaran sanatsal yeteneğim *mucize* değil miydi?

Üstelik daha yolun *başındaydım*!

Mutlu olmaya hakkım yok muydu? Mistik olmakla arzusuz olmak aynı anlama mı geliyordu?

İçimden gelen "evet"i bastırdım: Yalnızca bir saat daha hayal kurayım –bir dakika daha– kısacık bir varoluş süresi! Ve gözüm açık rüya gördüm: Masadaki değerli taşlar büyüdü de büyüdü, renkli şelalelerle dört bir yanımı sardı. Opal ağaçlar gruplar halinde yan yana duruyor ve dev bir tropik kelebeğin kanatları gibi mavi mavi harelenen gökyüzünün ışık dalgalarını sıcacık yaz kokusuyla dolu çayırların üzerine bir kıvılcım yağmuru halinde saçıyordu.

Susadım ve parlak sedeften kaya bloklarının üzerinden çağıldayan derenin buz gibi dalga köpüklerinde serinlettim uzuvlarımı.

Yamaçların üzerinden, çiçeğe doymuş baygın bir esinti geliyor, beni yasemin, sümbül, nergis, defne kokularıyla sarhoş ediyordu...

Dayanılır gibi değil! Dayanılır gibi değil! Resmi kapattım. Susamıştım.

Bunlar cennetin ıstırabıydı. Pencereyi açtım, alnıma yumuşak bir rüzgâr esti. Yaklaşan baharın kokusunu taşıyordu.

Mirjam!

Mirjam'ı düşünmeden edemiyordum. Bana bir mucize, gerçek bir mucize gerçekleştiğini anlatmaya geldiğinde heyecandan düşmemek için duvara tutunmak zorunda kalmıştı: Fırıncının koridordan mutfak penceresinin parmaklıkları arasına bıraktığı somunun içinde altın bulmuştu.

Cüzdanıma uzandım. Umuyordum ki bugün henüz çok geç kalmamıştım ve ona bir dukalık bir büyü daha yapabilirdim!

Her gün, kendi tabiriyle bana arkadaşlık etmek için beni ziyarete gelmiş fakat neredeyse hiç konuşmamıştı, "o mucize" öylesine ihya etmişti onu. Yaşadığı deneyim yüreğinin derinliklerine nüfuz etmişti, bazen aniden, hiçbir sebep olmaksızın –sadece mucizeyi hatırlamanın etkisiyle– dudaklarına kadar sararıp solduğunu gözümün önüne getirince bir körlükle, menzili sınırsızlığa ulaşan şeylere sebep olduğumu düşünüp fenalaşıyordum.

Hillel'in son, imalı sözlerini de hatırlayıp bununla ilişkilendirince iyice buz kesiyordum. Gerekçemin saflığı bir mazeret olamazdı, amaç aracı mubah kılmıyordu, farkındaydım.

Üstelik ya şu "yardım etmek isteme" gerekçesi yalnızca "görünüşte" safsa? Bunun arkasında gizli bir yalan saklı olamaz mıydı? Bencilce, bilinçsizce bir kahramanı oynama arzusu?

Kendimden şüphe etmeye başladım.

Besbelli Mirjam'a dair yargım fazlasıyla yüzeyseldi.

Sırf Hillel'in kızı olduğu için bile diğer kızlardan farklı olmalıydı.

Nasıl bu kadar pervasız olabilmiş, belki de benimkinden katbekat yüksekte duran bir iç dünyaya böylesine ahmakça müdahale edebilmiştim!

Yüz hatlarının bile; günümüzün akılcı insan tipinden ziyade Mısır'ın Altıncı Hanedanı'na yüz kat daha çok yakışacak, hatta onlar için bile fazla aşkın kalacak yüz hatlarının bile benim için uyarı mahiyetinde olması gerekirdi.

"Yalnızca aptallar dış görünüşe itimat etmez." Bir zaman bir yerde okumuştum bunu. Ne kadar doğruydu! Ne kadar doğru!

Mirjam'la artık iyi arkadaştık, ona her gün ekmeğin içine duka sokanın ben olduğumu itiraf etmeli miydim?

Darbe fazla ani olurdu. Bayıltırdı onu.

Buna cüret edemezdim, daha ihtiyatlı davranmalıydım.

Bir şekilde "mucizeyi" mi hafifletseydim? Parayı ekmeğin içine

koymak yerine, kapıyı açınca bulabileceği şekilde merdivene mi bıraksaydım mesela, vesaire vesaire? Yeni bir şey, daha az kaba olan bir şey düşünülebilirdi, kızı mucizevi olandan yavaş yavaş yine olağan olana yönlendirecek herhangi bir yol, diye avutuyordum kendimi.

Evet. Doğrusu buydu.

Yoksa doğrudan düğümü mü çözseydim? İşin aslını söyleyip babasına mı danışsaydım? Utançtan yüzüm kızardı. Diğer bütün yollar kapanırsa bu adımı atmak için yeterince zaman vardı.

Ama hemen işe koyulmalı, hiç zaman kaybetmemeli!

Aklıma aniden iyi bir fikir geldi: Mirjam'ı çok değişik bir şey yapmaya ikna etmeli, yeni izlenimler edinsin diye onu alışık olduğu çevreden birkaç saatliğini de olsa çıkarmalıydım. Bir araba tutup gezintiye çıkabilirdik. Yahudi Mahallesi'nden kaçındığımız sürece bizi kim tanırdı ki?

Belki yıkılmış köprüye bakmak ilgisini çekerdi?

Ya da benimle gitmeyi terbiyesizlik olarak görürse yaşlı Zwakh veya eski arkadaşlarından biri gitmeliydi onunla.

İtiraz kabul etmemeye kesinkes kararlıydım.

Kapı eşiğinde az daha bir adamı yere deviriyordum.

Wassertrum!

Anahtar deliğinden içeriyi gözetlemiş olmalıydı, çünkü ona çarptığımda eğik duruyordu.

"Beni mi aramıştınız?" diye sordum sert bir sesle.

Kendi anlaşılmaz jargonunda özür mahiyetinde kekeleyerek birkaç kelime etti, sonra evet dedi.

Biraz daha yaklaşmasını, oturmasını istedim ama masanın başında dikildi kaldı, sinirle şapkasının kenarını büküyordu. Yüzünden ve her hareketinden, boş yere benden saklamaya çalıştığı derin bir düşmanlık yansıyordu.

Bu adamı daha önce hiç bu kadar yakından görmemiştim. İnsanı tiksindiren, ürkütücü çirkinliği değildi (bu bende daha çok şefkat

uyandırıyordu: Doğanın doğar doğmaz öfke ve nefretle yüzüne tekmeyi geçirdiği bir mahlûk gibi görünüyordu), başka bir şey, ondan yayılan, tartıya gelmez bir şeydi bunun sebebi.

Charousek'in yerinde tespitiyle "kan"ıydı.

İstemsiz bir şekilde, girişte ona uzattığım elimi sildim.

Ne kadar çaktırmadan yaptıysam da fark etmiş gibiydi çünkü aniden yüz hatlarında alevlenen nefretini bastırabilmek için var gücüyle zorladı kendini.

"Yeriniz güzelmiş," dedi sonunda ağır bir aksanla, ona konuşmayı başlatmak gibi bir iyilik yapmayacağımı anlayınca.

Sözleriyle çelişkili olarak bu sırada gözlerini kapamıştı, belki de benimle göz göze gelmemek için. Yoksa böyle yaparak yüzüne daha masum bir ifade verebileceğini mi sanıyordu?

Yüksek Almanca konuşmak için harcadığı çabayı âdeta duyabiliyordum.

Kendimi karşılık vermek zorundaymışım gibi hissetmedim, konuşmaya devam etmesini bekledim.

Mahcubiyet içinde –Tanrı bilir niye– Charousek'in ziyaretinden beri masanın üzerinde duran eğeye uzandı ama sonra istemsizce, sanki yılan sokmuş gibi elini derhâl geri çekti. İçin için, farkında olmadığı ruhsal hassasiyetine hayret ettim.

"Kuşkusuz, elbette, böyle güzel bir yerinizin olması iş için," diyecek kadar topladı kendini, "hele de böylesi asil konuklarınız varken."

Sözlerinin üzerimdeki etkisini görmek için gözlerini açacak oldu ama belli ki bunun için erkendi henüz, derhâl yeniden kapattı.

Onu köşeye sıkıştırmak istiyordum: "Geçen gün arabasıyla buraya gelen hanımefendiyi mi kastediyorsunuz? Nereye varmak istediğinizi açık açık söyleyin!"

Bir an duraksadı, sonra beni sertçe bileğimden yakalayıp pencereye sürükledi.

Takındığı garip, sebepsiz tavır bana birkaç gün önce sağır dilsiz Jaromir'i mağarasına çekişini hatırlattı.

Çarpık parmaklarıyla parlayan bir şey uzattı bana:

"Ne dersiniz, Herr Pernath, buna bir şeyler yapabilir misiniz?"

Altın bir saatti bu, kapakları öyle yamuk yumuk olmuştu ki sanki biri kasten bükmüş gibiydi.

Bir büyüteç aldım: Menteşelerin yarısı yerinden çıkmıştı ve içinde – oraya bir şey mi kazınmıştı? Okunmuyordu, üstelik üzerinde yakın zamanda oluşmuş çok sayıda çizik vardı. Yavaş yavaş çözdüm yazıyı:

K-rl Zott-mann

Zotmann? Zottmann? Nerede görmüştüm bu ismi? Zottmann? Hatırlayamıyordum. Zottmann?

Wassertrum büyüteci handiyse kaptı elimden:

"Çalışmasında bir sıkıntı yok, ona ben baktım. Ama kasası, o gitmiş."

"Sadece birkaç kez hafifçe vurulsa yeter, en fazla iki üç lehim. Bunu sizin için herhangi bir altın ustası da pekâlâ yapabilir, Herr Wassertrum."

"Sağlam bir iş olmasına önem veriyorum. Derler ya: Sanatsal bir iş," diye telaşla lafımı böldü. Neredeyse endişeyle.

"İyi madem, sizin için bu kadar değerliyse..."

"Çok değerli!" Şevkinden sesi çatladı. "Kendim takmak istiyorum, saati yani. Onu birine gösterdiğimde şöyle diyebilmek istiyorum: Şuna bir bakın, Herr von Pernath böyle çalışır işte."

Adamdan tiksindim, iğrenç dalkavukluklarını resmen tükürerek yüzüme sıçratmıştı.

"Bir saat içinde gelirseniz halletmiş olurum." Wassertrum kasılıp kıvrandı: "Olmaz. İstemiyorum. Üç gün. Dört gün. Gelecek haftaya kadar vaktiniz var. Bütün hayatım boyunca sizi sıkıştırdığım için vicdan azabı çekmek istemiyorum."

Amacı neydi de böylesine kendinden geçiyordu ki? Yan odaya geçip saati mahfazanın içine koydum. Angelina'nın fotoğrafı en üstte duruyordu. Hızlıca kapattım kapağı, olur da Wassertrum arkamdan bakar diye.

Döndüğümde renginin attığı çarptı gözüme.

Onu iyice bir süzdüm ama şüphem hemen dağıldı. İmkânsızdı! Görmüş olamazdı.

"Tamam, öyleyse haftaya," dedim ziyaretini sonlandırmak için.

Birdenbire artık hiç acelesi yokmuş gibi davranarak bir sandalye çekip oturdu.

Öncekinin aksine konuşurken balık gözlerini kocaman açıyordu, ısrarla yeleğimin en üstteki düğmesine dikti gözlerini. Sessizlik.

"O kokot kesin size bir şeyler ortaya çıkarsa hiçbir şey bilmiyorum deyin demiştir. De mi?" diye köpürdü hiçbir girizgâha gerek duymadan ve yumruğunu masaya indirdi.

Bir konuşma biçiminden diğerine geçişindeki, dalkavukluktan şimşek hızıyla zorbalığa sıçrayışındaki kopukluğun ürkütücü, garip bir yanı vardı ve insanların çoğunun, bilhassa da kadınların, eğer onlara karşı ufacık bir silahı dahi varsa kaşla göz arasında eline düşmelerini çok olası buldum.

Yerimden sıçramak, onu yakasından tutup kapının önüne koymak, aklımdan geçen ilk düşünce oldu. Sonra, önce iyice bir ağzını yoklasam daha zekice olmaz mı diye düşündüm.

"Gerçekten ne kastettiğinizi anlamıyorum, Herr Wassertrum." Olabildiğince aptal bir ifade takınmaya çalıştım. "Kokot mu? Kokot ne demek?"

"Size bir de Alamanca mı öğreteceğim?" diye tersledi beni. "İpliği pazara çıkınca mahkemede tanık olarak yemin etmeniz gerekecek. Beni anlıyor musunuz?! Benden söylemesi!" Bağırmaya başladı: "Yüzüme bakıp da 'onun' oradan," başparmağıyla atölyeyi işaret etti, "üstünde yalnızca bir örtüyle size kaçtığını inkâr edemeyeceksiniz!"

Öfke gözlerime sıçradı. Dolandırıcıyı göğsünden yakalayıp sarstım:

"Bu tonla tek kelime daha ederseniz sizin kemiklerinizi kırarım! Anlaşıldı mı?"

Beti benzi atmış halde sandalyeye çöküp kekeledi:

"Ne? Ne? Ne istiyorsunuz? Ben sadece söyledim."

Sakinleşmek için odada birkaç kez volta attım. Özür dilemek için salyalarını saça saça geveledikl erine kulak asmadım.

Sonra hemen karşısına oturdum, niyetim Angelina'yla ilgili meseleyi ona ilk ve son kez açıklamak, uzlaşıyla çözülmezse onu düşmanlığını sergilemeye, zayıf birkaç okunu da vaktinden önce atıp cephaneliğini tüketmeye zorlamaktı.

Müdahalelerine hiç aldırış etmeden her tür şantajcının –bu kelimeyi özellikle vurguladım– başarısızlığa mahkûm olduğunu, tek bir suçlamasını bile kanıtlarla destekleyemeyeceğini ve tanıklık etmekten (iş bu raddeye gelir de tanıklık etme ihtimalim doğarsa) kurtulmanın bir yolunu muhakkak bulacağımı arka arkaya saydım. Angelina'nın bana, onu kurtaramayacağımı anladığım anda gerekirse *yalancı şahitlik* yapabileceğim kadar yakın olduğu söyledim.

Yüzündeki bütün kaslar seğirdi, tavşan dudağı burnuna kadar çekildi, dişlerini göstere göstere hindi gibi guruldayarak ikide bir araya girdi: "Ben o kokottan ne isteyeyim ki? Fakat dinleyin!" Beni lafa boğamadıkça sabırsızlıktan kendini kaybediyordu. "Benim derdim Savioli'yle, o Tanrı'nın cezası köpekle... onunla... onunla..." diye kükredi aniden.

Soluk soluğa kaldı. Hemen durdum ben de: Nihayet olmasını istediğim noktayı gelmişti ama aklını başına toplayıp gözlerini yeniden yeleğime dikti.

"Bakın, Pernath," kendini bir tüccarın soğukkanlı, ölçülü konuşma biçimini taklit etmeye zorluyordu. "Siz sürekli şu ko... kadından bahsediyorsunuz. Güzel: Kadın evli. Güzel: Bir de ilişkisi var şu – şu genç çapkınla. Ama benim bununla ne ilgim var?" Ellerini yüzüme doğru sağa sola oynatıyordu, parmak uçlarını sanki bir tutam tuz tutuyormuş gibi birbirine bastırmıştı. "O kokot bu işi kendi çözsün. Ben bir beyefendiyim, siz de bir beyefendisiniz. Bu ikisini de tanıyoruz. De mi? Ben sadece paramı istiyorum. Anlıyor musunuz, Pernath?!"

Şaşkınlıkla kulak kesildim.

"Hangi parayı? Dr. Savioli'nin size bir borcu mu var?"

Wassertrum soruyu savuşturdu:

"Onunla bir hesabım var. Bu da aynı kapıya çıkar."

"Onu öldürmek istiyorsunuz!" diye bağırdım.

Yerinden fırladı. Sendeledi. Birkaç kez için için güldü.

"Aynen öyle! Öldürmek! Bu komediyi daha ne kadar sürdürmeyi düşünüyorsunuz?" Kapıyı gösterdim: "Çıkın gidin artık."

Ağır ağır şapkasına uzandı, başına takıp gitmeye kalktı. Sonra aniden duraksadı ve ondan asla beklemeyeceğim bir sakinlikle konuştu:

"Doğru. Sizi bu işin dışında tutmak istemiştim. Peki. Madem olmuyor, olmasın. En çok yarayı en merhametli berber açarmış. Benim kimseyi kayıracak halim kalmadı. Keşke azıcık akıllı olsaydınız, Savioli sizin de yolunuzu tıkıyor!? Ben artık *üçünüzün de*," eliyle bir boğaz sıkma hareketi yapıp ne kastettiğini gösterdi, "*gırtlağını sıkacağım.*"

Yüzünde öyle şeytani bir gaddarlık vardı ve kendinden öyle emin görünüyordu ki kanım dondu. Benim de, Charousek'in de bilmediği bir silah olmalıydı elinde. Yerin ayaklarımın altından kaydığını hissettim.

"*Eğel Eğel*" diye bir fısıltı duydum beynimde. Uzaklığı hesapladım: Masaya kadar bir adım –Wassertrum'a iki– sıçramak istedim, tam o anda yerden bitmiş gibi, eşikte Hillel belirdi.

Oda gözümün önünde bulanıklaştı.

Tek gördüğüm, Hillel'in –bir sisin içindeymişim gibi– hareketsiz durduğu, Wassertrum'un adım adım duvara doğru geri çekildiğiydi.

Sonra Hillel'in konuştuğunu duydum:

"Şu cümleyi bilirsiniz, Aaron: *Bütün Yahudiler birbirinin kefilidir.* İşi zorlaştırmayın." İbranice birkaç kelime daha ekledi, anlamadım.

"Neden kapılarda casusluk ediyorsunuz?" diye çıkıştı hurdacı titreyen dudaklarıyla.

"Kapı dinleyip dinlemediğim sizi hiç ilgilendirmez!" Hillel yine İbranice bir cümleyle bitirdi lafını, bu seferki kulağa bir tehdit gibi geliyordu. Olayın kavgaya döneceğini tahmin ediyordum ama Was-

sertrum cevaben ağzını bile açmadı, bir an için düşündü, sonra meydan okurcasına çekip gitti.

Merakla Hillel'in yüzüne baktım. Bana susmamı işaret etti. Belli ki bir şey bekliyordu, çünkü kulağını tümüyle koridora vermişti. Kapıyı kapatmaya gidecek oldum: Sabırsız bir el hareketiyle durdurdu beni.

Bir dakika henüz geçmişti ki hurdacı ağır adımlarla yine merdivenlerden çıktı. Hillel tek kelime etmeden dışarı çıkıp ona yol verdi. Wassertrum, Hillel kulak eriminden çıkana dek bekledi, sonra sinirle homurdandı: "Bana saatimi geri verin."

Kadın

Charousek nerede kalmıştı?

Neredeyse 24 saat geçmiş ve hâlâ görünmemişti.

Kararlaştırdığımız işareti mi unutmuştu? Yoksa görmüyor muydu?

Pencereye gidip aynayı üzerine vuran güneş ışığı tam olarak bodrum katındaki dairesinin parmaklıklı penceresine düşecek şekilde yerleştirdim.

Hillel'in –dünkü– müdahalesi beni epey rahatlatmıştı. Bir tehlike yaklaşmakta olsa kesin beni uyarırdı.

Hem Wassertrum önemli bir teşebbüste bulunmuş olamazdı. Odamdan çıktıktan hemen sonra dükkânına dönmüştü – aşağıya şöyle bir baktım: Doğru, ocak saclarının arkasına yaslanmış, kıpırtısız duruyordu, tıpkı onu sabah vakti gördüğüm gibi.

Dayanılmaz, sonsuz bir bekleyiş!

Yan odanın açık penceresinden içeri giren yumuşak bahar havası beni özlemden hasta ediyordu.

Eriyip çatılardan akan damlalar! Güneş ışığında parıldayan incecik su çizgileri!

Görünmez iplerle beni dışarıya çekiyordu. Sabırsızlık içinde odada aşağı yukarı yürüdüm. Bir koltuğa attım kendimi. Sonra yeniden kalktım.

Belirsiz bir aşkın göğsümde tutkuyla filizlenişi; boyun eğmek bilmiyordu.

Bütün gece ıstırap vermişti bana. Bir an için yanıma sokulan

Angelina olmuştu, sonra yine görünüşte tamamen zararsız bir şekilde Mirjam'la konuşuyordum, bu görüntüden kurtulur kurtulmaz Angelina geri geldi, öptü beni. Saçının kokusunu aldım, yumuşak samur kürkü boynumu kaşındırdı, çıplak omuzlarından kayıp gitti, ardından Rosina'ya dönüştü, sarhoş, gözleri yarı kapalı, –üstünde bir frak– teni çırılçıplak dans eden Rosina'ya, bunların hepsi yarı uyku halindeyken oluyordu ama bu hal tıpkı uyanıklık gibiydi. İnsanı yiyip bitiren, tatlı, loş bir uyanıklık gibi.

Sabaha doğru ikizim yatağımın başında duruyordu; Hillel'in sözünü ettiği gölgemsi Habal Garmin, "Kemiklerin soluğu." Gözlerinde gördüm: Benim emrimdeydi, dünyevi şeylere ya da öte dünyaya dair ona sorabileceğim her soruyu cevaplamak zorundaydı, *beklediği* de buydu ama bilinmeyene susuzluğum kanımın boğuculuğuna karşı gelemiyor ve aklımın çorak topraklarına sızıyordu. Hayaleti yolladım, Angelina'nın yansımasına dönsün diye, o da büzülüp alef harfinin şeklini aldı, yeniden büyüdü, önceden *İbbur Kitabı*'nda gördüğüm, nabzı deprem gibi atan, anadan üryan heykel kadına dönüştü, üstüme eğildi, sıcacık etinin baygın kokusunu soludum.

Charousek hâlâ gelmemiş miydi? Kilise kulelerinden çanların sesi geliyordu.

On beş dakika daha bekleyecektim, sonra dışarı! En güzel kıyafetlerini giymiş insanlarla dolu işlek caddelerde dolanacak, şehrin zenginlere ait kısmındaki neşeli kalabalığa karışacak, nazlı yüzleri, minicik elleri ve ayakları olan güzel kadınlar görecektim.

Belki o sırada tesadüfen Charousek'le karşılaşırım, diye avutuyordum kendimi.

Zamanı daha hızlı defedebilmek için kitaplıktan eski tarot kartlarını aldım.

Belki resimler bende heyecan uyandırır, bir kabartma taslağı çıkarırdım?

Pagat'ı aradım.

Bulamadım. Nereye gitmişti ki?

Kartları bir kez daha gözden geçirirken gizli anlamlarını düşün-

meye daldım. Özellikle de "Asılan Adam"ın anlamını, ne demekti acaba?

Gökle yer arasında, baş aşağı, kolları arkasından bağlı, sağ baldırı sol bacağına dolanmış halde, bir çarmıha benzeyen ters bir üçgene iple asılmış bir adam? Anlaşılmaz bir benzetme.

İşte! Sonunda! Charousek geldi. Yoksa gelmedi mi?

Güzel bir sürpriz, gelen Mirjam'dı.

"Biliyor musunuz, Mirjam, az önce yanınıza gelmek, sizden benimle bir gezintiye çıkmanızı rica etmek istemiştim." Gerçek tam olarak böyle değildi ama üstüne düşünmedim. "Beni reddetmezsiniz, değil mi?! Bugün yüreğim öyle sevinç dolu ki, siz, Mirjam, tam da siz, sevincimi taçlandırmak zorundasınız."

"Gezintiye çıkmak mı?" diye tekrarladı, öyle şaşkındı ki kendimi tutamayıp yüksek sesle bir kahkaha attım.

"Teklifim bu kadar şaşırtıcı mı?"

"Hayır, hayır, ama..." doğru kelimeleri aradı, "duyulmamış derecede tuhaf. Gezintiye çıkmak!"

"Yüz binlerce insanın bunu yaptığını, aslında hayatları boyunca başka hiçbir şey yapmadıklarını göz önünde bulundurursanız hiç de tuhaf değil."

"Doğru, diğer insanlar!" dedi, hâlâ ne diyeceğini bilemiyordu.

İki elini de tuttum:

"Diğer insanların sevinçle yaşadığı şeyleri, sizin Mirjam, çok çok daha fazlasıyla tatmanızı isterim."

Birden ölü gibi soldu, bakışlarındaki katı uyuşukluktan ne düşündüğünü anladım.

Yüreğim sızladı.

"Bunu sürekli düşünüp duramazsınız, Mirjam," diye ikna etmeye çalıştım, "yani... o mucizeyi. Bana söz verin olmaz mı... dostluğumuz hatırına?"

Sözlerimdeki korkuyu hissedip şaşkınlıkla bana baktı.

"Sizi böylesine etkilemiş olmasaydı sizinle birlikte ben de sevinirdim ama hal böyleyken... Sizin için çok endişeleniyorum, Mirjam... sizin... sizin... nasıl desem? Ruh sağlığınız için! Bunu düz anlamıyla algılamayın ama... O mucizenin hiç gerçekleşmemiş olmasını isterdim."

Bana itiraz etmesini bekliyordum ama yalnızca düşüncelere dalmış halde başını salladı.

"Sizi için için yiyor. Haksız mıyım, Mirjam?" Kendini toparladı:

"Bazen benim de keşke hiç olmasaydı diyeceğim geliyor."

Kulağıma ümit ışığı gibi geldi bu. "Düşününce," dedi yavaşça ve hülyalara dalmış halde, "böyle mucizeler olmadan yaşamak zorunda kalacağım zamanların gelebileceğini düşününce..."

"Hiç ummadığınız bir şekilde zengin olabilir, sonra da artık..." diye düşünmeden konuşmaya başladım ama yüzündeki dehşeti fark edince durdum hemen. "Demek istediğim: Bir anda tamamen doğal yollarla kaygılarınızdan kurtulabilirsiniz, o zaman yaşayacağınız mucizeler ruhani şeyler olur: İçsel deneyimler."

Başını iki yana sallayıp sert bir sesle "İçsel deneyimler mucize değildir," dedi, "hiç içsel deneyim yaşamamış insanların var olması bile yeterince şaşırtıcı. Ben çocukluğumdan beri her gün, her gece böyle şeyler yaşıyorum..." (aniden yarıda kesti, içinde bana daha önce hiç bahsetmediği bir şeyler daha olduğunu sezdim, belki de benimkine benzer bir tuhaf olaylar örgüsü) "ama bunun yeri burası değil. Biri dirilip hasta insanları dokunarak iyileştirse dahi ben buna mucize demem. Ancak cansız bir madde –toprak mesela– ruhla canlanır, doğa kanunlarını hiçe sayarsa, işte o zaman düşünebildiğimden beri özlemini çektiğim şey gerçekleşmiş olur... Babam bir keresinde bana Kabala'nın iki tarafı var demişti: Biri sihirli, diğeri soyut ve asla birbirleriyle örtüşmediklerini söylemişti. Sihirli olan soyut olanı yanına çekebilir belki ama tam tersi katiyen olmaz. Sihirli olan bir lütuftur, diğeriyse yalnızca bir önderin yardımıyla da olsa elde edilebilir." Yeniden konuşmasındaki ana fikre döndü: "Benim susuzluğunu çektiğim bu lütuf. Elde edebileceğim şeyin benim

gözümde bir toz kadar değeri yok. O zamanların gelebileceğini düşününce, az önce dediğim gibi, böyle mucizeler olmadan yaşamak zorunda kalacağım zamanların..." Parmaklarının nasıl da kasıldığını gördüm, pişmanlık ve keder beni paramparça etti. "Sanırım, sırf bu ihtimal yüzünden şu an ölebilirim."

"Mucizenin hiç gerçekleşmemiş olmasını sizin de istemeniz bu yüzden mi?" diye sordum.

"Sadece kısmen: Bir şey daha var. Ben... ben..." bir saniye düşündü, "bu biçimde bir mucize yaşamak için henüz yeterince olgun değildim. Bu yüzden. Size nasıl açıklayabilirim? Örnek olarak varsayın ki ben yıllardır her gece sürekli kaldığı yerden devam eden bir rüya görüyorum ve o rüyada biri –başka bir dünyanın sakini diyelim– beni eğitiyor ve bana sadece kendimin bir yansıması ve o yansımanın zamanla uğradığı değişikler üzerinden bir 'mucize' yaşayabilmem için gerekli o sihirli olgunluktan ne kadar uzak olduğumu göstermekle kalmıyor, aynı zamanda mantığımın sorduğu ve bazı günler zihnimi meşgul eden sorulara öyle bir izahat getiriyor ki istediğim her an sağlamasını yapabiliyorum. Beni anlayacaksınız: Böyle bir varlık bir insanın yeryüzünde hayalini kurabileceği bütün mutlulukların yerini tutar. Benim gözümde, benim 'öte taraf'la bağlantı kurmamı sağlayan bir köprü, günlük yaşamın karanlığından ışığa çıkabildiğim Yakup'un merdivenidir*, benim önderim, dostumdur ve ruhumun yürüdüğü karanlık yollarda delilik ve ışıksızlık içinde yolumu şaşırmayacağına dair umudum 'ona', bana hiç yalan söylemeyene bağlıdır. Sonra bir anda, onun bana söylediklerinin aksine, bir 'mucize' çıkıyor karşımal Şimdi ben kime inanayım? Yıllarca dur durak bilmeden içime dolan şey bir yanılgı mıydı? Eğer bundan şüphe edersem baş aşağı dipsiz bir uçuruma düşerim. Fakat mucize gerçekleştil Sevinçten haykırabilirdim, eğer..."

Kutsal Kitap'ın Yaratılış bölümünde Yakup bir düş görür. "Düşte yeryüzüne bir merdiven dikildiğini, başının göklere eriştiğini gördü. Tanrı'nın melekleri merdivenden çıkıp iniyorlardı." Yaratılış 28:12 *–çn*

"Eğer ne?" diye soluk soluğa kestim sözünü. Belki kurtarıcı sözü şimdi kendisi söyleyecekti ve ona her şeyi itiraf edebilecektim.

"Eğer yanıldığımı, mucize olmadığını öğrenseydim! Ama burada oturduğumu bildiğim gibi biliyorum ki bu beni uçuruma sürüklerdi," (kalbim durdu) "geri çekilmek, yeniden gökyüzünden yeryüzüne inmek zorunda kalmak! Sizce bir insan buna dayanabilir mi?"

"Lütfen babanızdan yardım isteyin," dedim korkudan çaresizce.

"Babamdan mı? Yardım mı?" –anlamayarak yüzüme baktı– "Benim için yalnızca iki yol varken bir üçüncüsü bulunabilir mi? Benim için tek kurtuluş ne olurdu biliyor musunuz? Size olanın bana da olması. Şu dakika ardımda bıraktığım her şeyi, bugüne kadarki bütün yaşamımı unutabilmek. Tuhaf değil mi? Sizin mutsuzluk olarak algıladığınız benim için en büyük mutluluk!"

İkimiz de uzun bir süre sustuk. Sonra aniden elimi tutup gülümsedi. Handiyse neşeyle.

"Benim yüzümden kederlenmenizi istemiyorum." (Beni avutuyordu – beni!) "Az önce bahar geldiği için ne kadar mutlu ne kadar sevinçliydiniz, şimdiyse kederin kendisi oldunuz. Size hiçbir şey söylememeliydim. Hafızanızdan silin atın ve az önceki gibi neşeli olun yine! Öyle mutluyum ki..."

"Siz mi? Mutlu mu? Mirjam?" diye sertçe kestim sözünü.

Kendinden emin bir ifade takındı: "Evet! Gerçekten! Mutluyum! Yanınıza gelirken anlatılamaz derecede kaygılıydım... Neden bilmiyorum: Sizin büyük bir tehlike içinde olduğunuz hissinden bir türlü kurtulamıyorum," –kulak kesildi – "ama sizi sağlıklı, mutlu gördüğüme sevineceğime ağzınızın tadını kaçırıp..."

Kendimi neşeli bir tavır takınmaya zorladım. "Bunu telafi etmenizin tek yolu benimle gezintiye çıkmanız." (Elimden geldiğince coşkulu bir sesle söyledim bunu.) "Mirjam, sizi hüzünlü düşüncelerden uzaklaştırmayı başarabilecek miyim, bir kez olsun görmek istiyorum. Ne isterseniz söyleyin: Siz Mısırlı bir büyücü değil, şimdilik bahar rüzgârının bazı kötü şakalar yapabileceği genç bir kızsınız."

Aniden neşelendi:

"Sizin bugün neyiniz var, Herr Pernath? Sizi hiç böyle görmemiştim! Hem 'bahar rüzgârı'nı biz Yahudi kızlarda, bilindiği üzere anneler babalar yönlendirir, biz de sadece dinleriz. Doğal olarak yaparız bunu. Kanımıza işlemiştir... Ama benimkine değil," diye ekledi ciddiyetle, "annem, onu Aaron Wassertrum'la evlendirmek istediklerinde şiddetle karşı koymuş."

"Ne? Anneniz mi? Aşağıdaki hurdacıyla mı?"

Mirjam başıyla onayladı. "Tanrı'ya şükür böyle bir şey olmamış. Şüphesiz o zavallı adam için yıkıcı bir darbe olmuştur."

"Zavallı adam mı diyorsunuz?" diye terslendim. "O herif dolandırıcının teki."

Düşüncelere dalıp başını salladı. "Muhakkak öyledir. Ama öyle bir derinin içine hapsolup da dolandırıcı olmayacak birinin peygamber olması gerekir."

Merakla yanına yaklaştım:

"Onun hakkında bir şeyler biliyor musunuz? İlgimi çekti de. Çok özel bir..."

"Dükkânını bir kez içeriden görseydiniz, Herr Pernath, ruhuna bakmış gibi olurdunuz. Böyle söylüyorum çünkü çocukken sık sık girerdim oraya. Niye bana öyle şaşkınlıkla bakıyorsunuz? O kadar tuhaf mı? Bana karşı her zaman dostane ve iyi niyetli olmuştur. Hatta hatırlıyorum, bir keresinde bana eşyalarının arasında özellikle hoşuma giden büyük, parlak bir taş hediye etmişti. Annem bunun pırlanta olduğunu söylemiş, ben de elbette geri götürmek zorunda kalmıştım.

"Önce uzun süre taşı geri almak istemedi ama sonra taşı elimden alıp öfkeyle uzağa fırlattı. Ama yine de gözlerinden boşanan yaşları gördüm. O zamanlar da mırıldanarak ne söylediğini anlayacak kadar İbranice biliyordum: 'Elimin değdiği her şey lanetlil' Bu onu son ziyaret edişim oldu. Ondan sonra bir daha hiç yanına gelmemi istemedi. Nedenini de biliyorum: Onu teselli etmeye çalışmasaydım her şey eskisi gibi kalacaktı fakat onun için son derece üzüldüğüm ve bunu da ona söylediğim için beni bir daha görmek istemedi. An-

lamıyor musunuz, Herr Pernath? Oysa çok basit: O saplantılı biri, biri yüreğine değdiğinde çabucak şüpheye kapılabilen, geri döndürülemez şekilde şüpheye kapılabilen bir insan. Kendini gerçekte olduğundan çok daha çirkin sanıyor, tabii böyle bir şey mümkünse, tüm düşüncelerinin ve eylemlerinin kökü de burada. Karısının onu sevdiği söyleniyor, belki sevgiden çok şefkatti duyduğu ama yine de birçok insan inanıyordu buna. Tam tersine inanan tek kişi oydu. Her yerde ihanet ve nefret kokusu alıyordu.

Tek istisnası oğluydu. Bunun sebebi oğlunun meme emdiği andan itibaren büyüyüşünü görmesi, yani her özelliğinin filizlenişini ilk anda, âdeta çocuğuyla birlikte yaşaması ve işin şüpheye kapılabileceği bir noktaya hiç ulaşmaması mıydı, yoksa sevme yeteneğine dair içinde ne varsa hepsini bir sonraki nesle akıtmasına yarayan Yahudi kanı mıydı – ırkımızın o içgüdüsel korkusu: Soyumuz tükenecek ve unuttuğumuz ama içimizin karanlıklarında yaşamaya devam eden bir görevi yerine getiremeyeceğiz korkusu muydu... kim bilir!

"Neredeyse bilgelik sayılabilecek ve onun gibi eğitimsiz bir insan için olağanüstü görülebilecek bir basiretle oğlunun eğitimini yürüttü. Bir psikoloğun keskin zekâsıyla, onu olası ruhsal acılardan kurtarmak için vicdani görevlerinin gelişmesine katkıda bulunabilecek her eylemi birer engel gibi çocuğun önünden kaldırdı. Ona öğretmen olarak, hayvanların duygusuz olduğu ve acı çektiklerini ifade edişlerinin de sadece mekanik bir refleks olduğu görüşünü inatla savunan olağanüstü bir bilgin tuttu.

"Her mahlûku sıkıp ondan kendisi için mümkün olduğunca çok sevinç ve zevk çıkarmak, sonra da kabuğu faydasız diye derhâl bir kenara fırlatmak: İleri görüşlü eğitim sisteminin abecesi aşağı yukarı buydu.

Tabii paranın, 'gücün' anahtarı ve ölçüsü olarak başrolde olduğunu tahmin edebilirsiniz, Herr Pernath. Nüfuzunun sınırlarını karanlıkta tutmak için kendi servetini özenle gizlediği gibi benzer bir şeyi oğlunun da yapabilmesini mümkün kılacak ama onu aynı

zamanda görünüşte fakir bir hayatın vereceği azaplardan da uzak tutabilecek bir çözüm yolu buldu: Onu 'güzelliğe' dair şeytanca bir yalana batırdı, ona estetiğin iç ve dış özelliklerini öğretti, *dışarıya karşı* kırlardaki zambağı oynaması fakat *aslında* bir akbaba olması için eğitti onu.

Elbette şu 'güzellik' yalanı onun kendi icadı değildi, muhtemelen eğitimli birinin ona verdiği tavsiyenin 'iyileştirilmiş' haliydi.

Daha sonra oğlunun onu her yerde, her zaman inkâr etmesine de hiç alınmadı. Tam tersine, bu görevi ona kendisi verdi: Çünkü sevgisi özgeciydi ve daha önce kendi babamdan bahsederken söylediğim gibi, mezarları aşan türden bir sevgiydi."

Mirjam bir an için sustu, sessizce düşünmeye devam ettiğini görebiliyordum, yeniden konuştuğunda ses tonundaki değişikliği de duydum:

"Tuhaf meyveler büyüyor Yahudilik ağacında."

"Söyler misiniz, Mirjam," diye sordum, "Wassertrum'un dükkânında balmumundan bir heykel olduğunu hiç duymadınız mı? Bana kimin anlattığını bilmiyorum, belki de sadece bir rüyaydı..."

"Hayır, hayır, doğru, Herr Pernath: Tabii büyüklükte balmumundan bir heykel köşede, her tür pılı pırtının ortasında, üzerinde uyuduğu ot minderin olduğu yerde duruyor. Yıllar önce bir panayırdan çok ucuza aldığı söyleniyor, sırf bir kıza –Hıristiyan bir kıza– benzediği için, güya kız bir zamanlar onun sevgilisiymiş."

"Charousek'in annesi!" diye doğdu içime. "İsmini biliyor musunuz, Mirjam?" Mirjam başını iki yana salladı. "Sizin için önemliyse... sorup soruşturayım mı?"

"Ah Tanrım, hayır, Mirjam. Hiç mi hiç umurumda değil," (ışıldayan gözlerinden konuşmanın heyecanına kapıldığını anlıyordum. Kendine gelmesine izin vermemeli, diye geçirdim içimden) "ama beni daha çok ilgilendiren az önce üstünkörü bahsettiğiniz şey. Yani 'bahar rüzgârı'. Herhalde babanız size kiminle evlenmeniz gerektiğini emretmez?"

Neşeyle güldü:

"Benim babam mı? Öyle şey olur mu hiçl"

"Güzel, bu benim için büyük bir şans."

"Niye?" diye sordu safça.

"Çünkü hâlâ şansım var demektir."

Sadece bir şakaydı, o da başka türlü algılamadı zaten ama yine de hızla yerinden kalkıp kızardığını görmeyeyim diye pencereye gitti.

Onu mahcubiyetinden kurtarmak için konuyu çevirdim:

"Eski bir dost olarak sizden tek ricam iş o raddeye geldiğinde bana söylemeniz. Yoksa hep bekâr kalmayı mı düşünüyorsunuz?"

"Hayır! Hayır! Hayır!" öyle bir kararlılıkla reddetti ki ister istemez gülümsedim, "elbet evlenmem gerekecek."

"Elbette! Haliyle!"

Genç kızlar gibi heyecanlandı.

"Bir dakika olsun ciddi kalamaz mısınız, Herr Pernath?" İtaat edip bir öğretmen yüzü takındım, yeniden oturdu. "Yani elbet evlenmem gerekecek derken, işin detaylarıyla kafa patlatmadığımı ama bir kadın olarak dünyaya çocuksuz kalmak için geldiğimi varsayarsam hayatın anlamını bulamayacağımı kastediyorum."

Onu tanıdığımdan beri yüzündeki kadınsı hatları ilk kez görüyordum.

"Hayalini kurduğum şeylerden biri," diye kısık sesle devam etti, "nihai bir hedef olarak iki varlığın eriyip tek bir varlığa dönüşmesi... bir... –Eski Mısır'daki Osiris Kültü'nü hiç duymadınız mı?– eriyip bir sembol olarak 'hermafroditin' ifade edebileceği şeye dönüşmek."

Heyecanla kulak kabarttım: "Hermafrodit mi?"

"Yani erkeğin ve kadının sihirli bir birleşmeyle yarı tanrıya dönüşmesi. Nihai hedef! Hayır, nihai hedef değil, yeni bir yolun başlangıcı, sonsuz... sonu *olmayan* bir yolun."

"Peki siz günün birinde o kişiyi," diye sordum sarsılmış bir şekilde, "bulacağınıza inanıyor musunuz? Yabancı bir ülkede yaşıyor olamaz mı, belki yeryüzünde bile değildir?"

"Hiçbir fikrim yok," dedi basitçe, "yalnızca bekleyebilirim. Zaman ve mekânla benden ayrılmışsa... ama hiç sanmıyorum, yoksa neden gettoya bağlı kalayım ki? Ya da görünce birbirimizi tanıyamama halimizin uçurumlarıyla ayrılmışsak ve onu bulamıyorsam o zaman hayatımın hiçbir anlamı olmamıştır, aptal bir şeytanın düşüncesizce oynadığı bir oyundur yalnızca... Ama lütfen, lütfen artık bunlardan konuşmayalım," diye yalvardı, "bir düşünceyi dile getirince hemen çirkin, dünyevi bir tat kazanıyor, ben istemiyorum..."

Aniden durdu.

"Ne istemiyorsunuz Mirjam?"

Elini kaldırdı. Hızla ayağa fırlayıp şöyle dedi:

"Ziyaretçiniz var, Herr Pernath!" Koridordan ipek elbise hışırtısı geliyordu. Gürültüyle kapı çalınıyordu. Sonra: Angelina!

Mirjam gidecek oldu. Tuttum onu: "Sizi tanıştırabilir miyim, kıymetli bir dostumun kızı – Frau Kontes..."

"Arabayla gidilmiyor bile. Bütün taşlar çıkmış yerinden. Ne zaman insana yakışır bir semte taşınacaksınız, Pernath Usta? Dışarıda karlar eriyor, gökyüzü insanın göğsünü patlatacak denli sevinç çığlıkları atıyor, sizse yaşlı bir kurbağa gibi damlataş mağaranızda oturuyorsunuz, ayrıca biliyor musunuz, dün bir kuyumcudaydım, dedi ki: Siz büyük bir sanatçı, günümüzün en kaliteli taş kesim ustasıymışsınız, yaşamış en büyük sanatçılardan biriymişsiniz?!" Angelina durmaksızın konuşuyordu, bense büyülenmiştim. Tek gördüğüm parıl parıl mavi gözleri, küçük parlak çizmelerinin içindeki ufacık ayaklarıydı; kabarık kürkünün arasında ışıldayan kaprisli yüzü, pembe kulak memeleriydi.

Soluklanacak kadar bile durmuyordu.

"Arabam köşede. Sizi evde bulamayacağım diye çok korktum. Umarım öğle yemeğinizi henüz yememişsinizdir? Önce şeye gideriz... sahi, önce nereye gidelim? Önce şeye gidelim... bir saniye... doğru ya, belki de büyük parka gideriz ya da daha basiti: Havadaki gizli tomurcukların ve filizlerin hissedilebileceği açık hava herhangi

bir yere. Gelin, gelin, şapkanızı alın. Sonra bende yemek yeriz, sonra akşama kadar laflarız. Şapkanızı alın hadi! Neyi bekliyorsunuz? Sıcacık, yumuşacık bir örtü var arabada. Onu kulaklarımıza kadar çeker, kaynar sıcaklığa ulaşana kadar birbirimize sokuluruz."

Ne diyebilirdim ki?! "Az önce dostumun kızıyla bir gezinti yapmaya karar vermiştik..."

Daha ben konuşamadan Mirjam, Angelina'yla hızla vedalaşmıştı bile.

Dostane bir tavırla reddetse de kapıya kadar geçirdim onu.

"Bakın Mirjam, size ne kadar bağlı olduğumu burada merdivende doğru düzgün izah edemem, ondansa bin kez sizi tercih edeceğimi..."

"Hanımefendiyi bekletmemelisiniz, Herr Pernath," diye ısrar etti, "*adieu*, iyi eğlenceler!"

Tüm içtenliğiyle, yapmacıksız, gerçekten söyledi bunu ama gözlerindeki pırıltının söndüğünü gördüm.

Telaşla merdivenlerden indi, acıdan boğazım düğümlendi.

Sanki bir dünya kaybetmiştim.

Sarhoş gibi Angelina'nın yanında oturuyordum. Deli gibi bir hızla insanlarla dolu caddelerden geçiyorduk.

Hayat vuruyordu kıyılarıma, bense yarı uyuşuk, yanımdan geçip giden görüntülerde yalnızca küçük ışıklar seçiyordum: kolye ve küpelerdeki ışıl ışıl mücevherler, parlak silindir şapkalar, beyaz kadın eldivenleri, havlayıp tekerlekleri ısırmaya çalışan pembe tasmalı bir kaniş, karşıdan hızla bize doğru gelen gümüş koşumlu, ağızları köpüklü kara yağız atlar, içinde inciler, göz kamaştıran ziynetlerle dolu parıldayan şalların olduğu dükkânlar, narin kız kalçalarındaki ipek parlaklığı.

Yüzümüze vuran sert rüzgâr, Angelina'nın bedeninden yayılan sıcaklıkla birlikte zihnimi iki kat karıştırıyordu.

Kavşaklardaki polisler biz yanlarından geçerken saygıyla yana sıçrıyorlardı.

Sonra yürüme hızında tek bir araba sırasına dönüşmüş iskelenin üzerinden, etrafı bön bön bakan yüzlerle çevrili yıkılmış taş köprünün yanından geçtik.

O tarafa pek bakmıyordum: Angelina'nın ağzından çıkacak ufacık bir söz, onun kirpikleri, dudaklarının telaşlı kıpırdanışları, hepsi, hepsi benim için kaya parçalarının sallanarak kıyıya gelen buz yığınlarını göğüslemesini izlemekten çok daha önemliydi.

Park yolları. Sonra sıkıştırılmış, elastik toprak. Sonra at nallarının arasında yaprak hışırtıları, nemli hava, karga yuvalarıyla dolu yapraksız dev ağaçlar, üstlerinde eriyen kardan kalan beyaz adacıklarla ölü çimenler, hepsi yanımdan rüya gibi geçip gidiyordu.

Sadece birkaç kısa sözle, handiyse aldırmadan, Angelina, Dr. Savioli'den söz etti.

"Artık tehlikenin geçtiğini," dedi sevimli, çocuksu bir rahatlıkla, "ve onun yeniden iyi olduğunu biliyorum ya, yaşadığım her şey korkunç derecede sıkıcı geliyor bana. Artık yeniden mutlu olmak, gözlerimi kapatıp hayatın parıldayan köpüğüne dalmak istiyorum. Sanırım bütün kadınlar böyle. Sadece, itiraf etmiyorlar. Ya da öyle aptallar ki kendileri bile bilmiyorlar. Sizce de öyle değil mi?" Verdiğim cevaba hiç aldırmadı. "Zaten kadınlar benim için hiç ilgi çekici değiller. Tabii ki bunu yaltakçılık olarak görmeyin ama... gerçekten de sempatik bir adamın sırf yakınlığı bile, çok zeki bir kadınla yapacağım enteresan bir konuşmadan daha çok ilgimi çekiyor. Nihayetinde hakkında konuşup durdukları şeylerin hepsi aptalca. En fazla birazcık süsten püsten konuşulsun... ee, sonra! Moda öyle sık sık değişmiyor ki. Ben hoppa biriyim değil mi?" diye aniden sordu tüm işvesiyle, öyle ki cazibesinden büyülenmiş halde, küçük başını ellerimin arasına alıp ensesinden öpmemek için kendimi tutmam gerekti, "Hoppa biri olduğumu söyleyin!"

İyice yanıma sokulup kollarıma atıldı.

İki tarafı ağaçlarla kaplı yoldan çıkıp koruluk boyunca ilerledik, koruluğun samanlarla çevrelenmiş süs bitkileri, uzuvları ve başları kesilmiş canavarların gövdeleri gibi görünüyordu.

İnsanlar güneşin altında, banklarda oturuyor, arkamızdan bakıyor, sonra kafa kafaya verip fısıldaşıyorlardı.

Bir süre susup düşüncelere daldık. Angelina şu ana kadar zihnimde canlandırdığımdan nasıl da büsbütün farklıydı! Sanki benim gözümde ancak bugün kavuşmuştu gerçekliğine!

Bu sahiden de geçmişte katedralde teselli ettiğimle aynı kadın mıydı?

Gözlerimi yarıaçık duran ağzından alamıyordum.

Hâlâ tek kelime etmiyordu. Zihninde gördüğü bir resme bakıyor gibiydi.

Araba ıslak bir çimenliğe girdi.

Uyanan toprağın kokusu geliyordu.

"Biliyor musunuz, Frau...?"

"Bana Angelina deyin," diye kısık sesle kesti sözümü.

"Biliyor musunuz, Angelina, dün... dün bütün gece rüyamda sizi gördüm!" dedim güç bela.

Kolunu kolumdan çekmek ister gibi hızlı, küçük bir hareket yaptı, kocaman gözlerle baktı bana. "Tuhaf! Ben de sizi gördüm! Ve şu anda aynı şeyi düşünüyordum."

Konuşma bir kez daha tıkandı, ikimiz de rüyamızda aynı şeyi gördüğümüzün farkındaydık.

Kanındaki depremden anladım. Kolu göğsümde belli belirsiz titriyordu. Gözlerini ısrarla benden kaçırıp arabadan dışarıya baktı.

Yavaş yavaş elini dudaklarıma götürdüm, mis gibi kokan beyaz eldivenini sıyırdım, soluğunun hızlandığını duydum ve aşktan kudurmuş gibi dişlerimi ayasına bastırdım.

Saatler sonra bir sarhoş gibi akşam sisinin içinden şehre doğru yürüdüm. Plansızca seçtim caddeleri ve uzun süre, farkında olmadan daireler çizdim.

Sonra nehrin kenarındaki demir bir tırabzana doğru eğilip aşağıda kuduran dalgalara baktım.

Angelina'nın kollarını hâlâ ensemde hissediyor, yıllar önce ba-

şında birbirimize veda ettiğimiz fıskiyeli taş havuzu içinde çürüyen karaağaç yapraklarıyla beraber önümde görüyordum, o da başını omzuma yaslamış, sarayının dondurucu, loş parkında az önce olduğu gibi sessizce, yine benimle yürüyordu.

Bir banka oturdum, hayal etmek için şapkamı iyice yüzüme indirdim.

Su, bendin üzerinde köpürüyor, şırıltısı, uykuya yatmış şehrin son mırıltılarını yutuyordu.

Zaman zaman paltoma iyice sarılıp başımı kaldırdığımda nehir giderek koyulaşan gölgeler arasında oluyordu, ta ki sonunda gecenin ağırlığının baskısıyla siyah gri akmaya başlayana, bentten çıkan köpükleri beyaz, göz alıcı çizgiler halinde kesip karşı kıyıya ulaşana kadar.

Yeniden hüzünlü evime dönmek zorunda olduğum düşüncesi tüylerimi diken diken ediyordu.

Kısa bir öğle sonrasının parıltısı beni oturduğum yere sonsuza kadar yabancılaştırmıştı.

Bir haftalık, belki de sadece birkaç günlük bir zaman dilimi, sonra mutluluk geçip gitmiş olacaktı ve acı verici, güzel bir anıdan başka bir şey kalmayacaktı geriye.

Peki sonra?

Sonra burada da, öbür tarafta da, nehrin bu yakasında da, öte yakasında da yersiz yurtsuz kalacaktım.

Ayağa kalktım! Kasvetli gettoya dönmeden evvel parkın parmaklıkları arasından pencerelerinin ardında onun uyuduğu saraya bir kez daha bakmak istiyordum. Geldiğim yöne doğru yürüdüm, yoğun sisin içinden el yordamıyla sıra sıra evlerin yanından, uyuklayan meydanlardan geçtim, siyah anıtların tehditkâr bir şekilde belirdiğini gördüm ve yalnız nöbetçi kulübelerinin ve barok cephelerin süslemelerinin. Bir sokak lambasının donuk ışığı büyüyüp sisin içinden soluk gökkuşağı renkleriyle sıyrılan devasa, fantastik halkalara dönüştü, uçuk sarı, keskin bir göz biçimini alıp ardından havada kayboldu.

Ayaklarım çakıl taşı serpilmiş, geniş, taş basamak yüzeylerine değiyordu. Neredeydim? Dik bir geçitte mi?

Sağımda ve solumda düz bahçe duvarları mı vardı? Bir ağacın çıplak dalları sarkıyor. Gökten iniyorlar: Gövde sis duvarının ardında gizli.

Şapkam değince çürük, ince birkaç dal çatırdayarak kırılıyor, paltomun üzerinden ayaklarımı gizleyen sisli, gri bir uçuruma düşüyor.

Sonra parlak bir nokta: uzaklarda yalnız bir ışık – bir yerlerde – esrarengiz – yerle gök arasında.

Yolumu kaybetmiş olmalıydım. Burası ancak Fürstenberg Bahçeleri yamaçlarının yanındaki "eski şato merdiveni" olabilirdi.

Sonra balçıklı, uzun toprak yollar. Kaldırımlı bir yol.

Devasa bir gölge yukarıya uzanıyor, başı siyah, dik duran bir kukuletanın içinde: "Daliborka." Bir zamanlar krallar aşağıda "Hirschgraben"da yabani hayvan avındayken insanların açlıktan kırıldığı açlık kulesi.

Daracık, kıvrımlı küçük bir sokak, kale duvarlarında barbakanlar, omuzların ancak geçebildiği sarmal şeklinde bir geçit, bense hiçbiri benden uzun olmayan bir sıra evin önünde duruyordum.

Kolumu uzatsam çatılarına erişebilirdim.

"Goldmacher Sokağı"na düşmüştüm, burası ortaçağda simyacıların felsefe taşını akkor haline getirip ay ışığını zehirledikleri yerdi.

Geldiğim yol dışında başka bir çıkış yolu yoktu buradan.

Ama beni içeri kabul eden duvar deliğini bulamayıp ahşap bir korkuluğa çarptım.

Olmaz böyle, bana yolu göstersin diye birini uyandırmam lazım, dedim kendi kendime. Burada sokağı bir evin kapatması garip, üstelik diğerlerinden daha yüksek ve görünüşe göre içinde oturuluyor? Bunu daha önce fark etmiş miydim, hiç hatırlamıyorum.

Sisin içinde böyle parıldadığına göre beyaza boyanmış olmalı?

Korkulukların arasından geçip dar bahçe yoluna çıkıyorum, yüzümü camlara dayıyorum: Zifiri karanlık. Pencereyi tıklatıyorum. O anda içeride çok yaşlı bir adam, elinde yanan bir mumla, bir kapı-

dan geçip ihtiyarlara özgü sarsak adımlarla odanın ortasına kadar geliyor, duruyor orada, başını yavaşça üstlerini toz kaplamış simya imbiklerinin, ampullerinin olduğu duvara çeviriyor, düşünceli düşünceli köşedeki devasa örümcek ağlarına dikiyor gözlerini, sonra bakışlarını doğrudan bana çeviriyor.

Elmacık kemiklerinin gölgesi göz çukurlarına düşüyor, bir mumyanın gözleri gibi içleri boş görünüyorlar.

Belli ki beni görmüyor.

Camı tıklatıyorum.

Duymuyor. Bir uyurgezer gibi sessizce çıkıyor odadan. Boş yere bekliyorum. Evin kapısını çalıyorum: Kimse açmıyor.

Sokaktan çıkmanın bir yolunu bulana kadar uzun uzun aramaktan başka çarem kalmadı.

Yine insanların arasına karışsam daha iyi olmaz mıydı, diye düşündüm. Dostlarımın arasına: "alte Ungelt"teki Zwakh, Prokop ve Vrieslander'in yanına, kesin oradadırlar. Angelina'nın öpücüklerine duyduğum kahredici özlemi hiç değilse birkaç saatliğine uyuşturmak için? Hemen yola koyuluyorum.

Her yaprağı ölü üç yapraklı bir yonca gibi kurtçukların yediği eski masada oturuyorlardı, üçünün de dişlerinin arasında beyaz, ince saplı pipolar, oda duman altı.

Yüz hatları neredeyse seçilmiyordu, koyu kahverengi duvarlar eski moda asma lambanın cılız ışığını o denli yutuyordu.

Köşede bitmek bilmez çorap örgüsü, sönük bakışları ve sarı ördekgagası burnuyla kadidi çıkmış, sessiz soluksuz, çökük suratlı garson kadın!

Kapalı kapıların önünde mat kırmızı örtüler asılıydı, böylece yan odadaki müşterilerin sesleri bu tarafa yalnızca bir arı sürüsünün hafif vızıltısı gibi geliyordu.

Vrieslander, başındaki düz kenarlı, koni şeklindeki şapkası, uçları kalkık kalın bıyığı, kurşun grisi yüzü ve gözünün altındaki yara iziyle unutulmuş bir yüzyıldan kalma, suda boğulmuş bir Hollandalı gibi görünüyordu.

Josua Prokop müzisyen buklelerinin arasına bir çatal geçirmişti, korkutucu derecede uzun, kemikli parmaklarıyla durmaksızın masayı tıkırdatıyor, hayranlıkla Zwakh'ın bir kuklanın erguvani paltosunu şişkin bir arak şişesine giydirmeye çalışmasını izliyordu.

"Babinski olacak bu," diye açıkladı bana Vrieslander derin bir ciddiyetle. "Babinski'nin kim olduğunu bilmiyor musunuz? Zwakh, çabuk Pernath'a Babinski'nin kim olduğunu anlatın!"

"Babinski," diye işinden bir saniye olsun başını kaldırmadan derhâl başladı Zwakh, "bir zamanlar Prag'da ünlü bir katildi. Yıllarca kimse fark etmeden alçakça hünerini sergiledi. Fakat zaman geçtikçe iyi durumdaki ailelerin sofralarında kâh bu kâh şu aile üyesinin eksildiği, bir daha gözükmediği dikkat çekmeye başladı. Başlarda olayın daha az yemek pişirmelerini sağlamak gibi âdeta iyi bir tarafı olduğundan kimse bir şey demediyse de toplumdaki itibarlarının bundan kolayca zarar görmesi ve dedikoduların başlaması göz ardı edilemezdi.

"Özellikle de evlenecek yaştaki kızların arkalarında iz bırakmadan kaybolması söz konusu olunca.

"Ayrıca insanın kendisine duyduğu hürmet, aile içindeki medeni birlikteliğe dışarıya karşı gerekli önemi vermeyi gerektiriyordu.

"Gazetelerde çıkan 'Geri dön, hepsini affettik,' başlıklı yazıların sayısı giderek arttı –profesyonel katillerin birçoğu gibi düşüncesiz biri olan Babinski'nin hesaba katmadığı bir şeydi bu– ve haberler sonunda bütün toplumun ilgisini cezbetti.

"Aslında oldukça sakin bir karakteri olan Babinski faaliyetlerine ara vermeksizin, Prag'ın sevimli bir köyü olan Krč'te kendine zamanla küçük, sıcak bir yuva kurdu. Temizlikten ışıldayan küçük bir ev, önünde de çiçek açmış sardunyaların olduğu küçücük bir bahçe.

"Geliri arazisini büyütmeye müsaade etmediğinden kurbanlarının cesetlerini dikkat çekmeden gömebilmek için –bakmaktan çok hoşlandığı– çiçek tarhı yerine, üstü çim kaplı ve basit ama koşullara uygun olarak, işin kendisi ya da mevsim gerektirdiği takdirde zahmetsizce uzatılabilen çok kullanışlı bir höyük yapmayı gerekli gördü.

"Babinski insana huşu veren bu yerde her akşam, günün sıkıntı ve zahmetlerinden sonra, güneş batmak üzereyken oturup flütüyle her türden hüzünlü ezgiler çalmayı alışkanlık edindi."

"Beklel" diye kabaca araya girdi Josua Prokop, cebinden evinin anahtarını çıkarıp bir klarnetmiş gibi ağzına tuttu, şarkı söylemeye başladı:

"Zimzerlim zambusla – deh."

"Melodiyi bu kadar iyi bildiğinize göre o sırada oradaydınız herhalde?" diye şaşkınlıkla sordu Vrieslander.

Prokop kötücül bir bakış attı ona: "Hayır. Babinski benden çok daha önce yaşadı. Ama ne çalmış olabileceğini bir bestekâr olarak en iyi ben bilirim. Size bu konuda söz düşmez. Müzisyen değilsiniz. Zimzerlim – zambusla – busla – deh."

Zwakh duygulanıp Prokop ev anahtarını yeniden cebine sokana kadar dinledi, sonra devam etti:

"Höyüğün mütemadiyen büyümesi komşu arsa sahiplerinde gitgide şüphe uyandırdı. Babinski'nin yüksek tabakadan yaşlı bir hanımefendiyi boğarak öldürdüğünü tesadüfen gören Zizkov Mahallesi'nden bir polis memuru, gaddar herifin bencil faaliyetlerini sonsuza kadar engelleme onuruna erişti:

"Babinski huzurlu çiftliğinde tutuklandı.

"Mahkeme heyeti katil olması dışında itibarının kusursuz olmasını hafifletici neden olarak sayıp onu asılarak idam edilmeye mahkûm etti ve aynı zamanda Leipen Kardeşler firmasını –toptan ve perakende ip satan bir firma– gerekli idam malzemelerini, bu mesele onların iş koluna düştüğü için, makul bir fiyattan ve makbuz karşılığında, bir maliye memuruna teslim etmekle görevlendirdi.

"Ama kaderin işine bakın ki ip koptu ve Babinski'nin cezası müebbet hapse indirildi.

"Katil 20 yıl boyunca Pankrác Cezaevi'nin duvarlarının ardında, dudaklarından tek bir sitem dökülmeden cezasını çekti. Bugün bile cezaevi çalışanları örnek alınası tavrından övgüyle söz eder, evet, hatta onun yüce hükümdarımızın doğum günlerinde ara sıra flüt çalmasına bile izin vermişler..."

Prokop hemen yine ev anahtarını aramaya koyuldu ama Zwakh durdurdu onu.

"Genel af çıkınca Babinski'nin cezasının kalanı affedildi, ardından 'Merhametli Rahibeler' manastırında kapı bekçisi olarak iş buldu.

"Bekçilik dışında yapması gereken hafif bahçe işlerini, eski mesleğini sürdürürken geliştirdiği kürek kullanma becerisi sayesinde kolaylıkla hallediyor, hatta yüreğini ve zihnini arındırmak için özenle seçtiği kitapları okuyacak kadar boş vakti bile oluyordu.

"Bundan doğan sonuçlar da son derece sevindirici oldu.

"Başrahibe, keyfi biraz yerine gelsin diye onu cumartesi akşamları meyhaneye gönderiyordu, o da her seferinde gece çökmeden evvel, tam vaktinde geri dönüyor, genel ahlakın çöküşünün kendisini çok üzdüğünü, en fena türden namussuz serserilerin yolları tehlikeli kıldığını, barışçıl herkes için zamanında eve dönmenin aklın bir şartı olduğunu söylüyordu.

"O vakitler Prag'daki mumcular arasında, üzerinde kırmızı bir palto olan ve katil Babinski'yi temsil eden küçük heykeller satmak gibi kötü bir alışkanlık yayılmıştı.

"Muhtemelen acı içindeki ailelerin hiçbiri de bu heykelleri almaktan geri kalmamıştı.

"Mağazalardaki heykeller genellikle cam fanuslarda duruyordu ve Babinski'yi bu mumdan heykellerden birini görmekten daha çok öfkelendiren hiçbir şey yoktu.

"'Bir insanın gençliğinde yaptığı hataları sürekli gözüne sokmak son derece yakışıksız bir davranış ve ruhun olgunlaşmamış olma-

sından ileri geliyor,' Babinski bu tür durumlarda genelde böyle derdi, 've üst düzey yetkililerin böylesi açık bir kabahate karşı hiçbir yaptırımda bulunmaması son derece üzücü.'

"Ölüm döşeğindeyken bile benzer şeyler söylemeye devam etti.

"Boşa gitmedi ama; çünkü çok geçmeden yetkililer toplumda kızgınlığa sebep olan Babinski heykellerinin satışını durdurdu."

Zwakh grog bardağından kocaman bir yudum aldı, üçü de şeytan gibi sırıttılar. Sonra Zwakh başını usulca, beti benzi atık garsona çevirdi, kadının bir damla gözyaşını gözünde ezip öldürüşünü gördüm.

"Bizi eğlendirecek bir şeyiniz yok demek, tabii sanattan aldığınız zevkin şerefine hesabı ödemek dışında, değerli meslektaşım ve taş kesim ustası?" diye sordu bana Vrieslander, herkesi saran hüznün doğurduğu uzun bir aradan sonra.

Onlara sisin içinde yürüyüşümü anlattım.

Beyaz evi gördüğüm ânı betimleyince üçü birden heyecandan pipolarını bıraktılar, ben bitirince Prokop yumruğunu masaya indirip haykırdı: "Bu kadarına da pes! Var olan bütün efsaneleri de şu Pernath yaşıyor. Efsane demişken, o günkü Golem var ya... Biliyorsunuzdur: Mesele çözüldü."

"Nasıl çözüldü?" diye sordum hayretle.

"Şu deli Yahudi dilenciyi, 'Haschile'yi tanıyor musunuz? Demek tanımıyorsunuz. Neyse: İşte o Haschile, Golem'miş."

"Golem bir dilenci miymiş?"

"Aynen öyle. Haschile, Golem'miş. Bugün öğleden sonra hayalet, keyfi yerinde, güpegündüz, o meşhur, 17. yüzyıldan kalma eski moda kıyafetleriyle Salniter Sokağı'nda geziniyormuş, neyse ki kasap bir köpek tasmasıyla yakalamış onu."

"Ne demek bu? Hiçbir şey anlamadım," diye çıkıştım.

"Söylüyorum işte: Haschile imiş. Kıyafetleri, duyduğuma göre, çok uzun zaman önce bir evin kapısının ardında bulmuş. Ayrı-

ca Malá Strana'daki beyaz ev mevzusuna geri dönecek olursak: Olay son derece enteresan. Çünkü eski bir efsaneye göre Simyacı Sokağı'nın yukarısında yalnızca sisli havalarda ve sadece 'Pazar çocukları'na* görünen bir ev varmış. Eve 'son fenerdeki duvar' diyorlar. Gündüz oraya çıkınca yalnızca büyük, gri bir taş görülüyormuş. Arkasında da Hirschgraben'ın derinliklerine uzanan bir uçurum varmış, şanslıymışsınız ki, Pernath, daha ileri gitmemişsiniz: Kesin aşağıya düşerdiniz, bütün kemikleriniz kırılırdı.

"Taşın altında, söylendiğine göre, devasa bir hazine yatıyormuş, güya Prag şehrinin kurucusu olan 'Asyalı Kardeşler' tarikatı tarafından, günün birinde bir insanın –daha doğrusu bir hermafroditin– kadın ve erkeğin bir araya gelmesinden oluşan bir yaratığın içinde yaşayacağı evin temel taşı olsun diye konmuş, bu yaratığın armasında bir tavşan resmi olacakmış... Bu arada tavşan, Osiris'in sembolüdür, muhtemelen paskalya tavşanı âdeti de *buradan* geliyor.

"O zamana kadar, yani dendiğine göre, Metuşelah bizzat orada nöbet tutuyormuş ki şeytan taşı baştan çıkarıp ondan bir oğlan peydahlamasın: Armilus** denen oğlanı. Armilus'la ilgili hiçbir şey duymadınız mı? Hatta görünüşü bile biliniyor... yani eski hahamlar biliyor. Dünyaya geldiğinde altından saçları olacakmış, arkada toplayacakmış saçlarını, sonra iki saç ayrımı, hilal şeklinde gözleri ve ayaklarına kadar uzanan kolları olacakmış."

"Bu soylu züppenin resmini yapmalı," diye homurdandı Vrieslander, kurşun kalem arandı.

"Diyeceğim o ki Pernath, bir gün bir hermafrodit olma ve *bu sırada da* gömülü hazineyi bulma şansına erişirseniz," diye toparladı Prokop, "o zaman sizin daima en iyi dostunuz olduğumu unutmayın!"

Pazar günü doğduğu için şanslı sayılan insan. –*çn*

Yahudi eskatolojisinde Büyük İsrail Krallığı'nı kuracak olan Mesih'e karşı mücadele edecek kişi. Hıristiyanlıkta Anti-Christ, İslam'da Deccal ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir. –*çn*

Şaka kaldıracak durumda değildim, yüreğimde hafif bir sızı hissediyordum.

Zwakh nedenini bilmese de sezmiş olacak ki hızla yardımıma koştu:

"Her durumda, Pernath'ın çok eski bir efsaneyle ilişkili bir yerde sanrı görmesi son derece tuhaf, handiyse ürkütücü. Görünen o ki insanın ruhunda dokunma duyusundan gizlenen şekilleri görme yeteneği olduğunda pençesinden kendini kurtaramadığı bağlar var. Kendimi alıkoyamıyorum: Doğaüstü şeyler en çekici şeyler! Siz ne dersiniz?"

Vrieslander ve Prokop ciddileşmişti, hepimiz bir cevap vermeyi lüzumsuz bulduk.

"Siz ne düşünüyorsunuz, Eulalia?" diye arkasına dönüp sorusunu tekrarladı Zwakh.

Yaşlı garson örgü şişiyle başını kaşıdı, iç geçirdi, kızardı, sonra:

"Hadi, yürüyün gidin! Benimle hep alay ediyorsunuz," dedi.

"Bütün gün hava çok boğucuydu," diye başladı Vrieslander sevinç patlamamız dindikten sonra, "tek bir fırça darbesi bile vuramadım. Sürekli Rosina'yı düşündüm durdum, frakla dans ettiği haliyle."

"Kız bulundu mu?" diye sordum.

"'Bulunsa' iyi. Ahlak polisi onu daha uzun süreli bir iş için kullanacak! Belki Herr Komiser'in... daha o zaman, 'Loisitschek'teyken çarpmıştır gözüne? Her durumda, artık... hummalı bir çalışma içerisinde, öncelikli olarak Yahudi Mahallesi'ndeki yabancı trafiğinin artırılmasına katkıda bulunuyor. Bu arada kısacık bir zamanda etli butlu bir insan olmuş."

"Bir kadının, kendine âşık ederek bir adama neler yapabileceğini düşünsenize: Epey şaşırtıcı," diye ortaya bir laf attı Zwakh. "Onun yanına gidebilmek için para toplayacağım diye zavallı oğlan, Jaromir, bir gecede sanatçı oldu. Meyhaneleri dolaşıp siluetler keserek müşterilerin portresini çıkarıyor."

Son kısmı duymazdan gelen Prokop ağzını şapırdattı:

"Gerçekten mi? O kadar güzel mi olmuş, yani Rosina? Bir öpücük koparabildiniz mi Vrieslander?"

Garson derhâl yerinden fırlayıp darılmış gibi odadan çıktı.

"Çorbalık tavuk senil Hakikaten ihtiyacı var şu... iffet nöbetlerinel Pehl" diye arkasından öfkeyle homurdandı Prokop.

"Ne istiyorsunuz ki, sadece yanlış zamanda kalkacağı tuttu. Hem çorabı da bitirmiş zaten," diye onu yatıştırdı Zwakh.

Meyhaneci grogları tazeledi, sohbet giderek sıkıcı bir yöne kaydı. Şu ateşli halimle kanıma karışamayacak kadar sıkıcı.

Tüm gücümle dayandım ama kendimi dışarıya kapatıp Angelina'yı düşündükçe kulaklarım daha çok uğulduyordu.

Apar topar vedalaşıp ayrıldım yanlarından.

Sis biraz daha incelmişti, üstüme buzdan, incecik iğneler fırlatıyordu, yine de sokak tabelalarını okumama engel teşkil edecek ve evime giden yolu birazcık kaçırmama neden olacak kadar yoğundu.

Başka bir sokağa girmiştim, tam geri dönecektim ki biri adımla seslendi:

"Herr Pernathl Herr Pernathl"

Etrafıma bakındım, yukarıya:

Kimse yoktul

Üstünde göze batmayan, küçük, kırmızı feneriyle aralık bir kapı esnedi yanımda, ince bir siluet –bana göre ince– koridorun derinliklerinde duruyordu.

Yeniden: "Herr Pernathl Herr Pernathl" Fısıldayarak.

Şaşkınlıkla koridora girdim – o zaman sıcak kadın kolları dolandı boynuma, yavaş yavaş açılan bir kapı aralığından vuran ışık sayesinde gördüm, içtenlikle bana sarılan Rosina'ydı.

Entrika

Gri, donuk bir gün.

Sabah geç saatlere kadar uyumuştum, rüyasız, bilinçsiz, ölü gibi.

Yaşlı hizmetçim görünmemiş, sobayı yakmayı unutmuştu.

Soğuk küller duruyordu sobada.

Mobilyaların üstü tozlu.

Yer süpürülmemiş.

Tir tir titreyerek volta attım.

Odada nefesimden yayılan iğrenç bir kötü içki kokusu vardı. Paltoma, kıyafetlerime tütün kokusu sinmişti.

Pencereyi açtım, tekrar kapattım: Sokaktan gelen soğuk, kirli rüzgâr dayanılacak gibi değildi.

Tüyleri sırılsıklam olmuş serçeler kıpırdamadan dışarıda, çatı oluklarında öylece duruyorlardı.

Baktığım her yerde çirkin bir sıkkınlık. İçimdeki her şey yırtılmış, lime lime olmuştu.

Koltuğun minderi nasıl da eprimiş! Her yanından at kılları fışkırıyordu.

Döşemeciye vermeliydi –daha neler, böyle kalsın işte– sıkıcı bir ömür daha böyle kalsın, her şey pılı pırtıya dönene kadar!

Peki, şu zevksiz, amaçsız çürük çarığa, pencerelerdeki şu kreplere ne demeli!

Neden onları bir ip gibi dolayıp kendimi asmıyordum ki?!

O zaman hiç değilse bu göz bozan şeyleri bir daha görmem ge-

rekmez, bütün bu tekdüze, yıpratıcı sefalet bitmiş olurdu – sonsuza kadar.

Evet! En akıllıcası buydu! Son vermek.

Hemen bugün.

Hatta şimdi – öğleden önce. Yemeğe bile gitmeden. Dünyadan dolu bir mideyle gitmek iğrenç bir düşünce! Islak toprağın altında yatmak, içinde sindirilmemiş, çürüyen yemekler varken.

Keşke güneş bir daha hiç parlamasa ve var olmanın mutluluğuna dair arsız yalanıyla kıvılcımlandırmasa yüreği.

Hayır! Daha fazla alay ettirmeyecektim kendimle; sırf dünyevi her şeyin geçiciliğini, aslında uzun zamandır bildiğim, her çocuğun, sokaktaki her köpeğin bildiği bir şeyi idrak edeyim diye beni yukarılara kaldırıp sonra yeniden su birikintilerine çarpan beceriksiz, amaçsız bir kaderin oyun topu olmak istemiyordum.

Zavallı, zavallı Mirjam! Hiç değilse *ona* bir faydam olsaydı.

Öyleyse bir karar verilmeliydi, kahrolası yaşama içgüdüsü içimde yeniden uyanıp beni yeni sanrılarla kandırmadan önce ciddi, dönülmez bir yargıya varılmalıydı.

Ne kazandırmıştı ki bana, ebedi âlemden gelen bütün bu mesajlar ne kazandırmıştı bana?

Hiçbir şey, hem de hiç.

Belki tek faydası sendeleye sendeleye daireler çizmem ve nihayetinde dünyayı onmaz bir eziyet biçiminde görmem olmuştu.

Yapacak tek bir şey kalmıştı.

Kafamdan bankada ne kadar param olduğunu hesapladım.

Evet, *buydu*. Hayatım boyunca bulunduğum beş para etmez eylemlerin azıcık bir değeri varsa, o da buydu!

Sahip olduğum her şeyi –çekmecedeki birkaç kıymetli taş da dahil– bir pakete koyup Mirjam'a yollamalıydım. En azından birkaç yıllığına gündelik kaygılarını omuzundan alırdı. Bir de Hillel'e bir mektup yazmalı, Mirjam'ın kafasını kurcalayan "mucize"nin aslını anlatmalıydım.

Mirjam'a sadece onun yardımı dokunabilirdi.

Hissediyordum: Evet, ona öğütler verebilirdi.

Taşları toplayıp cebime koydum, saate baktım: Şimdi bankaya gidersem bir saat içinde her şeyi halledebilirdim.

Bir de bir demet kırmızı gül almalıydım Angelina için! İçimde acının ve kudurgan bir özlemin çığlıkları koptu. Bir gün daha, bir güncük daha yaşamak istiyordum!

Bir kez daha o boğucu çaresizliğe katlanmak için mi?

Hayır, tek bir dakika daha bekleyemezdim! Üstüme pes etmemenin memnuniyeti yayıldı.

Etrafa bakındım. Yapacak başka bir şey kalmış mıydı?

Doğru: Şuradaki eğe. Cebime attım, geçenlerde aklımdan geçirdiğim gibi sokakta bir yere fırlatacaktım onu.

Nefret ediyordum o eğeden! Onun yüzünden kaç kez katil olmanın eşiğinden dönmüştüm...

Kim beni rahatsız etmeye geldi yine?

Hurdacı.

"Sadece bi' dakka, Herr von Pernath," diye rica etti şaşkınlıkla ben vaktimin olmadığını söyleyince. "Sadece bi' dakkacık. Sadece bi'kaç kelime."

Yüzünden ter akıyor, heyecandan eli ayağı titriyordu.

"Sizinle baş başa konuşabilir miyiz, Herr von Pernath? Ben, yine Hillel gelsin istemiyorum. İyisi mi kapıyı da kilitleyin ya da daha iyisi, yan odaya geçelim." Her zamanki hararetli tavrıyla beni içeri çekti.

Sonra birkaç kez çekinerek etrafına bakınıp fısıltıyla konuştu:

"Düşündüm ki, yani... geçenki mesele. Böyle daha iyi. Bi'şey çıkmaz o işten. İyi. Geçmiş geçmiştir."

Gözlerini okumaya çalıştım.

Bakışlarıma direndi ama bir eliyle sandalyeye dayanmasını gerektirecek kadar çaba harcadı bunun için.

"Sevindim, Herr Wassertrum," dedim olabildiğince dostane,

"hayat yeterince hüzünlü, bir de karşılıklı nefretle biraz daha zehretmeye gerek yok."

"Kitaptan okuyor sanki," diye homurdandı rahatlayarak, pantolon ceplerini karıştırıp yine o kasası yamulmuş altın saati çıkardı, "dürüstlüğümü görmeniz için bu küçük şeyi kabul etmeniz gerek. Hediye olarak."

"Ne yapmaya çalışıyorsunuz," diye karşı koydum. "Sanıyor musunuz ki..." o anda Mirjam'ın onunla ilgili söyledikleri geldi aklıma, onu incitmemek için elimi uzattım.

Elimi uzatmama aldırmadı, aniden kireç gibi olup kulak kesildi, hırıldadı sonra:

"İşte! İşte! Biliyordum zaten. Yine Hillel geldi! Kapıyı çalıyor."

Kulak kabarttım, diğer odaya geri döndüm, onu rahatlatmak için ara kapıyı yarısına kadar çektim.

Bu kez Hillel değildi. *Charousek* girdi içeri, yan tarafta kimin olduğunu bildiğini işaret eder gibi parmağını dudağına koydu ve bir saniye sonra benim ne diyeceğimi beklemeden söz yağmuruna tuttu beni:

"Ah, benim saygıdeğer, sevgili Pernath Ustam, sizi evinizde yalnız ve sıhhatli bulduğum için duyduğum sevinci bilmem ki size nasıl anlatayım." Bir oyuncu gibi konuşuyordu, abartılı ve doğallıktan uzak konuşma biçimi ekşittiği suratıyla öyle göze batar bir tezatlık içindeydi ki karşısında derin bir korkuya kapıldım.

"Beni sokakta muhakkak sık sık gördüğünüz o sefil halimle yanınıza gelmeye asla cüret edemezdim... fakat görmek ne demek! Bana pek çok kez lütufkâr elinizi uzattınız.

"Bugün karşınıza temiz yakalı, temiz giyimli bir halde çıkabiliyorsam... bunu kime borçluyum biliyor musunuz? Şehrimizin en soylu ve maalesef –çok acı ama– en yanlış tanınan insanlarından birine. Kendisini düşününce bile duygulanıyorum.

"Mütevazı imkânlarına karşın yoksul ve muhtaçlara karşı eli açıktır. Onu ne zaman dükkânının önünde üzgün üzgün dururken görsem içimden yanına gitmek, sessizce elini sıkmak gelir.

"Birkaç gün önce dükkânının önünden geçerken beni çağırdı, bana para verdi, böylelikle taksitle kıyafet alabilmemi sağladı.

"Pernath Usta, bilir misiniz yardımıma koşan kimdi?

"Gururla söylüyorum, zira göğsünde nasıl da altın gibi bir kalp taşıdığını ezelden beridir sezen tek kişi bendim: Bu şahıs Herr Aaron Wassertrum!"

Elbette anlıyordum, bununla neyi amaçladığını bilmesem de Charousek'in oynadığı komedi yan taraftan bizi dinleyen hurdacıya yönelikti. Bütün bu beceriksizce dalkavukluklar şüpheci Wassertrum'un gözünü boyamak için kesinlikle yetersiz göründü bana. Charousek aklımdan geçeni belli ki düşünceli ifademden çıkarmıştı, sırıtarak başını iki yana salladı, devamındaki sözleriyle de muhtemelen bana adamını çok iyi tanıdığını, ne kadar allayıp pullayacağını çok iyi bildiğini söylemeye çalışıyordu.

"Elbette! Herr – Aaron – Wassertrum! Kendisine ne denli müteşekkir olduğumu bizzat söyleyemediğim için yüreğim sıkışıyor, size yalvarırım usta, buraya gelip size anlattıklarımı sakın ona söylemeyin. Biliyorum, insanların çıkarcılığı hayatını mahvetmiş onun, derin, devasız... ah, üstelik yerinde bir şüphe ekmiş göğsüne.

"Ben ruh doktoruyum ama duygularım da bana en iyisinin, Herr Wassertrum'un ona ne kadar minnet duyduğumu asla –hele de benim ağzımdan– öğrenmemesi olduğunu söylüyor. Çünkü öğrenirse yüreğine kuşku tohumları ekilir. Benden uzak olsun. Beni minnetsiz saysın daha iyi.

"Pernath Usta! Ben talihsiz biriyim, dünyada bir başına terk edilmenin ne menem bir şey olduğunu çocukluğumdan bilirim. Babamın ismini bile bilmem ben. Anneciğimi de hiçbir zaman görmedim. Erkenden göçüp gitmiş..." Charousek'in sesi tuhaf bir şekilde gizemli ve dokunaklı bir hal aldı, "...ve gerçekten inanıyorum ki annem ne kadar çok sevdiğini söyleyemeyen, derin ruhlu yaratılmış insanlardandı, Herr Aaron Wassertrum da onlardan biri.

"Annemin günlüğünden yırtılmış bir sayfa var elimde, –o kâğıdı sürekli göğsümde taşırım– kâğıtta babamı ne kadar çirkin olsa da

yeryüzünde fani bir kadının hiçbir adamı sevmediği kadar çok sevdiği yazıyor.

"Yine de ona bunu hiç söylememiş sanırım. Belki de benim Herr Wassertrum'a –bu ne kadar kalbimi kırsa da– ona karşı ne kadar minnet duyduğumu söylemememle benzer bir sebepten.

"Ama günlük sayfasında bir şey daha yazıyor, gerçi ancak akıl yürütebiliyorum çünkü cümleler gözyaşlarından neredeyse okunmaz olmuş: Babam –hatırası yeryüzünden de gökyüzünden de silinsin!– anneme korkunç davranmış olmalı."

Charousek ansızın diz çöktü, yer zangırdadı, öyle yürek sızlatan bir sesle haykırdı ki komedisini oynamaya devam mı ediyor, yoksa delirdi mi anlamadım:

"Kullarının adını ağzına almaması gereken Yüce Tanrım, işte önünde diz çöküyorum: Sonsuza kadar lanet, lanet, lanet olsun babama!"

Son kelimeyi âdeta dişleriyle parçaladı, bir an için kocaman açılmış gözleriyle kulak kesildi.

Sonra şeytan gibi pis pis sırıttı. Yan taraftaki Wassertrum hafifçe inlemiş gibi geldi bana da.

"Affedersiniz usta," diye bir molanın ardından yalandan boğulur gibi bir sesle devam etti Charousek, "affedersiniz, kendimi tutamadım ama gece gündüz tek duam, babamın, artık her kimse, akla gelebilecek en fena şekilde can vermesini dilemek Tanrı'dan."

İster istemez bir karşılık verecek oldum, ne var ki Charousek çabucak engelledi beni:

"Fakat şimdi Pernath Usta, size yönelteceğim ricaya geliyorum:

"Herr Wassertrum'un her şeyden çok sevdiği, koruyup kolladığı biri vardı, bir yeğeni olabilir. Hatta oğlu olduğu söyleniyor ama ben inanmak istemiyorum çünkü oğlu olsa soyadı aynı olurdu ama gerçekte adı Wassory'ydi, Dr. Theodor Wassory.

"Onu gözümün önüne getirince gözümden yaşlar boşanıyor. Ona öyle bağlıydım ki sanki doğrudan bir sevgi, bir akrabalık bağı vardı aramızda."

Charousek duygulandığı için daha fazla konuşamayacakmış gibi hıçkıra hıçkıra ağladı.

"Ah, bu soylu kişi ayrıldı dünyadan! Ah! Ah!

"Nedeni her neyse –ki hiç öğrenemedim– kendi canına kıydı. Ben de yardıma çağrılanlardan biriydim... ah, ah, çok geç... çok geç... çok geç! Ölüm döşeğinin başında yalnız kalıp onun soğuk, solgun ellerini öpücüklerle kaplarken, tam o an – bunu niye itiraf etmeyeyim ki Pernath Usta? Sonuçta hırsızlık değildi – o an, cesedin göğsündeki gül ile, bahtsız adamın çiçeklenen hayatına içindekiyle hızlıca son verdiği küçük şişeyi alıp kendime sakladım."

Charousek bir ilaç şişesi çıkardı, sonra sarsılarak devam etti:

"İkisini de buraya, masanıza bırakıyorum, kurumuş gülü ve şişeyi; bunlar göçüp giden dostumun hatıraları.

"Yüreğimin yalnızlığı ve merhum anneme özlemim yüzünden ölmeyi dilediğim kimsesiz zamanlarımda şu şişeyle ne çok oynadım, şunu bilmek ne kutlu bir avuntuydu: Yapmam gereken tek şey sıvıyı bir mendile döküp solumaktı, sonra ağrı sızı olmadan sevgili, iyi yürekli Theodor'un sefalet diyarının meşakkatlerinden kaçıp dinlenmeye çekildiği cennet köşesine süzülecektim.

"Şimdi sizden rica ediyorum, saygıdeğer usta, –bu yüzden buradayım– ikisini de alın ve Herr Wassertrum'a verin.

"Dr. Wassory'ye yakın olan fakat ismini söylememeye ant içtiğiniz birinden aldığınızı söyleyin... belki bir hanımefendiden.

"İnanacaktır ve benim için kıymetli birer hatıra oldukları gibi onun için de olacaklardır.

"Bu ona göstereceğim gizli şükranım olsun. Ben yoksul biriyim, elimdeki tek şey bu ama şunu bilmek beni mesut ediyor: Artık ikisi de ona ait olacak, yine de verenin ben olduğumu bilmeyecek.

"Bunun aynı zamanda benim için de son derece tatlı olan bir tarafı var.

"Şimdi sağlıcakla kalın kıymetli usta, şimdiden binlerce kez teşekkürler."

Sıkıca elimi tuttu, göz kırptı, ben hâlâ anlamayınca zor duyulur bir sesle bir şeyler fısıldadı.

"Bekleyin Herr Charousek, size aşağıya kadar biraz eşlik edeyim," diye mekanik bir şekilde tekrarladım dudaklarından okuduğum sözleri ve onunla birlikte dışarı çıktım.

Birinci katın karanlık sahanlığında durduk, Charousek'le vedalaşmak istedim.

"Bu komediyle ne amaçladığınızı görebiliyorum. Siz... siz Wassertrum'un kendisini bu şişedekiyle zehirlemesini istiyorsunuz!" Yüzüne söyledim bunu.

"Elbette," diye sakince itiraf etti.

"Ve bunun için, sanıyor musunuz ki size yardım edeceğim?"

"Yardımınız büsbütün gereksiz."

"Ama şişeyi Wassertrum'a vermem gerekiyordu, az önce öyle dediniz!"

Charousek başını iki yana salladı:

"Şimdi geri dönecek olursanız şişeyi çoktan cebine attığını görürsünüz."

"Nasıl inanabilirsiniz buna?" diye şaşkınlıkla sordum. "Wassertrum gibi bir insan asla canına kıymaz, bunun için fazla korkaktır... fevri davranmaz."

"Öyleyse telkinin sinsi zehrini bilmiyorsunuz," diye ciddiyetle kesti sözümü. "Günlük dilde konuşmuş olsam belki haklı çıkabilirdiniz ama en ufacık bir vurguyu bile önceden hesapladım. Böyle köpeklere ancak iğrenç derecede coşkulu bir ifade tesir eder! İnanın bana! Her bir cümlem karşısında yaptığı mimikleri size olduğu gibi çizebilirim. Ressamların dediği gibi hiçbir 'kitsch' iliklerine kadar yalana bulanmış bir kalabalığın gözyaşlarını tetikleyemeyecek kadar alçak değildir... onları kalplerinden vuramayacak kadar! Sizce öyle olmasa bütün tiyatrolar çoktan ateşle ve kılıçla yakılıp yıkılmış olmaz mıydı? Aşağı tabakayı duygusallığından tanırsınız. Binlerce yoksul şeytan açlıktan ölebilir, kimse ağlamaz ama sahnede köylü elbiseleri giymiş andavalın tekinin gözleri devrilse işte o zaman saray köpeği gibi ulurlar. Babacık Wassertrum da belki yarına kalmaz, az önce yüreğini hoplatan şeyi unutur: Ama kendisinin acınacak halde ol-

duğunu düşüneceği zaman geldiğinde her bir sözüm içinde yeniden canlanacaktır. Böylesi büyük sefalet anlarında hafif bir darbe yeter, o işi de ben halledeceğim... ve en korkak pençe bile o zehre uzanır. Yeter ki el altında olsun! Onun için işi bu kadar kolaylaştırmasam muhtemelen Theodorcuk da hemen şişeye yapışmazdı."

"Charousek, siz korkunç bir insansınız," diye haykırdım dehşetle. "Sizde hiç duygu..."

Çabucak ağzımı kapattı, bir duvar nişine doğru çekti beni!

"Şşş! Orada!"

Sendeleyen adımlarla, duvara tutuna tutuna Wassertrum indi merdivenlerden, sallanarak önümüzden geçti.

Charousek benimle üstünkörü tokalaşıp gizlice peşinden gitti.

Odama döndüğümde gülün ve şişenin kaybolduğunu gördüm, şimdi yerlerinde hurdacının masaya bıraktığı yamuk, altın saat duruyordu.

Paramı alabilmek için sekiz gün beklemem gerekiyormuş; normal fesih ihbar süresi bu kadarmış, bankadan öyle demişlerdi.

Ben de müdürü çağırmaları gerektiğini söylemiş, çünkü çok acelem olduğunu, bir saat içinde seyahate çıkmayı planladığımı mazeret olarak öne sürmüştüm.

Müdür konuşamazmış, bankanın kuralları da değiştirilemezmiş, benimle aynı veznenin önünde bekleyen cam gözlü adam gülmüştü buna.

Sekiz gri ve korkunç gün boyunca ölümü bekleyecektim yani!

Sonsuz bir müddet gibi geliyordu gözüme.

Öyle bıkkındım ki bir kafenin kapısının önünde ne zamandır aşağı yukarı yürüyüp durduğumun hiç farkında değildim.

Sonunda girdim içeri, sırf bankadan beri peşimden gelen ve gitgide yaklaşan, ben ona baktığımda hemen bir şey düşürmüş gibi yerleri yoklayan cam gözlü, iğrenç adamdan kurtulmak için.

Üzerinde açık renk, kareli, daracık bir ceket ve çuval gibi bacaklarından sarkan, yağ gibi parlayan siyah bir pantolon vardı. Sol

çizmesine şişkin duran, yumurta biçiminde deri bir yama yapılmıştı, öyle ki yamanın altındaki ayak parmağına bir mühür yüzüğü takmış gibi görünüyordu.

Ben bir yere oturur oturmaz o da içeri girdi, hemen yan masama kuruldu.

Benden bir şey dileneceğini sandım, şimdiden cüzdanımı aramaya koyulmuştum ki boğum boğum kasap parmaklarında kocaman bir pırlantanın parıldadığını gördüm.

Saatlerce oturdum kafede, iç huzursuzluğumdan aklımı kaçıracağım sandım – ama nereye gidecektim ki? Eve mi? Avare avare ortalıkta mı dolanacaktım? Biri diğerinden daha korkunç görünüyordu gözüme.

Soluna soluna tükenmiş hava, bilardo toplarının sonsuz, aptalca takırtısı, karşımdaki yarı kör bir gazete meraklısının bitmek bilmez öksürüğü, ya burnunu karıştıran ya da sararmış sigara tiryakisi parmaklarıyla cep aynasına bakıp bıyıklarını tarayan leylek bacaklı bir piyade teğmen; köşedeki oyun masasına kurulmuş, bazen tiz çığlıklar atarak koz kartlarını yumruklarıyla masaya vuran bazen de arka arkaya ortalığa tüküren iğrenç, terli, geveze, kahverengi kadifeden bir İtalyan sürüsü. Üstelik bunların hepsini duvar aynaları yüzünden iki kat, üç kat fazla görmek zorunda kalmak! Kanım yavaş yavaş damarlarımdan çekiliyordu.

Hava gitgide kararıyordu, yorgunluktan ayakta duramayan düztaban bir garson, demir bir çubukla gaz lambalarını yokladı, nihayetinde kafasını iki yana sallayarak lambaların yanmayacağına kani oldu.

Ne zaman yüzümü çevirsem cam gözlünün, şehla kurt bakışlarıyla karşılaşıyordum, her seferinde de ya çabucak bir gazetenin arkasına saklanıyor ya da pis bıyıklarını içi çoktan boşalmış kahve fincanına daldırıyordu.

Sert, yuvarlak şapkasını o kadar aşağı indirmişti ki kulakları iki yana doğru uzamış gibi görünüyordu ama kalkmaya hiç niyeti yoktu.

Daha fazla dayanamadım.

Hesabı ödeyip kalktım.

Cam kapıyı arkamdan kapatacaktım ki biri kapının koluna benden önce uzandı. Arkama döndüm:

Yine o herif!

Sinirle sola dönmek istedim, Yahudi Mahallesi'ne doğru, ama yanıma sokulup durdurdu beni.

"Yeter artık!" diye bağırdım ona.

"Sağdan," dedi kısaca.

"Ne demek bu?"

Küstahça baktı bana.

"Siz Pernath'sınız!"

"Herhalde, Herr Pernath diyecektiniz?"

Pis pis güldü:

"Bu kadar soytarılık yeter! Benimle geliyorsunuz!"

"Hadi ya, deli misiniz siz? Siz kimsiniz ki?" diye terslendim.

Cevap vermedi, ceketini arkaya atıp dikkatle, ceketinin astarına tutturulmuş, aşınmış sac kartalı gösterdi.

Anladım: Hilekâr herif gizli polisti ve beni tutukluyordu.

"Ama rica ederim söyleyin, ne oluyor?"

"Yakında öğrenirsiniz. Şubede," diye kabaca karşılık verdi. "Haydi marş!"

Ona bir araba tutmayı önerdim.

"Daha neler!"

Karakola gittik.

Bir jandarma eri beni bir kapının önüne götürdü.

ALOIS OTSCHIN
Başkomiser

diye okudum porselen levhayı.

"İçeri girebilirsiniz," dedi jandarma eri.

Bir metre yüksekliğinde iki pis yazı masası karşılıklı duruyordu.

Aralarında çizik içinde birkaç sandalye.

Duvarda imparatorun resmi.

Denizliğin üzerindeki fanusta Japon balıkları. Odanın gerisi boş.

Çarpık ayaklı bir adam, yanında, soldaki yazı masasının ardında pantolonu tiftik tiftik olmuş, keçe ayakkabılı, şişman başka biri.

Hışırtılar duydum. Biri Bohemya dilinde birkaç söz mırıldandı, hemen ardından Herr Başkomiser sağdaki yazı masasının ardından çıkıp önümde durdu.

Gri keçisakallı, kısa boylu bir adamdı, tuhaf bir davranışta bulunup konuşmaya başlamadan evvel parlak gün ışığına bakan biri gibi dişlerini gösterdi.

Bu sırada gözlüklerinin ardındaki gözlerini kıstı, bu da ifadesine ürkütücü bir alçaklık kazandırdı.

"Adınız Athanasius Pernath ve," üstünde hiçbir şey yazmayan bir kâğıda baktı, "taş kesim ustasısınız."

Diğer yazı masasının ardındaki çarpık ayaklı hemen canlandı: Sandalyesini yere sürterek öne çekti, bir yazı kaleminin hışırtısını duydum.

Doğruladım: "Pernath. Taş kesim ustası."

"Güzel, öyleyse anlaştık. Herr... Pernath... tabii ya, Pernath. Öyle tabii." Herr Başkomiser dünyanın en sevinçli haberini almış gibi aniden şaşırtıcı derecede sevimli bir hal aldı, bana iki elini birden uzatıp gülünç bir çabayla saf kalpli birinin yüz ifadesini takınmaya çalıştı.

"O halde, Herr Pernath, anlatın bakalım, bütün gün neler yaparsınız?"

"Sanırım bu sizi hiç ilgilendirmez, Herr Oitschin," diye cevapladım soğuk bir tavırla.

Gözlerini kısıp bir an için bekledi, sonra şimşek hızıyla atağa kalktı:

"Kontes, Savioli'yle ne zamandır birlikte?"

Benzer bir sorunun gelmesini beklediğim için gözümü bile kırpmadım.

Beni beceriyle yürüttüğü çapraz sorgusuyla çelişkiye düşürmeye çalıştı ama her ne kadar korkudan yüreğim ağzıma gelmiş olsa da kendimi belli etmedim, sürekli dönüp dönüp Savioli ismini hiç duymadığımı, Angelina'yı babamdan dolayı tanıdığımı, bana sık sık kabartma siparişi verdiğini söyleyip durdum.

Yine de komiserin, ona yalan söylediğimi anladığını, beni konuşturamadığı için öfkeden için için köpürdüğünü hissettim.

Bir süre düşündükten sonra beni ceketimden tutup kendine çekti, başparmağıyla uyarır gibi soldaki masayı işaret edip kulağıma fısıldadı:

"Athanasius! Merhum babanız benim en iyi arkadaşımdı. Sizi kurtarmak istiyorum, Athanasius! Ama bana kontes hakkındaki her şeyi söylemeniz gerek. Duydunuz mu: Her şeyi."

Ne demek istediğini anlamadım.

"Sizi kurtarmak istiyorum derken ne kastediyorsunuz?" diye sordum yüksek sesle.

Çarpık ayaklı, öfkeyle yeri tekmeledi. Komiserinse nefretinden beti benzi attı. Dudağını yukarı kaldırdı. Bekliyordu. Az sonra yeniden atağa kalkacağını biliyordum, (şaşırtma sistemi bana Wassertrum'u hatırlattı) aynı şekilde bekledim – Bir teke suratının, sahibi çarpık ayaklıydı, masanın arkasında pusuya yatmış gibi belirdiğini gördüm – sonra komiser aniden kulak tırmalayıcı bir sesle bağırdı bana:

"*Katil.*"

Şaşkınlıktan nutkum tutuldu.

Teke suratlı bezgin bezgin yeniden masasının arkasına çekildi.

Herr Başkomiser de sakinliğim karşısında epey şaşırmış gibiydi ama bir sandalye çekip oturmamı isterken şaşkınlığını gizlemeyi çok iyi becerdi.

"Demek kontes hakkında istediğim bilgiyi vermeyi reddediyorsunuz, Herr Pernath?"

"Veremem, Herr Başkomiser, en azından sizin umduğunuz anlamda. Öncelikle, Savioli isminde birini tanımıyorum, sonra konte-

sin eşini aldattığı söylentisinin bir iftira olduğundan kesinkes eminim."

"Yemin ederek teyit etmeye razı mısınız?"

Nefesim kesildi. "Evet! Her zaman."

"Güzel. Hmm."

Uzun bir ara oldu, o sırada komiser düşünceleriyle boğuşuyor gibiydi.

Yeniden bana baktığında yüzünde komedyenlere özgü bir acıma ifadesi vardı. Gözyaşında boğuluyormuş gibi bir sesle konuşmaya başladığında ister istemez Charousek geldi aklıma.

"Bana söyleyebilirsiniz, Athanasius –ben ki babanızın eski dostu– ben ki sizi kucağımda taşıdım..." Gülmemek için zor tuttum kendimi: Benden olsa olsa on yaş büyük olabilirdi. "Doğru değil mi, Athanasius, meşru müdafaaydı?"

Teke suratlı yeniden göründü.

"Ne, meşru müdafaa mıydı?" diye sordum anlamayarak.

"Şu... *Zottmann* olayı!" diye suratıma bir isim haykırdı komiser.

Bu sözcük hançer gibi saplandı yüreğime: Zottmann! Zottmann! Saat! Saatin üzerine Zottmann ismi kazınmıştı.

Yüreğimin sıkıştığını hissettim: Habis Wassertrum bana saati cinayet şüphesini üstüme çekmek için vermişti.

Komiser hemen maskesini indirdi, dişlerini gösterip gözlerini kıstı:

"O halde cinayeti itiraf ediyorsunuz, Pernath?"

"Ortada bir yanlışlık var, korkunç bir yanlışlık. Tanrı aşkına, dinleyin beni. Size her şeyi açıklayabilirim, Herr Başkomiser!" diye haykırdım.

"Şimdi bana Frau Kontes'le ilgili her şeyi anlatacak mısınız?" diye çabucak sözümü kesti, "Dikkatinizi çekerim: Bu işinizi kolaylaştırır."

"Zaten olandan daha fazlasını söyleyemem: Kontes masumdur."

Dişlerini sıktı, teke suratlıya döndü:

"Yazın: Pernath, sigorta memuru Karl Zottmann'ı öldürdüğünü itiraf ediyor."

Kontrolsüzce bir öfkeye kapıldım.

"Sizi polis müsveddesi!" diye kükredim, "Bu ne cüret?!"

Ağır bir nesne aradım.

Hemen ardından iki polis memuru beni yakalayıp kelepçe taktı.

Komiser artık kendi pisliğindeki horoz gibi kabarıyordu.

"Peki ya şu saat?" Yamuk saati elinde tutuyordu. "Onu soyduğunuzda talihsiz Zottmann hâlâ hayatta mıydı, değil miydi?"

Yeniden sakinleştim, zabıtlara geçsin diye net bir sesle konuştum:

"Saati bana bu sabah hurdacı Aaron Wassertrum... hediye etti."

Hep beraber katıla katıla güldüler, çarpık ayaklının ve keçe ayakkabılının masanın altında sevinçten birlikte dans ettiklerini gördüm.

Azap

Ellerim kelepçeli, sırtıma süngüsünü dayamış bir jandarma eri, akşam ışıkları yakılmış caddelerden geçmek zorunda kaldım.

Sokak çocukları sürüler halinde bağırıp çağırarak iki yandan bize eşlik ediyorlardı, kadınlar pencereleri açmış, kepçeleriyle aşağıya tehditler savuruyor, küfürler yağdırıyordu.

Daha uzaktan mahkeme binasının devasa taş bloklarına doğru yaklaştığımızı görüyordum, binanın tepesinde şöyle yazıyordu:

"Adalet suçluyu cezalandırır, masumu korur."

Sonra kocaman bir kapı içine aldı beni, ardından yemek kokan bir koridor.

Kılıçlı, üniformalı, kasketli, sakallı, yalınayaklı bir adam, üstünde ayak bileklerini saran uzun bir iç donuyla ayağa kalktı, dizlerinin arasında tuttuğu kahve değirmenini kenara kaldırıp bana soyunmamı emretti.

Sonra ceplerimi yokladı, içlerinde ne bulduysa çıkardı dışarı, bitli olup olmadığımı sordu.

Hayır deyince parmaklarımdan yüzüklerimi çıkardı; tamammış, giyinebilirmişim.

Üst katlara doğru çıktık da çıktık, pencere nişlerinde tek tük, kocaman, gri, kilitlenebilir kutuların durduğu koridorlardan geçtik.

Küçük, parmaklıklı gözleri ve her birinin üstünde bir gaz lamba-

sı olan sürgülü demir kapılar duvar boyunca kesintisiz bir şekilde uzanıyordu.

İri yarı, asker görünümlü bir gardiyan –saatlerdir karşıma çıkan ilk dürüst yüz– kapılardan birini açıp beni karanlık, dolap gibi, salgın hastalık kokan bir açıklığa itti, arkamdan kilitledi kapıyı.

Zifiri karanlıkta kaldım, elimle etrafı yokladım.

Dizim teneke bir kovaya çarptı.

Sonunda –oda öyle dardı ki arkama bile dönemiyordum– bir kapı kolu geldi elime, bir hücredeydim.

Sağda ve solda otla doldurulmuş ikişer döşek.

Aralarındaki boşluk ancak bir adım.

Karşı duvarın yukarısındaki bir metrekarelik parmaklıklı pencereden gece göğünün donuk ışığı içeri giriyordu.

Katlanılmaz sıcaklık, eski kıyafet kokusuyla kirlenmiş hava dolduruyordu odaya.

Gözlerim karanlığa alışınca döşeklerin üçünde –dördüncüsü boştu– gri mahkûm üniformalı insanların oturduğunu gördüm, kollarıyla dizlerine dayanmış, yüzlerini ellerine gömmüşlerdi.

Kimse tek kelime etmedi.

Boş yatağa oturup bekledim.

Bekledim. Bekledim.

Bir saat.

İki, üç saat!

Dışarıda bir adım sesi duyar gibi olunca ayağa fırladım:

Şimdi, şimdi beni sorgu hâkimine çıkarmak için almaya gelmişlerdi.

Her seferinde yanıldım. Koridordaki adım sesleri de her seferinde kayboldu.

Yakalarımı açtım, boğulacağım sanıyordum.

Mahkûmların birbiri ardına oflaya puflaya uzandıklarını duydum.

"Şu yukarıdaki pencere açılmaz mı?" diye sordum tam bir çaresizlikle karanlığa doğru. Handiyse kendi sesimden korktum.

"Açılmaz," diye homurdanarak cevapladı bir ses ot minderlerin birinden.

Yine de daracık duvarı elimle yokladım: göğüs hizasında bir yandan diğerine uzanan bir tahta – iki su testisi – ekmek kabuğu kırıntıları.

Güç bela yukarıya tırmanıp parmaklıklara tutundum, yüzümü aralıklara bastırdım, hiç değilse birazcık temiz hava almak için.

Dizlerim titreyene kadar durdum öyle. Gözlerimin önünde yeknesak, siyah gri bir gece sisi.

Soğuk demir çubuklar terliyordu.

Gece yarısına az kalmış olmalıydı.

Arkadan horultular duydum. Sadece biri uyumamış gibiydi: Döşeğinde bir o yana bir bu yana dönüyor, bazen çok yüksek olmayan bir sesle inliyordu.

Nihayet sabah olacak mıydı?! İşte! Çanlar yine çaldı.

Titreyen dudaklarımla saydım:

Bir, iki, üç! Tanrı'ya şükür, sadece birkaç saat daha, sonra şafak sökecekti.

Yine çaldı.

Dört? Beş? – Alnımdan ter akıyordu. – Altı!! – Yedi – Saat on birdi.

Çanın son defa çalışını duyduğumdan beri yalnızca bir saat geçmişti.

Aklımı yavaş yavaş toparladım:

Wassertrum, kayıp Zottmann'ın saatini beni bir cinayet şüphelisi durumuna sokmak için vermişti bana. Dolayısıyla katil o olmalıydı. Yoksa saat nasıl eline geçsin ki? Cesedi bir yerlerde bulup sonra da soyduysa kayıp adamı bulana vadedilen bin guldenlik ödülü kesin almıştı. Ama bu mümkün değildi: Afiş sokak köşelerinde hâlâ asılıydı, hapishaneye getirilirken apaçık görmüştüm.

Beni hurdacının ihbar ettiği açıktı.

Aynı şekilde komiserle, en azından Angelina konusunda, gizli gizli iş çevirdiği de açıktı. Yoksa komiser ne diye Savioli'yi sorsun?

Öte yandan Angelina'nın mektuplarının henüz Wassertrum'un elinde olmadığı da anlaşılıyordu.

Enine boyuna düşündüm.

Her şey bir çırpıda, sanki bizzat oradaymışım gibi korkunç bir netlikte belirdi önümde.

Evet, ancak böyle olmuş olabilirdi: Wassertrum içinde kanıtlar olduğunu tahmin ettiği demir mahfazamı polis suç ortaklarıyla birlikte dairemi karıştırırken gizli gizli kendine almış ama hemen açamamıştı, çünkü ben anahtarı üzerimde taşıyordum, şimdi de muhtemelen mağarasında mahfazayı kırmaya çalışıyordu.

Delice bir çaresizlik içinde parmaklıkları sarstım, aklımda Angelina'nın mektuplarını karıştıran Wassertrum'un görüntüsü vardı.

Keşke Charousek'e haber edebilseydim de hiç değilse Savioli'yi vaktinde uyarabilseydi!

Bir an için tutuklandığım haberinin Yahudi Mahallesi'nde yangın gibi hızla yayıldığı umuduna tutundum, Charousek'e kurtarıcı bir melekmiş gibi güveniyordum. Hurdacı onun şeytana yakışır kurnazlığıyla boy ölçüşemezdi. "Onu tam da Dr. Savioli'nin boğazına yapışacağı gün enseleyeceğim," demişti Charousek bir keresinde. Bir dakika sonra yine her şeyi işe yaramaz buldum, azgın bir korku ele geçirdi beni: Ya Charousek geç kalırsa? O zaman Angelina kaybederdi.

Dudaklarımı kanatacak kadar ısırıp neden o zaman mektupları hemen yakmadım diye pişmanlıktan göğsümü parçaladım, yemin ettim, şuradan çıktığım saat Wassertrum'u ortadan kaldıracaktım.

Kendi elimle mi öleceğim, yoksa idam sehpasında mı – ne önemi vardı!

Saat hikâyesini makul bir hale getirip Wassertrum'un tehditlerinden söz edersem sorgu hâkimi sözlerime inanırdı, bundan zerre kuşkum yoktu.

Muhakkak, hemen yarın tahliye edilirdim. En azından mahkeme Wassertrum'u da cinayet şüphesiyle tutuklardı.

Saatleri sayıyor, daha hızlı geçsinler diye dua ediyordum, gözlerimi dışarıdaki koyu kurşuni sise diktim.

Tarif edilemeyecek kadar uzun bir sürenin sonunda hava nihayet aydınlanmaya başladı, önce koyu bir leke gibiydi, sonra gitgide belirginleşti, sisin içinde bakırdan, kocaman bir yüz belirdi: Eski bir saat kulesinin kadranı. Fakat *ibreleri eksikti*. Yeni bir azap.

Sonra beş kez çaldı.

Mahkûmların uyandığını, esneyerek Bohemya dilinde sohbet ettiklerini duydum.

Bir ses tanıdık geldi bana. Arkama döndüm, tahtadan indim ve – benimkinin karşısındaki döşekte şaşkınlıkla yüzüme bakan çopur yüzlü Loisa'yı gördüm.

Diğer iki arkadaşının yüzleri korkusuzdu, aşağılar gibi süzdüler beni.

"Dolandırıcı mı?" diye kısık sesle sordu arkadaşlarından biri, dirseğiyle Loisa'yı dürttü.

Loisa hor görürcesine bir şeyler mırıldandı, ot minderini karıştırıp siyah bir kâğıt çıkardı, yere koydu.

Sonra testisinden kâğıdın üzerine biraz su döküp diz çöktü, kâğıdı ayna gibi kullanıp saçını parmaklarıyla geriye doğru taradı.

Ondan sonra kâğıdı özenle kurutup yeniden döşeğinin altına sakladı.

"Pan* Pernath, Pan Pernath," diye sürekli mırıldanıyordu Loisa, hayalet görmüş biri gibi gözleri kocaman açılmıştı.

"Gördüğüm kadarıyla beyler birbirini tanıyor," dedi taranmamış olan, Çek asıllı bir Viyanalının yapmacık aksanıyla ve alay edercesine yarım bir reverans yaptı: "Kendimi tanıtmama müsaade edin: Benim adım Vóssatka. Kara Vóssatka. Kundakçılık," diye gururla ekledi bir oktav derin bir sesle.

(Leh.) Bay. –*çn*

Saçı taralı olan, dişlerinin arasından tükürüp bir süre küçümseyerek bana baktı, sonra göğsünü gere gere kısa ve öz konuştu:

"Hırsızlık."

Ben sessiz kaldım.

"Siz hangi suçlamayla buradasınız, Herr Kont?" diye sordu Viyanalı bir süre sonra.

Bir an düşündüm, sonra sakince "Soygun ve cinayet," dedim.

İkisi de afallamış halde ayağa fırladı, yüzlerindeki alaycı ifade yerini sonsuz bir saygıya bıraktı, neredeyse bir ağızdan haykırdılar:

"Hürmetler, hürmetler."

Onlarla ilgilenmediğimi fark ettiklerinde köşelerine çekilip fısıltıyla sohbet etmeye koyuldular.

Sadece bir defa, saçı taralı olan ayağa kalkıp yanıma geldi, sessizce üst kolumdaki kasları kontrol etti, sonra başını iki yana sallayarak arkadaşının yanına geri döndü.

"Siz de mi Zottmann'ı öldürdüğünüz şüphesiyle buradasınız?" diye çaktırmadan sordum Loisa'ya.

Başıyla onayladı. "Evet, uzun zamandır."

Yine birkaç saat geçti.

Gözlerimi kapatıp uyuyor gibi yaptım.

"Herr Pernath. Herr Pernath!" diyen Loisa'nın kısık sesini duydum aniden.

"Evet?" Uyanmış gibi yaptım.

"Herr Pernath, lütfen kusuruma bakmayın, lütfen... lütfen söyler misiniz, Rosina'nın ne yaptığını biliyor musunuz? Evinde mi?" diye kekeleyerek sordu zavallı oğlan. Alev alev gözlerini dudaklarıma kilitleyişi ve heyecandan ellerinin kasılışı çok üzdü beni.

"Rosina iyi. O... o şimdi garsonluk yapıyor, şeyde... alten Ungelt'te," diye yalan söyledim.

Rahatlayıp derin bir nefes aldığını gördüm.

İki mahkûm sessizce, bir tablanın üzerine koydukları sıcak sosis haşlamayla dolu sac kaplar getirdiler, üçünü hücreye bıraktılar,

birkaç saat sonra sürgü sesi yeniden duyuldu, gardiyan beni sorgu hâkimine götürdü.

Merdiven iner merdiven çıkarken umudumdan dizlerim titriyordu.

"Sizce bugün tahliye edilmem mümkün mü?" diye utana sıkıla sordum gardiyana.

Acıyarak gülüşünü bastırdığını gördüm. "Hmm. Bugün mü? Hmm –Tanrım– sonuçta her şey mümkün."

Buz kesildim.

Yine bir kapının üzerindeki porselen bir levhayı ve üzerindeki ismi okudum.

KARL FREIHERR VON LEISETRETER
Sorgu Hâkimi

Yine sade bir oda, bir metre yüksekliğinde iki yazı masası.

Beyaz sakalını iki yana ayırmış, siyah fraklı, kırmızı, kalın dudaklı, gıcırdayan çizmeleri, yaşlı, uzun boylu bir adam.

"Siz Herr Pernath mısınız?"

"Evet."

"Taş kesim ustası?"

"Evet."

"70 numaralı hücre?"

"Evet."

"Zottmann'ı öldürmekle mi suçlanıyorsunuz?"

"Rica ederim, Herr Hâkim..."

"*Zottmann'ı öldürmekle mi suçlanıyorsunuz?*"

"Muhtemelen. En azından böyle öyle sanıyorum. Ama..."

"İtiraf ediyor musunuz?"

"Neyi itiraf edeyim, Herr Hâkim, ben suçsuzum!"

"*İtiraf ediyor musunuz?*"

"Hayır."

"O zaman gözetim hapsinde olmanıza karar veriyorum. Gardiyan, adamı dışarı çıkarın."

"Lütfen, beni dinleyin, Herr Hâkim... Bugün muhakkak evde olmalıyım! Halletmem gereken çok önemli işler var..."

İkinci masanın ardından biri keçi gibi güldü.

Herr Baron* da bıyık altından sırıttı.

"Gardiyan, adamı dışarı çıkarın."

Günler geçmek bilmedi, haftalar oldu, hâlâ hücredeydim.

Her gün saat on ikide hapishane avlusuna inebiliyor, diğer gözetim hapsindekiler ve mahkûmlarla ikişerli gruplar halinde, ıslak toprağın üzerinde 40 dakikalığına daireler çizebiliyorduk.

Sohbet etmek yasaktı.

Alanın ortasında, ölmek üzere olan çıplak bir ağaç duruyordu, ağacın kabuklarının arasına Meryem Ana'nın cam üzerine yapılmış oval bir resmi asılmıştı.

Duvarları cılız kurtbağrı çalıları sarmıştı, yaprakları tepelerine düşen is yüzünden neredeyse kapkaraydı.

Etrafta zaman zaman dudakları kansız, harç grisi yüzlerin aşağıya baktığı hücre parmaklıkları.

Sonra yeniden yukarıya, alışkın olduğumuz kabirlere çıkıyorduk, ekmeğin, suyun, sosis haşlamasının ve pazarları çürük mercimeklerin yanına.

Şimdiye kadar bir kez daha sorgulanmıştım:

"Herr" Wassertrum'u güya saati bana hediye ederken gören bir tanığım var mıymış?

"Evet: Herr Schemajah Hillel... yani... hayır," (o sırada orada olmadığını hatırladım) "ama Herr Charousek... hayır, o da orada değildi."

"Kısacası kimse görmedi?"

"Hayır, kimse görmedi, Herr Hâkim."

Sorgu hâkiminin isminde geçen "Freiherr" unvanı baron anlamına gelir. *—çn*

Yine masanın ardından keçi kıkırtıları, yine aynı şey:

"Gardiyan, adamı dışarı çıkarın!"

Angelina için duyduğum kaygı yerini boğucu bir yılgınlığa bırakmıştı: Onun adına korktuğum zamanlar geçmişte kalmıştı. Wassertrum'un intikam planı çoktan işe yaradı ya da Charousek müdahale etti, diyordum kendime.

Ama Mirjam için duyduğum endişe beni neredeyse delirtmek üzereydi.

Oturup saatlerce mucizenin tekrarlanmasını beklediğini, sabah erkenden fırıncı gelince dışarı koşup titreyen elleriyle ekmeği yokladığını, belki de benim için duyduğu korkudan ölüp gittiğini hayal ediyordum.

Bu düşünce beni geceleri sık sık uykumdan ediyordu, duvardaki tahtanın üzerine çıkıp saat kulesinin bakırdan yüzüne bakıyordum, düşüncelerimin Hillel'e aksetmesini, Mirjam'a yardım etsin, onu bir mucizeyi beklemenin azabından kurtarsın diye kulağına çığlıklar atmasını dileyerek kendi kendimi yiyordum.

Sonra yeniden döşeğime atıyordum kendimi, ikizimin görüntüsünü avuntu niyetine ona gönderebileyim diye gözümün önüne getirebilmek için göğsüm çatlayacak gibi olana kadar nefesimi tutuyordum.

Bir keresinde yatağımın yanında görünmüştü de, yine o göğsüne ters yazılmış harflerle: Chabrat Zereh Bocher, her şey yeniden yoluna girecek diye sevinçten çığlıklar atmak istemiştim ama ben daha Mirjam'a görünmesi için emir veremeden ortadan yok oldu.

Hiç haber de almamıştım dostlarımdan!

Mektup yollamak yasak mı ki? diye sordum hücre arkadaşlarıma.

Bilmiyorlardı.

Hiç mektup almamışlardı, tabii onlara yazabilecek biri de yoktu zaten, öyle dediler.

Gardiyan, fırsatını bulursa bilgi alacağına dair bana söz verdi.

Tırnaklarım yenmekten çatlamış, saçlarım yabani saçına dönmüştü çünkü makas, tarak ve fırça yoktu.

Yıkanacak su da yoktu.

Neredeyse sürekli mide bulantısıyla boğuşuyordum, çünkü sosis haşlamaya tuz değil soda katılıyordu... Bir hapishane yönetmeliğiydi bu, "cinsel arzunun yükselmesini önlemek için."

Zaman sıkıcı, korkunç bir yeknesaklıkta geçiyordu.

Bir azap çarkı gibi daireler çiziyordu.

Tabii bazı anlar vardı ki her birimiz yaşıyorduk, içimizden biri aniden ayağa fırlıyor, saatlerce, vahşi bir hayvan gibi volta atıyor, sonra yeniden yenilip döşeğe bırakıyordu kendini, tam bir kayıtsızlıkla beklemeye – beklemeye – beklemeye devam etmek için.

Akşam olunca tahtakuruları karınca sürüleri gibi duvarlara çıkıyordu, bense şaşkınlıkla o kılıçlı ve iç donlu adamın üzerimi zararlı böcek var mı diye neden öyle itinayla aradığını soruyordum kendime.

Acaba eyalet mahkemesinde yabancı böcek türlerinin melezleşmesinden mi korkuluyordu?

Çarşamba sabahları genellikle geniş kenarlı şapkası, bol paça pantolonu olan domuz kafalı bir herif geliyordu: Hapishane doktoru Dr. Rosenblatt. Ve herkesin sıhhatinin son derece yerinde olduğuna kani oluyordu.

Birinin bir şikâyeti olursa, ne olduğuna aldırmaksızın hemen bir reçete yazıyordu – göğsünü ovalasın diye tutya merhemi.

Bir keresinde onunla birlikte eyalet mahkemesi başkanı da geldi – uzun boylu, parfümlü, en adice alışkanlıkların yüzünden okunduğu, "üst tabaka"dan bir hinoğluhin – her şey yolunda mı diye kontrol etti: Saçı taralının ifadesiyle "hâlâ kimse kendini asmadı mı diye."

Bir ricada bulunmak üzere ona doğru yürüdüm, bir çırpıda gardiyanın arkasına geçip bana tabancısını doğrulttu. Ne istiyormuşum, öyle bağırdı bana.

Bana mektup gelip gelmediğini sordum kibarca. Cevap almak yerine Herr Dr. Rosenblatt'tan göğsüme bir yumruk yedim, hemen ardından tabanları yağladı. Herr Başkan da geri çekildi, kapı gö-

zünden alay etti benimle, cinayeti itiraf etsem daha iyiymiş. Yoksa hayatım boyunca bir mektup bile alamazmışım.

Berbat havaya ve sıcaklığa çoktan alışmıştım ve her zaman titriyordum. Güneşin altındayken bile.

Mahkûmların ikisi birkaç kez değişmişti ama benim aldırdığım yoktu. Bu hafta bir kapkaççı ve bir yolkesen, bir sonrakinde de bir kalpazan veya bir yardakçı getirilmişti.

Dün yaşadığımı bugün unutuyordum.

Mirjam için duyduğum endişenin karmaşasında dış dünyada gerçekleşen bütün olaylar unutulup gidiyordu. Yalnızca bir olay derinden etkilemişti beni, ara sıra bozuk bir resim halinde rüyalarıma kadar peşimden geliyordu.

Yukarıya, gökyüzüne bakmak için duvardaki tahtanın üstünde duruyordum, o sıra aniden sivri bir cismin kalçama battığını hissettim, dönüp bakınca fark ettim ki eğeydi bu, cebimden ceketi ve astarı delip geçmişti. Uzun zamandır orada olmalıydı, yoksa koridordaki adam kesin fark ederdi.

Oradan çıkardım onu, aldırmadan döşeğimin üstüne fırlattım.

Sonra aşağı inince ortadan kayboldu, onu Loisa'nın almış olabileceğinden bir an için bile şüphe etmedim.

Birkaç gün sonra onu bir kat aşağıya yerleştirmek için hücreden çıkardılar.

Benim ve onun gibi, aynı suçla suçlanan, gözetim hapsindeki iki tutuklu aynı hücrede olamazmış, gardiyan öyle söyledi.

Zavallı oğlanın eğenin yardımıyla kurtulmayı başarmasını tüm kalbimle diledim.

Mayıs

Ben tarihi sorunca –güneş yazın ortasındaymışız gibi parıldıyordu, avludaki yorgun ağaç da birkaç tomurcuk vermişti– gardiyan önce sessiz kalmış ama sonra fısıltıyla 15 Mayıs demişti. Aslında bunu söyleyemezmiş, çünkü mahkûmlarla konuşması yasakmış, özellikle de suçunu henüz itiraf etmemiş olanlara tarih konusunda bilgi verilmemeliymiş.

Dolu dolu üç aydır hapisteydim demek, ve dış dünyadan hâlâ bir haber alamamıştım!

Akşam olunca artık sıcak günlerde açılan parmaklıklı pencereden hafif bir piyano sesi geliyordu.

Aşağıdaki idarecinin kızı çalıyormuş, bir mahkûm öyle söylemişti.

Gece gündüz Mirjam'ı düşlüyordum.

Nasıldı acaba?!

Zaman zaman düşüncelerimin ona eriştiğine, o uyurken yatağının başında dikilip teskin edercesine elini alnına koyduğuna dair teselli edici bir hisse kapılıyordum.

Sonra yine, hücre arkadaşlarımın arka arkaya sorguya götürüldüğü –ben götürülmüyordum– umutsuzluk anlarında Mirjam'ın belki de çoktan öldüğü korkusu boğazımı sıkıyordu.

O zaman kadere hâlâ hayatta mı değil mi, hasta mı sağlıklı mı diye soruyor, ot minderden kopardığım bir avuç saman çöpünün sayısından bir cevap çıkarıyordum.

Ve neredeyse her defasında "kötü çıkıyordu", ben de geleceğe

şöyle bir bakabilmek için zihnimi eşeliyordum – bu sırrı benden saklayan ruhumu, gün gelecek ve ben yeniden neşelenip gülebilecek miyim gibi uzak bir geleceğe ilişkin görünen sorularla kandırmaya çalışıyordum.

Böyle durumlarda kehanet hep olumlu cevap veriyordu, sonra ben de bir saatliğine mutlu ve huzurlu oluyordum.

Gizli gizli büyüyüp filizlenen bir bitki gibi, içimde gitgide kavranamaz, derin bir sevgi uyandı Mirjam'a karşı, o zamanlar onun yanında o kadar oturup onunla o kadar konuştum da bunun ayırdına nasıl varmadım, aklım almıyordu.

Onun da bana karşı aynı hisleri beslediğine dair ürpertici bir arzu böyle anlarda sıklıkla bir kanaat seviyesine erişiyordu, sonra koridordan bir adım sesi duyunca beni alıp serbest bırakacaklar, rüyam dış dünyanın kaba gerçekliğinde hiçliğe karışacak diye handiyse korkuyordum.

Kulaklarım uzun tutukluluk süresinde öyle keskinleşmişti ki en ufacık bir sesi dahi duyabiliyordum.

Ne zaman gece çökse uzaklardan bir arabanın geçtiğini duyuyor, acaba içinde kim oturuyor diye kafa yoruyordum.

Dışarıda neyi yapıp yapmayacaklarına karar verebilen insanların olduğu düşüncesinde tuhaf bir yabancılık vardı – özgürce hareket edebilen, şuraya buraya gidip yine de bunu tarifsiz bir sevinç gibi duyumsamayan insanlar.

Bir gün yine güneş tepedeyken sokaklarda yürüyecek kadar mutlu olabileceğimi – işte bunu hayal edebilecek durumda bile değildim.

Angelina'yı kollarımda tuttuğum gün çoktan akıp gitmiş bir ömre aitmiş gibi görünüyordu bana. O günü, bir kitabı açıp da içinde gençlik yıllarındaki sevgilisinin taktığı kurumuş bir çiçeği bulunca insanı saran o ince hüzünle anımsıyordum.

Yaşlı Zwakh hâlâ her akşam Vrieslander ve Prokop'la "Ungelt"te oturup kurumuş Eulalia'nın kafasını karıştırıyor muydu acaba?

Hayır, artık mayıs olmuştu: Artık kukla kutusuyla bölgedeki kü-

çük kasabaları gezmenin, kapıların önündeki yeşil çimenlerde Şövalye Blaubart'ı oynamanın zamanıydı.

Hücrede bir başımaydım. Bir haftadır tek arkadaşım olan kundakçı Vóssatka birkaç saat önce sorgu hâkimine götürülmüştü.

Bu kez sorgusu tuhaf denecek kadar uzun sürmüştü.

İşte. Kapısının sürgüsü takırdadı. Sevinçle parıldayan bir yüzle Vóssatka girdi içeri, döşeğinin üzerine bir bohça kıyafet atıp yıldırım hızıyla üstünü değiştirmeye başladı.

Mahkûm kıyafetini küfrederek parça parça yere fırlatıyordu.

"Hiçbir şeyi kanıtlayamadılar, kaypak herifler. Kundakçılıkmış! Hadi oradan," işaretparmağıyla bir gözünün altındaki deriyi aşağı çekip pışık yaptı, "Kara Vóssatka'yı toy gördüler. Rüzgâr çıkardı yangını, söyledim. Öyle de çıktı. Onu tutuklasınlar yakalayabilirlerse... rüzgârın efendisini. Benden bu kadar! Gidiyorum ben. Loisitchek'e." Kollarını iki yana açıp tepine tepine dans etti. "Hayatta bir kez açar mayıs." Kafasına, üzerinde küçük, mavi benekli bir göknar kargası tüyü olan sert bir şapka geçirdi. "Doğru ya, ilginizi çekecek bir şey de oldu Herr Kont: Ne oldu biliyor musunuz? Bir dostunuz, Loisa kaçtı! Az önce şu kaypakların yanındayken öğrendim. Ay olmuş kaçalı... tabanları yağlamış... çoktan... ohoo," parmaklarıyla elinin tersine vurdu – "tüymüş bile."

"Doğru ya, eğe," diye geçirdim aklımdan, gülümsedim.

"Umarım yakında sizi de, Herr Kont," kundakçı bana dostça elini uzattı, "tahliye ederler. Eğer paraya sıkışırsanız Loisitschek'e gelip Kara Vóssatka'yı sorun. Oradaki bütün kızlar tanır beni. Öyle işte! Görüşmek üzere, Herr Kont. Benim için bir zevkti."

Hâlâ kapıda bekliyordu ki gardiyan hücreye gözetim hapsindeki yeni bir tutukluyu soktu.

İlk bakışta bir zaman yağmurlu bir havada, Hahnpass Sokağı'ndaki kemerin altında beklerken yanımda duran asker şapkalı serseriyi görür gibi oldum. Ne sevindirici bir sürprizdi! Olur ya, belki de Hillel'le Zwakh ve diğer herkes hakkında bir şeyler biliyordu?

Onu hemen sorguya çekmek istedim ama adam beni şaşırtarak gizemli bir yüz ifadesiyle parmağını ağzına götürüp bana sessiz olmamı işaret etti.

Ancak kapı dışarıdan kapanınca ve gardiyanın ayak sesleri duyulmaz olunca canlandı.

Heyecandan kalbim deli gibi çarpıyordu.

Ne demekti bu?

Tanıyor muydu beni, ne istiyordu?

Serserinin yaptığı ilk şey oturmak ve sol çizmesini çıkarmak oldu.

Sonra dişleriyle çizmenin topuğundaki bir tıkacı çekti, içerideki boşluktan küçük, bükülmüş bir sac levha çıkardı, gevşekçe tutturulmuş gibi görünen ayakkabı tabanını yerinden çıkarıp gururlu bir ifadeyle ikisini de bana uzattı.

Her şeyi yıldırım hızıyla ve heyecanla sorduğum sorulara zerre aldırmadan yapmıştı.

"Buyurun! Herr Charousek'ten selamlar."

Öyle afallamıştım ki tek kelime edemedim.

"Yapmanız gereken tek şey sac levhayı alıp geceleyin tabanı ayırmak. Ya da kimsenin görmeyeceği herhangi bir zamanda. Çünkü iç kısmı oyuk," diye açıkladı adam soğukkanlılıkla, "içinde Herr Charousek'ten gelen bir mektup bulacaksınız."

Ölçüsüz bir sevinçle serserinin boynuna sarıldım, gözlerimden yaşlar boşandı.

Beni tatlılıkla itip sitemkâr konuştu:

"Kendinizi toplamanız gerek, Herr von Pernath! Kaybedecek bir dakikam bile yok. Yanlış hücrede olduğum her an ortaya çıkabilir. Franz'la numaralarımızı değiştirdik."

Çok aptal görünüyor olmalıydım ki devam etti:

"Anlamadıysanız da anlamamışsınızdır. Sonuç olarak ben buradayım, işte bu kadar!"

"Söyler misiniz," diye kestim sözünü, "söyler misiniz, Herr... Herr..."

"Wenzel," diye yardımcı oldu, "bana Güzel Wenzel derler."

"Söyler misiniz, Wenzel, arşivci Hillel ne yapıyor, kızı nasıl?"

"Bunun için vakit yok," diye sabırsızlıkla araya girdi Güzel Wenzel. "Her an buradan şutlanabilirim. Sözün özü: Buradayım, çünkü kasten bir soygun itirafında bulundum..."

"Ne yani, sırf benim yüzümden, bana ulaşabilmek için soygun mu yaptınız, Wenzel?" diye sordum dehşet içinde.

Serseri küçümsercesine başını iki yana salladı: "Gerçek *soygun yapmış* olsaydım *itiraf etmezdim* elbette. Siz beni ne sanıyorsunuz?"

Ancak anlıyordum: Adam masum olduğu halde Charousek'in mektubunu hapishaneye sokabilmek için bir dolap çevirmişti.

"Tamam, şimdi önce," son derece ciddi bir ifade takındı, "size epilepsi dersi vermem lazım."

"Ne dersi?"

"Epilepsi! Şimdi iyice kulak verin, her şeyi aklınızda tutun! Bakın: Önce ağzınızda tükürük toplayın," – yanaklarını şişirip gargara yapan biri gibi sağa sola salladı – "sonra ağzınızdan köpük çıkarın, bakın böyle": Bunu da yaptı. İğrenç bir doğallıkla. "Daha sonra başparmağınızı avucunuzun içine doğru kıvırın. Daha sonra gözlerinizi pörtletin," – gözlerini korkunç bir şekilde çarpıttı – "ve sonra –bu kısım biraz zor– bas bas bağırın. Bakın böyle: Bö... bö... bö, ve aynı zamanda kendinizi yere atın." Yere kendini öyle bir attı ki bina sarsıldı, kalkarken konuştu:

"Bu Dr. Hulbert'in –mekânı cennet olsun– 'tabur'da bize öğrettiği gibi, epilepsinin doğal halidir."

"Evet, evet, şaşırtıcı derecede benziyor," diye kabul ettim, "ama ne işe yarayacak?"

"Öncelikli işiniz hücreden kaçmak!" diye açıkladı Güzel Wenzel. "Dr. Rosenblatt tam bir öküzdür! Adamın kafası bile olmasa Rosenblatt hâlâ şöyle der: Adam turp gibi sağlam! Öküz gibi saygı duyduğu tek şey epilepsidir. Biri bunu iyi becerirse hemen revire gönderir. Oradan kaçmak da çocuk oyuncağıdır." İyice esrarlı bir tavra büründü: "Çünkü revirdeki pencere parmaklıkları kesiktir, sadece çamurla üstünkörü tutturulmuştur. Bu, taburun sırrıdır! Sa-

dece birkaç gece iyice gözetlemeniz gerek, bir ipin çatıdan pencerenin önüne indiğini görünce parmaklıkları sessizce kaldırın ki kimse uyanmasın, sonra ipi omuzlarınıza dolayın, biz sizi çatıya çekeceğiz, diğer taraftan da sokağa indireceğiz. İşte bu kadar!"

"Niye hapishaneden kaçayım ki?" diye çekinerek karşı çıktım, "Ben suçsuzum."

"Bu kaçmamak için bir sebep değil!" diye itiraz etti Güzel Wenzel, hayretinden gözleri kocaman oldu.

Onu bu cüretkâr plandan, söylediği gibi bir "tabur kararı"nın sonucu olan plandan vazgeçirmek için bütün belâgat yeteneğimi konuşturmam gerekiyordu.

"Tanrı'nın lütfu"nu reddedip kendiliğinden tahliye edilmeyi beklemeyi tercih etmem onun gözünde akılalmaz bir şeydi.

"Ne olursa olsun, size ve cesur yoldaşlarınıza tüm içtenliğimle teşekkür ediyorum," dedim duygulanarak, elini sıktım. "Şu zor zamanlar geçtiğinde yapacağım ilk iş size minnettarlığımı göstermek olacak."

"Hiç gereği yok," diye dostane reddetti Wenzel. "Birkaç bardak 'Pilsen' ısmarlarsanız memnuniyetle kabul ederiz ama fazlasını değil. Artık taburun hazine bakanı olan Pan Charousek bize sizin nasıl da gizli bir hayırsever olduğunuzu anlattı. Birkaç gün sonra salındığımda ona iletmemi istediğiniz bir şey var mı?"

"Evet, lütfen," diye atıldım hemen, "ona Hillel'e gitmesini söyleyin ve kızı Mirjam'ın sağlığı için çok endişelendiğimi bildirin. Herr Hillel gözünü üzerinden ayırmasın. İsmi aklınızda tutabilecek misiniz? *Hillel*."

"Hirräl mi?"

"Hayır, Hillel."

"Hillär?"

"Hayır: Hill – el."

Wenzel'ın bir Çek için söylenmesi imkânsız bu isme bir türlü dili dönmedi ama sonunda yüzünü buruşturarak da olsa söylemeyi becerdi.

"Bir şey daha: Herr Charousek –içtenlikle rica ediyorum– 'asil hanımefendiyle' –o kim olduğunu bilir– elinden geldiğince ilgilensin."

"Siz şu Dr. Sapoli'yle kırıştıran soylu fingirdeği kastediyorsunuz herhalde? Gerek yok, o boşandı zaten, çocuğunu da alıp Sapoli'yle kaçtı."

"Böyle olduğundan emin misiniz?"

Sesimin titrediğini hissettim. Angelina adına ne kadar sevinmiş olsam da yüreğim sıkıştı.

Ne çok endişe etmiştim onun için, şimdiyse, unutulmuştum.

Belki sahiden soyguncu bir katil olduğumu sanıyordu.

Acı bir tat geldi boğazıma.

Serseri, perişan insanların aşkla ilgili her şeyi anlamalarına yarayan, tuhaf bir şekilde onlara özgü olan bir duygusallıkla, ne halde olduğumu sezmiş olacaktı ki çekinip bakışlarını kaçırdı, bir şey demedi.

"Belki Herr Hillel'in kızının, Fräulein Mirjam'ın nasıl olduğunu biliyorsunuzdur? Tanıyor musunuz onu?" diye sordum utana sıkıla.

"Mirjam mı? Mirjam?" Wenzel düşünür gibi yüzünü buruşturdu. "Mirjam? Geceleri sık sık Loisitschek'e gelir mi?"

İster istemez gülümsedim. "Hayır. Kesinlikle gelmez."

"Öyleyse tanımam," dedi Wenzel kuru kuru.

Bir süre sessiz kaldık.

Belki mektupta onunla ilgili bir şeyler yazıyordur diye umdum.

"Wassertrum'u şeytanın alıp götürdüğünü," diye ansızın yeniden söze başladı Wenzel, "duydunuz mu acaba?"

Dehşetle yerimden sıçradım.

"Tabii ya." Wenzel boğazını gösterdi. "Cinayete kurban gittil Ben size diyeyim, hali epey boktandı. Birkaç gündür ortalıkta görünmüyor diye dükkânının kapısını kırdıklarında elbette içeri önce ben girdim –girmez olaydım!– Wassertrum oracıkta, pis bir koltukta oturuyordu, göğsü kan içinde, gözler cam gibi. Aslında ben çok sağlam adamımdır ama size diyorum, benim bile başım döndü, oracıkta bayılacağım sandım. Habire şöyle demek zorunda kaldım kendi-

me: Wenzel, dedim, Wenzel telaşlanma, bu sadece ölü bir Yahudi. Boğazına bir eğe saplanmıştı, dükkân da darmadumandı. Soygun esnasında cinayet tabii."

"Eğel Eğel" Nefesimin korkudan soğuduğunu hissettim. Eğel Demek kendi yolunu bulmuştu!

"Kim olduğunu da biliyorum," diye bir aradan sonra kısık sesle devam etti Wenzel. "Size diyorum, çopur yüzlü Loisa'dan başkası olamaz. Çünkü dükkânda, yerde onun çakısını buldum, polis bir şey çakmasın diye hemen cebime attım. Dükkâna bir yeraltı geçidinden..." ansızın konuşmayı kesip birkaç saniye kulak kabarttı, sonra kendini döşeğe atıp korkunç bir şekilde horlamaya başladı.

Hemen ardından sürgü takırdadı, gardiyan girdi içeri, şüpheyle beni süzdü.

İlgisiz bir ifade takındım, Wenzel'sa uyanacağa benzemiyordu.

Ancak birkaç kez dürtüldükten sonra esneyerek doğruldu, peşinde gardiyanla uyku sersemiymiş gibi sallana sallana dışarı çıktı.

Heyecandan ateşler içinde, Charousek'in mektubunu açıp okudum:

12 Mayıs

Benim zavallı sevgili dostum ve velinimetim!

Haftalardır tahliye edilmenizi bekliyordum... hepsi boşuna... salıverilmenizi sağlayacak deliller toplamak için olası bütün yolları denedim ama hiçbir şey bulamadım.

Sorgu hâkiminden davayı hızlandırmasını rica ettiysem de her seferinde elinden bir şey gelmediğini, bunun onun değil, savcılığın işi olduğunu söyledi.

Bürokrasi işte!

Yine de *ancak şimdi, bir saat kadar önce, en iyi şekilde sonuçlanacağını* umduğum bir şeyi başardım: Jaromir'in kardeşi Loisa'nın tutuklanmasından sonra yatağının altında bulduğu altın bir saati Wassertrum'a sattığını öğrendim.

Dedektiflerin girip çıktığı Loisitschek'te, sizin de bildiğiniz gibi, sözde öldürülen Zottmann'ın –kaldı ki cesedi henüz bulunmadı– saatinin *corpus delicti** olarak *sizin üzerinizde* bulunduğu söylentisi dolaşıyordu. İşin geri kalanını kendim çözdüm: Wassertrum *vesairel*

Hemen Jaromir'e 1.000 florinlik bir ödeme yaptım..."

Mektubu indirdim, gözlerimden sevinç gözyaşları boşandı: Bu parayı Charousek'e ancak Angelina vermiş olabilirdi. Ne Zwakh'ın ne Prokop'un ne de Vrieslander'ın bu kadar parası vardı. Demek ki beni unutmamıştı! Okumaya devam ettim:

...1.000 florinlik bir ödeme yaptım ve eğer benimle hemen polise gider de saati kardeşinden çaldığını ve sattığını itiraf ederse 2.000 florin daha vereceğime söz verdim.

Ama bunların hepsi ancak Wenzel aracılığıyla size mektubun iletileceği sırada olacak. Yeterince zaman yok.

Fakat siz emin olun ki olacak. Hem de bugün. Bu konuda size garanti verebilirim.

Cinayeti Loisa'nın işlediğinden ve saatin Zottmann'ın saati olduğundan bir an için bile şüphe etmedim.

Şayet umduğumuzun aksine saat onun değilse... o zaman Jaromir ne yapması gerektiğini biliyor: *Her durumda saati sizin üzerinizde bulunan saat olarak teşhis edecek.*

Diyeceğim o ki sabredin ve umutsuzluğa kapılmayın! Özgür olacağınız gün belki de çok yakında gelecek.

Buna karşın bizim yeniden görüşeceğimiz gün gelecek mi?

İşte onu bilmiyorum.

Neredeyse şöyle diyesim geliyor: Sanmıyorum, çünkü benim işim çok yakında bitecek, *o son anın beni gafil avlamaması için dikkatli olmalıyım.*

(Lat.) Suç kanıtı. –*çn*

Ama şunu kesin sayın: Yeniden görüşeceğiz.

Bu hayatta olmasa bile, öbür dünyada ölülerin görüştüğü gibi olmasa bile zamanın parçalanacağı o gün geldiğinde... Kutsal Kitap'ta dendiği gibi RAB ne sıcak ne soğuk, ılık olanları ağzından püskürtecek.*

Böyle konuşuyorum diye şaşırmayın. Sizinle böyle şeyler hakkında hiç konuşmadık. Bir keresinde sözü 'Kabala'ya getirmiştiniz, bense konuşmaktan kaçınmıştım ama... bildiğimi de biliyorum.

Ne demek istediğimi anlarsınız belki, anlamıyorsanız sizden rica ederim, sözlerimi hafızanızdan silip atın. Bir keresinde, sanrılar görürken... göğsünüzde bir işaret gördüm sandım. Uyanıkken rüya görmüş olmam da mümkün tabii.

Beni gerçekten anlayamıyorsanız bazı bilgilere vâkıf olduğumu varsayın, –içeriden gelen bilgiler!– neredeyse çocukluğumdan bu yana beni tuhaf bir yola sokan bilgiler. Onlar ki ne tıbbın öğrettikleriyle ne de tıbbın Tanrı'ya şükür henüz bilmediği, umarım hiçbir zaman da öğrenemeyeceği bilgilerle örtüşüyorlar.

Ama en yüce amacı, yerle bir edilse daha iyi olacak bir 'bekleme salonu' teçhiz etmek olan bilimin beni aptala çevirmesine izin vermedim.

Fakat bu kadar kâfi.

Daha iyisi size bu arada olup bitenleri anlatayım:

Wassertrum nisan sonunda telkinlerimin etkisine girmeye başladı.

Sokakta sürekli el kol hareketi yapmasından, kendi kendine yüksek sesle konuşmasından anladım bunu.

Bu tür şeyler bir insanın düşüncelerinin fırtınaya döndüğünün, efendisinin üzerine çullanacağının kesin belirtileridir.

"Oysa ne sıcak ne soğuksun, ılıksın. Bu yüzden seni ağzımdan kusacağım." Kitab-ı Mukaddes, Vahiy 3:16 –çn

Sonra gidip bir cep defteri aldı kendine, notlar tuttu.

Yazıyordu!

Yazıyordu! Güleyim bari! *Wassertrum yazıyordu.*

Ardından bir notere gitti. Aşağıda, binanın önünde dururken yukarıda ne yaptığını biliyordum: Vasiyetini hazırlıyordu.

Beni vârisi tayin etmesini elbette beklemiyordum. Aklıma gelmiş olsa muhtemelen dans hastalığına tutulurdum keyifften.

Beni vârisi tayin etti çünkü dünyada faydasının dokunabileceği tek insanın ben olduğumu düşünüyordu. Vicdanı aldattı onu.

Belki de ölümünden sonra onun lütfu sayesinde aniden milyoner olunca ona hayır dua ederim ve odanızda ağzımdan işitmek zorunda kaldığı laneti geri alırım ümidiyle yaptı bunu.

Demek ki telkinim üç misli tesir etti.

İşin komik yanı bütün hayatı boyunca kendini temize çıkarmak için ne kadar uğraştıysa da öbür tarafta cezalandırılacağına inanmıştı için için.

Ama kurnaz insanların hepsinde durum böyledir, yüzlerine konuştuğunuzda kapıldıkları delice öfkeden anlarsınız. Suçüstü yakalanmış hissederler.

Wassertrum'u noterden döndüğü andan itibaren gözümden ayırmadım.

Aynı günün gecesi dükkânının tahta duvarlarını dinledim, çünkü karar her an verilebilirdi.

Duvarların ardından, zehir şişesinin mantarını çekince çıkacak, dört gözle beklediğim o sesi duyar gibi oldum.

Belki yalnızca bir saat kalmıştı, sonrasında bütün hayatım boyunca üzerinde çalıştığım eser tamamlanmış olacaktı.

O anda işgüzarın biri içeri girip öldürdü onu. Bir eğeyle.

Ayrıntıları Wenzel'dan öğrenirsiniz, bunları yeniden yazmak bile bana tatsız geliyor.

Batıl inanç olarak görebilirsiniz fakat *kanının döküldüğünü* –dükkândaki eşyaların kanla lekelendiğini– görünce ruhu elimden kaçmış gibi geldi bana.

İçimde bir şey –keskin, şaşmaz bir içgüdü– bir insanın yabancı bir el tarafından öldürülmesiyle kendi eliyle ölmesinin aynı şey olmadığını söylüyor: Wassertrum'un kanını kendisiyle bir toprağa götürmesi gerektiğini, görevimin ancak o zaman tamamlanmış olacağını söylüyor. Şimdi tam tersi olduğu için kendimi terk edilmiş biri gibi, ölüm meleğinin eli olmaya layık görülmemiş bir araç gibi hissediyorum.

Fakat isyan etmek de istemiyorum. *Benim nefretim mezarları aşan türden* ve gölgeler diyarında attığı her adımda onunkinin ensesinde olsun diye istediğim gibi dökebileceğim kendi kanım var.

Wassertrum'un üstünkörü gömüldüğü günden beri mezarlıkta yanında oturuyor, ne yapmam gerektiğini bulmak için kalbimi dinliyorum.

Sanırım zaten biliyorum ama bana seslenen iç sesim bir pınar gibi berraklaşana kadar beklemek istiyorum. Biz insanlar temiz değiliz, ruhumuzun fısıltısını anlayana kadar çoğunlukla uzun oruçlara ve nöbetlere gereksinimimiz var.

Geçen hafta mahkemeden gelen bir tebligatla bana Wassertrum'un tek varisi olduğum bildirildi.

Size bu mirasın tek bir kuruşundan bile faydalanmayacağımın garantisini vermeme herhalde gerek yoktur, Herr Pernath, 'onun' 'öte tarafta' işine yarayacak her şeyden kaçınacağım.

Sahip olduğu evleri açık artırmaya çıkaracağım, elinin değdiği eşyalar yakılacak, parası ve para değeri olan her şeyinin üçte biri benim ölümümden sonra size kalacak.

Yerinizden sıçrayıp itiraz ettiğinizi görebiliyorum ama sizi yatıştırabilirim. Elinize geçecek olan para, faizi ve faizinin faiziyle hukuka uygun olarak sizin malınızdır. Wassertrum'un yıllar önce babanızın ve ailenizin elinden varını yoğunu aldığını çoktandır biliyordum zaten... ancak şimdi evraklarla ispatlayabilecek durumdayım.

Üçte birlik ikinci kısım Dr. Hulbert'i bizzat tanıyan 12 'tabur' üyesine paylaştırılacak. Hepsinin zengin olmasını ve Prag'ın 'üst tabakasına' erişmesini istiyorum.

Üçte birlik son kısım eşit parçalar halinde, delil yetersizliğinden tahliye edilmesi gereken, ülkenin ilk yedi soyguncu katiline verilecek.

Bunu topluma kırgınlığıma borçluyum.

Bu kadar. Sanırım hepsi bu. Şimdi benim sevgili, sevgili dostum sağlıcakla kalın, size sadık ve müteşekkir olan dostunuzu ara sıra anımsayın.

Innocenz Charousek."

Derinden sarsılmış halde mektubu elimden bıraktım.

Beraatımın eli kulağında olduğu haberine bile sevinemedim.

Charousek! Zavallı insan! Bir kardeş gibi ilgilenmişti kaderimle. Sırf bir defa ona 100 florin bağışladım diye. Keşke bir kez daha elini sıkabilseydim!

Hissediyordum: Haklıydı; o gün hiç gelmeyecekti.

Gözümün önünde gördüm onu: parıldayan gözlerini, veremli omuzlarını, yüksek, soylu alnını.

Şefkatli bir el bu kurumuş hayata zamanında müdahale etmiş olsaydı belki her şey bambaşka olurdu. Mektubu baştan sona bir kez daha okudum.

Charousek'in deliliği ne kadar da hesaplı kitaplıydı!

Deli miydi ki?

Bu düşünceye bir an için bile müsamaha ettiğim için utandım kendimden.

İmalarıyla yeterince şey söylemiyor muydu? O da Hillel gibi, Mirjam gibi, benim gibi bir insandı. Ruhuna boyun eğen bir insan; ruhunun vahşi dağ boğazlarından, uçurumlardan geçirip adım atılmamış toprakların buzullarına çıkardığı bir insan.

Hayatı boyunca cinayet planları yapan Charousek, burun kıvıra kıvıra ortalıkta dolanan ve kimselerin bilmediği efsanevi bir peygamberden aldıkları buyruklara itaat ettiklerini öne süren insanların herhangi birinden daha saf durmuyor muydu?

Aşkın bir dürtünün ona dikte ettiği buyruğa uyuyordu, üstelik bu dünyada veya öbür dünyada verilecek bir "ödül" düşünmeden.

Yaptığı şey, kelimenin en örtük anlamıyla, görevini yerine getirmenin en dindar hali değil de neydi?

"Korkak, sinsi, kana susamış, hasta, sorunlu bir – bir cani," –kör fenerleriyle ruhuna bakacak olsalar kalabalıkların onun hakkında varacağı yargıyı âdeta duyuyordum– zehirli acı çiğdemin yararlı bir soğancıktan bin kat daha güzel, bin kat daha asil olduğunu asla ama asla anlayamayacak, ağızlarından tükürükler saça saça hakaretler yağdıran şu kalabalıkların.

Kapı kilidi dışarıdan bir kez daha açıldı, içeriye birinin itildiğini duydum.

Arkama dönüp bakmadım bile, hâlâ mektubun etkisindeydim.

Angelina hakkında tek bir söz, Hillel'le ilgili tek bir şey yazmıyordu içinde.

Elbette: Charousek mektubu alelacele yazmış olmalıydı, yazısından da anlaşılıyordu zaten.

Acaba bana ondan gelecek bir mektup daha gizli gizli iletilecek miydi?

Yarını, mahkûmların avludaki yürüyüş zamanını düşünüp için için umutlandım. Orası 'tabur'dan birinin çaktırmadan bana bir şey verebileceği en uygun yerdi.

Hafif bir ses beni korkutup düşüncelerimden sıyırdı:

"Size kendimi tanıtmama müsaade eder misiniz efendim? Benim adım Laponder. Amadeus Laponder."

Arkama döndüm.

Düzgün giyimli ama gözetim hapsindeki herkes gibi şapkasız, kısa boylu, cılız ve oldukça genç bir adam önümde tam bir reverans yaptı.

Bir oyuncu gibi sinekkaydı tıraşlıydı, kocaman, açık yeşil parıldayan, badem gözlerinde bir tuhaflık vardı, doğrudan bana bakıyor olsalar da beni görmüyorlardı sanki. Sanki kendisi başka, aklı başka yerdeydi.

Adımı mırıldandım, aynı şekilde reverans yapıp yeniden arkamı dönecek oldum, fakat ince kıvrımlı dudaklarının yukarı kalkık kenarlarıyla sürekli yüzünü sıkıştıran, porselen bir Çin tanrısınınkini andıran gülümsemesi üzerimde öyle tuhaf bir etki bırakmıştı ki gözlerimi uzun süre ondan alamıyordum.

Kırışıksız, şeffaf cildi, bir kızınki kadar incecik burnu ve küçücük burun delikleriyle handiyse açık pembe kuvarstan yapılmış Çinli bir Buda heykeline benziyordu.

"Amadeus Laponder, Amadeus Laponder," diye kendi kendime tekrarladım. "Nasıl bir suç işlemiş olabilir ki?"

Ay

"Sorgunuz bitti mi?" diye sordum bir süre sonra.

"Az önce oradan geldim. Umarım sizi burada uzun süre rahatsız etmek zorunda kalmam," diye kibarca cevapladı Herr Laponder.

"Zavallı herif," diye geçirdim içimden, "gözetim hapsindeki bir mahkûmun başına neler geldiğinden haberi yok."

Onu yavaş yavaş hazırlamak istedim:

"İlk ve en kötü günler bir kez geçti mi sakin sakin oturmaya alışıyor insan."

Dostane bir ifade takındı.

Sessizlik.

"Sorgu uzun sürdü mü, Herr Laponder?"

Dalgın dalgın gülümsedi:

"Hayır. Sadece suçlu olduğumu kabul edip etmediğimi sordular ve tutanağı imzalamak zorunda kaldım."

"Suçlu olduğunuzu söyleyen bir tutanağı mı imzaladınız?" diye dayanamayıp sordum.

"Elbette."

Sanki çok anlaşılır bir şeymiş gibi söylemişti bunu.

Kötü bir şey olamaz, diye geçirdim aklımdan, çünkü hiç de telaşlı gibi durmuyordu. Muhtemelen bir düello çağrısı ya da benzeri bir şeydi.

"Maalesef o kadar uzun süredir buradayım ki bana ömür gibi geldi." – İstemsizce iç geçirdim, o da hemen acımı paylaşır gibi bir ifade takındı. "Dilerim buna sizin de katlanmanız gerekmez,

Herr Laponder. Görebildiğim kadarıyla yakında yine özgür olacaksınız."

"Nereden bakıldığına bağlı," diye cevapladı sakince ama sözlerinde gizli, ikinci bir anlam var gibiydi.

"Siz öyle düşünmüyor musunuz?" diye sordum gülümseyerek. Başını iki yana salladı.

"Bunu nasıl anlamalıyım? O kadar korkunç ne yapmış olabilirsiniz ki? Affedersiniz Herr Laponder, merakımdan değil, sırf ilgimden soruyorum."

Bir an için tereddüt etti, sonra gözünü bile kırpmadan karşılık verdi:

"Tecavüz ve cinayet."

Sanki bir sopayla kafama vurmuş gibi oldu.

Tiksinti ve dehşetten hiçbir şey diyemedim.

Fark etmiş gibiydi, başını saygıyla yana çevirdi amayapmacık gülümsemeli yüzünde benim aniden değişen tavrım yüzünden gücendiğine dair en ufacık bir kıpırtı belirmedi.

Daha fazla konuşmadık, sessizlik içinde göz göze gelmekten kaçındık.

Karanlık indikten sonra ben uzanınca o da aynısını yaptı, kıyafetlerini çıkardı, özenle duvardaki çiviye asıp uzandı, sakin sakin, derin derin nefes alıp verişine bakılırsa yatar yatmaz derin bir uykuya daldı.

Bense bütün gece hiç rahat edemedim.

Böylesi bir canavarın hemen dibimde olmasının ve onunla aynı havayı solumak zorunda kalmamın verdiği süreğen duygu öyle feci, öyle sinir bozucuydu ki o gün yaşananlar, Charousek'in mektubu ve diğer tüm gelişmeler geri plana düştü.

Katili sürekli göz hapsinde tutacak şekilde yatmıştım, çünkü onun arkamda olduğunu bilmeye tahammül edemiyordum.

Hücre ayın donuk pırıltısıyla hafifçe aydınlanmıştı, Laponder'in kıpırtısız, handiyse kaskatı halde orada öylece yattığını görebiliyordum.

Yüz hatları bir ölününkine benziyor, yarıaçık ağzı da bu izlenimi güçlendiriyordu.

Saatler boyunca yatış pozisyonunu bir kez olsun değiştirmedi.

Ancak gece yarısından sonra, incecik bir ay ışığı yüzüne vurunca hafif bir huzursuzluğa kapıldı, uykusunda konuşan biri gibi sessizce dudaklarını kıpırdattı. Sürekli aynı kelimeleri söylüyor gibiydi –dört hecelik bir cümle belki– şunun gibi: "Bırak beni. Bırak beni. Bırak beni."

Sonraki birkaç gün öyle bir geçti ki varlığının farkına bile varmadım, o da sessizliği hiç bozmadı.

Davranışları önceki gibi kibardı. Benim volta atmak istediğimi derhâl anlıyor, eğer döşeğinde oturuyorsa bana engel olmamak için nazikçe ayaklarını yukarı çekiyordu.

Kabalığım yüzünden kendi kendime söylenmeye başladım fakat ne kadar istesem de ona karşı duyduğum tiksintiden kurtulamıyordum.

Yakınlığına alışabilmeyi çok ümit ettiysem de olmuyordu.

Bu durum geceleri bile uyanık tutuyordu beni. Kesintisiz on beş dakika bile uyuyamıyordum.

Her akşam aynı süreç en ince ayrıntısına kadar tekrarlanıyordu: Ben uzanana kadar saygıyla bekliyor, sonra kıyafetlerini çıkarıp özenle katlıyor, asıyordu, falan filan.

Bir gece –iki gibi olabilir– yorgunluktan uyku sersemi bir halde yine duvardaki tahtanın üzerindeydim, gözlerimi ışığı parlak bir yağ gibi saat kulesinin bakır yüzüne yansıyan dolunaya dikmiş, hüzünle Mirjam'ı düşünüyordum.

O anda ansızın arkamdan onun kısık sesini duydum.

Hemen ayıldım, gözlerim canlanıverdi, hızla arkama dönüp kulak kesildim.

Bir dakika geçti.

Yanıldığıma inanacaktım ki ses yine geldi. Sözleri tam olarak anlayamıyordum ama şöyle der gibiydi:

"Bana sor. Bana sor."

Bu kesinlikle Mirjam'ın sesiydi.

Heyecandan zangır zangır titrerken olabildiğince sessiz bir şekilde aşağı inip Laponder'in yatağına sokuldum.

Ay ışığı bütün yüzüne vuruyordu, gözkapaklarının açık olduğunu net şekilde görebiliyordum fakat göz yuvarlarının yalnızca beyazı seçiliyordu.

Yanak kaslarındaki katılığa bakıp derin uykuda olduğunu anladım.

Yine geçen seferki gibi yalnızca dudakları kıpırdıyordu.

Dişlerinin ardından güç bela çıkan sözleri yavaş yavaş idrak ettim.

"Bana sor. Bana sor."

Ses, karıştırılacak derecede Mirjam'ınkine benziyordu. "Mirjam? Mirjam?" diye seslendim istemsizce ama uyuyanı uyandırmamak için de sesimi kısık tuttum.

Yüzü yeniden katılaşana kadar bekleyip kısık sesle tekrar ettim: "Mirjam? Mirjam?"

Ağzından işitilmesi zor ama anlaşılması kolay bir sözcük çıktı:

"Evet."

Kulağımı dudaklarına dayadım.

Bir süre sonra Mirjam'ın sesinin fısıldadığını duydum, onun sesi olduğu öyle aşikârdı ki üzerimden buz gibi bir ürperti geçti.

Sözlerini öyle bir iştahla içiyordum ki yalnızca anlamlarını kavrıyordum. Bana duyduğu sevgiden, nihayet buluşacak ve bir daha asla ayrılmayacak olmamızın verdiği tarifsiz mutluluktan söz ediyordu aceleyle – lafının bölünmesinden korkan, her bir saniyeden istifade etmek isteyen biri gibi aralıksız.

Sonra tutuk tutuk konuşmaya başladı, sesi bazen tamamen kesiliyordu.

"Mirjam?" diye sordum, nefesimi tutmuş, korkudan titriyordum, "Mirjam, öldün mü?"

Uzun süre cevap gelmedi.

Ardından zor anlaşılır bir sesle:

"Hayır. Yaşıyorum. Uyuyorum."

Ötesi yok.

Dikkatle dinledim, dinledim.

Nafile.

Ötesi yoktu.

Geçirdiğim sarsıntıdan ve tutulduğum titremeden yüzükoyun Laponder'in üstüne düşmeyeyim diye döşeğin kenarına tutunmam gerekti.

Öyle kusursuz bir yanılgıydı ki o anlar boyunca Mirjam'ı sahiden de önümde yatarken gördüğümü sandım ve katilin dudaklarına bir öpücük kondurmamak için tüm gücümü kullanmam gerekti.

"Enoch! Enoch!" diye kekelediğini duydum aniden, sonra giderek netleşip düzeldi: "Enoch! Enoch!" Hemen tanıdım Hillel'i.

"Sen misin Hillel?"

Cevap yok.

Bir yerde okuduğumu anımsadım, uyuyan insanları konuşturmak için soruları kulağına değil, karın boşluğundaki sinir örgüsüne sormak gerekiyordu.

Öyle yaptım:

"Hillel?"

"Evet, seni duyuyorum!"

"Mirjam iyi mi? Olanları biliyor musun?" diye sordum çabucak.

"Evet. Her şeyi biliyorum. Çoktandır biliyorum. Kaygılanma Enoch, korkma!"

"Beni affedebilir misin, Hillel?"

"Dedim ya: Kaygılanma."

"Yakında yeniden görüşecek miyiz?" Cevabı anlayamamaktan korkuyordum. Son cümleyi yalnızca soluk verir gibi söylemişti.

"Umarım. Bekleyeceğim... seni... yapabilirsem... sonra benim... o ülkeye..."

"Nereye? Hangi ülkeye?" –az daha Laponder'in üstüne düşüyordum– "Hangi ülkeye? Hangi ülkeye?"

"...ülkeye... Gad... güneyde... Filistin'in..."

Ses kesildi.

Aklımdan birbirine girmiş binlerce soru geçti: Neden bana Enoch diyordu? Zwakh, Jaromir, saat, Vrieslander, Angelina, *Charousek*.

"Sağlıcakla kalın ve ara sıra beni anımsayın," cümlesi çıktı aniden katilin dudaklarından, yüksek sesle ve net bir şekilde. Bu kez Charousek'in sesiyle, ama sanki söyleyen benmişim gibi.

Hatırladım: Bu kelimesi kelimesine Charousek'in mektubunun son cümlesiydi.

Laponder'in yüzü artık karanlıktaydı. Ay ışığı ot minderin ayakucuna düşüyordu. On beş dakika içinde hücreden çıkıp gitmiş olacaktı.

Soru üstüne soru sordum ama artık cevap gelmiyordu:

Katil ölü gibi kıpırtısız yatıyordu, gözkapakları kapalıydı.

Bütün o günler boyunca Laponder'i yalnızca bir suçlu olarak gördüğüm, bir insan olarak görmediğim için şiddetle azarlıyordum kendimi.

Az önce yaşadıklarıma bakılırsa bir uyurgezerdi o, dolunayın etkisindeki bir varlıktı.

Belki de tecavüz ve cinayet suçunu bir tür bilinç bulanıklığı anında işlemişti.

Şimdi şafak sökerken yüz hatlarındaki katılık çekilmiş, yerini mutlu bir sükûnete bırakmıştı.

Cinayetten mesul bir insanın böyle huzurla uyuması mümkün değil, dedim kendime.

Uyanacağı zamanı dört gözle bekliyordum.

Olanlardan haberdar mıydı acaba?

Sonunda gözünü açtı, bakışlarımla karşılaşıp yan tarafa baktı.

Hemen yanına gidip elini tuttum: "Size karşı şimdiye kadar böy-

le düşmanca davrandığım için beni affedin, Herr Laponder. Sadece alışılmadık bir şey olduğundan..."

"Emin olun efendim, tamamıyla anlıyorum," diye canlılıkla sözümü kesti, "tecavüzcü bir katille aynı yerde bulunmak berbat bir his olmalı."

"Artık bundan bahsetmeyin," diye rica ettim. "Bu gece aklımdan bazı şeyler geçti, şu düşünceden kurtulamadım, siz belki de..." Doğru sözcükleri aradım.

"Beni hasta sanıyorsunuz?" diye yardımcı oldu bana.

Onayladım: "Bazı belirtilere dayanarak öyle sanıyorum. Ben... ben... size doğrudan bir soru sorabilir miyim, Herr Laponder?"

"Lütfen sorun."

"Kulağa biraz garip geliyor fakat... bana bu gece rüyanızda ne gördüğünüzü söyler misiniz?"

Gülümseyerek başını iki yana salladı: "Ben hiç rüya görmem."

"Ama uykunuzda konuşuyordunuz."

Şaşkınlıkla yüzüme baktı. Bir süre düşündü. Sonra kendinden emin bir sesle konuştu:

"Bu ancak bana bir şey sorduysanız olmuş olabilir." Sorduğumu itiraf ettim. "Çünkü dediğim gibi, ben hiç rüya görmem. Ben... ben gezerim," diye kısa bir aranın ardından alçak sesle ekledi.

"Gezer misiniz? Bundan ne anlamam gerekiyor?"

Sır vermek istemiyor gibiydi, beni ona sorular sormaya iten nedenleri açıklamayı uygun görüp geceleyin neler olduğunu ona kabataslak anlattım.

"Kesinlikle güvenebilirsiniz ki," dedi ciddiyetle, ben lafımı bitirince, "uykumda söylediğim her şey gerçeğe dayanır. Az önce rüya görmediğimi, 'gezdiğimi' ifade ederken kendi rüya âlemimin normal insanlarınkinden –biz öyle diyelim– farklı olduğunu kastettim. Buna isterseniz ruhun bedenden çıkması deyin. Örneğin bu gece aşağıdan kapaklı bir kapıyla girilen son derece tuhaf bir odadaydım."

"Nasıl görünüyordu?" diye sordum çabucak. "İçinde yaşayan var mıydı? Boş muydu?"

"Hayır, içinde mobilyalar vardı ama çok da değil. Sadece genç bir kızın uyuduğu bir yatak... veya ölü gibi yattığı, yanında bir adam oturuyor, elini alnında tutuyordu." Laponder ikisinin yüzlerini tarif etti. Hiç şüphe yok ki Hillel ve Mirjam'dı bunlar.

Heyecandan nefes dahi alamıyordum.

"Lütfen anlatmaya devam edin. Odada başka biri daha var mıydı?"

"Başka biri daha mı? Bir saniye... hayır: Odada başka biri daha yoktu. Masada yedi kollu bir şamdan yanıyordu. Sonra döner merdivenlerden aşağı indim."

"Merdivenler kırık mıydı?" diye atıldım.

"Kırık mı? Hayır, hayır. Tamamen düzgündü. Merdivenin ucunda bir oda vardı, içinde ayakkabıları gümüş tokalı, daha önce hiç görmediğim türden tuhaf bir adam oturuyordu: Yüzü sarı renkte, gözleri çarpıktı. Öne doğru eğilmişti, bir şey bekliyordu sanki. Belki bir emir."

"Bir kitap – hiç eski, büyük bir kitap görmediniz mi?" diye yokladım.

Alnını ovaladı:

"Bir kitap diyorsunuz öyle mi? Evet. Çok doğru: Yerde bir kitap duruyordu. Kapağı açıktı, tamamen parşömenden oluşuyordu ve büyük, altın bir 'A' harfiyle başlıyordu."

"'İ' harfiyle demek istediniz herhalde?"

"Hayır, 'A' harfiyle."

"Emin misiniz? 'İ' değil miydi?"

"Hayır, kesinlikle bir 'A'ydı."

Başımı iki yana sallayıp şüphelenmeye başladım. Belli ki Laponder yarı uyku halinde benim bilinçaltımı okumuş, her şeyi birbirine karıştırmıştı: Hillel'i, Mirjam'ı, Golem'i, *İbbur Kitabı*'nı ve yeraltı geçidini.

"Sizin tabirinizle şu 'gezme' yeteneğine uzun zamandır mı sahipsiniz?"

"21 yaşımdan beri..." duraladı, bundan konuşmak hoşuna git-

miyordu sanki. Yüzünde aniden sonsuz bir şaşkınlık ifadesi belirdi, göğsümde bir şey görüyormuş gibi oraya dikti gözlerini.

Afallamama aldırış etmeden telaşla elimi tutup ricada bulundu, neredeyse yalvarırcasına:

"Tanrı aşkına, bana her şeyi anlatın. Bugün sizinle geçirebileceğim son gün. Belki de bir saat içinde beni alıp ölüm kararımı dinlemeye götürecekler..."

Korkuyla kestim sözünü:

"O zaman beni tanık olarak yanınızda götürmelisiniz! Sizin hasta olduğunuza yemin ederim. Uyurgezersiniz siz. Ruhsal durumunuz kontrol edilmeden idam edilmeniz mümkün değil. Lütfen mantıklı olun!"

Sinirle karşı koydu: "Fakat bu öyle önemsiz ki... lütfen, bana her şeyi anlatın!"

"Ama size ne anlatayım ki? Sizden bahsetsek daha iyi ve..."

"Artık biliyorum, beni yakından, tahmin edebileceğinizden çok daha yakından ilgilendiren bazı tuhaf şeyler yaşamış olmalısınız... Sizden rica ediyorum, bana hepsini anlatın!" diye yalvardı.

Benim hayatımın onun kendi, üstelik hakikaten kâfi derecede acil meselelerinden daha fazla ilgisini çekiyor olmasını anlayamıyordum. Fakat onu yatıştırmak amacıyla yaşadığım anlaşılmaz her şeyi ona anlattım.

Önemli her kısımda bir meseleyi temeline kadar görebilen biri gibi memnuniyetle başını salladı.

Başsız hayaletin önümde durup bana koyu kırmızı tohumlar uzattığı kısma gelince sonunu öğrenmek için daha fazla sabredemedi.

"Yani eline vurup tohumları düşürdünüz," diye mırıldandı düşünüp taşınırken. "Üçüncü bir 'yol' olabileceğini hiç düşünmemiştim."

"Üçüncü bir yol değildi," dedim, "tohumları reddetmemle aynı kapıya çıktı."

Gülümsedi.

"Siz öyle düşünmüyor musunuz, Herr Laponder?"

"Onları reddetmiş olsaydınız muhtemelen 'hayatın yolundan' gidecektiniz ama sihirli güçleri ifade eden tohumlardan geriye bir şey kalmayacaktı. Ama dediğiniz gibi yere yuvarlandılar. Bu da burada kaldıkları, filizlenme vakti gelene kadar atalarınız tarafından korunacakları anlamına gelir. Sonra şu an içinizde uyuyan güçler açığa çıkacaklar."

Anlamadım. "Tohumlar atalarım tarafından mı korunacak?"

"Yaşadıklarınızı kısmen sembolik olarak algılamalısınız," diye açıkladı Laponder. "Mavi ışıklar saçan ve sizi çevreleyen daire, bir anadan doğma herkesin beraberinde sürüklediği, miras kalan 'benliklerin' zinciriydi. Ruh 'münferit' bir şey değildir – önce münferit hale gelmelidir; ancak ondan sonra adına 'ölümsüzlük' denir. Sizin ruhunuz henüz bir sürü 'benliğin' bir birleşimi; bir karınca kolonisinin bir sürü karıncadan oluşması gibi. Siz de binlerce atanızın ruhsal kalıntılarını içinizde taşıyorsunuz: Soyunuzun önderlerini. Bu bütün canlılarda böyledir. Bir yumurtadan suni kuluçkayla çıkarılan bir tavuk milyonlarca yıllık deneyimi içinde barındırmasa doğru yiyeceği çabucak nasıl bulabilirdi? 'İçgüdülerin' mevcudiyeti ataların varlığını ruhta ve bedende açığa çıkarır. Ama affedersiniz, lafınızı bölmek istememiştim."

Her şeyi sonuna kadar anlattım. Mirjam'ın 'hermafroditler' hakkında söylediklerini de.

Duraksayıp başımı kaldırdığımda Laponder'in duvardaki kireç gibi bembeyaz kesildiğini, yanaklarından yaşların süzüldüğünü fark ettim.

Hemen ayağa kalkıp görmemiş gibi yaptım, onun sakinleşmesini beklemek üzere hücrede aşağı yukarı yürümeye başladım.

Sonra karşısına oturdum, onu hâkimlerin karşısında hastalıklı ruhsal durumunu ispat etmenin ne kadar acil olduğuna ikna etmek için bütün belagat yeteneğimi sergiledim.

"En azından cinayeti itiraf etmeseydiniz!" diye tamamladım sözümü.

"Ama etmek zorundaydım! Vicdanıma sordular," dedi safça.

"Sizce bir yalan daha mı kötü – tecavüz ve cinayetten?" diye sordum afallamış halde.

"Belki genel olarak değil ama benim durumumda kesinlikle öyle. Bakın: Sorgu hâkimi bana itiraf edip etmeyeceğimi sorduğunda gerçeği söyleyecek gücüm vardı. Yani yalan söylemek ya da söylememek benim elimdeydi. – Cinayeti işlediğimdeyse – lütfen detaylara sokmayın beni: Öyle iğrenç ki anısını yeniden canlandırmak dahi istemiyorum; cinayeti işlediğimdeyse seçme şansım *yoktu.* Tamamen açık bir bilinçle hareket ettiysem de *benim seçimim değildi*: İçimdeki varlığını hiç sezmediğim bir şey uyandı ve benden daha güçlüydü. Seçim şansım olsa cinayet işler miydim sanıyorsunuz? Ben asla öldürmedim, en küçücük hayvanı bile, şu anda dahi bunu yapabilecek durumda değilim.

"Varsayın ki öldürmek bir insan kanunu ve bundan kaçınmanın cezası ölüm –tıpkı savaşta olduğu gibi– hemen o an ölümü hak etmiş olurdum. Çünkü seçim şansım kalmazdı. Öldüremezdim. Cinayeti işlediğimdeyse durum bunun tam tersiydi."

"Şimdi kendinizi âdeta başka biri gibi hissederken bu hükümden kurtulmak için her şeyinizi ortaya koymalısınız," diye itiraz ettim.

Laponder reddedercesine bir el hareketi yaptı: "Yanılıyorsunuz! Hâkimler kendi bakış açılarına göre tamamen haklılar. Benim gibi birinin özgürce ortalıkta gezinmesine izin verirler mi hiç? Yarın veya yarından sonra bir uğursuzluk daha patlak versin diye mi?"

"Hayır ama sizi ruh hastalıkları için bir tedavi merkezine yatırmalılar. Benim dediğim bu!"

"Ben delirmiş olsaydım haklı olurdunuz," diye kayıtsızca karşılık verdi Laponder. "Ama ben delirmedim. Ben bambaşka bir şeyim... deliliğe çok benzeyen ama tam olarak onun zıddı bir şey. Lütfen, dinleyin. Beni hemen anlayacaksınız. Az önce bana başsız hayaletle ilgili anlattıklarınız –şu hayalet bir sembol elbette, eğer üstüne düşünürseniz anahtarını kolayca bulursunuz– bir zamanlar aynı şekilde benim de başıma geldi. Fakat ben tohumları ***kabul ettim.*** Yani 'ölümün yoluna' girdim! Benim gözümde hayal edebileceğim

en kutsal şey, adımlarımın yönetimini içimdeki ruha bırakmak. Yol nereye götürürse götürsün kör, güven dolu olmak: Darağacına ya da tahta, yoksulluğa veya varsıllığa. Seçmek elimde olduğunda asla tereddüt etmedim.

"Bu sebepten, seçmek elimdeyken yalan da söylemedim.

"Mika peygamberin şu sözlerini bilir misiniz:

"'Ey insanlar, RAB iyi olanı ve sizden ne istediğini size bildirdi.'* Yalan söylemiş olsaydım seçme şansım olduğu için bir neden yaratmış olacaktım... cinayeti işlerken bir neden yaratmadım: Yalnızca üstünde hiçbir hükmümün olmadığı, uzun zamandır içimde uyuyan bir *nedenin* etkisi açığa çıktı.

"Yani benim ellerim temiz.

"İçimdeki ruh beni katil ederek üzerimde bir idam cezasını uyguladı: İnsanlar beni darağacına asınca kaderim onların kaderinden ayrılacak: Özgür olacağım."

Bir ermiş bu, diye hissettim, kendi küçüklüğüm karşısında duyduğum dehşetten tüylerim diken diken oldu.

"Bir doktorun hipnoz yoluyla yaptığı bir müdahale sonucunda gençlik anılarınızı unuttuğunuzdan bahsettiniz," diye devam etti. "Bu işarettir –stigmadır– 'ruhsal âlemin yılanı' tarafından ısırılmış herkesin belirtisidir. Handiyse uyanış mucizesinin gerçekleşebilmesi için yabani ağaca aşı yapılması gibi, içimizdeki iki yaşam birbiriyle aşılanmak zorundaymış gibi görünüyor. Normalde ölümle ayrılan şey burada hafızanın silinmesiyle gerçekleşiyor, bazen de içsel, ani bir dönüşle.

"Bende öyle bir oldu ki, 21 yaşında, görünürde dışsal hiçbir sebep olmaksızın bir sabah değişmiş gibi uyandım. O ana kadar hoşuma giden şeyler gözüme aniden değersiz göründü: Yaşam bana bir Kızılderili hikâyesi kadar aptalca geldi, gerçekliğini yitirdi. Rüyalar

* Ayetin tamamı: "Ey insanlar RAB iyi olanı size bildirdi; adil davranmanızdan, sadakati sevmenizden ve alçakgönüllülükle yolunda yürümenizden başka Tanrınız RAB sizden ne istedi?" Kitab-ı Mukaddes, Mika 6:8 *–çn*

kesinliğe dönüştü, gerçekliği yadsınamaz, ikna edici bir kesinliğe, belki anlarsınız: *Daha ikna edici, daha gerçek bir kesinliğe* ve günlük yaşam da rüyaya dönüştü.

"Anahtarları olsa bütün insanlar yapabilirdi bunu. Anahtarsa sadece ve sadece, insanın uykudayken 'benlik biçiminin', âdeta kendi derisinin bilincine varmasında, bilincin uyanıklıkla derin uyku arasında içine sıkıştığı incecik çatlağı bulmasında yatıyor.

"Bu yüzden az önce 'geziyorum' dedim, 'rüya görüyorum' demedim.

"Ölümsüzlüğe erişmek için verilen mücadele, içimizde yuvalanmış sesler ve hayaletlere karşı hükümdar asasını elde etme savaşıdır. Ve kendi 'benliğinin' kral olmasını beklemek, Mesih'i beklemektir.

"Gördüğünüz o hayaletimsi Habal Garmin, Kabala'da 'kemiklerin soluğu' olarak geçen şey var ya, işte o kraldı. Eğer tacını giyerse, o zaman... fiziksel duyularınız ve aklınızın bacası aracılığıyla dünyaya bağlı olduğunuz ip ikiye ayrılacak.

"Peki hayattan kopmuş olmama rağmen bir gecede ne oldu da bir katile dönüştüm, bunu mu soruyorsunuz? İnsan, içinde rengârenk bilyelerin yuvarlandığı cam bir boru gibidir: Hemen herkesin hayatta tek bir bilyesi vardır. Bilye kırmızıysa o zaman o insan 'kötüdür.' Bilye sarıysa o zaman o insan 'iyidir.' İki bilye arka arkaya yuvarlanıyorsa, biri kırmızı, biri sarı, o zaman o insanın 'oturmamış' bir karakteri vardır. Biz 'yılan tarafından ısırılanlar' normalde bütün bir ırkın bir dünya ömründe yaşadığını tek bir hayatta yaşarız: Renkli bilyeler cam borunun içinde arka arkaya yuvarlanır, bittiğinde –o zaman peygamber oluruz– Tanrı'nın aynaları oluruz."

Laponder sustu.

Uzun süre bir şey diyemedim. Konuşması beni neredeyse uyuşturmuştu.

"Neden az önce bana endişeyle benim yaşadıklarımı sordunuz, oysa siz benden çok, çok daha yüksektesiniz?" diye yeniden konuşabildim nihayet.

"Yanılıyorsunuz," dedi Laponder, "ben sizden çok aşağıdayım.

Size sordum, çünkü henüz bende olmayan anahtara sahip olduğunuzu hissettim."

"Ben? Bir anahtara? Ah Tanrım!"

"Siz tabii ya! Ve onu bana verdiniz. Bugün dünyada benden daha mutlu bir insanın olduğuna inanmıyorum."

Dışarıdan bir gürültü geldi: Sürgüler çekildi. Laponder'in aldırdığı yoktu:

"Hermafroditle ilgili anlattıklarınız anahtardı. Artık kesinliğe eriştim. Bu yüzden de beni almaya geldikleri için mutluyum çünkü çok yakında hedefime ulaşacağım."

Gözyaşlarım yüzünden artık Laponder'in yüzünü seçemiyor, yalnızca sesindeki gülümsemeyi duyuyordum.

"Haydi: Sağlıcakla kalın, Herr Pernath, şöyle düşünün: Yarın asacakları şey yalnızca kıyafetlerim olacak. Siz bana en güzelinin, henüz bilmediğim son şeyin kapısını açtınız. Artık düğün zamanıdır..." ayağa kalkıp gardiyanın peşinden gitti, "işlediğim suçla bunun arasında çok sıkı bir bağ var," duyduğum ve belli belirsiz kavradığım son sözleri oldu.

O geceden sonra gökyüzünde ne zaman dolunay görsem Laponder'in uyuyan yüzünü yatağın gri keten bezinin üzerinde görür gibi oldum.

Onun götürülmesini takip eden günlerde idam avlusunda gümbürdeyen, bazen şafak sökene kadar devam eden tahta ve çekiç seslerini duymuştum.

Bunun ne anlama geldiğini tahmin ediyor, çaresizlikten saatlerce kulaklarımı kapatıyordum.

Aylar akıp geçti. Güneşin nasıl da eriyip gittiğini avludaki sefil yaprakların hastalanmasından anlıyor, duvarları aşıp geçen kuru, çiğ rüzgârdan kokusunu alıyordum.

Yürüyüşler sırasında gözüm ölmekte olan ağaca, kabuklarının arasına asılmış azize resmine takılınca ister istemez her seferinde Laponder'in içimin derinliklerine kazınmış yüzüyle kıyaslıyordum.

Sürekli içimde taşıyordum onu, kırışıksız cildi, daimi ve tuhaf gülümsemesiyle o Buda yüzünü.

Sorgu hâkimi sadece bir kez daha –eylül ayında– çağırttı beni, kuşkuyla banka veznesinde acilen seyahate çıkmam gerektiğini söylememi nasıl gerekçelendireceğimi, tutuklanmamdan önceki saatlerde neden o kadar huzursuz olduğumu ve bütün değerli taşları neden yanıma aldığımı sordu.

Bunları intihar etme niyetiyle yaptığım yönündeki cevabım üzerine yazı masasının arkasından bir kez daha alaycı kıkırtılar geldi.

O zamana dek hücremde yalnız kalmıştım ve aklım, hissettiğim kadarıyla çoktan ölmüş olması gereken Charousek'le Laponder için duyduğum üzüntüyle ve Mirjam'a özlemimle doluydu.

Sonra yeni mahkûmlar geldi: Sefih bir hayatın izlerini taşıyan yüzleriyle hırsız komiler, şişman banka veznedarları –Kara Vóssatka'nın tabiriyle "kimsesiz çocuklar"– geldi ve havayı kirletip keyfimi kaçırdılar.

Günün birinde içlerinden biri öfkeden kudurmuş halde, uzun zaman önce şehirde bir cinayet işlendiğinden bahis açtı. Neyse ki fail hemen yakalanmıştı da davası çabucak görülmüştü.

"Adi herifin adı Laponder'miş," diye bağırdı etobur ağızlı bir adam, çocuk istismarından 14 gün hapse mahkûm edilmişti, "Suçüstü yakalanmış. Hengâme sırasında lambalar devrilmiş, oda yanmış kül olmuş. Kızın cesedi o sırada kömüre dönmüş, öyle ki kim olduğu hâlâ anlaşılamadı. Siyah saçlıymış ve ince bir yüzü varmış, daha fazlası bilinmiyor. Laponder de gebersem dahi adını söylemem demiş. Bana kalsa derisini yüzer, üstüne biber ekerdim. Beyefendiler pek kibarmış! Hepsi katil bunların. Kızdan kurtulmanın başka yolu yoktu sanki," diye de ekledi alaycı bir gülüşle.

Öfkeden köpürdüm, içimden bu pisliği yere çalmak geliyordu.

Laponder'in yattığı yatakta gecelerce horladı. Nihayet tahliye edildiğinde rahat bir nefes aldım.

Ama o zaman bile tam olarak kurtulamadım ondan: Konuşması ucu kancalı bir ok gibi içime saplanmıştı.

Neredeyse sürekli ve çoğunlukla karanlıkta, Laponder'in kurbanının Mirjam olabileceğine dair tüyler ürpertici bir şüphe içimi kemiriyordu.

Buna karşı ne kadar mücadele edersem bu düşünce içime o kadar kök salıyordu, sonunda handiyse sabit bir fikre dönüştü.

Zaman zaman, özellikle de ay parmaklıkların arasından canlılıkla parıldadığında biraz daha hafifliyordu: Laponder'le geçirdiğim saatleri canlandırabiliyordum gözümde, o zaman ona karşı beslediğim derin hisler azabımı dindiriyordu. Ne var ki Mirjam'ı öldürülmüş, küle dönmüş halde gördüğüm, korkudan aklımı kaçıracağımı sandığım o dehşetli dakikalar fazla sık geliyordu.

Şüphemin zayıf dayanak noktası böyle zamanlarda güçleniyor, bir bütünlüğe, tarifi imkânsız, dehşet verici ayrıntılarla dolu bir tabloya dönüşüyordu.

Kasım başıydı, saat akşam ona geliyordu, şimdiden zifiri karanlıktı ve içimdeki çaresizlik öyle bir noktaya ulaşmıştı ki yüksek sesle çığlıklar atmamak için susuzluktan ölmek üzere olan bir hayvan gibi ot minderimi ısırdım, gardiyan ansızın hücrenin kapısını açıp onunla birlikte sorgu hâkimine gitmemi istedi. Kendimi öyle halsiz hissediyordum ki yürümekten ziyade sallanıyordum.

Bu iğrenç binadan sonunda çıkabileceğim umudu içimde öleli çok olmuştu.

Kendimi soğuk bir soruyla karşılaşmaya, yazı masasının arkasından gelecek her zamanki kıkırtıları duyup sonrasında karanlığa geri gönderilmeye hazırlıyordum.

Herr Baron Leisetreter çoktan evine gitmişti, odada yalnızca örümcek parmaklı, yaşlı, iki büklüm olmuş bir yazman vardı.

Vurdumduymazlıkla başıma gelecekleri bekledim.

Gardiyanın benimle birlikte içeri girdiği, bana iyi yüreklilikle göz kırptığı çekti dikkatimi fakat olanların anlamını kavrayamayacak kadar bezgindim.

"Soruşturma sonucuna göre," diye başladı yazman, keçi gibi kesik kesik sesler çıkarıp bir sandalyeye oturdu, devam etmeden önce

uzun uzun kitap raflarındaki birkaç dosyayı karıştırdı, "sonucuna göre, söz konusu Karl Zottmann ölümünden önce, o zamanlar 'kızıl Rosina' lakabıyla bilinen, sonraları Jaromir Kwáßnitschka isminde, artık polis gözetiminde tutulan, sağır dilsiz bir siluet çizeri tarafından 'Kautsky' meyhanesinden kurtarılan ve birkaç aydır Prens Ferri Athenstädt Hazretleri'nin metresi olarak nikâhsız yaşayan, daha önce hiç evlenmemiş, eski fahişe Rosina Metzeles'le yaşadığı gizli bir birliktelik sebebiyle sinsi bir el tarafından Hahnpass Sokağı'nda yer alan, 21873 bölü Roma rakamıyla III numarasıyla kayıtlı, şu anki numarası yedi olan binanın yeraltındaki terk edilmiş bodrumuna kapatılmış, oraya kilitlenmiş ve kendi haline, daha doğrusu açlık ve soğuktan ölsün diye orada bırakılmıştır. Yani yukarıda adı geçen Zottmann," diye gözlüğünün arkasından attığı bir bakışla açıkladı yazman, birkaç sayfa çevirdi. "Ayrıca soruşturmanın sonucuna göre, yukarıda adı geçen Zottmann'ın görünüşe göre –ve ölümünden sonra– üzerinde taşıdığı bütün eşyaları, bilhassa da belgelere P olarak kaydedilen, çift kaplamalı cep saati," yazman saati zincirinden tutup yukarı kaldırdı, "çalınmıştır. Siluet çizeri Jaromir Kwáßnitschka'nın, on yedi yıl önce ölen ve aynı ismi taşıyan kutsal ekmek fırıncısının yetim oğlunun, saati o sırada kaçak durumundaki erkek kardeşi Loisa'nın yatağında bulduğu ve bu sürede vefat etmiş olan, birçok taşınmaz malın sahibi durumundaki hurdacıya para karşılığında sattığı yönündeki yeminli ifadesi güven eksikliği dolayısıyla dikkate alınmamıştır.

"Ayrıca soruşturmanın sonucuna göre bahsi geçen Karl Zottmann'ın cesedinin arka cebinde bir not defteri bulundu, not defterine muhtemelen gerçekleşen ölümünden birkaç gün önce vakayı aydınlatacak ve imparatorluk yetkililerince failin yakalanmasını kolaylaştıracak notlar alınmıştı.

"Buna göre imparatorluğa bağlı yüksek savcılığın dikkati, Zottmann'ın son anlarında tuttuğu notlar sayesinde derhâl şüpheli duruma düşen ve şu an kaçak durumunda olan *Loisa* Kwáßnitschka'ya çevrilmiştir, buna binaen şu ana dek sabıkasız olan

taş kesim ustası Athanasius Pernath'ın gözetim hapsinin kaldırılmasına, şahsına karşı açılan davanın kapatılmasına hükmedilmiştir.

"Prag, Temmuz. İmzalayan: Dr. Freiherr von Leisetreter."

Yer ayaklarımın altında sallandı, bir dakikalığına bilincimi yitirdim.

Ayıldığımda bir sandalyede oturuyordum, gardiyan dostane bir tavırla hafifçe omzuma vurdu.

Yazman sakinliğini hiç bozmamıştı, önce burnunu çekti, sonra sümkürdü ve bana dönüp:

"Hükmün okunması bugüne kaldı, çünkü isminiz 'P' harfiyle başlıyordu ve doğal olarak alfabenin sonlarına doğruydu," dedi. Sonra okumaya devam etti:

"Ayrıca taş kesim ustası Athanasius Pernath'ın Mayıs ayında vefat eden tıp öğrencisi Innocenz Charousek'in vasiyetnamesine göre tüm mal varlığının üçte birinin mirasçısı olduğu, bununla beraber tutanağı imzalaması gerektiği konusunda bilgilendirilmesi gerekir."

Yazman son kelimeyi okurken tüylü kalemini mürekkep hokkasına batırıp çiziktirmeye başladı.

Ben alıştığım üzere kıkırdamasını bekledim ama kıkırdamadı.

"Innocenz Charousek," diye mırıldandım dalgın dalgın.

Gardiyan bana doğru eğilip kulağıma fısıldadı:

"Ölümünden kısa süre önce yanımdaydı, Herr Dr. Charousek yani, sizin hakkınızda bilgi aldı. Size çok selam söyledi. Elbette o zaman selamını size iletemezdim. Katı bir yasaktır bu. Ayrıca sonu da çok fena oldu, Herr Dr. Charousek'in yani. Kendi canına kıydı. Aaron Wassertrum'un kabrinde yüzüstü yatarken bulundu. Toprağa derin iki delik açmış, atardamarlarını kesmiş, sonra kollarını deliklere sokmuş. Böylece kan kaybından ölmüş. Muhtemelen delirmişti, Herr. Dr. Char..."

Yazman sandalyesini gürültüyle geriye çekti, imza atmam için kalemini bana uzattı.

Sonra gururla doğrulup baron olan amirinin ses tonunun aynısıyla: "Gardiyan, adamı dışarı çıkarın," dedi.

***

Çok ama çok uzun zaman önce olduğu gibi ana kapıdaki o kılıçlı ve iç donlu adam kahve değirmenini yine kucağından bıraktı fakat bu kez üstümü aramadı ve değerli taşlarımı, içinde on gulden bulunan cüzdanımı, paltomu ve diğer her şeyi bana geri verdi.

Sonra sokaktaydım.

"Mirjam! Mirjam! Nihayet yakında kavuşacağız!" Coşkulu bir çığlık atmamak için tuttum kendimi.

Gece yarısı olmalıydı. Dolunay pırıltısız, mat bir pirinç tabak gibi sis perdesinin ardında süzülüyordu.

Kaldırımlar yoğun bir kir tabakasıyla kaplanmıştı.

Elimi sallayıp sisin içinde tufan öncesinden kalma, çökmüş bir canavar gibi görünen faytonu çağırdım. Dizlerim iflasın eşiğindeydi, yürümeyi unutmuş, sendeliyordum, bir omurilik hastası gibi duygusuz ayak tabanlarının üzerinde.

"Arabacı, beni mümkün olduğunca çabuk Hahnpass Sokağı 7 numaraya götürün! Duydunuz mu? Hahnpass Sokağı 7 numara."

Özgür

Birkaç metre ilerledikten sonra fayton durdu.

"Hahnpass Sokağı mı dediniz efendim?"

"Evet, evet ama çabuk."

Araba yine biraz daha ilerledi.

Sonra yine durdu.

"Tanrı aşkına, ne oluyor?"

"Hahnpass Sokağı mı dediniz efendim?"

"Evet, evet. Orayı dedim."

"Hahnpass Sokağı'na arabayla girilmez amal"

"Niye girilmesin?"

"Bütün kaldırımlar söküldü, Yahudi Mahallesi onarımda."

"O zaman gidebildiğiniz kadar gidin fakat rica edeceğim çabuk."

Fayton dörtnala kalktı, sonra tökezleyip yavaşça devam etti.

Hurdaya dönmüş pencereleri açıp iştahlı ciğerlerimle gece havasını içime çektim.

Her şey bana son derece yabancı, akılalmaz derecede yeni geliyordu: binalar, caddeler, kapalı dükkânlar.

Beyaz bir köpek tek başına ve keyifsiz bir halde ıslak tretuvarda tırıs gidiyordu. Arkasından baktım. Ne acayip! Bir köpek! Bu tür hayvanlar olduğunu büsbütün unutmuştum. Sevinçten çocuklaşıp arkasından bağırdım: "Bak sen şuna! Ne bu keyifsizlik."

Acaba Hillel ne diyecekti? Peki Mirjam?

Sadece birkaç dakika daha, sonra yanlarındaydım. Kapılarını çalmayı bırakmaya hiç niyetim yoktu, ta ki onları yataklarından çıkarana kadar.

Artık her şey yolundaydı. Bu yıl yaşanan bütün felaketler geçmişti artık!

Noel gecesi gibi olacaktı!

Bu kez son seferinde olduğu gibi uyuyakalamazdım.

Eski dehşet bir an için yine felç etti beni: Aklıma etobur ağızlı tutuklunun sözleri düştü. Yanıp küle dönen yüz – cinayet – ama hayır, hayır! Şiddetle savuşturdum bu fikri: Hayır, hayır, olamazdı, olamazdı. Mirjam yaşıyordu! Onun sesini Laponder'in ağzından duymuştum.

Sadece bir dakika daha – yarım dakika – ve sonra...

Fayton bir yıkıntının önünde durdu. Her yerde kaldırım taşlarından yapılmış barikatlar!

Kırmızı fenerler yanıyordu üzerlerinde.

Fenerlerin ışığında bir grup işçi çukur kazıyor, kürek sallıyordu. Moloz ve duvar yıkıntılarından bir yığın yolu kapatıyordu. Üstlerine tırmandım, dizime kadar battım.

Burası sahiden Hahnpass Sokağı mıydı?!

Güç bela yönümü tayin ettim. Etrafta yıkıntıdan başka hiçbir şey yoktu.

İçinde yaşadığım bina şurada değil miydi?

Ön cephesi çökmüştü.

Topraktan bir tepenin üstüne çıktım. Altımda siyah, duvarlarla çevrili bir geçit eski sokak boyunca uzanıyordu. Başımı yukarı kaldırdım: Kocaman arı petekleri gibi açıkta duran odalar yan yana, yarı fener, yarı bulanık ay ışığında havada asılı duruyordu.

Şu yukarısı, orası benim odam olmalıydı, duvarlarının renginden tanıdım.

Geriye yalnızca ufacık bir kısmı kalmıştı.

Hemen bitişiğinde de atölye – Savioli'nin atölyesi. Bir anda kal-

bim boşaldı. Ne tuhaf! Atölye! Angelina! Her şey benden çok ötede, sonsuz bir uzaklıktaydı!

Arkama döndüm: Wassertrum'un yaşadığı binadan geriye üst üste iki taş bile kalmamıştı. Her şey yerle bir olmuştu: hurdacı dükkânı, Charousek'in bodrum kattaki dairesi – her şey, her şey.

"İnsan gölge gibi geçip gider," cümlesi düştü aklıma, bir zaman bir yerlerde okumuştum.

İşçilerden birine buradan taşınan insanların şimdi nerede oturduğunu bilip bilmediğini sordum; arşivci Hillel Schemajah'ı tanıyıp tanımadığını.

Cevap, "Alamanca yok," oldu.

Adama bir gulden verdim, Almancayı hemen söktü ama bana hiçbir bilgi veremedi.

Aynı şekilde arkadaşları da.

Belki "Loisitschek" hakkında bir şeyler öğrenirdim?

"Loisitschek" kapandı dediler, bina tadilattaymış.

O halde komşulardan birini uyandıracaktım! Olmaz mıydı?

"Burada in cin top oynuyor," dedi işçi, "çünkü kanunen yasak. Tifüs yüzünden."

"Ungelt? O açıktır herhalde?"

"Ungelt kapandı."

"Emin misiniz?"

"Eminim!"

Rasgele yakınlarda oturan birkaç çerçinin ve tütüncünün ismini verdim. Sonra Zwakh'ın, Vrieslander'ın, Prokop'un ismini...

Adam hepsinde başını iki yana salladı.

"Belki Jaromir Kwáßnitschka'yı tanıyorsunuzdur?"

İşçi kulak kabarttı.

"Jaromir mi? Sağır dilsiz mi o?"

Sevinçten çığlık attım. Tanrı'ya şükür. Hiç değilse bir tanıdık.

"Evet, sağır dilsiz. Nerede oturuyor?"

"Resim mi kesiyor? Siyah kâğıttan?"

"Evet. O. Onu nerede bulabilirim?"

Adam olabildiğince ayrıntılı bir şekilde bana şehir içindeki bir gece kulübünü tarif etti, sonra yeniden kürek sallamaya koyuldu.

Bir saatten fazla moloz tarlasında bata çıka ilerledim, sallanan tahtaların üzerinde dengede durmaya çalışıp sürünerek caddeleri kapatan kirişlerin altından geçtim. Bütün Yahudi Mahallesi, sanki bir deprem şehri yerle bir etmiş gibi yekpare bir taş çölüne dönüşmüştü.

Heyecandan soluk soluğa, çamur içinde, yırtılmış ayakkabılarımla nihayet çıktım labirentten.

Birkaç ev sırasını geçtikten sonra aradığım batakhanenin önünde duruyordum.

"Café Chaos" yazıyordu üzerinde.

Duvar diplerine itilmiş birkaç masa için dahi yeterince yeri olmayan, ıssız, küçücük bir lokaldi.

Ortasındaki üçayaklı bilardo masasının üzerinde bir garson uyuyor, horluyordu.

Önünde bir sebze sepetiyle pazarcı kadının biri köşeye oturmuş, kafasını bir bira bardağına dayamış uyukluyordu.

Garson nihayet kalkma lütfunda bulunup ne istediğimi sordu. Ne kadar kılıksız göründüğümün bilincine ancak beni küstah bakışlarıyla baştan aşağı süzdüğünde vardım.

Aynaya şöyle bir bakınca dehşete kapıldım: Bakımsız sakalı, uzun, dağınık saçlarıyla, harç gibi gri, kırış kırış, yabancı, kanı çekilmiş bir yüz bana bakıyordu.

Siluetçi Jaromir'in orada olup olmadığını sordum ve bir sade kahve istedim.

"Nerelerdedir bilmiyorum," diye esnemeyle karışık cevap verdi.

Sonra garson yine bilardo masasına uzanıp uyumaya devam etti.

Duvardan "Prager Tagblatt" gazetesini aldım – bekledim.

Harfler sayfaların üzerinde gezinen karıncalar gibiydi, okuduğum tek bir kelimeyi bile anlamadım.

Saatler geçip gitti ve camların ardında, gaz lambasıyla aydınlatılan lokale şafağın söktüğünü işaret eden şüpheli, derin bir lacivert belirdi.

Zaman zaman yeşil yeşil parıldayan sorguçlarıyla birkaç polis memuru içeriye göz atıyor, sonra yavaş, ağır adımlarla yürümeye devam ediyordu.

Uyku mahmuru gibi görünen üç asker girdi içeri.

Bir çöpçü bir bardak şnaps aldı.

Nihayet, nihayet: Jaromir.

Öyle değişmişti ki başta onu tanıyamadım: feri sönmüş gözler, dökülmüş ön dişler, seyrelmiş saçlar, kulaklarının ardında derin oyuklar.

Onca zaman sonra yeniden tanıdık bir yüz gördüğüm için öyle mutluydum ki yerimden fırlayıp karşılamaya gittim, elini sıktım.

Olağanüstü derecede çekingen davranıyor, sürekli kapıya bakıyordu. Olası bütün jestleri kullanıp onu gördüğüme sevindiğimi belli etmeye çalıştım. Uzun süre bana inanmamış gibiydi.

Ama hangi soruyu sorduysam da hep aynı, anlamıyorum diyen çaresiz el hareketi.

Nasıl anlatacaktım kendimi?!

Bir saniye! Bir fikir!

Bir kurşunkalem isteyip arka arkaya Zwakh'ın, Vrieslander'ın ve Prokop'un yüzlerini çizdim.

"Ne? Hiçbiri Prag'da değil mi artık?"

Kollarını heyecanla havada çırptı, para sayar gibi bir el hareketi yaptı, sonra parmaklarını masanın üzerinde yürütüp elinin tersine vurdu. Akıl yürüttüm: Muhtemelen üçü de Charousek'ten para almıştı, şimdi de büyüttükleri kukla tiyatrosuyla ticari bir kuruluş olarak dünyayı geziyorlardı.

"Peki Hillel? O şimdi nerede oturuyor?" Yüzünü çizdim, yanına bir ev, bir de soru işareti.

Jaromir soru işaretini anlamadı. Okumayı bilmiyordu ama ne istediğimi kavrayıp bir kibrit aldı, kibriti havaya fırlatıyormuş gibi yapıp bir sihirbazın el çabukluğuyla yok etti.

Ne demekti bu? Hillel de mi yollara düşmüştü?

Yahudi meclisini çizdim.

Sağır dilsiz başını hiddetle iki yana salladı.

"Yani Hillel de mi burada değil?"

"Hayır!" (Başını salladı).

"Nerede peki?"

Yine kibrit numarası.

"Beyefendi gitmiş, kimse nereye gittiğini bilmiyormuş, öyle diyor," diye açıklamak üzere araya girdi çöpçü, tüm bu zaman boyunca ilgiyle bizi izlemişti.

Korkudan yüreğim sıkıştı: Hillel gitmiştil Artık dünyada yapayalnızdım. Odadaki eşyalar gözlerimin önünde titreşmeye başladı.

"Peki Mirjam?"

Elim öyle çok titriyordu ki uzun süre onunkine benzer bir yüz çizemedim.

"Mirjam da mı gitti?"

"Evet. O da gitti. Hiç iz yok."

Feryat ettim, odanın içinde oraya buraya koşturdum, üç asker soran gözlerle birbirlerine baktı.

Jaromir beni yatıştırmaya çalışıp biliyor gibi göründüğü bir şeyi daha anlatmaya çabaladı: Başını uyuyan biri gibi koluna yatırdı.

Masaya tutundum: "Tanrı aşkına, Mirjam öldü mü?"

Başını iki yana salladı. Uyuma hareketini tekrarladı.

"Mirjam hasta mı oldu?" Bir ilaç şişesi çizdim.

Başını iki yana salladı. Yeniden alnını koluna dayadı.

Alacakaranlık çöktü, gaz lambaları birbiri ardına söndürüldü, bense bu hareketin ne anlama geldiğini hâlâ çözemiyordum.

Pes ettim. Düşündüm.

Yapılacak tek şey, Hillel'in Mirjam'la beraber nereye gitmiş olabileceğine dair bilgi almak üzere sabah erkenden Yahudi meclisine gitmekti.

Her neredeyse peşinden gitmeliydim.

Konuşmadan Jaromir'in yanına oturdum. Onun gibi sağır ve dilsiz.

Uzun bir sürenin sonunda başımı kaldırınca makasla bir siluet kestiğini gördüm.

Tanıdım, Rosina'nın profiliydi bu. Kâğıdı masanın üstünden bana uzattı, elini gözlerinin üzerine koydu, ardından... sessiz sessiz ağladı.

Sonra aniden fırladı yerinden, selamsız, sendeleye sendeleye kapıdan çıkıp gitti.

Arşivci Schemajah Hillel bir gün hiçbir sebep yokken gelmemiş, bir daha da görünmemişti. Kesinlikle kızını da beraberinde götürmüştü çünkü o zamandan beri onu da gören olmamıştı, Yahudi meclisinde bana böyle demişlerdi. Öğrenebildiğim tek şey bu oldu.

Nereye gitmiş olabileceklerine dair hiçbir iz yoktu.

Bankada da paramın hâlâ mahkeme tarafından haczedildiğini fakat bugün yarın bana ödeme yapabileceklerine dair bilginin gelmesini beklediklerini söylediler.

Charousek'in mirasının da önce resmi işlemlerden geçmesi gerekiyordu, yakıcı bir sabırsızlıkla parayı bekliyordum, Hillel'in ve Mirjam'ın izini bulmak için hepsini harcayacaktım.

Hâlâ cebimde duran değerli taşları satmıştım, kendime Altschule Sokağı'nda –Yahudi Mahallesi'ndeki tadilattan paçayı kurtarmış tek sokak burasıydı– küçük, mobilyalı, dip dibe, iki çatı katı odası tuttum.

Acayip bir tesadüf: Burası efsaneye göre Golem'in bir zamanlar içinde kaybolduğu, o meşhur binaydı.

Bina sakinlerine –çoğu küçük esnaf ya da zanaatkârdı– "girişsiz oda" söylentisinin aslı nedir diye sormuş, alaya alınmıştım. İnsan böylesi bir saçmalığa nasıl inanırmış!

Benim buna ilişkin kendi tecrübelerim hapiste kaldığım süre içinde çoktan dağılmış bir rüyanın solgunluğunu kazanmıştı, onlara bakıp kansız cansız, safi semboller görüyor, hafıza defterimden bir bir siliyordum.

Laponder'in sözlerini zaman zaman içimde öyle net duyuyordum ki sanki o zamanlar hücrede olduğu gibi karşımda oturuyor, bana konuşuyordu, sözleriyle, eskiden gözüme somut gerçeklik

olarak görünen şeyleri sadece ruh gözüyle görmüş olmam gerektiği fikrini kuvvetlendiriyordu.

Zamanında sahip olduğum her şey kaybolmamış, yitip gitmemiş miydi? *İbbur Kitabı*, hayal ürünü tarot kartları, Angelina, hatta eski dostlarım Zwakh, Vrieslander ve Prokop!

Bir Noel gecesiydi, kırmızı mumları olan küçük bir ağaç almıştım eve. Bir kez daha genç olmak, ışığın parlaklığını, iğne yaprakların ve yanan mumun kokusunu etrafımda hissetmek istiyordum.

Yıl sona ermeden önce belki de yollara düşecek, şehirlerde ve köylerde, hislerim beni nereye götürürse orada, Hillel ve Mirjam'ı arayacaktım.

Bütün sabırsızlığım, bütün beklentilerim giderek el çekti benden, Mirjam'ın öldürülmüş olabileceğine dair korkum da; ikisini de bulacağıma tüm kalbimle inanıyordum.

İçimde mutluluktan doğan daimi bir gülümseme vardı, elimi neye atsam ondan şifa alıyormuşum gibi geliyordu bana. Tuhaf bir şekilde, uzun bir yoldan dönüp de uzaktan memleketinin kulelerini gören birinin memnuniyetiyle doluyordum. O küçük kafeteryaya bir kez daha gitmiştim, Jaromir'i Noel gecesi misafir etmek için. Öğrendiğime göre bir daha hiç görünmemiş; tam üzgün üzgün geri dönecektim ki yaşlı bir seyyar satıcı girdi içeri, ufak tefek, değersiz antikalar satıyordu.

Kutusundaki bütün saat kordonlarını, küçük haçları, iğneli tarakları ve broşları karıştırdım, o sırada elime rengi solmuş ipek bir şeride asılı kırmızı taştan bir kalp geldi, şaşkınlıkla fark ettim ki bu Angelina'nın henüz küçük bir kızken saraylarındaki fıskiyeli havuzun başında bana hediye ettiği yadigârdı.

Ve ansızın, sanki bir stereoskopla çocukça çizilmiş bir resme bakıyormuşum gibi, gençliğim canlandı gözümde.

Uzun, çok uzun bir süre sarsılmış, elimdeki küçük, kırmızı kalbe gözlerimi dikmiş halde öylece kalakaldım.

***

Çatı katındaki odada oturuyor, zaman zaman mumların üzerindeki küçük bir dal için için yanmaya başlayınca iğne yapraklardan gelen çıtırtıları dinliyordum.

"Belki tam da şu an, şu saatte yaşlı Zwakh dünyanın bir yerlerinde 'kuklaların Noel gecesini' canlandırıyordur," diye hayal ettim, "ve gizemli, güzel sesiyle en sevdiği şair Oskar Wiener'ın dizelerini okuyordur":

"Nerede o kırmızı taştan kalp!
Asılıydı ipek bir şeridin ucunda.
Ah sen, ah sakın verme o kalbi,
Sadıktım ona, severdim onu,
Çalıştım ben o kalp uğruna,
Yedi zor yıl, severdim onu!"

Garip, nedense bir anda bir tören havasına girdim.

Mumlar eriyip bitmişti. Sadece bir tanesi yanıyordu hâlâ. Odada duman kümelendi.

Bir el beni çekmiş gibi ansızın arkama döndüm ve:

Orada, eşikte bir kopyam duruyordu. İkizim. Üstünde beyaz bir palto. Başında bir taç.

Tek bir an.

Sonra tahta kapıdan alevler yükseldi, boğucu, sıcak bir duman bulutu daldı içeri:

Binada yangın çıkmıştı! Yangın! Yangın!

Hemen pencereyi açıyorum. Çatıya tırmanıyorum.

Uzaktan itfaiyenin tiz çığlıkları yaklaşıyor.

Parıl parıl kasklar, kesik kesik emirler.

Sonra pompaların ürkütücü, ritmik, şıpırtılı soluğu, su cinlerinin can düşmanlarının üzerine sıçramak için eğilişleri gibi: Ateşin üzerine.

Camlar şangırdıyor, kırmızı alevler fışkırıyor pencerelerden.

Yataklar aşağıya fırlatılıyor, bütün sokak yataklarla doluyor, insanlar atlıyor ardından, yaralı halde taşınıyorlar.

Ama benim içimde bir şey vahşi, coşkulu bir esrimeyle sevinç çığlıkları atıyor, neden bilmiyorum. Tüylerim diken diken.

Bacaya doğru koşuyorum, alevlenmemek için, çünkü alevler bana uzanıyor.

Bir baca temizleyicisi ipini dolamış.

İpi çözüyorum, bileklerime ve bacaklarıma bağlıyorum, çocukken beden eğitimi dersinde öğrendiğim gibi ve kendimi sakince binanın ön cephesinden aşağı bırakıyorum.

Bir pencerenin önünden geçiyorum. İçeri bakıyorum:

İçerideki her şey göz alıcı, ışıl ışıl.

İşte o zaman görüyorum –görüyorum– bütün bedenim çınlayan tek bir sevinç çığlığına dönüşüyor:

"Hillel! Mirjam! Hillel!"

Parmaklıklara tutunmak istiyorum.

Iskalıyorum. İpi elimden kaçırıyorum.

Bir an için sallanıyorum, *başaşağı, yerle gök arasında, bacaklarım birbirine dolanmış halde.*

İp gerilirken şarkı söylüyor. Lifleri gıcırdayarak esniyor.

Düşüyorum.

Bilincim sönüyor.

Daha düşerken pencere çıkıntılarına uzanıyorum ama elim kayıyor. Tutunacak yer yok, taş kaygan.

Bir parça yağ gibi kaygan.

Son

"...bir parça yağ gibi!"

Bir parça yağa benzeyen taş bu.

Sözcükler hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Sonra doğruluyorum, nerede olduğumu hatırlamam lazım.

Yatakta yatıyorum, oteldeyim.

Adım Pernath falan değil.

Hepsini rüyamda mı gördüm?

Hayır! Böyle rüya mı olur?

Saate bakıyorum: Bir saat bile uyumamışım. Saat iki buçuk.

Şurada yabancı bir şapka asılı, bugün Hradschin'deki katedralde, Kudas Ayini sırasında bir bankta otururken yanlışlıkla aldığım şapka bu.

İçinde bir isim yazıyor mu?

Şapkayı elime alıp beyaz, ipek astar üzerine altın rengi harflerle yazılmış, hem yabancı hem de çok tanıdık gelen ismi okuyorum:

ATHANASIUS Pernath

Bana daha fazla rahat huzur vermiyor. Alelacele giyiniyor, koşarak merdivenlerden iniyorum.

"Kapıcı! Açın! Bir saatliğine yürüyüşe çıkıyorum."

"Nereye efendim?"

"Yahudi Mahallesi'ne. Hahnpass Sokağı'na. Burada bu isimde bir sokak var değil mi?"

"Elbette, elbette," diye pis pis gülümsüyor kapıcı, "ama Yahudi Mahallesi'nde, dikkatinizi çekerim, çok bir şey yok. Hepsi yeni bina efendim."

"Önemli değil. Nerede bu Hahnpass Sokağı?"

Kapıcının dolma parmağı haritada bir yeri gösteriyor. "Burada efendim."

"Peki 'Loisitschek' meyhanesi?"

"Burada efendim."

"Bana büyük bir kâğıt verin."

"Buyurun efendim."

İçine Pernath'ın şapkasını sarıyorum. Tuhaf: Neredeyse yeni, kusursuz derecede temiz ama çok eskiymiş gibi de çatlak.

Yolda düşünüyorum:

Şu Athanasius Pernath'ın yaşadığı her şeyi rüyamda yaşadım, bir gecede gördüm, duydum, hissettim, sanki oymuşum gibi. Fakat ipin koptuğu "Hillel, Hillell" diye bağırdığı noktada parmaklıklı pencerenin ardında ne gördü bilmiyorum, neden?

O saniye benden ayrıldı, diye anlıyorum.

Şu Athanasius Pernath'ı bulmam lazım, üç gün üç gece dolaşmam gerekse bile bulacağım.

Demek Hahnpass Sokağı bu?

Rüyamda gördüğüme benzemiyor bile!

Yepyeni binalar.

Bir dakika sonra Café Loisitschek'te oturuyorum. Hiçbir özelliği olmayan, epey temiz bir lokal.

Ama arka tarafta ahşap tırabzanlı bir platform var; rüyamda gördüğüm eski 'Loisitschek'le arasında inkâr edilemez bir benzerlik.

"Buyurun efendim?" diye soruyor garson, kırmızı kadifeden bir frakın içinde kelimenin tam anlamıyla patlayan balıketi bir kız.

"Konyak, Fräulein. Teşekkürler."

***

"Hmm. Fräulein!"

"Efendim?"

"Bu kafe kime ait?"

"Ticaret müşaviri Herr Loisitschek'e. Binanın tamamı onun. Çok zarif ve zengin bir bey."

Aha, saatinin zincirinde domuz dişleri olan herif! diye hatırlıyorum.

Bana yol gösterecek iyi bir fikir geliyor aklıma:

"Fräulein!"

"Efendim?"

"Taş köprü ne zaman çöktü?"

"Otuz üç yıl önce."

"Hmm. Otuz üç yıl önce demek!" Düşünüyorum: Taş kesim ustası Pernath şimdilerde doksanında olmalı.

"Fräulein!"

"Efendim?"

"Müşteriler arasında eski Yahudi Mahallesi'nin nasıl göründüğünü hatırlayabilecek birileri yok mu? Ben yazarım ve bununla ilgileniyorum da."

Garson uzun uzun düşünüyor: "Müşteriler arasında mı? Hayır. Ama bir saniye: Şurada bir öğrenciyle karambol oynayan bir bilardocu var, görüyor musunuz? Kanca burunlu, yaşlı olan, o hep burada yaşıyordu, size her şeyi anlatacaktır. İşi bitince sesleneyim mi?"

Kızın bakışlarını takip ettim: Zayıf, kır saçlı, yaşlı bir adam karşıda bir aynaya yaslanmış, istekasını tebeşirliyor. Mahvolmuş ama garip şekilde de zarif bir yüz. Neyi hatırlatıyor ki bana?

"Fräulein, bilardocunun adı ne?"

Garson ayakta dururken dirseğiyle masaya yaslanıyor, bir kurşunkalemi yalayıp mermer plakanın üzerine yıldırım hızıyla birçok kez ismini yazıyor, her seferinde de ıslak parmağıyla çabucak siliyor. Arada bir de bana iyi kötü yakıcı, kor gibi bakışlar atıyor – elinden geldiğince. Elbette kaşlar kaldırılmazsa olmaz, çünkü bu bakışlarının masalsılığını artırıyor.

"Fräulein, bilardocunun adı ne?" diye tekrarlıyorum sorumu. Ona bakınca anlıyorum, şöyle bir şey duysa daha memnun olurdu: Fräulein, neden yalnızca bir frak giymiyorsunuz? Ya da benzer bir şey ama bunu sormuyorum, rüyam kafamı fazlasıyla meşgul ediyor.

"Ne olacak," diye somurtuyor, "Ferri işte. Ferri Athenstädt."

"Öyle mi? Ferri Athenstädtl Hmm, demek eski bir tanıdık daha."

"Bana bol bol ondan bahsedin, Fräulein," diye yaltaklanıyorum ama kendimi derhâl bir konyakla güçlendirmem gerekiyor, "öyle içten konuşuyorsunuz kil" (Kendimden tiksiniyorum.)

Saçlarıyla yüzümü gıdıklasın diye esrarengiz bir tavırla iyice dibime sokulup fısıldıyor:

"Şu Ferri var ya, eskiden tam bir çakaldı. Eski soylulardanmış –tabii sadece bir söylenti, çünkü sakalı yok– ve müthiş parası varmış. Kızıl saçlı bir Yahudi, daha genç bir kızken bile 'öyle biriymiş'" –yeniden hızlı hızlı birkaç kez ismini yazdı– "adamın donuna kadar almış. Para konusunda yani. Sonra adamın hiç parası kalmayınca gitmiş, yüksek mevkide bir adamla evlenmiş – adamın..." kulağıma bir isim fısıldadı, anlamadım. "Tabii ki bu soylu adam sonraları saygınlığından vazgeçmek zorunda kalmış, o günden beri sadece Şövalye von Dämmerich ismini taşıyabiliyormuş. Öyle işte. Ama kadın önceleri 'öyle biri' olduğundan adını aklayamamış. Hep derim..."

"Fritzil Hesapl" diye platformdan seslendi biri.

Gözlerimi lokalde gezdiriyordum, sonra aniden arka taraftan, bir cırcır böceğininkini andıran hafif, metalik bir cırıltı duyuyorum.

Merakla arkama dönüyorum. Gözlerime inanamıyorum:

Kör, ihtiyar Nephtali Schaffranek, yüzü duvara dönük, Metuşelah kadar yaşlı, kadidi çıkmış titrek ellerinde sigara paketi kadar küçük bir müzik kutusuyla köşede yığılmış gibi oturuyor, küçücük bir manivelayı çevirerek laterna çalıyor.

Yanına gidiyorum.

Fısıldar gibi, kafası karışık, kendi kendine şarkı söylüyor:

"Frau Pick,
Frau Hock.
Und rote, blaue Stern
die schmusen allerhand.
Von Messinung, an Räucherl und Rohn."

"Yaşlı adamın adını biliyor musunuz?" diye soruyorum aceleyle yanımdan geçen garsona.

"Hayır efendim, kimse ne kim olduğunu ne de ismini bilir. Kendisi bile unutmuş. Dünyada yapayalnız. Lütfen yani, 110 yaşında! Her gece gelip bizden, kendi tabiriyle bir fincan merhamet kahvesi alır."

İhtiyar adama eğilip kulağına bir kelime söylüyorum: "*Schaffranek*!"

Adam yıldırım çarpmışa dönüyor. Bir şeyler mırıldanıp düşünürken alnını ovalıyor.

"Beni duyuyor musunuz, Herr Schaffranek?"

Başıyla onaylıyor.

"Dikkatli dinleyin! Size bir şey sormak istiyorum, eski zamanlardan. Hepsini güzelce cevaplarsanız masaya koyduğum guldeni alırsınız."

"Gulden," diye tekrarlıyor ihtiyar adam, hemen ardından kudurmuş gibi, cırıldayan müzik kutusunun kolunu çevirmeye koyuluyor.

Elini sıkı sıkı tutuyorum: "İyi düşünün! *Aşağı yukarı 33 yıl önce Pernath isminde bir taş kesim ustası tanımıyor muydunuz?*"

"Hadrbolletz! Terzil" diye kekelerken astımdan dili dolaşıyor, ona nefis bir fıkra anlattığımı sanıp gülmekten yarılıyor.

"Hayır, Hadrbolletz değil: Pernath!"

"Pereles?" Resmen sevinç çığlıkları atıyor.

"Hayır, Pereles de değil. – Per-nath!"

"Pascheles?!" sevinçten gaklıyor.

Hayal kırıklığıyla teşebbüsümden vazgeçiyorum.

***

"Benimle mi konuşmak istemiştiniz efendim?" Bilardocu Ferri Athenstädt karşımda durup soğuk bir tavırla önümde eğiliyor.

"Evet. Doğru. Bu sırada bir parti bilardo oynayabiliriz."

"Parasına mı oynuyorsunuz efendim? Size 100'e 90 avans veririm."

"Tamam öyleyse: Bir guldenine. Bilardocu olan sizsiniz, siz başlayın."

Hazretleri istekayı alıyor, nişan alıp hafifçe vuruyor, kızgın bir yüz takınıyor. Biliyorum bu hareketi: 99'a kadar gelmeme müsaade edecek, sonra *bir seride* "yenecek" beni.

"Hatırlıyor musunuz, bilardocu bey: Çok uzun zaman önce, aşağı yukarı taş köprünün çöktüğü yıllarda, o zamanki Yahudi Mahallesi'nde *Athanasius Pernath isminde biri* vardı, tanıyor muydunuz?"

Kırmızı beyaz çizgili keten bir ceketi, şaşı gözleri, küçük, altın küpesi olan bir adam duvarın dibindeki bankta oturmuş, gazete okuyorken yerinden sıçrıyor, gözlerini bana dikip istavroz çıkarıyor.

"Pernath mı? Pernath?" diye tekrarlıyor bilardocu, iyice bir düşünüyor "Pernath? Uzun boylu, zayıf bir adam değil miydi? Kahverengi saçlı, kısa kır sakallı bir adam?"

"Evet. Doğru."

"O zamanlar aşağı yukarı 40 yaşlarındaydı? Şeye benziyordu..." Hazretleri aniden şaşkınlıkla yüzüme bakakalıyor. "Siz onun bir akrabası mısınız, efendim?"

Şaşı gözlü istavroz çıkarıyor.

"Ben mi? Akrabası mı? Ne tuhaf bir düşünce. Hayır. Ben yalnızca onunla ilgileniyorum. Daha fazlasını biliyor musunuz?" diyorum rahat bir tavırla ama yüreğimin buz kestiğini hissediyorum.

Ferri Athenstädt yeniden düşünüyor.

"Yanılmıyorsam o vakitler deli sanılıyordu. Bir keresinde adının –bir saniye– doğru ya, Laponder olduğunu iddia etti. Sonra yeniden Charousek isminde biri olarak tanıttı kendini."

"Tek kelimesi bile doğru değil!" diye araya karışıyor şaşı gözlü. "Charousek diye biri gerçekten vardı. Babama ondan binlerce florin miras kaldı."

"Bu adam kim?" diye kısık sesle soruyorum bilardocuya.

"Kayıkçı, adı Tschamdra. Pernath'a dönecek olursak, tek hatırlayabildiğim ya da en azından hatırladığımı sandığım kadarıyla, daha sonraları çok güzel, esmer bir Yahudi'yle evlendi."

"Mirjam!" diyorum kendi kendime, öyle heyecanlanıyorum ki ellerim titriyor, oyuna devam edemiyorum.

Kayıkçı istavroz çıkarıyor.

"Sahi, bugün neyiniz var Herr Tschamdra?" diye şaşkınlıkla soruyor bilardocu.

"Pernath diye biri hiçbir zaman yaşamadı," diye çığlığı basıyor şaşı gözlü. "Hiç inanmıyorum."

Adamı konuşturmak için hemen bir konyak ısmarlıyorum.

"Pernath'ın hâlâ yaşadığını söyleyen insanlar da var tabii," diye nihayet dökülüyor kayıkçı, "duyduğuma göre minyatürcüymüş, Hradschin'de yaşıyormuş."

"Hradschin'in neresinde?"

Kayıkçı istavroz çıkarıyor.

"Tuhaflık da orada zaten! Yaşayan hiç kimsenin oturamayacağı bir yerde oturuyor: *Son fenerdeki duvarda*."

"Evini biliyor musunuz, Herr... Herr... Tschamdra?"

"Dünyadaki hiçbir güç beni oraya götüremez!" diye itiraz ediyor şaşı gözlü. "Ne sanıyorsunuz beni? İsa, Meryem ve Yusuf!"

"Ama oraya çıkan yolu bana uzaktan gösterebilirsiniz, değil mi Herr Tschamdra?"

"Gösteririm," diye homurdanıyor kayıkçı. "Sabah 6'ya kadar bekleyecekseniz o saatte Vltava'ya ineceğim. Ama kesinlikle tavsiye etmiyorum! Hirschgraben'a düşer, boynunuzu, kemiklerinizi kırarsınız! Yüce Meryem!"

Sabahın içinden birlikte yürüyoruz, nehirden temiz bir rüzgâr esiyor. Beklentimin yüksekliğinden ayaklarımın altındaki zemini hissetmiyorum.

Aniden Altschule Sokağı'ndaki ev beliriyor karşımda.

Bütün pencerelerini tanıyorum: kavisli çatı oluklarını, parmaklıklarını, yağ gibi parlayan taş denizliklerini – hepsini, hepsini!

"Bu ev ne zaman yandı?" diye soruyorum şaşı gözlüye. Heyecandan kulaklarım uğulduyor.

"Yandı mı? Hiçbir zaman!"

"Olur mu efendim! Kesinlikle biliyorum."

"Hayır, yanmadı."

"Ama eminim! Bahse var mısınız?"

"Kaç parasına?"

"Bir guldenine"

"Anlaştık!" Tschamdra tutup kapıcıyı getiriyor. "Bu ev hiç yandı mı?"

"Katiyen yanmadı!" Adam kahkaha atıyor.

İnanamıyorum, inanamıyorum.

"Yetmiş yıldır bu binada yaşıyorum," diye yemin ediyor kapıcı, "yanmış olsa kesinlikle bilirdim."

Garip, çok garip!

Kayıkçı yontulmamış sekiz kalastan oluşan kayığının küreklerini acayip, sarsak hareketlerle çekip beni Vltava'dan geçiriyor. Sarı su tahtaya çarptıkça köpürüyor. Hradschin'in çatıları sabah güneşinde kırmızı kırmızı pırıldıyor. Tarifi imkânsız bir tören havası ele geçiriyor beni. Sanki çevremdeki dünya büyülüymüş de önceki yaşamımdan geliyormuş gibi alacakaranlık bir his; sanki zaman zaman aynı anda birçok yerde yaşıyormuşum gibi rüyalara özgü bir his.

Kayıktan iniyorum.

"Borcum ne kadar, Herr Tschamdra?"

"Bir çeyrek. Kürek çekmeye yardım etseydiniz iki çeyrek olurdu."

Dün gece uykumda yürüdüğüm yoldan yeniden çıkıyorum: Küçük, ıssız saray merdivenlerinden. Kalbim deli gibi çarpıyor, şimdiden biliyorum: Birazdan dalları duvarların ötesine uzanan çıplak ağaç çıkacak karşıma.

Hayır: Her tarafını beyaz çiçekler basmış.

Hava tatlı leylak kokusuyla dolu.

Şehir günün ilk ışıklarında ayaklarımın altında bir vaadin düşü gibi uzanıyor.

Ses yok. Yalnızca koku ve pırıltı.

Kapalı gözlerle bulabilirdim küçük, acayip Simyacı Sokağı'nı, attığım her adım aniden öylesine tanıdık geliyor.

Fakat dün gece bembeyaz ışıldayan evin önünde ahşap tırabzanlar varken şimdi sokak görkemli, göbekli, altın kaplama korkuluklarla son buluyor.

İki porsuk ağacı çiçek açmış, kısa çalılıkların arasından sivrilip korkulukların ardında uzanan duvarın giriş kapısını süslüyor.

Fundalıkların üzerinden ileriye bakmak için uzanıyorum, yeni bir görkemle kamaşıyor gözlerim:

Bahçe duvarı baştan sonra mozaikle kaplı. Mısır Tanrısı Osiris kültünü resmeden altın rengi, kendine has bir şekilde kabartmalı fresklerle turkuaz rengi.

Kanatlı kapı tanrının ta kendisi: Kapıyı oluşturan iki yarıdan olma bir hermafrodit – sağdaki kadın, soldaki erkek. Sedeften, kıymetli, düz bir tahtta oturuyor –yarısı rölyef– altın rengi başı da bir tavşanın başı. Kulaklar yukarı dikilmiş, dip dibe, öyle ki açılmış bir kitabın iki sayfası gibi görünüyor.

Çiy kokuyor, sümbül kokusu esiyor duvarların üstünden.

Uzun süre taş kesilmiş gibi orada öylece duruyor, hayret ediyorum. Önümde yabancı bir dünya uzanıyormuş gibi geliyor bana,

gümüş tokalı ayakkabıları, fırfırlı yakası, tuhaf kesimli bir ceketi olan yaşlı bir bahçıvan ya da uşak sol taraftan, korkulukların arkasından bana doğru geliyor, parmaklıkların arasından ne istediğimi soruyor.

Ona sessizce Athanasius Pernath'ın sarılı şapkasını uzatıyorum.

Alıyor ve kanatlı kapıdan geçiyor.

Kapı açılınca arka tarafta, tapınakvari, mermer bir ev görüyorum, basamaklarında: ATHANASIUS Pernath

Ve ona yaslanmış: MIRJAM

Ve ikisi de aşağıdaki şehre bakıyor.

Bir an için Mirjam arkasına dönüyor, bana bakıyor, gülümseyip Athanasius Pernath'ın kulağına bir şeyler fısıldıyor.

Güzelliğiyle büyüleniyorum.

Dün gece rüyamda gördüğüm kadar genç.

Athanasius Pernath yavaşça bana doğru dönüyor, kalbim bırakıyor atmayı:

Sanki aynaya bakıyorum, yüzü benimkine o denli benziyor.

Sonra kapının kanatları kapanıyor ancak parıldayan hermafroditi görebiliyorum.

Yaşlı uşak bana şapkamı veriyor ve diyor ki – sesini yeryüzünün derinliklerinden duyuyorum sanki:

"Herr Athanasius Pernath teşekkürlerini iletiyor ve sizi bahçeye davet etmediği için onu misafir sevmeyen biri olarak görmemenizi rica ediyor ama evin eskiden beri katı bir kuralıdır bu.

Ayrıca şapkanızı takmadığını çünkü karışıklığın hemen dikkatini çektiğini de söylemem istendi.

Sadece, şapkasının başınızı ağrıtmamış olmasını umuyor."

"Uzun zamandır karşıma çıkan
en muhteşem 'tuhaf kurgu' eseri."
—*H. P. Lovecraft*

Gustav Meyrink, başyapıtı *Golem*'de hafızalardan silinmiş bir dünyayı betimler. Yüzlerce yıl öncesine dayanan folklorik bir efsaneyi modern dönem Prag'ının ara sokaklarına, karanlık geçitlerine, gettolarına özenle yerleştirir. Öyle ki en az onunki kadar kasvetli olmakla birlikte, çağdaşı Kafka'nın kentinden farklı bir Prag ortaya çıkmıştır.

Taş kesim ustası Athanasius Pernath, getto hikâyeleri dinlerken bir anda kendini bu hikâyelerin içinde bulur. Çehresini bir türlü anımsayamadığı garip bir adamın verdiği kadim büyü kitabıyla Prag'ın gizemli tarihinde her nesle musallat olan Golem denen yaratığın peşine düşer. Rüya ile gerçek, bugün ile tarih birbirine girmiştir. Bu sırada Yahudi Mahallesi, ustaca gerçekleştirilen bir intikam planına sahne olmaktadır. Golem'in görüldüğü söylentisi bütün kentte duyulmuştur.

Varoluşun güvenilmezliği Golem'in gezdiği sokakların ürpertisiyle buluşuyor...

Çeviren: Anıl Alacaoğlu

www.ithaki.com.tr
ithaki
9 786053 759713
/ithakiyayinlari